

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1938:49
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

1936 ÅRS
YRKESKOLSAKKUNNIGA

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG
ANGÅENDE UTBILDNINGEN AV LÄRARE I
TECKNING OCH I SLÖJD SAMT FÖR
YRKESUNDERVISNINGEN

S T O C K H O L M

1 9 3 8

Statens offentliga utredningar 1938

Kronologisk förteckning

1. Betänkande angående omorganisation av polisskolan i Stockholm m. m. Idun. (4), 107 s. **S.**
2. Förslag till revision av den svenska kyrkohandboken. Av E. Eidem. Uppsala, Almqvist & Wiksell. vij, 303 s. **E.**
3. Byggnadsindustrin i Sverige. 2. Arbetsgivares och löntagares inkomster. Idun. vij, 198 s. **S.**
4. Byggnadsindustrin i Sverige. 3. Arbetslöshetens omfattning och växlingar. Idun. vij, 202 s. **S.**
5. Betänkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnärningen. Marcus. 314 s. **Jo.**
6. Betänkande i näringsfrågan. Marcus. 173, 251* s. **S.**
7. Betänkande angående barnbäknadsbidrag m. m. Marcus. 133, 18* s. **S.**
8. 1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag rörande omorganisation av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm. Hæggeström. vij, 455 s. 2 bil. **E.**
9. Utlåtande rörande flottans fartygstyper m. m. Norstedt. 71 s. **Fö.**
10. Byggnadsindustrin i Sverige. 1. Allmän översikt, yttranden och förslag. Idun. xvj, 741 s. **S.**
11. Riktlinjer för en lagstiftning om ägareförbehåll och avbetalningsköp. Av F. Schmidt. Norstedt. 64 s. **Ju.**
12. Undersökning av taxeringsutfallet' beträffande jordbruksfastighet å landsbygden enligt beredningsnämndernas förslag vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. Hæggeström. 89 s. **Fi.**
13. Betänkande angående förvärsarbetande kvinnors rättsliga ställning vid äktenskap och barnbörd. Marcus. 52 s. **S.**
14. Betänkande och förslag angående skolöverstyrelsens organisation. Hæggeström. ix, 396 s. **E.**
15. Betänkande angående »landsbygdens avfolkning». Marcus. 208, 90* s. **S.**
16. Betänkande och förslag angående verksamheten vid kungl. dramatiska teatern, dess förvaltning och ledning. Hæggeström. 78 s. **E.**
17. Betänkande med förslag till lotteriförordning m. m. Marcus. 70 s. **H.**
18. Betänkande med förslag till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda m. m. Beckman. 121 s. **Ju.**
19. Yttrande med socialistiska synpunkter på befolkningsfrågan. Marcus. 52, 10* s. **S.**
20. Betänkande angående barnkrubbor och sommarkolonier m. m. Marcus. 76 (2), 16* s. **S.**
21. Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 1. Beckman. 254 s. **S.**
22. Betänkande med förslag till reformerad hyreslagstiftning. Norstedt. 278 s. **Ju.**
23. Betänkande med förslag till lag om enskilda vägar m. m. Beckman. 229 s. **K.**
24. Betänkande med vissa demografiska utredningar. Marcus. 290 s. **S.**
25. Betänkande med förslag till lag om villkorlig frigivning m. m. Norstedt. 77 s. **Ju.**
26. Betänkande med utredning och förslag angående centrala verkstadsskolor m. m. Idun. (2), 320 s. **E.**
27. Betänkande med förslag till trafikförsäkringslag jämte därmed sammanhängande författningar. Norstedt. 189 s. **Ju.**
28. 1936 års järnvägskommitté. Betänkande rörande åtgärder för enhetliggörande av det svenska järnvägsnätet. Norstedt. 276 s. **K.**
29. Betänkande med utredning och förslag angående intagning av elever i första klassen av de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. Idun. 216 s. **E.**
30. Betänkande jämte lagförslag angående lärlingsutbildningen inom hantverket och den mindre industrien. Idun. 159 s. **H.**
31. Försöksutredning beträffande omfattningen av yrkesmässig godstrafik med automobil eller släpvagn under år 1937. Beckman. 211 s. **K.**
32. Betänkande med utredning och förslag angående begynnelsepråket i realskolan. Hæggeström. 228 s. **E.**
33. Betänkande och förslag rörande den andliga värden inom försvarsväsendet. Beckman. 95 s. **Fö.**
34. Den statliga egnahemsverksamheten. Marcus. vij, 681 s. **Jo.**
35. Betänkande och förslag angående utsträckning av den årliga lästiden vid folkskolan m. m. Idun. 102 s. **E.**
36. Betänkande med förslag rörande djurskyddslagstiftning. Marcus. 154 s. **Ju.**
37. Normalbestämmelser för järnkonstruktioner till byggnadsverk (järnbestämmelser). Tredje omarbetade upplagan. Beckman. 83 s. **K.**
38. Betänkande med förslag till ändringar i arrendelagstiftningen. Marcus. 492 s. **Jo.**
39. Betänkande med förslag till statliga åtgärder för stödjande av privatflygningens utveckling i Sverige. Beckman. 107 s. **K.**
40. Betänkande med utredning och förslag rörande statsbidrag till anordnande av bostäder åt äldre och änkor i s. k. pensionärshem. Idun. 98 s. **S.**
41. 1936 års uppborrdskommitté. Betänkande med förslag till omorganisation av uppborrdsväsendet och folkbokföringen m. m. Del 2. Folkbokföringen. Marcus. vj, 400 s. **Fi.**
42. Betänkande med utredning och förslag angående åtgärder till den svenska exportnäringens främjande. Idun. 118 s. **H.**
43. Processlagberedningens förslag till rättegångsbalk. 1. Lagtext. Norstedt. vij, 150 s. **Ju.**
44. Processlagberedningens förslag till rättegångsbalk. 2. Motiv m. m. Norstedt. 619 s. **Ju.**
45. Betänkande med förslag angående reglering av strandbebyggelsen m. m. Beckman. 66 s. **S.**
46. 1936 års uppborrdskommitté. Betänkande med förslag till omorganisation av uppborrdsväsendet och folkbokföringen m. m. Del 1. Uppborrdsväsendet. Marcus. vij, 400 s. **Fi.**
47. Betänkande angående gift kvinnas förvärsarbete m. m. Marcus. 496 s. **Fi.**
48. 1936 års uppborrdskommitté. Betänkande med förslag till omorganisation av uppborrdsväsendet och folkbokföringen m. m. Del 3. Omorganisation och kostnader. Marcus. iv, 164 s. **Fi.**
49. 1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag angående utbildningen av lärare i teckning och i slöjd samt för yrkesundervisningen. Hæggeström. vij, 216 s. **E.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = eklelesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars ytre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1938: 49
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

1936 ÅRS
YRKESKOLSAKKUNNIGA
BETÄNKANDE MED FÖRSLAG
ANGÅENDE UTBILDNINGEN AV LÄRARE I
TECKNING OCH I SLÖJD SAMT FÖR
YRKESUNDERVISNINGEN

STOCKHOLM 1939
IVAR HEGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A.B.

888961

STATION OF THE ...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Skrivelse till Statsrådet och Chefen för ecklesiastikdepartementet	1
Inledning	3
DEL I.	
Utbildningen av lärare i teckning och välskrivning samt i slöjd.	
Kap. I. Teckningsundervisningens betydelse vid ungdomens uppfostran	7
Teckningens praktiska uppgift sid. 7. — Uppövning av synsinnet och iakttagelseförmågan sid. 7. — Handens övning sid. 8. — Åskådandets konst, stöd vid studier i andra ämnen sid. 9. — Alla kunna lära teckna och ha nytta därav sid. 10. — Färgsinnets övning sid. 10. — Utveckling av skönhetsinnet sid. 11. — Fostran till konstkultur sid. 11. — Teckningsundervisningen kan bidra till att göra livet rikare sid. 12.	
Kap. II. Slöjdundervisningens betydelse vid ungdomens uppfostran	15
Fostran genom kroppsligt arbete sid. 15. — Händighet och skaparglädje sid. 16. — Hemkultur, smaskolning sid. 17.	
Kap. III. Teckningsundervisningens ställning och uppgift i nuvarande skolformer	18
Ämnets förekomst och lärarkrafter	18
I folkskolan sid. 18. — I fortsättningsskolan sid. 18. — I högre folkskolan och kommunala mellanskolor sid. 18. — I allmänna läroverken sid. 18. — I kommunala flickskolor m. fl. sid. 19. — I folk- och småskoleseminarier sid. 19. — I tekniska läroverk och handelsgymnasier sid. 19.	
Teckningsundervisningens uppgift och mål	19
I rikets folkskolor sid. 19. — I yrkesbestämda fortsättningsskolan sid. 19. — I högre folkskolan sid. 19. — I rikets allmänna läroverk sid. 20. — Kursfördelning: A. Realskolan sid. 20. — B. Gymnasiet sid. 21. — C. Lyceet sid. 22.	
Kap. IV. Slöjdundervisningens ställning och uppgift i nuvarande skolformer	23
Slöjdundervisning i folkskolan	23
I fortsättningsskolan sid. 24. — I högre folkskolan sid. 25.	
Slöjdundervisning i de allmänna läroverken	25
Slöjdundervisningens uppgift och mål	29
I rikets folkskolor sid. 29. — I fortsättningsskolan sid. 29. — I högre folkskolan sid. 30. — I realskolan sid. 30. — Kursfördelning: a. Femårig realskola sid. 30. — b. Fyraårig realskola sid. 31.	
Kap. V. Den hittillsvarande utbildningen av lärare i teckning och välskrivning samt i slöjd	32
Lärare i teckning och välskrivning	32

	Sid.
Fackkunskafer före inträdet sid. 32. — Ålder vid inträdet sid. 33. — Skolunderbyggnad sid. 33. — Utbildningstidens längd sid. 33. — Ämnen och undervisningstimmar sid. 34. — Konsthantverkligt arbete sid. 34. — Praktisk lärarutbildning sid. 34. — Behörighet sid. 35.	
Folkskollärarnas utbildning för undervisning i teckning	35
Undervisningsplan för folkskoleseminarierna sid. 35. — Teckning sid. 35. — Välskrivning sid. 36.	
Lärare i manlig slöjd	36
I folkskoleseminarierna sid. 36. — Fortbildningskurser sid. 37. — Facklärare i slöjd sid. 37. — Behörighet att undervisa i slöjd: i folkskolan sid. 37. — I folkskoleseminarierna sid. 37. — I de allmänna läroverken sid. 37.	
Lärare i kvinnlig slöjd	38
Kap. VI. Utbildningen av lärare i teckning och i slöjd i länder utom Sverige	39
Tyskland sid. 39. — Österrike sid. 42. — Tjeckoslovakien sid. 43. — Schweiz sid. 44. — Ungern sid. 45. — England sid. 45. — Danmark sid. 47. — Norge sid. 48. — Finland sid. 49.	
Kap. VII. Framkomna krav och förslag rörande utbildningen av lärare i teckning och i slöjd	51
Utbildningen av teckningslärare	51
Äldre krav sid. 51. — Skolöverstyrelsens kommittéförlag år 1919 sid. 51. — Uttalande vid läroverkslärarmötet år 1919 sid. 52. — Uttalande vid teckningslärarmöte år 1920 sid. 52. — Förslag av skolöverstyrelsens sakkunnige år 1922 sid. 52. — Skolöverstyrelsens hemställan år 1929 sid. 53. — Amanuensen Carl Gunnes framställning år 1931 sid. 53. — Yttrande av professor Carl Malmsten sid. 53. — Teckningslärarnas riksförbunds hemställan år 1935 sid. 54. — Skolöverstyrelsens skrivelse år 1936 sid. 54. — Uttalande vid teckningslärarmöte år 1938 sid. 55.	
Utbildningen av slöjdlärare	55
Uttalande av Otto Salomon sid. 56. — Slöjdlärarnas riksförbunds hemställan år 1932 sid. 56. — Skolöverstyrelsens utlåtande år 1934 sid. 57. — Slöjdlärarnas riksförbunds framställning år 1936 sid. 58. — Uttalande från slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund år 1938 sid. 59.	
Uttalanden av f. d. elever vid teckningslärarseminariet	59
Beträffande utbildningen i teckning sid. 59. — Beträffande konsthantverkligt arbete sid. 60. — Beträffande konsthantverk i samband med slöjd sid. 61. — Beträffande förening av teckning och slöjd sid. 61.	
Uttalanden av andra personer	62
Beträffande konsten och skolan sid. 62. — John Boman sid. 62. — Gotthard Johansson sid. 63 och 64. — H. Cornell sid. 63. — Gregor Paulsson sid. 63. — E. Stålfelt sid. 63. — Edv. Ollers sid. 64. — S. Strömbom sid. 64. — Oscar Antonsson sid. 64.	
Kap. VIII. Behovet av lärare i teckning och i slöjd	65
Behovet av facklärare sid. 65. — Den hittillsvarande produktionen av hithörande lärare sid. 66. — Behovet i medeltal per år sid. 67.	
Kap. IX. Allmänna synpunkter rörande utbildningen av lärare i teckning och välskrivning	69
Lika eller differentierad utbildning för olika skolformer	69

	Sid.
Undervisningsämnen	69
Teckning och målning m. m. sid. 69. — Konsthistoria m. m. sid. 70. — Välskrivning sid. 70. — Konsttekniskt arbete sid. 70. — Fysiologi, Psykologi sid. 71. — Pedagogik, Hygien sid. 72. — Talteknik sid. 72. — Metodik sid. 72. — Prövning sid. 73.	
Praktisk-pedagogisk utbildning	73
Praktisk lärarutbildning i nuvarande teckningslärarseminariet sid. 73. — Uttalanden rörande den praktiska lärarutbildningen sid. 73. — Övningsskola eller provkurs sid. 74. — Enskilt arbete sid. 74.	
Kap. X. Teckningslärarutbildningens förläggning	75
Nuvarande förläggning sid. 75. — Fristående eller förenad sid. 75.	
Förläggningen i utlandet	75
I Tyskland sid. 75. — I Österrike sid. 75. — I Tjeckoslovakien; i Schweiz; i Ungern; i England; i Danmark; i Norge; i Finland sid. 75 och 76.	
Olika alternativ rörande teckningslärarutbildningens förläggning i Sverige . .	76
Vid universiteten sid. 76. — Vid de tekniska högskolorna sid. 77. — Vid konsthögskolan sid. 77. — Vid konstfackskolan sid. 78.	
Utbildningsanstaltens ledning och benämning	79
Kap. XI. Inträdesfordringar samt utbildningstidens längd och fördelning	80
Nuvarande ordning och tidigare förslag	80
De sakkunnigas förslag	80
Utbildningstidens längd och fördelning sid. 80. — Inträdesfordringar sid. 81. — Övergång från konsthögskolan sid. 82. — Inträde för folkskollärare och slöjdlärare sid. 82. — Undantag sid. 82.	
Kap. XII. De sakkunnigas förslag till plan för utbildningen av teckningslärare	83
Förslag till undervisningsplaner	83
Allmänna grunder sid. 83. — Inträdesfordringar sid. 83. — Timplan sid. 85. — Kursplan sid. 86. — Allmän anmärkning sid. 89.	
Teckningsläraren och konstlivet	90
Kap. XIII. Allmänna synpunkter rörande utbildningen av slöjdlärare .	91
Lika eller differentierad utbildning för olika skolformer	91
Yrkesutbildning och pedagogisk utbildning	91
Smakskolning	92
Undervisningsämnen	92
Lineärritning sid. 92. — Teckning, målning och modellering. Textning. Form- och färglära. Materiallära. Slöjd och verktygsskötsel sid. 93. — Psykologi och pedagogik. Talteknik m. m. Metodik sid. 94.	
Praktisk-pedagogisk lärarutbildning	94
Uttalanden rörande den praktiska lärarutbildningen sid. 94. — Den praktiska lärarutbildningens lämpliga ordnande sid. 95. — Enskilt arbete sid. 95.	

	Sid.
Kap. XIV. Slöjdläroarbetsutbildningens förläggning	96
Föreläggning till Näås sid. 96. — Föreläggning till konstfackskolan sid. 97.	
Kap. XV. Inträdesfordringar samt utbildningstidens längd och fördelning	98
Kunskapsfordringar sid. 98. — Praktikfordringar sid. 98. — Undervisningstidens längd sid. 98. — Inträdesålder. Lämplighetsintyg. Inträdesfordringar för folkskollärare sid. 99. — Kurs för teckningslärare. Möjlighet för andra att vinna behörighet som slöjdlärare sid. 100.	
Kap. XVI. De sakkunnigas förslag till plan för utbildning av slöjdlärare	101
Förslag till undervisningsplaner 101	
Allmänna grunder sid. 101. — Inträdesfordringar sid. 101. — Timplan sid. 102. — Kursplan sid. 103. — Allmän anmärkning sid. 105.	
Kap. XVII. Synpunkter och förslag rörande teckningslärares förvärvande av slöjdläroarbetskompetens	106
Nuvarande förhållanden sid. 106. — Uttalanden i föreliggande fråga sid. 106. — Fördelar med kombinationen sid. 107. — Förhållanden i utlandet sid. 107. — De sakkunnigas uppfattning sid. 107. — Den praktiska utbildningen i slöjdarbetets utförande sid. 108.	
Förslag till kompletteringskurs i slöjd för teckningslärare	108
Allmänna grunder. Inträdesfordringar sid. 108. — Timplan sid. 109. — Kursplan sid. 109. — Uttalande i fråga om avlöningen sid. 110.	
Kap. XVIII. Sammanställning rörande undervisningens förläggning vid ifrågakvarande läroanstalter samt behovet av lokaler och lärarkrafter	115
Teckningsläroarinstytutet	115
Gemenskap med konstfackskolan sid. 115. — Gemenskap med konsthögskolan sid. 116. — Gemenskap med konstfackskolans påbyggnadskurser sid. 117. — Gemenskap med ett tillämnat pedagogiskt institut och Stockholms högskola sid. 117. — Teckningsläroarinstytutets lärare i fysiologi, psykologi och pedagogik sid. 118. — Teckningsläroarinstytutets föreståndare samt pedagogiska handledare sid. 118.	
Slöjdläroarministeriet och den till detta anslutna kompletteringskursen i slöjd för teckningslärare	120
Gemenskap med konstfackskolan sid. 120. — Gemenskap med det pedagogiska institutet och Stockholms högskola sid. 121. — Gemenskap med teckningsläroarinstytutet sid. 121. — Slöjdläroarministeriets lärare sid. 121. — Kompletteringskursen sid. 121. — Lokaler för slöjdarbete sid. 122. — Slöjdläroarministeriets föreståndare och pedagogiska handledare sid. 122. — Alternativ rörande kompletteringskursen i kvinnlig slöjd sid. 123.	
Kap. XIX. Läroanstalternas administration	124
Särskilda föreståndare sid. 124. — Gemensam överledning sid. 124. — Ledningen av konstfackskolans allmänna avdelning sid. 124. — Bokförings- och skrivgöromål sid. 125.	
Kap. XX. Kostnadsberäkningar	126
Teckningsläroarinstytutet	126
Slöjdläroarministeriet	127
Rörligt tillägg	129
Allmän anmärkning rörande kostnadsberäkningen	129
Styrelsens befogenhet i avseende å beviljade anslag	129
Elevavgifter m. m.	129
Stadsbestämmelser sid. 130.	
Det nuvarande teckningsläroarministeriets avveckling	130
Hemställan	130
Fortbildningskurser och resestipendier	131

DEL II.

Utbildningen av lärare för yrkesundervisningen.

	Sid.
Yrkesundervisningens uppgift och betydelse	135
Kap. XXI. Tidigare förslag och åtgärder rörande utbildning av lärare för yrkesundervisningen	136
Förslag av 1907 års tekniska kommitté sid. 136. — Yrkespedagogiska centralanstalten sid. 137. — Utredningen år 1928 rörande yrkeslärarnas utbildning sid. 137. — Yrkeslärarnas utbildningsbehov sid. 138. — Hittillsvarande utbildningskurser otillräckliga sid. 138.	
Utbildningen av yrkeslärare i andra länder	139
Yrkeslärarseminarier i Tyskland sid. 139. — Ökade anslag till yrkeslärarutbildningen i andra länder sid. 140.	
Anslagsfrågan efter år 1936	140
Av yrkespedagogiska centralanstalten och skolöverstyrelsen anordnade kurser för lärare vid yrkesundervisningen	141
Kursernas otillräcklighet sid. 142.	
Kap. XXII. Det nuvarande lärarbeståndet vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning	143
Kap. XXIII. Förekommande slag av skolor för yrkesutbildning	147
Lärarnas tjänstgöringsförhållanden sid. 148.	
Kap. XXIV. Allmänna synpunkter beträffande utbildningsfrågan	150
Kompetensvillkor	152
Kap. XXV. De sakkunnigas förslag rörande utbildningens anordning	154
Den förutvarande yrkespedagogiska centralanstaltens organisation	154
Instruktion för centralanstaltens föreståndare sid. 155.	
Bestämmelser rörande anslagsmedlens användning m. m.	155
Åstadkommandet av undervisningsmedel	157
Den återupprättade yrkespedagogiska centralanstaltens uppgifter	158
Centralanstaltens organisation	159
Sammanfattning	160
Kostnadsberäkning	161
Befattningshavare sid. 161. — Lokaler sid. 162. — Expenser sid. 162. — Lärarkurser sid. 162. — Ersättning till läroanstalter sid. 162. — Understöd till kursdeltagarna sid. 162. — Utgiftsposternas summa sid. 163.	
Anslag till åstadkommande av undervisningsmedel	163
Sammanställning av kostnaderna	163
Hemställan	165

DEL III.

Alternativt förslag avseende yrkespedagogiska centralanstaltens anknötning
till slöjdlärarseminariet och teckningslärarinstitutet
respektive konstfackskolan.

	Sid.
Allmän motivering	169
Gemensam styrelse sid. 169. — Rektor och föreståndare sid. 170. — Nämnder sid. 170. — Lokaler och lärarkrafter sid. 170. — Ekonomiska fördelar sid. 171.	
Sammanställning av kostnaderna	172
Läroanstaltens benämning	172
Hemställan	173
—	
Sammanfattning av huvudpunkterna i de sakkunnigas förslag	175

DEL IV.

Bilagor till föreliggande betänkande.

Bil. 1. Sammanställning angående elevernas i teckningslärarseminariets årskurs I året 1936—1937 utbildning före inträdet m. m.	183
» 2. Antalet elever i teckningslärarseminariet åren 1925—1936	186
» 3. Sammanställning angående ämnen och undervisningstimmar i tecknings- lärarseminariet året 1936—1937	187
» 4. Uppgifter angående de under åren 1927—1936 från teckningslärarse- minariet utgångna elevernas verksamhet m. m.	188
» 5. Sammanställning av antalet veckotimmar och behovet av lärare i teck- ning samt manlig och kvinnlig slöjd i allmänna läroverk och därmed jämförliga undervisningsanstalter	189
» 6. Skrivelse från skolöverstyrelsen till Stockholms stads lärlings- och yrkes- skolstyrelse samt därå avgivet svar	206
» 7. Instruktion för föreståndaren för yrkespedagogiska centralanstalten . .	208
» 8. Redovisning rörande anslagsmedel, som ställts till skolöverstyrelsens för- fogande för åstadkommande av undervisningsmateriel för yrkesundervis- ningen	210
» 9. P. M. angående yrkespedagogiska centralanstaltens lärarkurser under budgetåren 1926/27 och 1927/28	211
» 10. Utgifter för lärarkurs A 1932	216

Till

*Herr Statsrådet och Chefen för ecklesiastik-
departementet.*

Med skrivelse den 17 december 1937 ha 1936 års yrkesskolsakkunniga överlämnat sitt betänkande med förslag rörande omorganisationen av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm och därvid förordat upprättandet av en »Statens tekniska fackskola för konstyrkena» (konstfackskolan) (Statens offentliga utredningar 1938: 8). Sedermera ha de sakkunniga fullföljt sitt uppdrag i avseende å utbildningen av lärare i slöjd för gossar (manlig slöjd) och i teckning samt för yrkesundervisningen. Eftersom undervisningen i slöjd har mycket gemensamt med undervisningen i teckning och undervisningen i teckning mycket ofta utövas av kvinnliga lärare, ha de sakkunniga icke kunnat undgå att beröra även frågan om utbildning av lärare i kvinnlig slöjd. Någon allsidig utredning i avseende å nämnda utbildning ha de sakkunniga likväl icke ansett sig böra företaga, enär, därest sådan utredning anses påkallad, denna torde böra uppdragas åt andra sakkunniga, i den mån frågan icke redan behandlats av 1936 års lärarutbildningssakkunniga.

I fråga om utbildning av lärare för yrkesundervisningen ha de sakkunniga trott sig finna av de givna direktiven, att utredningen härom närmast skulle avse lärare vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning men icke lärare vid de även till yrkesundervisningens område hörande tekniska läroverken och handelsgymnasierna. Emellertid har det syntts lämpligt att bland kurser för lärare vid yrkesundervisningen, liksom förut, även skola kunna förekomma vissa kurser för lärare vid de sistnämnda slagen av läroanstalter.

Jämlikt nådig remiss den 17 juni 1936 ha de sakkunniga vid fullgörande av sitt uppdrag tagit i övervägande en underdånig framställning av slöjd-lärarnas riksförbund angående utarbetandet av provisoriska kompetensfordringar för lärare i gosslöjd vid de allmänna läroverken m. m. Vad de sakkunniga i avseende härå vilja förorda framgår av betänkandet, och torde sålunda ifrågavarande remiss härigenom få anses besvarad.

Genom nådig remiss den 30 oktober 1936 har till de sakkunniga överlämnats en den 20 juli 1935 daterad underdånig framställning från teckningslärares riksförbund för att i vad ärendet berör de frågor, som äro föremål för de sakkunnigas behandling, tagas i övervägande vid fullgörande av det åt de sakkunniga lämnade uppdraget. De sakkunniga ha beaktat framställningen, i vad den rör utbildningen av lärare i teckning och i slöjd, men anse sig i övrigt icke kunna göra något förslag i ämnet. Remisshandlingen återgår härjämte för den ytterligare åtgärd, vartill den möjligen kan föranleda.

I anslutning till erhållna direktiv ha de sakkunniga i fråga om utbildningen av lärare i slöjd och i teckning samrått med 1936 års lärarutbildningssakkunniga ävensom med representanter från akademien för de fria konsterna. För övrigt ha de sakkunniga haft överläggningar med ett stort antal personer, vilkas uppfattning i föreliggande frågor kunde antagas vara av värde för den avsedda utredningen, bland vilka må nämnas: förutvarande ordföranden i teckningslärares riksförbund, teckningsläraren Gustaf Nordlander och dennes efterträdare, teckningsläraren Ragnar Bendelius; slöjdinspektören i Stockholm Gunnar Nilsson; ordföranden i slöjd- och yrkeslärares riksförbund, slöjdläraren Erik Gustafsson; föreståndaren för August Abrahamsons stiftelse vid Nääs, fil. dr. Rurik Holm; ordföranden i svenska yrkesskolföreningen, fil. dr. Gösta Ekelöf; rektorn vid Stockholms stads lärlings- och yrkesskolor, Konrad Andersson; skolöverstyrelsens inspektör för verkstadsskolor, rektorn O. W. Andersson; skolöverstyrelsens inspektör för yrkesundervisningen i sömnad och vävning, skolföreståndarinnan Sigrid Qvarnström; statens instruktör i hemslöjd, Mattis Hörlén och medlemmen av statens hemslöjdsråd, professorn Gerda Boëthius samt professorn vid Stockholms högskola, David Katz.

Efter att sålunda hava utfört det dem anförtrodda uppdraget få de sakkunniga härmed vördsamt överlämna efterföljande betänkande med tillhörande bilagor.

Stockholm den 12 december 1938.

NILS FREDRIKSSON.

KARL BÖRJESON.

OLLE HJORTZBERG.

ÅKE STAVENOW.

CARL WERNER.

INLEDNING.

Vid övervägande av de delar av sitt uppdrag, som avse utbildningen av lärare i slöjd för gossar (manlig slöjd) och i teckning samt för yrkesundervisningen ha de sakkunniga främst sökt komma till klarhet i fråga om de uppgifter, som böra tillkomma var och en av de tre ifrågavarande kategorierna av lärare. Det har därvid funnits tydligt att undervisningen i slöjd har mycket gemensamt med undervisningen i teckning liksom ock att yrkesundervisningen, särskilt inom de konsttekniskt betonade områdena, har mycket gemensamt med undervisningen såväl i slöjd som i teckning. I betraktande härav har det ansetts lämpligt att behandla de hithörande frågorna i ett sammanhang.

Att märka är emellertid att undervisningen i slöjd och i teckning i de allmänbildande skolorna främst har en fostrande uppgift, medan yrkesundervisningen, utan att eftersätta de ungas behov av fostran, främst har till uppgift att förhjälpa dem till duglighet i yrkesmässigt förvärvsarbete. Detta senare gör att yrkesundervisningen måste vara mer eller mindre starkt differentierad å en mångfald från varandra så skilda yrkesområden, att det icke synes tänkbart att undervisningen inom dem skall kunna tillgodoses genom lärare med ensartad utbildning, vilket däremot i stort sett förefaller både möjligt och lämpligt, när det gäller den allmänna undervisningen i vartdera ämnet teckning och slöjd. Till följd härav måste även åtgärderna för utbildning av yrkeslärare bliva rätt väsentligt olika dem för utbildning av teckningslärare och slöjdlärare.

De sakkunniga vilja nu i det följande dels söka belysa de hithörande utbildningsfrågorna, i vad de avse de olika lärarkategorierna var för sig, och dels överväga, i vad mån de erforderliga anstalterna kunna samordnas med varandra och med andra utbildningsanstalter på ett med hänsyn till samhörigheten och undervisningens beredande lämpligt sätt.

1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

The following is a list of the names of the persons who have been admitted to the membership of the Society since the last meeting of the Council, and the date of their admission.

1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

DEL I

UTBILDNINGEN AV LÄRARE I TECKNING OCH
VÄLSKRIVNING SAMT I SLÖJD

DEL I

UTBILDNINGEN AV LÄRARE I TEKNISK OCH

VÄRSKRIVNING SAMT FÄRDIG

Kap. I. Teckningsundervisningens betydelse vid ungdomens uppfostran.

Trots att tänkare och pedagoger ofta kraftigt framhållit teckningens betydelse vid ungdomens uppfostran dröjde det länge, innan teckningen infördes i de allmänbildande skolorna. För Sveriges vidkommande skedde detta först genom Kongl. Maj:ts stadga för rikets allmänna elementarläroverk den 29 januari 1859. Vid rikets folkskoleseminarier upptogs teckning enligt Kongl. Maj:ts reglemente den 1 december 1865, och så småningom vann ämnet insteg även i folkskolorna.

Sedan dess har visserligen teckningen fått bliva kvar på skolornas arbetsordningar, men den har i regel erhållit en relativt undanskjuten ställning. Allmänheten har också i stort sett ännu ej fått klart för sig ämnets betydelse vid de ungas uppfostran.

Det torde därför vara på sin plats att närmare söka klargöra teckningens uppgift i de allmänbildande skolorna, särskilt så som målsmännen för en modern teckningsundervisning fattat den.

Teckningens praktiska uppgift träder härvid i förgrunden. Önskvärdheten av kunskap och färdighet i teckning ger sig till känna icke blott under lärjungens studier i andra av skolans ämnen utan även efter slutad skolgång. För inträde i en mängd utbildningsanstalter och för verksamhet på ett flertal levnadsbanor är kunnighet i teckning icke blott önskvärd utan i många fall nödvändig.

Undervisningen i teckning utgör vidare en välgörande omväxling i lärjungarnas eljest mer teoretiskt betonade skolarbete. Handens arbete anses, och det med rätta, icke böra försummas vid en harmonisk utveckling av barnets fysiska och psykiska krafter.

Det är emellertid icke blott handen, som är i arbete vid teckningen. Även lärjungens psykiska krafter tagas i anspråk.

Uppövning av synsinnet och iakttagelseförmågan. Är det fråga om att avteckna ett föremål, måste detta helt naturligt underkastas ett ingående betraktande. Utan ett sådant betraktande kan det över huvud ej bliva tal om ett så vitt möjligt korrekt avtecknande. Ett ouppövat öga uppfattar emellertid ej föremålets egenart. Det gäller då att lära barnet att rätt använda sina ögon. Seendet måste bliva så att säga medvetet och analyse-

rande. Härvid skärpes och utvecklas iakttagelseförmågan. Ögats fostran och i sammanhang härmed väckandet av sinnet för omgivningen äro några av teckningsundervisningens mest beaktansvärda uppgifter.

Personer, som ej erhållit en metodiskt lagd uppövning av ögat, fälla stundom det påståendet, att somliga barn ej kunna vinna den för teckningen nödvändiga förmågan av medvetet seende. Erfarenheten vid skolornas teckningsundervisning har dock visat, att varje med normal syn utrustat barn kan tillägna sig denna förmåga, även om den kan vara större eller mindre för olika individer. Pedagoger framhålla också, att barn, som kunna lära sig läsa, även kunna tillägna sig ett medvetet seende.

Handens övning. Graden av det visuella sinnets förmåga att uppfatta det sedda kontrolleras vid lärjungens försök att återge det i bild. Ju större denna förmåga är, ju bättre blir i regel resultatet vid det grafiska återgivandet. Här spelar dock ett annat moment in, nämligen handens förmåga att följa de intentioner, som åskådandet givit. Handen måste därför övas för att bliva ett lydigt redskap vid bildframställandet.

Handens oförmåga i här berörda avseende tydes av många personer såsom ett bevis på bristande anlag och begåvning för teckning. I enlighet härmed skulle de, som sägas sakna sådana anlag, ej kunna lära sig teckna, och för dessa skulle den tid, som användes för undervisning i teckning, vara bortkastad. Teckningsundervisning skulle alltså meddelas endast åt dem som äga naturliga anlag och förutsättningar för teckning. Gentemot detta bör påpekas, att de lärjungar vid våra allmänbildande skolor, som äga mera framträdande sådana anlag, äro i en försvinnande minoritet. Teckningsundervisningen kan emellertid icke anpassas efter detta mindretal, då det ej är undervisningens uppgift att utbilda konstnärer. Undervisningen bör taga sikte på den stora massan av lärjungar. Och det måste med styrka framhållas, att varje människa, så framt ej kroppsligt lyte lägger hinder i vägen, kan nå en viss grad av teckningsfärdighet.

Rousseau har i sin *Émile ou de l'Éducation* (1762) på ett träffande sätt uttryckt det, som nu senast berörts. Han skriver härom bland annat: »Barnen, som hava en stark efterhärmaningsdrift, försöka att avteckna allt. Jag skulle vilja, att min lärjunge övade denna konst, icke egentligen för konsten själv, utan för att göra sin blick säker och sin hand smidig. I allmänhet är det av föga vikt, om han kan den eller den konsten, därest han blott förvärfvar den sinnets skärpa och den kroppsliga skicklighet, som denna övning kan förläna.»¹ Den tyske pedagogen Fröbel uttrycker i sin *Menschen-Erziehung* (1826) ungefär samma tankar och påpekar, att avsikten med teckningsundervisningen ej är »att varje lärjunge må bliva konstnär».²

¹ Emil eller om uppfostran, övers. av C. A. Fahlstedt, Stockholm (1912/17), I s. 177 f.

² Friedrich Seidel, Wien u. Leipzig (1883), II s. 159 f.

Rousseau framhåller vidare, att lärjungen genom teckningen skall vinna »kännedom om verkliga storleks- och formförhållanden hos djur, växter och naturkroppar — — —. Detta är, vad jag önskat, ty min avsikt är mindre, att han skall kunna avbilda föremålen, än att han skall lära känna dem.»¹ Rousseau fäster härmed uppmärksamheten på det faktum, att tecknandet förmedlar kunskap om tingen. Åter och åter får man belegg för att det blotta åskådandet av ett föremål ofta ej ger en tillräcklig kunskap om detsamma. Man kan så lätt förbise icke blott detaljer utan även konstitutiva delar. Först vid ett avtecknande uppmärksammar man saker, som vid det blotta åskådandet måhända skulle undgått en. Ty vid framställandet av en korrekt och uttömmande teckning måste allt beaktas. Teckningen verifierar härvid åskådandet.

Åskådandets konst, stöd vid studier i andra ämnen. Å andra sidan har den, som är van att teckna, större förutsättningar än den vid teckning ovane att tillägna sig det blotta åskådandets konst. Detta kommer den vane tecknaren väl till pass vid hans studier i skolans andra ämnen, där åskådning förekommer i större eller mindre utsträckning, exempelvis i botanik, zoologi, geologi, fysik och kemi.

Teckningen sättes ofta i samband med övriga skolämnena. Detta kan ske på många sätt. I regel sker det så, att under teckningstimmarna utföras tabeller, diagram, kartor, teckningar och ritningar av t. ex. apparater, som användas vid fysik- och kemiundervisningen eller vid undervisningen i andra ämnen, eller för undervisningen i biologi, geografi, historia m. fl. ämnen. I samband med slöjden göras förslag till modeller och dekorativa mönster.

Härvid kan teckningen stödja och komplettera lärjungarnas studier i andra ämnen. Så ger t. ex. linearritningen ett ofta värdefullt stöd åt geometrien bland annat däri, att den ger övning i uppfattning av den tredje dimensionen.

Övning i rumsuppfattning sker emellertid icke blott i linearritning utan även vid teckning på fri hand såsom t. ex. vid perspektivteckning, det må vara fråga om ett enstaka föremål, om rummet, gatan eller landskapet. Dessa övningar ge lärjungen dessutom förmåga att omsätta en teckning i tredimensionalt seende.

Uppfattningen av formen hos ett föremål är i hög grad beroende av om betraktaren har blick för belysningen. Ett ovant öga har merendels svårt att uppfatta föremålets av belysningen betingade dager- och skuggpartier. Ögat måste därför tränas även i detta avseende.

¹ Anf. arb. I s. 178.

Alla kunna lära teckna och ha nytta därav. En teckningsundervisning, som fortgår från det enklare till det svårare och under aktgivande på respektive lärjunges förmåga, torde kunna ge varje lärjunge en för det dagliga livet behövlig och användbar teckningsfärdighet. Förmågan att i en teckning kunna ge synligt uttryck för sina tankar är givetvis eftersträvansvärd. Locke har i sin *Some Thoughts concerning Education* (1693) påvisat fördelen av att behärska handens språk. Han skriver följande: »När gossen kan skriva väl och fort, tror jag det kan vara lämpligt att ej blott fortfarande öva hans hand med skrivning utan även att ytterligare utbilda dess bruk genom teckning. Detta är nämligen en mycket nyttig färdighet — — — enär det ofta hjälper en att med några få väl förbundna streck uttrycka, vad ett helt ark skrivet ej skulle kunna framställa och göra be- grifligt.»¹

Lockes uttalande om »några få väl förbundna streck» leder tanken till den art av teckning, som kallas skissering, nämligen sättet att göra en hastig teckning av föremålet i fråga. Detta sätt att teckna kommer till stor användning vid teckningsundervisningen. Ofta framställas teckningarna uteslutande såsom skisser. Skisseringen fordrar emellertid ett snabbt bedömande av det för föremålet karakteristiska, som i teckningen skall komma till sin rätt med bortseende från det mer oväsentliga. Skisseringen ger alltså ett bidrag till lärjungens psykiska fostran utöver den allmänna träningen av det visuella sinnet.

Skisseringen kommer till stor användning vid teckning ur minnet, som övas flitigt från de lägsta klasserna till de högsta. Därigenom får minnet en omfattande skolning. Teckning ur minnet kan övas på flera sätt. Så t. ex. låter man lärjungen teckna minnesbilden av en av honom tidigare utförd teckning, av en av läraren på svarta tavlan gjord teckning eller av ett uppvisat föremål. När minsteckningen är färdig, framtages originalteckningen respektive föremålet, och jämförelser anställas.

Nära besläktad härmed är den bildframställning, vartill fantasien lämnar stoff. Denna s. k. fantasiteckning intar en stor plats särskilt i de lägre klassernas undervisning. Genom uppgifter av skiftande art väckes och näres skaparlust och förmåga att uttrycka sig i bild.

Färgsinnets övning. Vid teckningsundervisningen spelar färgen en stor roll. Färgen tages i undervisningens tjänst i första hand för att lärjungarnas färgsinne skall uppövas och för att lärjungarna skola erhålla åtminstone en elementär kunskap om färgerna. Därtill kommer önskvärdheten av att de få någon övning i färgläggning och målning.

Målningsövningar förekomma allt ifrån de lägsta skolstadierna till de högsta och efter en stigande svårighetsgrad. De omfatta till en början

¹ Tankar om uppfostran, övers. av J. Reinius, Uppsala (1916), s. 203.

färgläggning med kritfärger och vattenfärger av de utförda teckningarna. Så kallad penselteckning förekommer även. Denna sker direkt med pensel och färg utan föregående teckning och fordrar uppmärksamhet och omtanke. I de högre klasserna sker målning av växter, blommor, frukter, stilleben m. m. Målningsövningarna på dessa stadier ha särskilt till mål att uppöva färgsinnet. Medan på de lägre stadierna övningarna främst avse att framställa föremålets lokalfärg, d. v. s. föremålets egen färg, gäller det här, att lärjungarna skola lära sig se de färgskiftningar, lokalfärgerna antaga vid belysning, det må vara i rumsdagern eller i luften ute i naturen, och över huvud få blick för det rika färgspelet hos en blomma, ett stilleben, ett landskap o. d.

Såsom inledning till målningsövningarna på de olika stadierna lämnar läraren en redogörelse för tillämpliga delar av färgläran. På så sätt behandlas på lägre och mellanstadierna färgspektrum, grundfärger och blandningsfärger. På ett högre stadium tillkomma redogörelser för komplementfärger och om färgharmonier. Lärjungarna få vidare stifta bekantskap med de i det dagliga livet förekommande färgbenämningarna och lära sig igenkänna de färger, som avses med benämningarna i fråga.

Utveckling av skönhetssinnet. Undervisningen i teckning och målning ha även andra väsentliga syften än de nu berörda. Ett av dessa är att bibringa lärjungarna god smak genom att utveckla deras form-, färg- och skönhetssinne. För ernåendet av detta syfte användas undervisningsmodeller av tilltalande form och färg, blommorna i vasen ordnas smakfullt, föremålen, som skola ingå i ett stilleben, väljas så, att de bilda lämpliga form- och färgkombinationer och uppställas med iakttagande av lagarna för balans och rytm m. m.

Direkta övningar för smakens höjande företagas också. Till dessa höra mönsterteckning och dekoreringsövningar för slöjdarbetet och förslag till slöjdföremål, textning av adresser och plakat, studier av och förslag till konsthantverkliga föremål m. m. Studiebesök göras å förekommande utställningar av konsthantverk, konstindustri och heminredning. Även den s. k. stilhistoriska teckningen verkar i smaskolningens tjänst.

Fostran till konstkultur. Samtidigt som dessa övningar och studiebesök avse att bibringa lärjungarna god smak syfta de till att väcka deras intresse och förståelse för den tillämpade konsten d. v. s. konsthantverk och konstindustri. Den stilhistoriska teckningen jämte besök å museer ger därjämte en om ock elementär kunskap i de historiska stilarna.

Lärjungarnas fostran till konstkultur inskränker sig emellertid icke enbart till den tillämpade konsten. Även den fria konsten uppmärksammas.

Delvis sker detta i samband med tecknings- och målningsövningarna. Närhelst tillfälle därtill gives, anknytes undervisningen till den fria konsten. Detta förekommer t. ex. vid målning av stilleben, vid teckning och målning av interiörer och exteriörer, av landskap m. m. I samband med den stilhistoriska teckningen givas översikter över arkitekturens, skulpturens och måleriets historia. Anknytningarna till den fria konsten sker medelst planscher eller ljusbilder.

Särskilda anordningar göras också för att sammanföra lärjungarna med konsten. Ritsalarna förses med konstverk, tillfälliga utställningar av merendels reproduktioner anordnas där. Under teckningslärarens ledning besökas konstmuseer och konstutställningar. Konstverken demonstreras, och i dessa demonstrationer få lärjungarna ofta taga aktiv del. Även i samband med på detta sätt bedrivit konstbetraktande får läraren tillfälle att ge översikter över konstens historia.

Det är tydligt, att den konstuppfostran, som lärjungen kan få i teckningsundervisningen, endast kan vara av elementär art. Det är dock av vikt, att ungdomens intresse för konst väckes, att de unga så vitt möjligt bibringas förståelse, i varje fall respekt för konsten och konstnärens gärning.

Även i andra avseenden kan det vara av vikt, att lärjungen sammanföres med konsten. Enär konstkulturen där så ske kan sättas i samband med andra av lärjungen från hans studier i svensk och allmän historia, i litteraturhistoria och i kyrkohistoria kända, samtida kulturströmningar, kan konstundervisningen bliva ett medel till ökad förståelse för skilda kulturperioder. Vidare kunna historiemålningar i många fall vara av betydelse för hans historiska studier, landskaps- och genremålningar för hans kunskap om länder och folk, konstverk av kyrklig art för hans religionshistoriska studier m. m. Många av konstens mästerverk med djupare mänskligt innehåll kunna bidra till hans etiska fostran.

Utöver den konstundervisning, som kan meddelas i den obligatoriska eller den frivilliga teckningen, gives tillfälle för de lärjungar i skolornas högre klasser, som utföra s. k. enskilt arbete i teckning, att ytterligare ägna sig åt studiet av konsten. Sådant arbete kan omfatta studier och författande av en kortare uppsats över ett eller flera konstverk, en konstnär, någon period av konst- och stilhistorien eller dylikt. Konstnärligt begåvade lärjungar kunna som enskilt arbete välja teckning och målning av mera fri karaktär.

Teckningsundervisningen kan bidra till att göra livet rikare. Man hör ofta det uttalandet av personer, som ej inse teckningens betydelse vid ungdomens uppfostran eller som ej erhållit eller ej brytt sig om att er-

hålla undervisning i teckning, att de ej haft behov av teckning eller av den estetiska skolning, som teckningsundervisningen avser att giva. Dessa borde begrunda Goethes ord om teckningsundervisningen i hans *Aus meinem Leben, Dichtung und Wahrheit* (1811—14): »Man kan bäst övertyga sig om vikten av teckningsundervisningen betraktad såsom en del av uppfostran, om man besinnar, att människan genom denna undervisning förökar njutandet av de omgivande tingen; formernas och färgernas hela värld öppnar sig för henne, ett nytt organ får liv, de klaraste begrepp väckas, så att hon lär känna, högakta, älska och glädjas åt den sköna naturen.»

Den engelske filosofen Spencers uttalande om den estetiska odlingen och smaken i hans *Education* (1860) kan i detta sammanhang även förtjäna att återgivas: »Vi akta så högt som någon den estetiska odlingen och de nöjen hon medför. Funnes ingen målar- och bildhuggarkonst, ingen musik, skaldekonst eller de känslor, som naturens mångahanda skönhet väcker, då skulle livet därmed förlora hälften av sitt behag. Långt ifrån att anse odlingen och tillfredsställandet av smaken i detta avseende för oviktig, tro vi tvärtom, att de i kommande tider skola upptaga en vida större del av det mänskliga livet än nu är fallet.» Han skriver vidare att då naturens krafter underkuvats och kulturen nått sin fullkomning — »då skall det sköna inom konstens så väl som naturens värld med rätta intaga en betydande plats i allas sinnen».¹

Emot de uttalanden, som gjorts av personer, som ej ansett sig ha behov av estetisk skolning, står t. ex. den engelske vetenskapsmannen Darwins bekännelse med anledning av den förlust av hans estetiska sinne, som drabbade honom på äldre dagar. I sin självbiografi skriver han bland annat: »I ett hänseende har mitt sjäsliv förändrats under de sista tjugo eller trettio åren. — — — Förr beredde mig även tavlor en stor njutning — — —. Men nu kan jag sedan flera år tillbaka ej uthärda att läsa en enda rad poesi. — — — Jag har också nästan helt och hållet mistat min smak för tavlor. — — — Jag har visserligen ännu i behåll något sinne för landskapsskönhet, men känner icke samma utsökta njutning därav som förr. — — — Förlusten av estetiskt sinne är en förlust av lycka, sannolikt till skada för intelligensen och ännu sannolikare för den moraliska karaktären därigenom, att den försvagar vårt känsloliv.»²

Av det, som här framförts angående teckningens insats vid ungdomens uppfostran, torde med all önskvärd tydlighet framgå, att denna insats är av utomordentlig betydelse. Förutom den speciella praktiska färdighet,

¹ Uppfostran (1890), s. 52.

² *The Life and Letters of Charles Darwin*, London (1887). Citerat av J. Bager-Sjögren, *Uppfostran till och genom det sköna*, Lund (1900), s. 2.

som teckningen avser att meddela, bidrager den i rikt mått till lärjungarnas estetiska fostran. Vad teckningen ger i skönhetssinnets utveckling och smakens förädling, i väckandet av känslan och förståelsen för naturen och konsten kan intet annat av skolans ämnen ge i tillnärmelsevis samma grad. För att ämnet teckning emellertid skall kunna fylla sin uppgift måste skola och samhälle omfatta det med vidgat intresse, så att dess ställning i skolan stärkes och dess lärare vinna tillbörlig uppskattning.

Kap. II. Slöjdundervisningens betydelse vid ungdomens uppfostran.

Vad i det föregående framhållits rörande teckningsundervisningens betydelse gäller till stor del även beträffande undervisningen i slöjd. Liksom teckningen är slöjden i hög grad ägnad att öva synsinnet och iakttagelseförmågan både ifråga om form och färg samt att kraftigt bidra till handens träning. I detta avseende torde intet av skolans övriga ämnen kunna ställas vid sidan av de båda ifrågavarande ämnena. Slöjden äger därutöver ett eget bildningsvärde, som motiverar dess plats i de allmänbildande skolorna och som är av stor betydelse vid ungdomens uppfostran.

Denna slöjdundervisningens betydelse framhölls redan av Comenius (1592—1671), vilken har förtjänsten av att först av alla ha inordnat slöjdundervisningen i ett fullt genomfört pedagogiskt system. Även andra tidiga tänkare och pedagoger såsom Locke (1632—1704) och Francke (1663—1727) erkände slöjdarbetets betydelse såsom uppfostringsmedel och sökte i verkligheten omsätta sina tankar.

Fostran genom kroppsligt arbete. Enligt de nämnda och andra tidiga pedagogers mening var ett av skälen för slöjdarbetets införande vid ungdomens uppfostran att undervisningen bör tillgodose kravet på de ungas fysiska likaväl som på deras intellektuella utveckling. Bland andra framhöll Pestalozzi (1746—1827), att kroppsarbetet icke blott vore ett berättigat utan fastmer ett i hög grad viktigt uppfostringsmedel. Den svenska pedagogiska slöjdens grundare Otto Salomon (1849—1907) skriver,¹ att slöjden representerar »det kroppsliga arbetet i skolans tjänst» och att »det på pedagogiska grunder ordnade kroppsliga arbetet är ett i flera avseenden kraftigt verkande medel för barnens utveckling». I detta sammanhang påpekar Salomon, att slöjden också »förmår direkt medverka till stärkandet av barnens krafter».

Samtidigt som de fysiska krafterna utvecklas av det mången gång ansträngande arbetet i slöjdsalen torde de svårigheter, som möta lärjungen och som av denne måste övervinnas, lära honom att betrakta kropps- och yrkesarbetarens gärning med större förståelse än kanske eljest skulle bliva fallet. Slöjden torde sålunda hos honom inge aktning för det kroppsliga och praktiska arbetet över huvud.

¹ I pedagogiska frågor, Göteborg (1905), s. 14 f.

Den kroppsrörelse, som slöjdarbetet fordrar, såsom t. ex. vid hyvelbänken, utgör en hälsosam motvikt mot lärjungarnas i övrigt huvudsakligen stillasittande arbete i skolan och vid läsläsning i hemmet. Slöjdarbetet erbjuder därigenom en nyttig omväxling i det övriga skolarbetet samtidigt som det tillfredsställer barnets verksamhetsbegär.

Händighet och skaparglädje. Alldeles särskilt innebär slöjden en handens träning vare sig arbetet sker med slöjdniv eller med nål. »Äro icke händerna människans förnämsta verktyg» utropar Salzmänn (1744—1811),¹ en av den filantropiska skolans målmän, och han tillägger: »Lär att bruka dina händer!»² Den allmänna händighet, som lärjungen tillägnar sig vid slöjdarbetet, där han får lära sig hantera olika redskap och verktyg, blir honom till stort gagn på flerahanda sätt, ej blott om han framdeles kommer att ägna sig åt praktiskt arbete utan i varje slag av verksamhet, exempelvis i fråga om vidmakthållandet av egna tillhörigheter, redskap och andra föremål i hemmet, klädedräkten o. d.

Men även om bibringandet redan i skolan av en viss handskicklighet kan bli av stor betydelse särskilt för dem, som i livet komma att ägna sig åt ett yrke, där det manuella arbetet intar en framträdande plats, så är detta dock icke slöjdundervisningens enda eller ens huvudsakliga mål. Ändamålet med skolslöjden är ej att meddelä en förberedande hantverksutbildning. Redan Rousseau (1712—1778) påpekade, att skolor av nu ifrågasvarande slag ej skola uppfostra arbetare utan människor, ej lärlingar utan lärjungar. Och Salomon skriver, att ej det färdiga arbetsresultatet utan arbetandet självt bör vara det huvudsakliga. Slöjden skall alltså i främsta rummet vara ett medel till lärjungarnas uppfostran.

Den omständigheten, att lärjungarna få tillfälle att utföra föremål, som ta gestalt inför deras ögon, och därvid känna den glädje, skapandet skänker, utgör ett etiskt moment av stor betydelse ur uppfostringssynpunkt. Tillfredsställelsen av att hava åstadkommit något vackert och påtagligt nyttigt kan väcka intresse och sporra till ansträngningar samt kanske även utveckla anlag, som eljest icke skulle hava kommit fram. På så sätt kan slöjden i skolan bidra till att den unge lättare upptäcker sig själv och bli ett medel till personlighetens danning.

Mycket, som lärjungen vid betraktandet av en sak förbisett eller endast otydligt uppfattat, måste han vid slöjdarbetet oundvikligen upptäcka och för sig klargöra vid föremålets utförande. Detta skärper iakttagelseförmågan samtidigt som arbetet fordrar stor uppmärksamhet, omtanke, noggrann-

¹ Noch etwas über die Erziehung, i Bibliothek pädagogischer Classiker, Langensalza (1901), II s. 12.

² Ameisenbüchlein, i anf. arb. II s. 284.

het, ordning och snygghet, varigenom slöjden kraftigt bidrager till de ungas fostran i dessa avseenden.

På grund av slöjdarbetets art måste lärjungen i stor utsträckning reda sig på egen hand. Slöjden blir härigenom ett medel att i särskilt hög grad befordra lärjungens självverksamhet. Å andra sidan kan det individuella arbetet växla med ett kollektivt arbete på så sätt, att vissa uppgifter utföras av flera lärjungar tillsammans och således fostra till samverkan.

Hemkultur, smakskolning. Det ligger nära till hands att sätta skolslöjden i samband med husbehovs- och hemslöjden på respektive ort. Härvid kan slöjden bidra till att ge lärjungarna inblick i den kulturella odlingen på orten även under gången tid samt att i sin mån stärka lärjungens känsla av samhörighet med och kärlek till hemmet och hembygden.

Såsom ovan berörts syfta teckning och slöjd i flera avseenden mot samma mål. Men medan det i teckningsundervisningen exempelvis är fråga om att å en yta avbilda något föremål, får lärjungen vid slöjdarbetet framställa föremålet tredimensionalt i dess verkliga form. Den förmåga att uppfatta formen, som även teckningsundervisningen ger, blir därför under slöjdarbetet utvecklade och fördjupade. Rätt ledd blir slöjdundervisningen ett verksam medel att väcka och utbilda lärjungarnas sinne för en tilltalande form hos det framställda föremålet. Liksom vid teckningsundervisningen spelar vid slöjdarbetet färgen en stor roll. Färgsinnet får därför även vid slöjdundervisningen sin odling. I många fall användes här också en dekorativ utsmyckning. Vid slöjdarbetet komma alltså både form, färg och dekor i betraktande. Den smakskolning, som slöjden härigenom kan bibringa lärjungarna, ökar i sin mån slöjdundervisningens betydelse vid ungdomens uppfostran.

Kap. III. Teckningsundervisningens ställning och uppgift i nuvarande skolformer.

Ämnets förekomst och lärarkrafter.

I den egentliga **folkskolan** är teckning obligatoriskt ämne för samtliga lärjungar från och med fjärde klassen. Undervisningen meddelas i regel av lärarna i de övriga ordinarie ämnena, vilka lärare i de flesta fall icke hava annan utbildning i ämnet än den de förvärvat i och för erhållande av folkskollärarexamen. Med hänsyn till att den för teckning anslagna tiden i folkskoleseminariet är relativt kort både med avseende på fackutbildning och undervisningsövningar, kan nämnda utbildning ej vara särdeles omfattande. (Jfr kap. V sid. 35.) Många folkskollärare begagna sig därför av de tillfällen till deltagande i fortbildningskurser i teckning, som erbjudas, antingen på egen bekostnad eller med bidrag från landsting, skolor eller från annat håll. Vid åtskilliga större skolor förekommer den anordningen, att för teckning särskilt intresserade och lämpliga lärare erhålla sin mesta eller huvudsakliga verksamhet såsom lärare i teckning. Endast vid folkskolor i de största städerna finnas examinerade teckningslärare anställda.

I den allmänna **fortsättningsskolan** förekommer ej ämnet teckning. I den yrkesbestämda fortsättningsskolan kan teckning förekomma i samband med ämnet arbetskunskap och då allt efter arten av detta ämne omfatta linearritning, färgövningar, textning m. m.

I **högre folkskolan** förekommer teckning dels såsom självständigt ämne, dels ingående i ämnet ritteknik i form av linearritning. I somliga fyraåriga allmänna högre folkskolor och **kommunala mellanskolor** intar ämnet teckning samma ställning som i realskolan. Eljest har ämnet ett mycket växlande timtal. I fråga om lärarnas kompetens förekomma examinerade teckningslärare i regel endast i större samhällen eller på platser i närheten av sådana. I vanliga fall meddelas undervisningen i teckning av ämneslärare eller av annan för lärarbefattning i ämnet ej examinerad kraft.

I de **allmänna läroverken** är ämnet teckning obligatoriskt för samtliga lärjungar, rektor dock obetaget att under vissa förhållanden meddela befrielse från deltagande däri. Såsom lärare i teckning anställas endast examinerade teckningslärare. Teckningsläraren undervisar i regel även i välskrivning, som är obligatoriskt ämne i realskolan och lyceet.

I de **kommunala flickskolorna** samt högre flick-, goss- och samskolorna är läraren i teckning i vanliga fall examinerad teckningslärare. I de kommunala mellanskolorna är detta också ofta fallet. I skolor på mindre orter bestrides undervisningen i teckning ofta av ämneslärare eller av annan för lärarbefattning i ämnet ej examinerad kraft. Undervisning i välskrivning i de nämnda skolorna, där ämnet förekommer, bestrides vanligen av samma lärare, som undervisar i teckning.

I **folkskoleseminarierna** är teckning obligatoriskt ämne å båda linjerna. Vid intagning, flyttning samt avläggande av folkskollärorexamen intar ämnet teckning samma ställning som övriga ämnen. Som lärare i teckning anställas endast examinerade teckningslärare. Teckningsläraren undervisar även i välskrivning, vilket ämne har enahanda ställning som teckning.

I **småskoleseminarierna** intaga teckning och välskrivning samma ställning som i folkskoleseminarierna. Undervisningen i åtminstone teckning bestrides till huvudsaklig del av examinerade teckningslärare.

Undervisningen i frihandsteckning och linearritning vid de **tekniska läroverken** samt i välskrivning och textning vid **handelsgymnasierna** bestrides någon gång av teckningslärare.

Teckningsundervisningens uppgift och mål.

I den år 1919 fastställda undervisningsplanen för **rikets folkskolor** anges målet för undervisningen i teckning på följande sätt:

»Teckningsundervisningen i folkskolan har till uppgift att, på samma gång den övar lärjungarnas iakttagelseförmåga och utvecklar deras skönhetssinne, bibringa dem färdighet att i bild återgiva enkla föremål på fri hand i profil eller perspektiv eller ock medelst geometrisk ritning».

Enligt kursfördelningen ingår teckning i första, andra och tredje klassen i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen.

I anvisningarna framhålles att vid teckningsundervisningen i folkskolan bör huvudvikten läggas på teckningens användning som uttrycksmedel. Teckningsundervisningen bör därför så nära som möjligt ansluta sig till undervisningen i övriga ämnen.

I den **yrkesbestämda fortsättningskolan** meddelas i samband med undervisningen i arbetskunskap undervisning i fackritning i dess tillämpning på respektive yrke.

I den **högre folkskolan** följer teckningen i stort sett den undervisningsplan, som gäller för realskolan, med den modifikation, som nödvändiggöres av det ofta lägre timtalet. I somliga skolor intar linearritningen större

plats vid gossarnas undervisning än vid flickornas. Flickorna få i sådant fall en utökad undervisning i frihandsteckning, stundom omfattande mönsterritning och dylikt.

I den år 1933 fastställda undervisningsplanen för rikets allmänna läroverk anges målet för undervisningen i teckning sålunda:

»Undervisningen i teckning har till uppgift att, på grundval av folkskolans undervisning i ämnet, bibringa lärjungarna fördjupade kunskaper och ökade färdigheter i frihandsteckning, målning och geometrisk ritning, ävensom att utveckla deras form-, färg- och skönhetsinne samt väcka deras intresse och förståelse för konst och konsthantverk».

Undervisningens omfattning och innehåll anges närmare genom följande kursfördelning:

A. REALSKOLAN.

a. Femårig realskola.

Klass 1 (2 timmar). *Frihandsteckning*: enkel formframställning; färg- och valörstudier; enkel textning.

Klass 2 (2 timmar). *Frihandsteckning*: formframställning; färg- och valörstudier; textning.

Klass 3 (2 timmar). *Frihandsteckning*: formstudier: perspektivlära, enkel komposition och mönsterteckning; färg- och valörstudier: färgiakttagelser med avseende på belysningsföreteelser. *Linearritning*: plana geometriska konstruktioner i anslutning till undervisningen i geometri; projekteringsritning i två plan.

Klass 4 (gossar 2 timmar, flickor 1 timme). *Frihandsteckning*: formstudier: perspektivlära, snabbkissering i perspektiv; kompositionsövningar; färg- och valörstudier: fortsatta färgiakttagelser med avseende på belysningsföreteelser. *Linearritning*: projekteringsritning i två eller tre plan; enkel krokiteckning jämte utförande av några arbetsritningar.

Klass 5 (2 timmar). *Frihandsteckning*: form- och färgstudier: perspektivteckning och målning; stilhistorisk teckning. *Linearritning*: projekteringsritning: linjers och ytors verkliga storlek, geometriska kroppars ytutbredningar; krokiteckning jämte utförande av arbetsritningar.

b. Fyraårig realskola.

Klass 1 (2 timmar) = klass 2⁵.

Klass 2 (2 timmar) = klass 3⁵.

Klass 3 (gossar 2 timmar, flickor 1 timme) = klass 4⁵.

Klass 4 (2 timmar) = klass 5⁵.

B. GYMNASIET.

a. *Fyraårigt latingymnasium.*

Ring I (2 timmar). *Frihandsteckning*: form- och färgstudier: perspektivteckning och målning; stilhistorisk teckning. *Linearritning*: projektionsritning: linjers och ytors verkliga storlek, geometriska kroppars ytutbredningar; krokiteckning.

Ring II (2 timmar). *Frihandsteckning*: form- och färgstudier: teckning och målning med skilda material och olika utföranden; textning; stilhistorisk teckning. *Linearritning*: projektionsritning: exempel på geometriska kroppars skärningar; grunderna till konstruktionsperspektivets indirekta metod.

Ring III (1 timme). *Frihandsteckning*: form- och färgstudier; snabb-skissering i olika material, figurskissering; stilhistorisk teckning.

Ring IV (1 timme). *Frihandsteckning*: kompositioner och dekorativ målning i skilda stilar och utföranden; stilhistorisk teckning.

b. *Fyraårigt realgymnasium.*

Ring I (2 timmar) = ring LI⁴.

Ring II (2 timmar). *Frihandsteckning*: form- och färgstudier; teckning av föremål med olika material och utförande; textning; stilhistorisk teckning. *Linearritning*: projektionsritning: geometriska kroppars skärningar; konstruktionsperspektivets indirekta metod.

Ring III (1 timme). *Frihandsteckning*: form- och färgstudier: snabb-skissering i olika material, figurskissering; stilhistorisk teckning. *Linearritning*: projektionsritning: geometriska kroppars skärningar jämte skugglärans grunder.

Ring IV (1 timme). *Frihandsteckning*: kompositioner och dekorativ målning i skilda stilar; stilhistorisk teckning. *Linearritning*: projektionsritning: repetitionsuppgifter; grunderna för konstruktionsperspektivets direkta metod.

c. *Treårigt latingymnasium.*

Ring I (2 timmar) = ring L II⁴.

Ring II (1 timme) = ring L III⁴.

Ring III (1 timme) = ring L IV⁴.

d. *Treårigt realgymnasium.*

Ring I (2 timmar) = ring R II⁴.

Ring II (1 timme) = ring R III⁴.

Ring III (1 timme) = ring R IV⁴.

C. LYCEET.

a. *Latinlyceum.*

Krets 1 (2 timmar). *Frihandsteckning*: formstudier; dekorativ och illustrativ fantasiteckning; färg- och valörstudier; textning. *Linearritning*: plana geometriska konstruktioner i anslutning till undervisningen i geometri.

Krets 2 (2 timmar). *Frihandsteckning*: formstudier: perspektivlära; enkel komposition och mönsterteckning; färg- och valörstudier: färgiakttagelser med avseende på belysningsföreteelser. *Linearritning*: projektionsteckning i två eller tre plan; enkel krokiteckning jämte utförande av någon arbetsritning.

Krets 3 (2 timmar). *Frihandsteckning*: formstudier: perspektivlära, snabbskissering i perspektiv; färg- och valörstudier: fortsatta färgiakttagelser med avseende på belysningsföreteelser; stilhistorisk teckning. *Linearritning*: projektionsritning: linjers och ytors verkliga storlek, geometriska kroppars ytutbredningar; krokiteckning jämte utförande av någon arbetsritning.

Krets 4 (2 timmar) = ring L II⁴.

Krets 5 (1 timme) = ring L III⁴.

Krets 6 (1 timme) = ring L IV⁴.

b. *Reallyceum.*

Krets 1—3 (2 timmar i varje krets) = krets L 1—L 3.

Krets 4 (2 timmar) = ring R II⁴.

Krets 5 (1 timme) = ring R III⁴.

Krets 6 (1 timme) = ring R IV⁴.

Anm. I avdelning av näst högsta realskoleklassen, i vilken finnas kvinnliga lärjungar, tillses, att dessa, som endast under 1 veckotimme deltaga i teckningsundervisningen, få tillfälle att inhämta det väsentligaste av klassens kurs.

Kap. IV. Slöjdundervisningens ställning och uppgift i nuvarande skolformer.

I äldre tider var det vanligt, att en stor del hantverkligt arbete utfördes i hemmen av familjemedlemmarna själva väl huvudsakligen för eget bruk, men ej sällan även till försäljning. Tillkomsten av maskiner och den därpå grundade industrien skapade emellertid nya och bekvämare möjligheter att tillgodose hemmens behov. Till följd härav blev slöjden, särskilt den manliga, starkt försummad, och den handaskicklighet, som förr var vanlig, kom så småningom att försvinna. Detta förhållande visade sig beklagligt med hänsyn till hemmens ekonomi men även genom den försämring i allmänhetens smak, som följde av bristen på utbildning och den därmed minskade förståelsen för slöjdalstrens skönhetsvärden.

Slöjdundervisning i folkskolan.

Insikten härom gav anledning till åtgärder för hemslöjdens återupplivande. Man sökte på olika sätt väcka förståelse för hemslöjdens betydelse och började anordna kurser framförallt i träslöjd och i vävning m. m. Man ville redan hos barnet väcka intresse och förståelse för slöjd genom att införa slöjdundervisning i folkskolan. Syftet härmed var väl först att lära barnen en viss handaskicklighet, som kunde vara av värde för dem i det praktiska livet, men snart nog framstod slöjden i skolan även som ett värdefullt medel till de ungas allmänna fostran. Under början av 1870-talet infördes slöjd i ett flertal folkskolor. Utvecklingen stimulerades i hög grad av den banbrytande verksamhet på den pedagogiska slöjdens område, som utövades i och genom det vid nämnda tid upprättade slöjdseminariet vid Näås. Det dröjde dock rätt länge, innan slöjdundervisningen blev mera allmän inom folkskoleväsendet, men utvecklingen har dock hunnit så långt att numera, såsom framgår av nedanstående tabell I, mer än hälften av folkskolans lärjungar erhålla undervisning i slöjd.

Slöjden i folkskolan är visserligen alltjämt frivillig, men dess införande har kraftigt främjats genom statens bidrag till lärare. Detta var till en början ringa men har sedermera kraftigt ökats. I riksstaten för år 1937—1938 är för ifrågavarande ändamål uppfört ett belopp av 3.565.000 kronor såsom förslagsanslag.

Tabell I.

Slöjdundervisningen i folkskolan åren 1930—1935 (avser vårterminen).

År	A n t a l					
	läraravdelningar	lärjungar	undervisningsavdelningar i		lärjungar som deltagit i underv. i	
			manlig slöjd	kvinnlig slöjd	manlig slöjd	kvinnlig slöjd
1930	27749	672823	9048	15461	126096	219628
1931	28079	671606	9364	15884	130696	224148
1932	28285	663969	9715	16206	135655	226635
1933	28225	662698	9932	16286	139568	229931
1934	27993	642436	9788	15065	137192	218167
1935	27780	619322	9606	14769	133789	210399

Undervisningen i slöjd meddelas huvudsakligen av folkskolans lärare i de obligatoriska ämnena, men i stor utsträckning även av särskilda slöjd-lärare. Antalet lärare av de olika slagen redovisas i nedanstående tabell II.

Tabell II.

Antal lärare, som undervisat i slöjd i folkskolan åren 1929—1935 (avser vårterminen).

Redovisnings- år	A n t a l						
	lärare som undervisat i de obligatoriska ämnena å				särskilda lärare i		
	folkskolestadiet		småskolestadiet		manlig slöjd		kvinnlig slöjd
	samt dessutom i						
	manlig slöjd		kvinnlig slöjd	slöjd	män	kvinnor	kvinnor
	män	kvinnor					
1929—1930 . . .	5470	83	4829	5375	553	11	1377
1930—1931 . . .	5674	77	4880	5514	560	18	1426
1931—1932 . . .	5829	72	4702	5842	583	22	1475
1932—1933 . . .	5906	75	4664	5853	607	19	1518
1933—1934 . . .	5825	70	3794	5655	630	17	1484
1934—1935 . . .	5751	61	3600	5519	633	17	1482

I fortsättningskolan ingår slöjden i ämnet *arbetskunskap* och erhåller därigenom ofta en mera yrkesmässig inriktning. Den korta undervisningstid, som här står till buds, räcker emellertid icke till för mer än en ytterst

elementär förberedande utbildning i något yrke. Undervisningen i arbetskunskap torde därför liksom slöjden i folkskolan få anses ha en mera fostrande än yrkesutbildande uppgift.

I **högre folkskolan**, vilkens lärotid är väsentligt mera omfattande än fortsättningsskolans, kan undervisningen i slöjd och andra praktiska ämnen givetvis nå avsevärt längre. Eftersom stor frihet råder ifråga om undervisningsplanerna och deras tillämpning är det icke uteslutet att slöjden i en yrkesbestämd högre folkskola kan bedrivas så, att den får karaktär av verkstadsarbete och verklig yrkesutbildning.

I betraktande av allt detta bliva kraven på hithörande undervisning i folkskolans påbyggnader i viss mån andra än de, som ställas på slöjdundervisningen i folkskolan. De sakkunniga vilja återkomma härtill längre fram.

Slöjdundervisning i de allmänna läroverken.¹

Även i de allmänna läroverken har slöjdundervisningens betydelse länge varit beaktad. Såvitt årsredogörelserna utvisa, var det år 1877, som undervisning i slöjd första gången förekom vid ett svenskt allmänt läroverk, nämligen vid det femklassiga läroverket i Lidköping. Vid sekelskiftet meddelades sådan undervisning vid 16 läroverk.

Genom 1904 års läroverksreform blev slöjd för gossar frivilligt ämne vid de allmänna läroverken. Samtidigt infördes vid statens samskolor handarbete som i princip obligatoriskt ämne för flickorna, varifrån dock efter målsmans framställning befrielse kunde medgivas.

Dessa och andra inslag av praktiskt arbete mildrade väl i någon mån läroverksutbildningens av gammalt utpräglat teoretiska karaktär, men de kunde ej hindra att fortfarande, och snarast med växande skärpa, förebråelser för ensidig intellektualism riktades mot läroverkens undervisning. Den sades odla lärjungarnas tankeliv men låta deras viljeliv ligga i träda, och den ansågs underlåta att giva handlingsförmågan den eggelse till allsidig utveckling, som tiden krävde. På undervisningens alla områden erfordrades nya arbetsmetoder, som i högre grad än de dittills gängse förmodade taga lärjungarnas självverksamhet i anspråk och därigenom kunde åstadkomma en förbindelse mellan de ungas intellektuella liv och de övriga sidor i personlighetlivet, av vilkas fostran karaktärsdanningen beror.

Den år 1918 tillsatta skolkommissionen var icke främmande för denna kritiska inställning. Den centrala uppgiften för läroverkens arbete måste enligt kommissionen vara att väcka lärjungarnas lust och förmåga till självständigt tänkande och självständigt arbete. Blott i den mån detta mål

¹ Efterföljande redogörelse är till stor del hämtad ur skolöverstyrelsens underdåniga skrivelse i ämnet den 30 september 1937.

kunde nås, komme även skolarbetet att fullt ut medverka till den fria utformningen av lärjungarnas själsinnehåll, effektivt främja deras utveckling till självständiga, starka och handlingskraftiga karaktärer. Och blott i den mån samma mål kunde vinnas, bleve en med verkligheten mera överensstämmande värdesättning av lärjungarnas anlag och begåvning möjlig redan inom skolan. Från denna utgångspunkt syntes det kommissionen vara av utomordentlig betydelse, att inom ramen av skolornas arbetsplaner största möjliga utrymme lämnades åt arbete av mera omedelbart praktisk art. Men vid sidan därav ägde det praktiska arbetet i sig självt en särskild betydelse för utvecklande av lärjungarnas iakttagelseförmåga och sinne för precision. Jämväl därigenom ökades de ungas möjligheter att lösa de praktiska uppgifter, vilka mötte i livet, på samma gång de vunno en rätt förståelse av såväl det manuella arbetets som samarbetets stora betydelse. Undervisningen i praktiska ämnen hade följaktligen vid sidan av sin pedagogiska uppgift även en social uppgift att fylla.

Principiellt var således kommissionen utan all tvekan beredd att giva sin anslutning till de krav, som från åtskilliga håll blivit framställda på vidgat utrymme åt övningar i handens arbete. I praktiken befanns det dock svårt att i den förefintliga ämnesträngseln bereda tillräckligt rum åt det manuella arbetet. Kommissionen bemödade sig att i detta avseende nå så långt som möjligt. Dess slutliga förslag innebar, att de naturvetenskapliga laborationerna fastare skulle infogas i skolans arbete genom att tilläggas obligatorisk karaktär, att ämnet slöjd, manlig såväl som kvinnlig, skulle bli obligatoriskt i realskolans alla klasser och att hushållsgöromål som självständigt undervisningsämne för flickorna skulle upptagas i realskolans näst högsta klass. I samma klass skulle gossarna — förutom i slöjd — delta i annat praktiskt arbete, såsom trädgårdsarbete, bokbinderi m. m., under så lång tid, att slöjden och det praktiska arbetet tillhoppa finge samma utrymme på gossarnas schema som undervisningen i hushållsgöromål på flickornas.

Detta kommissionens förslag erhöi i stort sett ett gynnsamt mottagande av de över kommissionens förslag hörda myndigheterna och korporationerna. Jämväl de av Kungl. Maj:t den 20 juni 1924 tillkallade läroverksakkunniga voro ense med kommissionen i dess strävan att giva större utrymme och en starkare ställning åt de manuella och i vanlig mening praktiska sidorna av skolarbete: laborationer, slöjd, husligt arbete och praktiska sysselsättningar av annan art.

Samma syn på realskolans ämnesurval präglar även det anförande till statsrådsprotokollet, varmed dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet den 18 februari 1927 motiverade sin hemställan om avlåtande av proposition till riksdagen angående den omorganisation av de allmänna läroverken, som brukar benämnas skolreformen. Förslaget att åt handens ar-

bete giva ett bestämt utrymme på realskolans läsordning betecknade departementschefen uttryckligen som konstitutivt för hela den framtida skolans gestaltning. Såväl goss- och flickslöjd som hushållsgöromål och praktiskt arbete borde enligt departementschefens mening upptagas som obligatoriska ämnen i realskolan, till och med om en sådan anordning skulle tvinga till någon inskränkning i skolans teoretiska arbete.

I riksdagens skrivelse den 2 juni 1927 i anledning av denna proposition redogör riksdagen ingående för de ledande tankarna i departementschefens förslag till reform av skolans inre arbete och fortsätter därefter: »De tankar om skolarbetets inre gestaltning, som uttalats av departementschefen i förevarande kapitel, äro enligt riksdagens mening beaktansvärda. Det torde ej lida något tvivel, att åtskilliga av de åtgärder, vilka framhållits såsom önskvärda, skulle verksamt bidra till den förbättring av skolarbetet, som från så många håll påkallats och som torde vara oundgänglig, därest det mål skall kunna uppnås, till vilket hela den nu föreslagna omorganisationen av det högre skolväsendet syftar. I huvudsak ansluter sig alltså riksdagen till vad departementschefen i berörda sammanhang anført. — — — I den mån programmets genomförande medför ekonomiska utgifter och framställningar följaktligen komma att göras till riksdagen, förutsätter emellertid riksdagen, att dessa måtte åtföljas av erforderliga utredningar för frågans allsidiga och fullständiga bedömande.»

I anledning av 1927 års riksdagsbeslut angående omorganisation av det högre skolväsendet utfärdade Kungl. Maj:t den 24 september 1928 ny stadga för rikets allmänna läroverk. På realskolans timplan upptogos såsom obligatoriska ämnen slöjd och annat praktiskt arbete för gossar, slöjd för flickor och hushållsgöromål. Samtidigt bestämdes emellertid genom en till stadgan fogad övergångsbestämmelse, att de något tidigare genom nådig kungörelse den 29 juni 1928 fastställda undervisningsplanerna för samma ämnen icke skulle följas, förrän särskild föreskrift därom framdeles meddelats, samt att intill dess i tillämpliga delar skulle gälla, vad som dittills varit stadgat i fråga om undervisningen i bland annat slöjd och handarbete.

Det sålunda avsedda införandet av slöjdundervisning i de allmänna läroverken har emellertid i hög grad hindrats genom statsfinansiella svårigheter och därav följande brist på anslagsmedel. I fråga om slöjd för flickor ha medel beviljats, så att Kungl. Maj:t den 7 oktober 1932 kunde förordna att 1928 års undervisningsplan för detta ämne skulle träda i kraft från och med läsåret 1933—1934. Däremot blev anslaget för undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken år 1933 nedsatt från 56.800 kronor till allenast 5.000 kronor och reserverades för sådana slöjdlärare, vilka hade sin väsentliga utkomst av sin anställning vid de allmänna läroverken.

Även de av Kungl. Maj:t den 17 mars 1933 fastställda nya timplanerna för rikets allmänna läroverk innebära, i stort sett, en tillbakagång beträffande övningsämnena. Slöjd för flickor, som endast förekommer i realskolan, miste en veckotimme, och slöjd för gossar, som likaledes förekommer endast i realskolan, miste en halv veckotimme.

Trots reduktionen av timsiffrorna i förhållande till 1928 års aldrig helt förverkligade timplan skulle slöjdens ställning i det hela hava förbättrats, om 1933 års timplan kunnat träda i kraft. I särskilda övergångsbestämmelser föreskrevs emellertid även denna gång, att planen tillsvidare, intill dess föreskrift därom framdeles lämnats, icke skulle följas i fråga om bland annat slöjd för gossar, och någon sådan föreskrift har hittills icke kunnat meddelas. Den i avlöningsstaten för de allmänna läroverken upptagna delposten för arvoden åt lärare i manlig slöjd höjdes emellertid av 1935 års riksdag till 16.500 kronor samt påföljande år till 34.000 kronor.

Slöjd för gossar är fortfarande, så länge undervisningsplanen icke trätt i tillämpning, ett frivilligt ämne, vars omfattning bestämmes av den frikostighet, varmed anslagen tillmätas. Trots det genom statens övertagande av kommunala mellanskolor starkt ökade antalet läroverk anvisades för detta ämne för år 1937—1938 icke ens så stort anslag som år 1928. Det ordinarie förslagsanslaget för undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken, som för budgetåret 1928—1929 var bestämt till 46.000 kronor, motsvaras nämligen nu av den i avlöningsstaten för de allmänna läroverken år 1937—1938 upptagna anslagsposten till arvode åt lärare i manlig slöjd, vilken för helt år beräknat uppgår till endast 44.000 kronor.

I underdånig framställning den 30 september 1937 redogör skolöverstyrelsen för resultaten av en inom överstyrelsen utförd utredning angående kostnaderna för obligatorisk undervisning i vissa övningsämnena vid de allmänna läroverken däribland slöjd för gossar och framhåller önskvärdheten av att 1933 års timplan snarast möjligt bringas i tillämpning.

I statsverkspropositionen till 1938 års riksdag omnämner departementschefen skolöverstyrelsens i det föregående angivna utredning och uttalar därvid bland annat: »Utan att nu taga ställning till detaljerna i det förslag, i vilket utredningen utmynnat, vill jag framhålla, att jämväl enligt min mening de för manlig slöjd och hushållsgöromål gällande timplanerna så snart som möjligt böra sättas i kraft». Departementschefen berör därefter de svårigheter, som möta i fråga om anskaffningen av lokaler och den knappa tillgången på för undervisningen i manlig slöjd kompetenta lärare. I sammanhang härmed erinrar han om den utredning angående slöjdläro-utbildningen, som ingår i uppdraget till nuvarande sakkunniga, och föreslår till sist vissa provisoriska åtgärder. I avseende härå anför riksdagen att »riksdagen ser med tillfredsställelse, att Kungl. Maj:t funnit anledning föreligga att — låt vara provisoriskt — vidtaga åtgärder för ordnandet av

den nu eftersatta utbildningen av lärare i manlig slöjd för de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter». Under framhållande av angelägenheten av att en planerad kurs försöksvis kommer till stånd tillstyrker riksdagen, att för ändamålet anvisas 7.500 kronor för budgetåret 1938/1939.

Slöjdundervisningens uppgift och mål.

I den år 1919 fastställda undervisningsplanen för rikets folkskolor anges målet för undervisningen i slöjd för gossar på följande sätt:

»Undervisningen i slöjd för gossar i folkskolan har till uppgift att, på samma gång den bibringar lärjungarna förmåga att självständigt förfärdiga enkla föremål av olika material, hos dem utbilda god smak, praktiskt omdöme och allmän händighet samt därmed hos dem väcka aktning och håg för kroppsligt arbete».

Enligt kursfördelningen förekommer arbetsövningar i första och andra klassen i samband med hembygdsundervisningen. Dessa övningar fortsätta i tredje klassen, där även enkla övningar i sömnad påbörjas. I fjärde klassen bedrivs pappslöjd och i de följande klasserna träslöjd eventuellt även metallslöjd.

I anvisningarna framhålles att frågan om vilka slöjdarter, som böra upptagas i en skolas undervisningsplan, »är givetvis beroende av huru mycken tid, som kan anslås till slöjdundervisningen, och vilka möjligheter som förefinnas att för densamma erhålla behövlig utrustning samt lärarkrafter med tillfredsställande utbildning». Att märka är att slöjden ligger utanför den ordinarie timplanen och något bestämt timantal för densamma är icke angivet.

Beträffande det slöjden motsvarande ämnet **arbetskunskap** i **fortsättningsskolan** föreskriver fortsättningsskolestadgan bland annat följande:

»1. Undervisningen i *arbetskunskap* skall i anslutning till lärjungarnas praktiska verksamhet eller till ortens arbetsliv anknytas till och samlas kring ett visst yrke eller en viss grupp av yrken. Den bör i lämplig utsträckning och i mån av förhandenvarande förhållanden sysselsätta sig med grunderna för yrkets teknik, med råvarorna och deras ursprung, med arbetsprodukterna och deras spridning i marknaden, med de delar av naturkunskheten, som hava största betydelsen för yrket, med räkning, bokföring och fackritning i deras tillämpning på yrket, med yrkets hygien, med nödiga delar av närings- och arbetslagstiftningen samt med yrkets historia, varjämte jämväl de nationalekonomiska synpunkterna böra beaktas vid undervisningen.

2. Där så befinnes lämpligt och de nödiga förutsättningarna äro för handen, må i samband med undervisningen i *arbetskunskap* anordnas praktiskt

arbete i skolverkstad. Arbetet i denna skall avse att göra undervisningen i arbetskunskap mera åskådlig samt att tillgodose det behov av handledning i yrkesarbetets omedelbara utförande, som kan förefinnas hos de lärjungar, vilka ännu ej vunnit anställning i yrke.

Skolverkstad bör anordnas allenast i samförstånd med vederbörande yrkesutövare, och undervisningen i densamma skall alltid meddelas av fackutbildad lärare.»

I de yrkesbestämda fortsättningsskolorna söker man giva ämnet en än mera yrkesbetonad inriktning.

Detsamma gäller även och i högre grad beträffande de yrkesbestämda **högre folkskolorna**. I den allmänna högre folkskolan torde man i fråga om slöjden följa i huvudsak den undervisningsplan, som gäller för realskolan.

Den år 1933 fastställda undervisningsplanen för rikets allmänna läroverk anger målet för undervisningen i ämnet slöjd för gossar i **realskolan** sålunda:

»Undervisningen i slöjd för gossar har till uppgift att, på grundval av folkskolans undervisning i ämnet, bibringa lärjungarna förmåga att självständigt förfärdiga enklare föremål av olika material, ävensom att i samband därmed hos dem utbilda händighet, praktiskt omdöme och god smak samt väcka aktning och håg för kroppsligt arbete».

Undervisningens omfattning och innehåll anges närmare genom följande *kursfördelning*:

a. Femårig realskola.

Klass 1 (2 timmar). *Träslöjd*: enklare föremål utan sammansättningar eller med lättare sådana, såsom spikning, skruvning, lättare tappning, vanlig sinkning och gradning. Ytbehandling medelst betsnung och boning.

Klass 2 (2 timmar). *Träslöjd*: enklare föremål med sammansättningar av olika slag, såsom tappning och sinkning; fria formarbeten. Ytbehandling såsom i föregående klass; dessutom lasering med oljefärg. *Metallslöjd*: enklare beslag till i träslöjden förfärdigade föremål.

Klass 3 (2 timmar). *Träslöjd*: föremål med förut inlärd eller nya sammansättningsövningar; fria formarbeten. Ytbehandling som i föregående klasser; dessutom målning med oljefärg. — *Metallslöjd*: förfärdigande av enklare föremål medelst klippning av plåt, mejsling, filning, borring, lättare smide, nitning, anlöpning.

Klass 4 (3 timmar). *Träslöjd*: fortsättning av förut inövade arbetsmoment vid tillverkning av föremål för hemmets eller skolans behov; kollektivarbeten för klassen eller skolan. Ytbehandling som i föregående klasser. Reparation av egna eller skolans verktyg. — *Metallslöjd*: förfärdigande av föremål med användande av förut inlärd övningar eller nya, såsom falsning

och bockning av plåt, drivning, lödning, eventuellt svarvning och något svårare smide. — *Fysikslöjd*: tillverkning av apparater för fysikaliska och kemiska laborationer samt av enklare maskiner. — *Bokbinderi*: förberedelse genom en kurs i pappslöjd, varvid förfärdigas några enklare föremål; grundläggande övningar i bokbinderi, såsom fastsättning av lösa planscher, uppklistring av kartor, häftning; inbindning av någon bok i klotband.

b. Fyraårig realskola.

Klass 1 (2 timmar) = klass 2⁵.

Klass 2 (2 timmar) = klass 3⁵.

Klass 3 (3 timmar) = klass 4⁵.

Anm. 1. Kännedom om materialierna samt om verktygens riktiga användning och vård bibringas lärjungarna i samtliga klasser.

Anm. 2. Dekoration av härför lämpade arbeten ingår som ett led i slöjdundervisningen i samtliga klasser.

Anm. 3. Där förutsättningar i fråga om lokaler och lärare förefinnas, skall tillfälle beredas de lärjungar i klasserna 3⁵ och 4⁵, respektive 2⁴ och 3⁴, som så önska, att utbyta träslöjd mot metallslöjd. Detsamma gäller i klasserna 4⁵ och 3⁴ beträffande bokbinderi.

Anm. 4. De lärjungar i realskolans högsta klass och i gymnasiet, som så önska, må, om förhållandena det medgiva, kunna hänvisas att delta i den obligatoriska slöjdundervisningen.

Kap. V. Den hittillsvarande utbildningen av lärare i teckning och välskrivning samt i slöjd.

Lärare i teckning och välskrivning.

Utbildningen av teckningslärare för de allmänbildande skolorna skedde tidigare på så sätt, att konstnärer, som erhållit utbildning vid akademien för de fria konsterna och som kunde antagas ha lust och fallenhet för lärarkallet, fingo genomgå en kortare kurs i teckningens metodik m. m. Kravet på den blivande teckningslärarens allmänbildning var ej närmare angivet. Ej heller var längden av hans utbildning vid konstakademien bestämd.

Genom riksdagens beslut 1879 överflyttades utbildningen till tekniska skolan i Stockholm och organiserades som en underavdelning av den då upprättade högre konstindustriella skolan, det s. k. teckningslärarseminariet, för utbildning av lärare i teckning och välskrivning. Samtidigt stadgades bland annat att inträdessökande till nämnda avdelning skulle ha genomgått fem klasser av allmänt läroverk. Utbildningen i teckningslärarseminariet omfattade en tid av två år för dem, som önskade förvärva behörighet för anställning vid lägre allmänt läroverk, och tre år för behörighet till anställning vid lägre eller högre läroverk eller vid folkskoleseminarium.

Fackkunskaper före inträdet. Enligt nu gällande inträdesfordringar skall inträdessökande till teckningslärarseminariet ådagalägga erforderlig skicklighet i frihandsteckning, konstruktionsritning, perspektiv- och skugglära, enklare komposition (konstindustriell fackteckning), målning, figurteckning, ornamentsmodellering och textning, allt i enlighet med närmare angivna bestämmelser.

Den erforderliga skickligheten i dessa ämnen förvärva inträdessökande i regel i den till tekniska skolan hörande aftonskolan, respektive kvinnliga skolan. Före och jämsides med arbetet i dessa skolor kunna bedrivas förberedande och kompletterande studier. Endast i undantagsfall har aspiranten på annat håll fullt kunnat förvärva den för inträde erforderliga kompetensen. Samtliga elever i seminariets årskurs 1 under arbetsåret 1936—1937 hade förskaffat sig denna kompetens i aftonskolan eller kvinnliga skolan.

Det antal timmar var och en av de nämnda eleverna använde i aftonskolan eller kvinnliga skolan i ovannämnda ämnen framgår av bil. 1. Denna

utvisar, att de olika eleverna använt mycket varierande antal timmar i vart och ett av de förekommande ämnena. Enligt summan av medeltalet använda timmar för varje ämne skulle, med det till 28 veckor uppgående arbetsåret för dessa skolor och med ett beräknat antal veckotimmar av 40, den erforderliga kompetensen ha kunnat förvärvas under ett års studier. Endast en elev förvärvade kompetensen inom denna tid. De andra använde längre tid och medeltalet utgjorde 2,3 år. Orsakerna till de olika studietiderna äro givetvis mångahanda. Att de manliga eleverna i åtskilliga fall behövde längre tid än de kvinnliga torde delvis bero på att kvinnliga skolan i större utsträckning än aftonskolan har ordinarie lektioner på dagen.

Ålder vid inträdet. Enligt tekniska skolans stadgar skall inträdessökande till teckningslärarseminariet hava fyllt 18 år. Emellertid äro de som emottagas i regel äldre. Så t. ex. växlade åldern hos eleverna i årskurs 1 året 1936—1937 (bil. 1) från 18 till 25 år, och medeltalet var 20,6 år. De manliga elevernas ålder var i medeltal något högre än de kvinnliga elevernas, nämligen 21,1 respektive 20.

Skolunderbyggnad. När realskolexamen, sedermera benämnd realexamen, infördes, ändrades den tidigare bestämmelsen att inträdessökande till teckningslärarseminariet skulle genomgått fem klasser av allmänt läroverk till att antingen hava avlagt realexamen eller genom intyg av vederbörande lärare vid allmänt läroverk hava styrkt sig äga motsvarande kunskaper. Denna bestämmelse gäller fortfarande dock med det tillägget att normalskolekompetens gäller lika med avlagd realexamen. I detta sammanhang bör erinras om att enligt 1933 års läroverksstadga fordras för behörighet till lärarbefattning i teckning att antingen hava avlagt realexamen eller genom intyg av vederbörande ordinarie lärare vid allmänt läroverk eller på annat sätt hava styrkt sig äga motsvarande kunskaper. Skolunderbyggnaden hos eleverna i årskurs 1 året 1936—1937 framgår av bil. 1. Av de manliga eleverna hade 6 avlagt realexamen, 3 studentexamen och 2 hade avgått från någon av gymnasiets ringar. Av de kvinnliga eleverna hade 3 avlagt realexamen och 7 genomgått 8-klassigt flickläroverk.

Utbildningens längd. Undervisningen i teckningslärarseminariet liksom i högre konstindustriella skolans andra avdelningar är så ordnad, att elev skall kunna på 3 år genomgå en fullständig kurs; den kortare, 2-åriga kursen (sid. 32) existerar i realiteten numera ej, enär efter 1899 ingen genomgått densamma. Läger man härtill den tid, som åtgår att förvärva de erforderliga fackkunskaperna före inträdet i teckningslärarseminariet (bil. 1), så kommer man för de höstterminen 1936 intagna eleverna upp i en för fackskolestudier sammanlagd längd av minst 4, högst 7 år. För flertalet av

de nämnda eleverna belöpte utbildningstiden sig till 5 år. Häre äro då icke medräknade de eventuella studierna före intagningen i aftonskolan respektive kvinnliga skolan.

Ämnen och undervisningstimmar. Ämnen, antal veckotimmar och timsummorna för de tre utbildningsåren framgår av bil. 3. Undervisningen i frihandsteckning och linearritning omfattar till stor del metodik, genomgång av kursplaner och skolförfattningar, litteratur och teckningsundervisningens historia. Vid linearritningens metodik tages särskild hänsyn till bland annat skolundervisningen i trä-, papp- och metallslöjd, och vid frihandsteckningsmetodik ske tillämpningsövningar på slöjdföremål. Dessutom repeteras och utökas inträdeskurserna varjämte ämnet dräktstudier m. m. tillkommer. I välskrivning, som icke ingått i den förberedande utbildningen, bedrivs förutom metodik även skrivövningar. För undervisningen i de andra ämnena gäller samma program som för de konsthantverkliga fackavdelningarna.

Konsthantverkligt arbete. Varje teckningslärarelev äger att vid sidan av sin lärarutbildning och i anslutning till konstindustriell fackteckning deltaga och få utbildning i konsthantverkligt arbete inom ett eller flera fackämnen (bil. 3). Arbetet sker i de konsthantverkliga fackavdelningarnas ateljéer och verkstäder. Sådana finnas emellertid ej för möbelritare och tecknare för tryck, varför arbetet i dessa grenar uteslutande omfattar konstindustriell fackteckning. I regel inskränker sig deltagandet till ett enda fack för var och en. Under året 1936—1937 deltog teckningslärareleverna i följande fack nämligen: tecknare för textila mönster 18, dekorationsmålare 1, modellörer 2, keramister 2, ciselörer 1 och tecknare för tryck etc. 34.

Praktisk lärarutbildning. Teckningslärarelevernas praktisk-pedagogiska utbildning sker vid undervisningsövningar i en inom skolan för detta ändamål upprättad övningsskola, vars klasser dels på frivillig väg rekryteras av barn i åldern 7—15 år från stadens folkskolor, dels utgöras av lärjungar från Kraftska skolan, som här erhålla sin ordinarie undervisning i teckning.

I övningsklasserna för frihandsteckning undervisa andra årskursens elever samt under vårterminen även första årskursens efter att under höstterminen hava hospiterat vid de förstnämndas undervisning. Tredje årskursens elever kunna få tillfälle att komplettera inom någon gren av undervisningen. Undervisningen meddelas av eleverna växelvis; varje elev undervisar under två på varandra följande timmar efter att under de två närmast föregående timmarna ha hospiterat i ifrågavarande klass. Överläraren utdelar till eleverna uppgifter för varje lektion, övervakar undervisningen och håller vid nästkommande gemensamma lektion kritik över undervisningsövningarna.

Undervisningsövningarna i linearritning och i välskrivning ske dels så, att första årskursens elever undervisas av andra årskursens, dels i särskilda klasser av övningsskolan.

Tredje årskursens elever hospitera under c:a 6 veckor av vårterminen vid fyra av stadens folkskolor med 2 lektioner i veckan, vardera om 2 timmar.

Behörighet. Avgångsbetyg från seminariet medför behörighet till anställning vid allmänbildande skolor såsom real- och samskolor, högre allmänna läroverk samt folkskoleseminarier. En i läroverksstadgan förutsatt provkurs har icke ännu kommit till stånd. (Jfr kap. VII sid. 51—53.)

Folkskollärarnas utbildning för undervisning i teckning.

I folkskolan bestrides undervisningen i teckning och välskrivning, såsom här förut erinrats, i regel av läraren i folkskolans övriga ämnen, alltså folkskolläraren. Arten och omfattningen av dennes utbildning för ifrågavarande undervisning framgår av Kungl. Maj:ts kungörelse angående undervisningsplan för folkskoleseminarierna (nr 659/1937).

Timplanen för den fyraåriga linjen upptager för ämnet teckning 2 veckotimmar i varje klass alltså sammanlagt 8 veckotimmar under 39 veckor eller inalles 312 undervisningstimmar. För ämnet välskrivning upptages $\frac{1}{2}$ veckotimme under första året, alltså högst 20 undervisningstimmar. Här till kommer så ett större eller mindre antal timmar frivillig teckning och enskilt arbete samt någon praktisk lärarutbildning i den mån de båda ämnena beaktas vid förekommande heldagsbesök och undervisningsövningar i den till seminariet anslutna övningsskolan.

Undervisningens innehåll och omfattning framgår närmare av efterföljande *kursplan*:

Teckning. A. Fyraårig linje.

Klass I (2 timmar). Naturstudier. Skisseringsövningar på tavlan. Minnes- och fantasiteckning. Formgivningsövningar. Färglära. Mönsterstudier och kompositionsövningar. Textning. Undervisningsplanscher för olika ämnen i folkskolan.

Modellering, klippning och teckning i anslutning till undervisningsuppgifter i folkskolans lägre klasser.

Linearritning: Plana konstruktioner, skalor. Krokiteckning och projekteringsritning. Ytutbredning. Arbetsritning till slöjdmodeller.

Klass II (2 timmar). Fortsättning av övningarna i frihandsteckning men med mera krävande uppgifter. Stegrad hastighet vid skissering. Perspektivlära.

Arbetsövningar och undervisningsuppgifter i anslutning till folkskolans kursplan för mellanklasserna.

Lineärritning: Kompositionsövning med arbetsritning till föremål i såväl manlig som kvinnlig slöjd. Kroki till möbel och enkel byggnad.

Klass III (2 timmar). Fortsättning av övningar i frihandsteckning. Naturstudierna utsträckta till svårare djurteckning, även rörelsemoment. Figurteckning. Konsthistoria, kort orientering och förevisning av ljusbilder. Musei- och utställningsbesök.

Arbetsövningar och undervisningsuppgifter i anslutning till folkskolans kursplan för de högsta klasserna.

Klass IV (2 timmar). Fortsättning av övningarna i frihandsteckning. Teckning av kartor och undervisningsplanscher i valfria ämnen. Musei- och utställningsbesök. Översikt av folkskolans kurs i teckning.

Välskrivning. A. Fyraårig linje.

Klass I ($\frac{1}{2}$ timme). Övningar till vinnande av god handstil. Skrivning på svarta tavlan. Övning i korrigering av handstilar. Välskrivningsundervisningens metodik. Skrivningens hygien.

Lärare i manlig slöjd.

Utbildningen av lärare i manlig slöjd sker huvudsakligen vid **folkskoleseminarierna**. Enligt den för dessa nu gällande undervisningsplanen (Sv. förf.-saml. nr 659/1937) omfattar undervisningen i ämnet slöjd dels en mindre kurs i *pappslöjd* dels huvudsakligen *träslöjd* samt *metallslöjd* dels ock slöjdundervisningens *metodik*. Även må i de olika klasserna anordnas övningar i *materielslöjd*, varvid undervisningsmateriel för olika läroämnen förfärdigas. För ifrågavarande undervisning finnas sammanlagt 10 veckotimmar till förfogande, i studentlinjen endast 9 veckotimmar, alltså högst 390 respektive 351 undervisningstimmar. Härtill kan komma vissa timmar frivillig slöjd och enskilt arbete i ämnet. Det anses att den sålunda meddelade utbildningen är i stort sett tillfredsställande för slöjdundervisningen i folkskolan. Uppenbart är dock, att flertalet elever, som icke deltagit i yrkesarbete före inträdet i seminariet icke kunna förvärva någon större arbetskicklighet under ovannämnda korta tid. Likaledes torde kunna sägas att utbildningen i övrigt ej heller ger tillräckligt underlag för den blivande lärarens uppgift att hos folkskolans lärjungar såsom i undervisningsplanen säges »utbilda god smak». Det händer därför icke sällan att intresserade folkskollärare söka fortsatt utbildning antingen genom deltagande i yrkesarbete eller vanligare genom deltagande i någon ytterligare kurs för slöjdlärare. Detta är i regel nödvändigt för vinnande av kompetens att undervisa i slöjd i fortsättningskola.

Sådana **fortbildningskurser** ha hittills förekommit huvudsakligen vid August Abrahamsons stiftelse å Nääs, men på senare tid ha slöjdkurser av olika slag anordnats av intresserade även på andra håll. År 1921 förekom en kurs i manlig slöjd vid Nääs under ledning av slöjdinspektören Hallén, och åren 1925 och 1928 ha därstädes hållits liknande av skolöverstyrelsen anordnade kurser för lärare vid fortsättningsskolor. Men eljest gäller, att ingen av förenämnda kurser, varken de vid Nääs eller de övriga, stå under inseende av statligt organ eller åtnjuta understöd av statsmedel.

Förutom folkskollärare förekomma även särskilda **facklärare i slöjd**. Dessa äro i regel yrkesmän, som vanligen förvärvat sin särskilda utbildning för slöjdlärarkallet genom deltagande i kurser vid Nääs. För erhållande av betyg, som avser att tillförsäkra behörighet att undervisa i slöjd i folkskolan, fordras genomgång av minst två kurser, omfattande vardera 5—6 veckor. För deltagande i de särskilda kurser, som avse slöjdundervisningen i fortsättningsskolan, fordras att förut äga väl vitsordad kompetens som slöjdlärare i folkskolan.

Beträffande sättet för vinnande av behörighet att undervisa i slöjd i **folkskola** gäller endast, att den, som icke vunnit kompetens genom avläggandet av folkskolläraryxamen, skall godkännas av vederbörande folkskolinspektör. Detsamma gäller i fråga om behörighet att undervisa i slöjd i allmän fortsättningsskola. För behörighet att undervisa i slöjd i yrkesbestämd fortsättningsskola fordras emellertid skolöverstyrelsens godkännande. I in- tetdera fallet finnas särskilda bestämmelser angående kompetenskravens omfattning, utan prövningen torde ske individuellt och avgöras från fall till fall.

För behörighet till slöjdlärartjänst vid **folkskoleseminarium** gäller förutom vissa allmänna bestämmelser »att hava avlagt realexamen eller genom intyg av vederbörande ordinarie lärare vid allmänt läroverk eller på annat sätt hava styrkt sig äga motsvarande kunskaper» samt »att hava genomgått av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd utbildningskurs». (Sv. förf.-saml. nr 535/1937, § 141.) Denna bestämmelse är senare modifierad så, att det tillkommer skolöverstyrelsen att efter i varje särskilt fall verkställd prövning avgöra om kursen kan för ändamålet godkännas. (Sv. förf.-saml. nr 842/1937.) Däremot saknas bestämmelser angående kompetensfordringar för lärare i slöjd vid de **allmänna läroverken**. Betecknande är att av de lärare, som under läsåret 1931—1932 undervisade i manlig slöjd vid de högre allmänna läroverken, voro 16 folkskollärare, 13 slöjdlärare, 2 teckningslärare, 1 seminarielärare, 1 verkmästare, 3 vaktmästare, 1 kontrollör och 8 utan angiven utbildning. (Skolöverstyrelsens underdåniga skrivelse den 21 mars 1936.)

Lärare i kvinnlig slöjd.

För slöjdundervisningen i folkskolan sker även här lärarutbildningen huvudsakligen i folk- och småskoleseminarierna. Utbildningen omfattar *textilslöjd*, *pappslöjd* och *metodik* under sammanlagt 8 veckotimmar, i studentlinjen 6 veckotimmar, förutom tid till frivilliga övningar och enskilt arbete. För övrigt finnes möjlighet till fortsatt facklig utbildning vid ett flertal enskilda läroanstalter, av vilka somliga åtnjuta statsunderstöd och stå under skolöverstyrelsens inseende. Dessutom finnas vissa statsunderstödda anstalter för utbildning av lärarinnor i handarbete.

Beträffande villkoren för behörighet att undervisa i kvinnlig slöjd gäller ungefär detsamma som sagts angående behörigheten att undervisa i manlig slöjd. I fråga om behörighet till lärartjänst i kvinnlig slöjd vid folkskoleseminarium har Kungl. Maj:t emellertid godkänt utbildningskurser i ämnet vid vissa läroanstalter nämligen: Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium i Göteborg, högre kursen vid Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm, lärarinnekursen i handarbete vid folkskolan för huslig ekonomi i Uppsala, föreningen handarbetets vänner och Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm samt föreningen handarbetets vänner och Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm. (Sv. förf.-saml. nr 842/1937.)

De villkor, som gälla för lärartjänst i kvinnlig slöjd vid folkskoleseminarium, torde i stort sett tillämpas även vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter.

Kap. VI. Utbildningen av lärare i teckning och i slöjd i länder utom Sverige.

Då det givetvis kunde vara av värde för ett ställningstagande till de berörda frågorna att äga kännedom om i utlandet förekommande anstalter för utbildning av lärare i teckning och i slöjd, ha de sakkunniga dels genom sekreterarens studiebesök i Tyskland, Österrike, Tjeckoslovakien och Schweiz, dels genom skriftliga och tryckta redogörelser inhämtat en del upplysningar härom, vilka i korthet återgivs i det följande.

Tyskland. Fordringarna för behörighet till teckningslärartjänst (Künstlerisches Lehramt) vid de högre allmänbildande skolorna i Tyskland äro desamma som till ämneslärartjänst (Wissenschaftliches Lehramt) nämligen studentexamen, en minst fyraårig utbildning vid en högskola och en därefter genomgången provkurs under ett eller två år; före och efter provkursen äga de officiella proven rum. Den fyraåriga högskoleutbildningen kan för teckningslärarnas vidkommande förläggas till en särskild utbildningsanstalt, såsom statliga högskolan för konstuppfostran (Staatliche Hochschule für Kunsterziehung) i Berlin. En akademi för bildande konst eller en teknisk högskola kan ock tjäna som utbildningsanstalt. I München är utbildningen förlagd till tekniska högskolan, varvid kandidaterna i de ämnen, som ej äro representerade vid högskolan, erhålla undervisning vid stadens konstakademi och akademi för tillämpad konst. I Dresden sker utbildningen vid statliga akademien för konstyrken (Staatliche Akademie für Kunstgewerbe).

Inom den för utbildningen av lärare för hela riket uppställda ramen är utbildningen något olika de särskilda staterna emellan, alltså även för teckningslärare. Bäst och mest enhetlig synes utbildningen av teckningslärare för Preussens skolor vara, vilken i regel sker vid den ovannämnda utbildningsanstalten i Berlin. Enligt chefens för denna utbildningsanstalt muntliga uttalande torde den komma att bliva normgivande för de andra staterna, då i en snar framtid likartade bestämmelser för utbildning av teckningslärare för hela riket väntas bliva utfärdade. Det kan därför vara lämpligt att här beröra vissa med lärarutbildningen i Preussen sammanhängande frågor samt något närmare redogöra för den meromnämnda utbildningsanstalten i Berlin.

Först kan då påpekas, att inträdessökande bör ha fullgjort arbetstjänsten, i regel ett halvt år, samt studerat ett år vid en högskola för lärarut-

bildning. Vidare är en aspirant till teckningslärartjänst förpliktad att, jämte förvärvande av kompetens att undervisa i teckning, förvärva sådan i ett annat ämne, som förekommer på de allmänbildande skolornas program. Detta för att teckningsläraren, särskilt under de första åren av hans verksamhet i skolorna, skall kunna erhålla det behöfliga antalet veckotimmar (c:a 27). Sådant tilläggsämne kan exempelvis vara matematik, något språk eller dylikt, och studierna häri måste givetvis förläggas till universitet eller teknisk högskola. Tilläggsämnet kan även utgöras av sport eller gymnastik med utbildningen förlagd till högskolan för kroppsövningar (Hochschule für Leibesübungen) eller för kvinnliga lärare även sömnad. Slöjd räknas också som tilläggsämne, varom mera här nedan. Undantagsvis kan aspirant till teckningslärartjänst, som uppvisat utomordentligt konstnärliga prestationer och ådagalagt pedagogisk begåvning, efter uppnådda 22 levnadsår även utan studentexamen tillåtas deltaga i de stadgade proven. Längden av högskoleutbildningen kan i vissa fall avkortas till tre och ett halvt à tre år. När de studerande ofta använda fem år för sin högskoleutbildning och provkursen i Preussen omfattar två år, kommer den totala utbildningstiden för teckningslärare i regel att belöpa sig till 6 à 7 år utöver studentexamen.

Undervisningen vid den statliga högskolan för konstuppfostran i Berlin är fördelad på ett vinterhalvår, som varar från mitten av oktober till slutet av mars, och ett sommarhalvår från början av april till slutet av juni. Vid anmälningen skall inträdessökande uppvisa självständigt utförda arbeten för bedömning av sökandens konstnärliga läggning. Inträdesprov avlägges ej, men eleven går på prov det första året.

Utbildningen omfattar en lägre och en högre kurs. Huvudämnena äro teckning och målning samt modellering. Skrift intager även en stor plats. Vidare förekomma linearritning, konsthistoria, teoretisk konst- och formundervisning samt folkkunskap (Volkskunde). I högre kursen meddelas dessutom undervisning i grafik. I ämnet teckning övas teckning på svarta tavlan i stor utsträckning. I samband med undervisningen i skrift och grafik äger arbete rum i ett tryckeri, utrustat bland annat med tvenne kaster och tvenne digelpressar. Här uppsättas textsidor, tryckas plakat o. d. Bland grafiska konstarter märkas litografi och radering. Föreläsningarna i folkkunskap omfatta seder och bruk hos allmogen såsom bröllop, barndop och begravning, symboler av ornamentala och figurala art m. m.

För elevernas förberedande pedagogisk-praktiska utbildning har tidigare funnits en i utbildningsanstaltens byggnad inrymd övningsskola. Denna övningsskola är dock numera slopad, och kandidaternas förberedande utbildning av detta slag är förlagd till tvenne arbetande skolor, nämligen för de manliga till ett gymnasium och för de kvinnliga till ett lyceum, båda belägna i närheten av utbildningsanstalten. Denna utbildning sker under de

två sista åren med två veckotimmar, omfattande en timmes föreläsning av teckningsläraren-handledaren samt en timmes auskultation och undervisningsövningar.

Utbildningsanstalten har en avdelning för utbildande av slöjdlärare, som i mån av utrymme även är öppen för andra än teckningslärarkandidaterna. Dessa senare äro emellertid förpliktade att delta i slöjdutbildningen, som omfattar ett år, i regel förlagd till det sista året. Huvudämnena äro trä-, metall- och pappersarbete, bokbindning och konstsoömnad. Därtill komma vävning, skrift, konst- och formlära, folkkunskap samt ett ämne, som kallas »Basteln», och omfattar ungefär det som inrymmes i den i våra skolor förekommande hembygdsundervisningens arbetsövningar. Utbildning i textilt arbete är avsedd för kvinnliga elever, i de andra ämnena för båda könen, varvid emellertid endast enklare trä-, metall- och pappersarbete förekommer för kvinnliga elever. Verkstäderna äro i regel beräknade att kunna emottaga 18 elever, vilket antal emellertid ansågs för högt; 15 elever i varje undervisningsgrupp ansåg man vara lagom. Omfattningen av de kurser, som genomgås, äro åtskilligt fylligare än de i våra svenska skolor. I metallarbete förekommer dock ej smide. Undervisningen i sömnad omfattar även tillverkning av blusar, klänningar och kappor. Vid mönsterteckningen och prydnadssömmen lägges stor vikt vid att smaken odlas. Knyppling förekommer ej, däremot flätarbete såsom korgar, brickor, mattor m. m. Angående utrustningen av verkstäderna kan nämnas, att i sysalen finnes åtta symaskiner jämte en vävstol och i vävsalen ett tiotal vävstolar. För de kvinnliga kandidaterna finnes en övningsklass, bestående av ett 20-tal barn, ej över 12 år gamla. Här tillverkas föremål, merendels tillhörande ämnet »Basteln».

Utbildningsanstalten är avsedd att emottaga 160 elever. Efter införandet av arbetstjänsten har emellertid elevantalet nedgått och utgjorde arbetsåret 1936—1937 143.

Inskrivningsavgiften är 15 Rm och terminsavgiften 81 Rm varjämte uttages en extra avgift (sjukkasbidrag, medlemsskap i studentförening m. m.) å c:a 20 Rm. Vid slöjdundervisningen tillkommer c:a 120 Rm för verktygsanskaffning jämte c:a 12—15 Rm pr månad för material.

Utbildningsanstalten har till sitt förfogande goda och rymliga lokaler med särskilda ateljéer för professorerna. Biblioteket omfattar c:a 10.000 band, ett stort antal fotografier och 4 à 5.000 ljusbilder. Marketenteri finnes.

Såsom exempel på arten och omfånget av de officiella prov, som den blivande teckningsläraren måste undergå före och efter provkursen i och för anställning vid högre allmänna läroverk i Bayern, relateras här i sammandrag bestämmelserna för detta land.

Det prov, som förekommer före provkursen, omfattar en skriftlig och en

muntlig del. Den skriftliga prövningen består bland annat i lösandet av uppgifter i linearritning, i modellering, i teckning (ett huvud och en hel figur efter levande modell) och i akvarellmålning (ett stilleben). Därtill kommer för utrönande av kandidatens allmänna bildning författandet av en uppsats över ämne tillhörande kandidatens ämnesområde. Den muntliga prövningen omfattar bland annat konsthistoria samt stillära i anslutning till ett av kandidaten efter givet ämne uppgjort förslag till ett konsthantverkligt föremål.

I det andra provet i ordningen har kandidaten att inlämna ett hemarbete av pedagogisk eller metodisk-didaktisk art samt att avlägga undervisningsprov i frihandsteckning och i linearritning under en lektionstimme i vartdera ämnet. Därtill kommer muntlig prövning i uppfostrings- och undervisningsläran, särskilt rörande mellanskolpedagogik och dess historia såväl som i härför grundläggande filosofiska synpunkter och psykologiska fakta samt därmed sammanhängande frågor rörande den nyare utvecklingen av undervisningsmetoderna i teckning.

Förutom de nu nämnda tvenne proven kan avläggas ett särskilt prov, som företrädesvis berättigar till undervisning i de tre övre klasserna av en 9-klassig läroanstalt. För erhållande av tillträde till detta prov skall kandidaten inlämna en vetenskaplig avhandling i konsthistoria eller ett självständigt utfört arbete tillhörande området för den fria eller den tillämpade konsten. Den muntliga prövningen omfattar konsthistoria, i förra fallet sträckande sig över arbetsområdet, i senare över ett av kandidaten valt avsnitt ur konsthistorien.

Österrike. Liksom i Tyskland äro fordringarna för behörighet till teckningslärlartjänst vid ett allmänt läroverk (Mittelschule) i Österrike desamma som till ämneslärlartjänst nämligen studentexamen, en minst fyraårig utbildning vid en högskola, lärarprov och provår. För teckningslärarens vidkommande är den fyraåriga högskoleutbildningen förlagd till akademien för bildande konst i Wien. Här hållas de obligatoriska lektionerna under tiden 9—12 och 17—19. Studierna i de för den blivande teckningsläraren behövliga ämnen, som ej äro representerade vid konstakademien, förläggas till universitetet, respektive tekniska högskolan. I utbildningen ingår bland annat ornamental skrift, konsthistoria med övningar och beskrivande geometri med övningar samt, i mindre utsträckning, filosofi, psykologi och pedagogik, teckningsmetodik samt kroppsvård och skolhygien.

Läraprovet omfattar bland annat muntlig prövning i konsthistoria, fornminnesvård och konstbetraktande, i anatomi, psykologi och pedagogik, även inberäknat konstuppfostran. Den som önskar vinna behörighet som lärare i modellering har att genomgå prov i detta ämne.

Aspirant till teckningslärartjänst är emellertid icke genom avläggandet av lärarprovet i teckning berättigad till att genomgå provåret. Till teckning, som räknas såsom huvudämne, måste komma ett biämne. Tidigare har detta utgjorts av matematik och geometrisk teckning (linearritning) men genom den nya förordningen år 1930 är denna kombination upphävd. Numera är geometrisk teckning lagd till fackgruppen matematik och beskrivande geometri, som är en av kombinationerna för ämneslärare. Denna anordning har till följd att matematikläraren har hand om undervisningen i linearritning medan teckningsläraren helt ägnar sig åt frihandsteckning. I stället för den tidigare kombinationen är numera slöjd kombinerad med teckning, manlig slöjd för manliga teckningslärare och kvinnlig slöjd för kvinnliga teckningslärare. Den blivande teckningsläraren måste därför avlägga lärarprov både i teckning och i slöjd, innan han eller hon får genomgå provåret.

Kunskaper och färdigheter i slöjd får aspiranten tillägna sig genom deltagande i kurser av olika slag. Något för detta ändamål upprättat slöjdseminarium e. d. finnes ej. Fordringarna för lärarprovet omfatta i manlig slöjd bland annat pappers- och kartongarbete, bokbindning, arbete vid hyvelbänk och träsvavv samt snidning, metallarbete (bland annat drivning men ej smide), modellering, såframt prov i detta ämne ej avlagts tidigare, material- och verktygskunskap, hygien och någon kännedom om hantverkets historia. I kvinnlig slöjd äro fordringarna bland annat stickning, hand- och maskinsöm, måttagning, tillklippning och sömnad av kläder för barn och vuxna, prydnadssöm och någon vävning, kostymkunskap m. m.

Lärarprovet i slöjd omfattar utförande av ett antal arbeten jämte muntlig prövning.

Tjeckoslovakien. Utbildningen av teckningslärare för de allmänna läroverken i Tjeckoslovakien har tidigare varit förlagd till konstakademien i Prag, i vissa delar till konstyrkesskolan, men är sedan läsåret 1930—1931 överflyttad till stadens tekniska högskola, där teckningslärarkandidaterna utgöra en särskild avdelning inom arkitekturklassen. För teckningslärarkandidaterna fordras studentexamen såsom för andra studerande vid högskolan. Utbildningstiden är fyra år.

Bland ämnena märkas, förutom teckning, linearritning, målning och modellering, plastisk anatomi med demonstration å levande modell och teckning, konst- och stilhistoria, arkitektonisk stillära, praktisk estetik samt färg- och färgharmonilära. Kompositioner utföras för vägg- och glasmålning, inom möbel-, smides-, glas- m. fl. områden, för gobeläng, teaterkostymer, scendekorationer, plakat m. m. Undervisningen är delvis gemensam med arkitekturklassens elever. Föreläsningar, med tillhörande tentamina, hållas bland annat i pedagogik och allmän filosofi, vartdera ämnet

med 3 veckotimmar under en termin, samt i metodik; dessa föreläsningar äro förlagda till universitetet.

Antalet teckningslärarkandidater var arbetsåret 1936—1937 c:a 40 i vardera årskursen eller tillsammans 165.

Prov avläggas dels efter det andra studieåret, dels efter det fjärde.

De blivande teckningslärarna måste skaffa sig examen i ett tilläggsämne nämligen antingen geografi eller beskrivande geometri. Examen i det förstnämnda ämnet avlägges vid universitetet, i det senare vid tekniska högskolan.

Teckningslärarkandidaterna bedriva inga undervisningsövningar, och provkurs finnes ej. De komma som lärare direkt ut i skolorna. För erhållande av ordinarie anställning måste de emellertid inom 2 à 3 år efter utbildningens slut avlägga undervisningsprov samt undergå prövning i författningar o. d.

Schweiz. Anstalter för utbildning av teckningslärare finnas i Bern, Genève och Freiburg samt i Basel, som har den mest omfattande utbildningsanstalten. Denna är under namn av seminariet för utbildning av tecknings-, skriv- och slöjdlärare ansluten till Allg. Gewerbeschule und Gewerbemuseum i Basel. Seminariet utbildar lärare för de allmänna skolornas mellan- och överstadier enligt förordningen av år 1929. Utbildningen i tecknings- och målningsämnena sker i skolans allmänna tecknings- och målningsavdelningar samt i papp-, trä-, metall- och (för kvinnliga elever) i textilslöjd i skolans verkstäder. Den pedagogiska och metodiska utbildningen erhålla kandidaterna vid lärarseminariet i staden; även till universitetet är någon utbildning förlagd. Utbildningen tar en tid av 4 år. För inträde fordras att hava avlagt studentexamen eller att inneha ett härmed likvärdigt betyg över allmänbildning eller att hava avlagt folkskollärarexamen samt lämplighet för lärarkallet. Någon inträdesprövning anställes ej men det är önskvärt, att inträdessökande uppvisar egenhändigt utförda arbeten. Inträde kan vinnas vid början av varje termin. Antagandet till elev kan till en början vara provisoriskt. En särskild ansökan skall under loppet av första terminen vid skolan inlämnas till lärarseminariet. Till denna ansökan skall bland annat fogas läkarintyg, som utvisar, att sökanden är fri från sjukdom eller lyte, som gör honom olämplig för lärarkallet. Arbetsåret omfattar c:a 40 veckor med 32—40 lektionstimmar per vecka. Förutom i linearritning, teckning, fri målning, modellering, skrift och tyska språket undervisas i slöjd sammanlagt 960 timmar — lärarkandidaten skall efter eget val delta i två av de fyra ovannämnda slöjdarterna — konsthistoria och stillära 320 t:r, pedagogik och psykologi 120 t:r, allmän undervisningslära 40 t:r, seminarieövningar 40 t:r samt i metodik 80 t:r. Härtill komma 160 t:r för auskultering och undervisningsövningar i lärarseminariets övnings-

skola eller på mellan- och överstadiet i andra allmänna skolor. (Samtliga timtal äro ungefärliga.) Vid utbildningens slut anställas vederbörliga prov, efter vars godkännande kandidaterna erhålla statligt diplom som teckningslärare.

Ungern. Utbildningen av teckningslärare i detta land sker vid kungl. ungerska lands-högskolan för bildande konst i Budapest. Högskolan i fråga har emanerat ur den år 1871 grundade mönsterteckningsskolan och utbildningsanstalten för teckningslärare. Sedan den konsttekniska avdelningen år 1896 avskilts och skolor för fri konst tillkommit, skedde år 1921 en reorganisation, som gav anstalten karaktär av högskola för bildande konst. Förutom skolor för målning, skulptur och grafik omfattar högskolan en avdelning för utbildning av teckningslärare för mellanskolor och högre skolor samt för seminarier. En särskild avdelning omfattar olika fortbildningskurser för teckningslärare.

För inträde i avdelningen för teckningslärare fordras fyllda 17 år, mogenhetsbetyg från högre läroverk eller avgångsbetyg från lärarseminarium eller från konstyrkesskolan (kungl. ungerska lands-konstyrkesskolan i Budapest). Elever emottagas endast i begränsat antal och efter inträdesprövning, vid vilken vissa föreskrivna teckningsuppgifter skola lösas. Den aspirant, som därvid ej visar tillräcklig begåvning, uteslutes.

Utbildningen av teckningslärare liksom av högskolans övriga ordinarie elever omfattar en tid av fyra år. Under de två första åren är undervisningen lika för högskolans samtliga elever, men under det tredje året sker uppdelning i fack.

I och för teckningslärarkandidaternas pedagogiska utbildning upprätthåller konsthögskolan en övningsskola. Avgångsprövningen sker inför en särskild kommission, som även utfärdar diplommet. Behörighetsprövningen omfattar såväl lektionsarbete som en muntlig del och avser följande fyra grader: 1. första grundprövningen, 2. andra grundprövningen, 3. fackprövningen och 4. tilläggsprövning för vinnande av behörighet som teckningslärare vid lärarutbildningsanstalter. Man skiljer mellan sex olika grader av behörighet allt efter arten av de skolor, behörigheten avser.

I avdelningen för fortbildningskurser anordnas särskilda konstnärliga och didaktiska frikurser för redan utgångna teckningslärare.

England. Bestämda kompetensfordringar för anställning som teckningslärare (Teacher of Art) vid läroverk (Secondary Schools) och därmed jämförliga undervisningsanstalter finnas ej. Samma är förhållandet i fråga om andra lärare vid dessa skolor. Samtliga skolor av detta slag äro nämligen kommunala eller enskilda. Vederbörande lokala skolmyndighet eller respektive skolas styrelse får vid tillsättning av lärartjänst själv avgöra, hu-

ruvida den sökande kan anses ha tillräckliga och lämpliga kvalifikationer för tjänsten. Det tages för givet, att endast fullt kvalificerade lärare anställas.

Beträffande teckningslärarna skiljer man i fråga om deras löneställning på graderade och icke-graderade.

För att bli graderad och därigenom berättigad till den motsvarande löneställningen fordras att hava förvärvat antingen teckningslärardiplom, som utfärdas av skolöverstyrelsen (The Board of Education), eller teckningslärarcertifikat, som utfärdas av delegationen vid Oxfords universitet (The Oxford University Delegacy), eller diplom som medlem av kungl. konstskolan (Diploma of Associateship of the Royal College of Art).

För erhållande av teckningslärardiplomet gälla följande bestämmelser:

1. Fackkunskaper. Kandidat måste ha undergått överstyrelsens examen i teckning (Drawing) samt *antingen* dess examen endera i målning, modellering, illustrationsteckning (Pictorial Design) och fackteckning (Industrial Design) eller slutexamen i arkitektur vid kungl. institutet för brittiska arkitekter (The Royal Institute of British Architects) *eller* förvärvat diplom som medlem av kungl. konstskolan eller universitetets i London diplom i bildande konst (Fine Art). I den händelse studierna för förvärvande av fackkunskaperna förläggas till en konstskola (Art School) beräknas här till åtgå fyra år.

2. Allmänbildning. Denna skall styrkas genom ett i vederbörlig ordning utfärdat betyg över genomgång av läroverk (Secondary School) eller intyg om motsvarande skolbildning.

3. Ålder och lämplighet för lärarkallet. Kandidat skall ha uppnått en ålder av 19 år. Lämpligheten skall styrkas medelst läkarintyg.

4. Praktisk-pedagogisk utbildning. Kandidat skall hava fullgjort godkänd utbildning häri. Sådan utbildning meddelas i sexton auktoriserade konstskolor (Art Schools) i England samt fyra (Central Schools of Art) i Skottland. Utbildningskursen omfattar i regel ett år. Huvudvikten lägges på undervisningsövningar, som äga rum två dagar i veckan. I kursen ingå vidare uppfostringspsykologi, principer och metoder vid teckning, pedagogikens historia, hygien samt talteknik och röstvård. Timtalen för dessa ämnen variera vid de olika skolorna.

5. Slutexamen. Denna omfattar principerna för undervisning och uppfostran med särskild hänsyn till dels teckning såsom ett led i en allmän uppfostran och vid undervisningen i en konstskola, dels konsten i förhållande till livet.

Utbildningen för erhållande av teckningslärardiplomet och av teckningslärarcertifikatet är i regel förlagd till konstskolorna. Tiden härför beräknas i fråga om diplom till fem år — fackstudier under fyra år och praktisk-

pedagogisk utbildning under ett år — och i fråga om certifikatet till inalles fyra år, varav det sista året omfattar praktisk-pedagogisk utbildning.

För erhållande av diplom som medlem av kungl. konstskolan beräknas sex års studier: tre år i skolan i fråga och tre år i en annan konstskola före inträdet. Innehar kandidaten till detta diplom det här ovan nämnda betyget över genomgång av läroverk, erhåller han dispens från den praktisk-pedagogiska utbildningen.

I slöjd och konsttekniskt arbete vid läroverken äro särskilt utbildade lärare anställda, men även teckningslärarna ha ofta en viss yrkeskunnighet.

Danmark. Angående utbildningen av lärare i teckning för de allmänbildande skolorna i detta land ha följande upplysningar meddelats.

För erhållande av anställning som teckningslärare i folkskola fordras först och främst avlagd folkskollärorexamen. Under den treåriga utbildningen vid folkskoleseminariet meddelas undervisning i teckning med två veckotimmar under vart och ett av de två första åren samt med en veckotimme under det tredje året. Undervisningen i teckning vid seminarierna är särskilt inriktad på att ge de blivande lärarna färdighet i att kunna teckna raskt, så att deras teckningsfärdighet skall kunna komma dem till hjälp vid åskådningsteckning (Fagillustrering). Teckningsundervisningen under det tredje seminarieåret omfattar uteslutande åskådningsteckning. I seminarieutbildningen ingår en kurs rörande teckningsundervisningen i folkskolan.

På grundvalen av den vid seminariet erhållna utbildningen i teckning bygger den specialutbildning häri, som erhålles vid undervisningsministeriets kurs, vilken är den enda offentligt, d. v. s. av staten anordnade utbildningskurs utöver seminariets. Den ifrågavarande kursen omfattar fyra veckor med sex timmars daglig undervisning under tre på varandra följande sommarferier. Kursen har varit nedlagd under några år på grund av kristiden men har nu (1938) återupptagits. Kursens första del, omfattande fyra veckor, är uteslutande ägnad åt teckningsmetodik. Häri ingå praktiska övningar i att undervisa i sådan utsträckning, att denna övningsundervisning blir det väsentliga i denna del av kursen. Vidare hållas föreläsningar i teckningsundervisningens historia och i psykologi. Kursens följande två delar, som ha till mål att utveckla elevernas teckningsfärdighet, omfatta fortsatta övningar i frihandsteckning, dekorativ teckning, akvarellmålning samt vägledning i pappersklippning och linoleumsnitt.

För erhållande av anställning som teckningslärare fordras alltså att först hava avlagt folkskollärorexamen och att därefter hava genomgått den nyssnämnda specialutbildningen under inalles tolv veckor.

Teckning förekommer i realskolan (Mellemskolen) men ej i gymnasiet.

Även vid utbildning av slöjdlärare utgör seminarieutbildningen grundvalen, i det att samtliga lärare i slöjd skola hava avlagt folkskollärorexamen.

Den speciella utbildningen till slöjdlärare erhålles därefter under två kurser, vardera kursen omfattande sex veckor med sex timmars daglig undervisning. Slöjd förekommer i realskolan (Mellemskolen).

Det finnes intet hinder för att samma lärare undervisar i både slöjd och teckning, men betingelsen härvid är att han först skall hava avlagt folkskollärarexamen och därefter erhållit specialutbildning i både slöjd och teckning.

Välskrivning såsom särskilt ämne förekommer ej i någon skolform. I både folkskolan och realskolan undervisas dock i »en Normalskrift, der er saa enkel, at den danner det bedste Grundlag for Tilegnelsen av en Haandskrift». I normalskrift undervisa seminarieutbildade lärare, vilka i lärarexamen även avlägga prov såväl i skrivning som i att genomgå bokstavsformer på krittavla.

Norge. Utbildningen av teckningslärare liksom av slöjdlärare (manlig slöjd) har tidigare ägt rum vid särskilda offentliga kurser. Den sista kursen för slöjdlärare hölls år 1920 och den sista för teckningslärare år 1924. Utbildningen blev därefter förlagd till folkskollärarseminarierna. Det visade sig emellertid snart, att dessa skolor, trots sin övergång till fyraårig utbildning, icke voro mäktiga sin uppgift i nu föreliggande avseende. Teckning och slöjd blevo biämnen. Följden blev att en del privata kurser upprättades, dels för lärare i allmänhet, dels för universitetsstuderande. En stor del sökte sig för sin utbildning till utlandet, såsom till Sverige, Danmark, Tyskland m. fl. länder. Ovannämnda kurser i Norge äro vanliga sexveckors sommarkurser. I regel genomgår kursdeltagaren endast ett av facken, teckning eller slöjd, men intet hindrar att han genomgår båda facken, varigenom han blir kompetent att undervisa både i teckning och i slöjd. Det anses som en fördel, att läraren kan meddela undervisning i båda facken.

Inom fackkretsar blev man dock snart på det klara med att tiden krävde något mera än de nämnda sexveckorskurserna. Med anledning härav gjordes framställning till statsmakterna i ärendet. Resultatet kom under år 1938 i och med ett beslut om upprättande av en specialskola för utbildande av slöjd- och teckningslärare.

Det norska kyrko- och undervisningsdepartementet anser nödvändigt, att slöjd- och teckningslärarskolan börjar sin verksamhet hösten 1938. Skolan ifråga, som utgör ett organiskt led i uppbyggandet av det norska skolväsendet, avser att utbilda lärare både för folkskolan, fortsättningsskolan, arbets-skolan, ungdomsskolan och den högre skolan. Såsom elever vid skolan i fråga skola först och främst antagas sådana, som ha folkskollärarexamen eller lärarutbildning från universitetet. Utbildningen omfattar en tid av ett år i vart och ett av ämnena slöjd och teckning. Denna utbildningstid är nödvändig för att slöjd och teckning enligt ett föreliggande förslag skall

kunna räknas såsom biämne (»bifag») vid avläggandet av ämbetsexamen vid universitetet. Det anses nämligen som en stor fördel, särskilt med avseende på de mindre av de högre skolorna, att ämnesläraren kan övertaga undervisningen i ett eller flera övningsämnen (»færdighetsfag»).

Det har framhållits, att en så relativt lång utbildningstid som ett år gynnar folkskolan i städerna och andra skolformer framför folkskolan på landsbygden, när slöjd- och teckningslärarskolan åtminstone under den första tiden helt visst kommer att besökas endast av lärare från de förstnämnda. Den tanken har därför uppkommit att även anordna halvårskurser i slöjd och i teckning vid sidan av ettårskurserna.

Den praktisk-pedagogiska utbildningen är så ordnad, att den antingen sker i en särskild övningsskola eller i barn- eller ungdomsskolan, där respektive lärarkandidat får utöva undervisning i slöjd och teckning i den utsträckning, som är nödvändig för utbildningen.

Skolans stat upptar avlöning åt bland annat två ordinarie överlärare, varav den ena skall fungera som föreståndare med ett särskilt lönetillägg härför, ytterligare två ordinarie lärare samt ett antal timlärare. Till stipendier åt eleverna är upptaget 3.600 kronor. Inkomster och utgifter balansera på en summa av 60.000 kronor.

I sammanhang härmed kan meddelas, att enligt skolstadgan av år 1896 slöjd är obligatoriskt ämne vid samtliga högre folkskolor (»almenskoler») i Norge. I treårig mellanskola (»middelskole») förekommer slöjd i de två första klasserna, i vardera klassen med två veckotimmar. Slöjd ingår i mellanskolexamen och räknas lika med övriga ämnen.

Välskrivning (»skjønnskrift») är obligatoriskt ämne med en veckotimme i första mellanskolklassen. Därjämte äger hemskrivning rum, som kontrolleras var åttonde eller var fjortonde dag. Undervisningen i välskrivning handhaves ofta av slöjd- eller teckningsläraren. Förmodligen förlägges utbildning i detta ämne även till slöjd- och teckningslärarskolan.

Utbildning av lärare i kvinnlig slöjd (»kvinnelig håndgjerning») sker vid Den kvinnelige Industriskole i Oslo.

Finland. Utbildning av teckningslärare i detta land sker vid central-skolan för konstflit i Helsingfors, som i sin konstindustriella skola har en avdelning för utbildning av teckningslärare. För inträde i denna fordras betyg över kurs motsvarande näst sista klassen i till universitet ledande skola jämte ett visst mått av skicklighet i teckning, kompositionsritning m. m. Utbildningen omfattar tre år, varav höstterminen i årskurs 1 är provtermin. Förutom olika arter av teckning och linearritning upptager undervisningsplanen bland annat form- och stillära, ornamentsteckning, kompositionsrit-

ning, handarbetsövningar jämte komposition, konsthistoria samt metodik och undervisning i övningsklasser i teckning och välskrivning. Under läroåret 1936—1937 pågick höstterminen från 10 september—16 december och vårterminen från 13 januari—16 maj. Antalet veckotimmar varierade från 35—44. I teckningsläraravdelningen funnos det nämnda året 38 elever, och antalet under läroåret utdimitterade elever utgjorde 13.

Kap. VII. Framkomna krav och förslag rörande utbildningen av lärare i teckning och i slöjd.

Utbildningen av teckningslärare.

Äldre krav. Redan tidigt framkommo krav på att teckningslärarnas utbildning skulle läggas på en högre nivå. I underdånig skrivelse den 12 oktober 1885 föreslogo de ordinarie teckningslärarna vid de högre allmänna läroverken i Stockholm bland annat, att för erhållande av teckningslärartjänst vid högre allmänt läroverk skulle fordras, förutom att hava genomgått tekniska skolans treåriga utbildningskurs, även att hava avlagt maturitetsexamen samt att hava vid universitet eller högskola avlagt prov på godkända kunskaper i ett eller tvenne skolämnen, för att däruti i händelse av behov kunna undervisa i skolans lägre klasser, samt att hava genomgått en skrivkurs. Härtill skulle komma åliggandet att genomgå en provkurs. Teckningslärarna borde sålunda bliva likställda med ämneslärarna.

Kravet på att teckningslärare skulle hava avlagt studentexamen har sedermera framförts vid olika tillfällen. Detta blev dock ej beaktat i vidare mån än att i 1905 års läroverksstadga föreskrevs att för behörighet till lärarbefattning i teckning skulle fordras »att antingen hava avlagt realexamen eller genom intyg av vederbörande lärare vid allmänt läroverk hava styrkt sig äga motsvarande kunskaper» ävensom »att hava nöjaktigt genomgått provkurs i enlighet med de föreskrifter, som därom framdeles varda meddelade».

Även senare ha upprepade gånger framkommit önskemål och förslag rörande förbättringar i utbildningen av teckningslärare dock utan avsett resultat.

Skolöverstyrelsens kommittéförslag år 1919. I och för en ifrågasatt omorganisation av tekniska skolan i Stockholm bemyndigades skolöverstyrelsen år 1919 att tillkalla vissa sakkunniga. Dessa föreslogo bland annat, att teckningslärarseminariet skulle omfatta en 1-årig förberedande kurs samt en 2-årig kurs förlagd till den samtidigt föreslagna konsthantverksskolan. Bland de föreslagna undervisningsämnena märkas hembygdsvärd, stillära och materiallära. I teckningslärarens utbildning borde dessutom inrymmas en viss om ock mera allmänt lagd konsthantverklig undervisning, varigenom teckningsläraren även kunde vinna kompetens som slöjdlärare. Så borde exempelvis de kvinnliga eleverna med fördel kunna bedriva textila studier för att även kunna vinna kompetens att undervisa i vävning, olika slag av

konstsömnad och spetsarbete m. m. Undervisningen under det första utbildningsåret borde så anordnas, att eleven även lämnades tillfälle att pröva sina förutsättningar för lärarkallet. Provkursen ansågs utan svårighet kunna inrymmas i den 3-åriga utbildningstiden, särskilt under det sista året, samt omfatta även föreläsningar i pedagogik, författningar, hygien m. m.

Uttalande vid läroverksläraryötet år 1919. Vid läroverksläraryötet i Gävle år 1919 uttalade sektionen för teckning att den hoppades, att omorganisationen av tekniska skolan måtte påskyndas och att på teckningsläraryutbildningen ställdes mindre konstindustriella, mera pedagogiska och estetiska krav samt att provkursen förlades efter studietiden med en termin vid allmänt läroverk eller högre lärarinneseminarium. Till ett framkommet förslag om fortbildningskurs för teckningslärare, omfattande psykologi, pedagogik, teckningens historia, teckningsmetodiska spörsmål, konstpedagogik samt kurs i grafiska konstter uttalade sektionen sin livliga anslutning.

Uttalande vid teckningsläraryöte år 1920. Södra Sveriges teckningsläraryörening, en lokalavdelning av teckningsläraryarnas riksförbund, uttalade vid möte den 21 mars 1920, att en teckningslärare bör ha avlagt studentexamen, samt påpekade behovet av en förbättrad och mera rationellt lagd utbildning av teckningsläraryarna för hög- och mellanstadierna, vid vilken utbildning större krav än nu skulle ställas icke blott på teckningsundervisningens metodik och pedagogik utan även på ett djupare inträngande i konstkulturen över huvud.

Förslag av skolöverstyrelsens sakkunnige år 1922. I december 1921 tillkallade skolöverstyrelsen särskild sakkunnig i och för fortsatt utredning angående teckningsläraryarseminariets omorganisation. Sommaren 1922 avgav denne ett förslag, som i stort sett överensstämde med vad tidigare anförts från teckningsläraryarnas sida. Utbildningstiden föreslogs omfatta 3 år. För inträde skulle fordras studentexamen, och antalet årligen intagna elever borde endast i undantagsfall överstiga 10. Bland nya ämnen märktes psykologi och pedagogik, grafisk konst samt stillära jämte stilstudier med tillämpningar, varjämte en del timmar voro reserverade till fria studier. Härtill skulle komma en provkurs omfattande en termin. Efter den 3-åriga utbildningen respektive provkursen skulle teckningsläraren beredas tillfälle att genomgå fortsättningskurser för att bli kompetent att även kunna undervisa i manlig eller kvinnlig slöjd eller som vävlärarynna eller för anställning vid lärlings- och yrkesskolor.

Styrelsen för tekniska skolan, som anmodats yttra sig om förslaget ifråga, avstyrkte detsamma i ett den 30 november 1922 avgivet yttrande, och skolöverstyrelsen lät saken vila tillsvidare.

Skolöverstyrelsens hemställan år 1929. I underdånig skrivelse den 20 december 1929 hemställde skolöverstyrelsen att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att anvisa medel för anordnande av provkurs för teckningslärare.

I skrivelsen framhöll skolöverstyrelsen även att teckningslärarutbildningen var i behov av vissa förändringar. Den lägre tvååriga kursen motsvarade icke längre något verkligt behov och borde bortfalla. Skolöverstyrelsen tog vidare upp det av 1919 års sakkunniga gjorda uttalandet om önskvärdheten av att teckningslärare måtte sättas i tillfälle att förvärva kompetens som lärare i slöjd och ansåg det ur flera synpunkter önskvärt, att undervisningen i teckning och välskrivning samt manlig respektive kvinnlig slöjd kunde i ej ringa utsträckning förenas på samma lärare. Detta vore önskligt ej minst med hänsyn till undervisningens rationella ordnande vid mindre skolor, särskilt sådana, där teckningslärarens avlöningsförmåner, t. ex. genom vederbörande skolas förvandling från 6-klassig till 4-klassig, komme att beskäras. Under framhållande av att konsthistorien ännu icke erhållit den plats i våra läroverk, som dess betydelse motiverar, uttalade skolöverstyrelsen till slut önskvärdheten av att i den föreslagna provkursen inginge en föreläsningsserie i konsthistoria med särskild hänsyn till demonstrations-tekniken.

Skolöverstyrelsens förenämnda hemställan ledde emellertid ej till avsett resultat.

Amanuensen Carl Gunnes framställning år 1931. I underdånig skrivelse den 3 oktober 1931 angående omorganisationen av konsthögskolan framförde amanuensen Gunne tanken på en sammanslagning av konsthögskolan och högre konstindustriella skolan inom tekniska skolan och kom med anledning härav in på frågan om teckningslärarnas utbildning. Kunde en sådan sammanslagning realiseras, skulle teckningslärarna, vilka i sin blivande verksamhet i landsorten komma att utöva ett stort inflytande på den lokala konstkulturen, erhålla en gedignare konstnärlig undervisning.

Yttrande av professor Carl Malmsten. I ett till en underdånig skrivelse av svenska slöjdföreningen år 1933 fogat särskilt yttrande av arkitekten, numera professorn Carl Malmsten framhåller denne bland annat värdet av »en formsinnets allmänna fostran, vunnen genom en på lång sikt lagd om- daning av den formande och bildande verksamheten inom den allmänna skolan. — En allmänbildning, hänförande sig till det vardagliga livets gestaltning i hem och samhälle, skulle frigöra krafter och ställa dem i en för- ädlad form- och folkculturs tjänst. — Folkbildningssträvanden och rörelser till förmån för en mer förädlad hemkultur infoga i allt vidare utsträckning slöjder och konsthantverk i den mognare ungdomens utbildning. Man er-

känner allt mer att handens skapande verksamhet är djupt bildande. Vär- det av den skönhet, man själv frambragt, ställer envar på ett innerligare sätt i förbund med den enkla skönhetens väsen än konststudier och andra former av passiv tillägnelse kunna göra.» De senaste decenniernas djupare syn på barnens konstnärliga skapande och det därur framväxande nya greppet på denna undervisning vinner alltmer terräng. »Teckningsundervisning- en är sålunda icke längre ett medel att formellt öva barnens förmåga i natu- ralistiskt återgivande av verkligheten eller ett blott övande av ögats och handens säkerhet. Den betraktas heller inte som ett medel att utbilda vissa konstnärliga specialanlag. De olika slöjdarterna stå vidare allt mindre som isolerade ämnen med syfte att formellt öva handafärdighet och teknik. Dessa gestaltande ämnen äro de för barnen djupast bildande. Ställda i in- tim samverkan med varandra och med de teoretiska ämnena brukar man dem som instrument för utlösning av barnets konstruktiva, byggande och verklighetserövrande instinkter.»

Under rätt pedagogisk och konstnärlig ledning finnes alltså i den all- männa skolan en rik jordmån för formsinnets rätta utveckling. »Inom alla dessa skolor och organisationer av olika art står man emellertid oftast tre- vande och osäker på grund av lärarkrafternas otillräckliga behärskning av formens och färgens språk. Vill man lyfta folkets allmänna formkultur och ge den stödet av dess ännu oväckta gestaltande krafter är det därför nöd- vändigt att grundliga utbildningsmöjligheter ordnas.» Utbildningslinjer böra därför finnas för lärarkrafter i »sådana arter av formande, tecknande, slöjder och teknik, som inom den nya skolan övas», och Malmsten tänker sig härvid ett seminarium för teckning och slöjder.

Teckningslärarnas riksförbunds hemställan år 1935. I underdånig skri- velse den 20 juli 1935 hemställde teckningslärarnas riksförbund, att Kungl. Maj:t ville låta föranstalta utredning bland annat även med hänsyn till lärarnas utbildningsförhållanden. Riksförbundet påpekar, att de aktuella kraven på konststoppfostran böra i någon form tillgodoses av de allmänna läroverken och att därför frågan om teckningslärarutbildningen i alldeles särskilt hög grad motivera en utredning.

Skolöverstyrelsens skrivelse år 1936. I skolöverstyrelsens underdåniga skrivelse den 21 mars 1936, som föranledde tillsättandet av 1936 års yrkes- skolsakkunniga, framhålles bland annat: »Undervisningen i slöjd liksom även i åtskilliga grenar av yrkesundervisningen sammanhänger mycket nära med undervisningen i teckning. Såväl pedagogiskt som med hänsyn till önskvärd- heten att bereda lärarna full tjänstgöring vore det uppenbarligen en stor fördel om t. ex. vid folkskoleseminarium, realskola, kommunal mellanskola, högre folkskola eller annan läroanstalt slöjden och teckningen kunde hand-

havas av en och samma lärare. I skolor för yrkesundervisning är det ävenledes lämpligt att vissa delar av den fackliga undervisningen meddelas av teckningslärare eller omvänt att fackläraren äger viss kompetens i teckning och ritning. I betraktande av allt detta synes önskligt att frågan om utbildning av slöjdlärare liksom ock av lärare vid skolor för yrkesundervisning kunde behandlas i samband med frågan om en länge eftersträvad omläggning av utbildningen av teckningslärare.»

I ett i skrivelsen intaget yttrande av föreståndaren för August Abrahamsons stiftelse, Rurik Holm, framhåller denne, att vid åtskilliga skolor en kombination av övningslärartjänster — i detta fall närmast i teckning och slöjd — av många skäl är att anbefalla och även i vissa fall låtit sig genomföra.

Uttalande vid teckningslärmöte år 1938. Allmänna svenska teckningslärmötet samlat i Göteborg den 13—15 juni 1938 har diskuterat frågan om reformerad teckningsläraryt utbildning och enhälligt antagit följande resolution, som med skrivelse den 20 juni 1938 överlämnats till de sakkunniga.

1. Förbildningen bör höjas till att omfatta partiell studentexamen med godkända betyg i läsämnenas modersmål, historia, matematik, ettdera av språken tyska, engelska eller franska samt minst betyget AB i teckning å reallinjen.

2. Med hänsyn till de ökade krav, som numera ställas på undervisningen i teckning, bör teckningsläraryt utbildningen äga högskolekaraktär. Härför inrättas en 4-årig utbildningsanstalt, lämpligen benämnd Teckningslärareinstitut.

3. Om detta institut icke anordnas helt fristående, bör det anknytas till utbildningsanstalt av högskoleform. Skulle institutet förenas med skola av annan eller lägre typ, måste åt institutet garanteras full självständighet inom organisationen.

4. Utbildningen bör omfatta pedagogiska och konsthistoriska studier minst svarande mot fordringarna för betyget Godkänd i fil. kand.-examen.

5. Den målmedvetna smakodling, som främst genom ämnet fackteckning ingått i den hittillsvarande teckningsläraryt utbildningen, bör alltjämt beredas tillbörligt utrymme under hela utbildningstiden.

6. Konstnärliga, teoretiska och praktiska ämnen böra i möjligaste mån samordnas och jämnt fördelas under samtliga utbildningsår.

Utbildningen av slöjdlärare.

Vad särskilt angår utbildningen av lärare i manlig slöjd ha likaledes framkommit åtskilliga önskemål och förslag.

Uttalande av Otto Salomon. Denne som på sin tid skapade den s. k. Näasmetoden skrev i sin år 1891 utgivna bok »Näas och dess läroanstalter» bland annat följande:

»För att bliva en god ritlärare fordras det något annat och mera än att vara skicklig artist, för att bliva en dugande sånglärare annat än att själv vara en god musiker, för att bliva en lämplig gymnastikinstruktör annat än att vara fullfärdig gymnast och så vidare. Den egentliga orsaken till detta, ytligt taget, något egendomliga och oväntade förhållande är måhända icke så alldeles svårt att psykologiskt förklara. Den är nämligen säkerligen i första hand att söka däruti, att den skicklige fackmannen uti ett särskilt ämne, då han icke samtidigt är pedagog, icke förstår att sätta sig själv på lärjungens ståndpunkt utan strävar efter att söka sätta lärjungen på sin. Han förbiser vanligtvis helt och hållet nödvändigheten av en gradvis utveckling, och hans ställning gent emot lärjungen blir därför mera hjälparens än ledarens. Ett är nämligen att själv vara innehavare av en kunskap eller färdighet, ett annat att hava förmågan kunna meddela åt andra det, varav man är i besittning. Vad särskilt hantverkaren eller slöjdaren beträffar, kommer nu härtill, att de endast i sällsynta fall kunna sätta sig in uti den pedagogiska tankegången, som måste ligga till grund för skolslöjden. Det är dem synnerligen svårt inse, att ändamålet med ett arbetes utförande kan vara något annat än att få en färdig arbetsprodukt, oavsett huru densamma tillkommit. Det från hantverkarens synpunkt 'praktiska' tillvägagångendet blir därför ofta allt annat än pedagogiskt riktigt, och hans undervisning mera till skada än till gagn för lärjungen. Långt ifrån att, såsom mången föreställer sig, en hantverkare, själv i besittning av tillfyllestgörande teknisk färdighet, skulle hava större förutsättningar än andra att bliva en dugande slöjdlärare, är förhållandet just alldeles det motsatta, i det att just hantverkaren såsom regel — undantag givas naturligen — är den, vars undervisning lämnar det ringaste utbytet.»

Slöjdlärarnas riksförbunds hemställan år 1932. I skrivelse till skolöverstyrelsen den 14 april 1932 framlade slöjdlärarnas riksförbund förslag till riktlinjer för utbildningen av slöjdlärare. Enligt detta förslag skulle utbildningen omfatta i huvudsak:

a. Yrkesutbildning i ett för respektive slöjd lämpligt fack. Denna utbildning skall styrkas genom gesällbrev eller betyg från 2-årig yrkesskolkurs jämte 1-årigt verkstadsarbete eller intyg av skolmyndighet om motsvarande utbildning.

b. Realexamen eller motsvarande kunskaper.

c. Fem månaders seminariekurs, förlagd där tillfälle finnes till auskultationer och övningslektioner, t. ex. Göteborg eller Stockholm.»

Beträffande den under punkt c upptagna seminariekursen innehöll skrivelsen utförligt förslag till undervisningsplan upptagande ämnena ritning, konsthistoria, psykologi, pedagogikens historia, undervisningens metodik, auskultationer, övningslektioner och kompletterande teknik, allt fördelat å sammanlagt 735 undervisningstimmar.

I underdånig skrivelse den 22 december 1932 hemställde förbundet, att frågan om slöjdläroarbetsutbildningen måtte göras till föremål för utredning, och anförde därvid bland annat:

»Undervisningen i manlig slöjd (slöjd för gossar) vid rikets folkskolor, allmänna läroverk m. fl. läroanstalter handhaves huvudsakligen av två lärarkategorier, nämligen folkskollärare och speciella facklärare i slöjd. Ifrågasvarande övningsämne har under de senare decennierna fått ökad betydelse för skolundervisningen och omfattats med allt större intresse av föräldrar och målsmän. Man har nämligen allt mer kommit till insikt om att slöjden i skolan icke blott utvecklar hos de unga händighet och viss praktisk färdighet utan även är ett värdefullt hjälpmedel vid deras karaktärsdaning.

Den utbildning, som för närvarande består de blivande slöjdlärarna, kan med hänsyn till ämnets nyssnämnda uppgift och betydelse ingalunda sägas vara tillfredsställande ordnad. Slöjdlärarna kunna, såsom ovan nämnts, i stort sett uppdelas i två lärarkategorier: å ena sidan folkskollärare med otillräcklig teknisk färdighet, å andra sidan yrkesmän med ingen eller blott obetydlig pedagogisk utbildning. Särskilt vid läroverken och övriga högre läroanstalter, där den sistnämnda kategorien slöjdlärare torde vara den vanligaste, har bristen i lärarutbildningen gjort sig gällande. Slöjdundervisningen vid de högre läroanstalterna måste nämligen med hänsyn till lärjungarnas ålder och fleråriga slöjdfarenhet komma att ligga på ett högre plan än vad förhållandet i allmänhet är vid folkskolorna och därför kräva särskilt kvalificerade undervisare. Vid folkskolorna åter, särskilt i större samhällen, har man mer och mer börjat övergå till facklärare i slöjd i stället för folkskollärarna såsom slöjdlärare.

Ännu en annan omständighet bör framhållas i detta sammanhang. 1928 års läroverksstadga förutsätter, att ämnet slöjd och annat praktiskt arbete för gossar skall bli obligatoriskt undervisningsämne inom realskolan. Denna bestämmelse har visserligen ännu icke trätt i kraft, men avsikten torde väl vara, att den en gång skall bli verklighet. Sker detta, komma tydligen slöjdundervisningen och slöjdlärarna att få en väsentligt vidgad uppgift, och en författningsmässigt fixerad slöjdlärarkompetens kan då icke längre undvaras.»

Skolöverstyrelsens utlåtande år 1934. I underdånigt utlåtande den 8 augusti 1934 över den gjorda framställningen erinrade skolöverstyrelsen om slöjdundervisningens stora betydelse och om det intresse riksdagen vi-

sat för densamma, vilket bland annat framginge därav, att anslaget för undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken betecknats som förslagsanslag. Riksdagen hade även vid åtskilliga tillfällen gjort uttalande till förmån för en förbättrad ställning för de praktiska ämnena vid de allmänna läroverken, särskilt realskolan. De statsfinansiella förhållandena hade visserligen sedermera föranlett betydande inskränkningar i anslaget för undervisningen i slöjd såväl i folkskolan som i de högre skolorna med påföljd, att omfattningen av nämnda undervisning minskats och i de allmänna läroverken i det närmaste upphört. Överstyrelsen uttalade emellertid den förhoppningen, att det ej skulle dröja länge, innan erforderliga anslag åter kunde anvisas, och fortsatte därefter som följer:

»Om slöjdundervisningen vid läroverken framdeles skall kunna beredas en fast ställning i realskolan, måste emellertid främst förutsättas, att slöjdläroverken blir ordnad på ett tillfredsställande sätt och att ordinarie slöjdläroverken inrättas med författningsenligt fastställda kompetensfordringar. I det sistnämnda avseendet saknas för närvarande varje som helst bestämmelse, icke ens för innehavare av ordinarie slöjdläroverken vid folkskoleseminarium finnas fasta kompetensvillkor.»

Slöjdlärarnas riksförbunds framställning år 1936. I underdånig skrivelse den 15 maj 1936 erinrar förbundet om sin tidigare framställning och anför därefter:

»Vid de allmänna läroverken med deras ämnesläroverken blir slöjdläroverken alltid lärare i ett specialämne, och inga skäl torde därför kunna anföras, att ej fordringarna på hans kompetens särskilt i tekniskt avseende upprätthållas. Detta bör ske så mycket mera som slöjdundervisningen vid de allmänna läroverken med hänsyn till lärjungarnas ålder och föregående åtnjuten slöjdundervisning måste ligga på ett högt plan och kräva särskilda tekniskt kvalificerade undervisare med stor erfarenhet från praktisk verksamhet. Vi kunna i detta sammanhang inte underlåta att erinra om den betydelse, som en grundlig hantverksutbildning har för slöjdläroverken, och vilken utbildning ej kan uppvägas av ett än så rikligt antal mindre kurser.

Då årets riksdag genom bifall till Eders Kungl. Maj:ts framställning i ämnet möjliggjort en väsentlig ökning av slöjdundervisningen vid de allmänna läroverken, och en nyanställning av slöjdläroverken därför är att förutse, har frågan om slöjdlärarnas utbildning och kompetens ytterligare aktualiserats.

Slöjdlärarnas riksförbund får vidare framhålla, att, då slöjdundervisningen för gossar vid de allmänna läroverken nu åter upptages i väsentligt vidgad omfattning, det synes oss i många avseenden fördelaktigt, att denna undervisning, i de fall detta är möjligt, ej ordnas som bisyssla. Detta synes oss kunna ske i städer och större samhällen med flera skolor, vilka åtnjuta

statsbidrag för sin slöjdundervisning. I dessa fall torde det lokalt kunna så ordnas, att specialutbildade lärare finge tjänstgöring i så stor utsträckning, att de därav hade sin fulla utkomst.»

På grund av det anförda hemställer riksförbundet att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt skolöverstyrelsen »att, i avvaktan på det slutliga utformandet av slöjdlärarnas utbildningsfråga, utarbета provisoriska kompetensfordringar för lärare i gosslöjd vid de allmänna läroverken i huvudsaklig överensstämmelse med av slöjdlärarnas riksförbund den 22 december 1932 framställt förslag, att utarbета sådana instruktioner, att i städer och större samhällen med skolor av olika typer, vilka åtnjuta statsbidrag för gosslöjd, denna undervisning så ordnades, att lärare anställdes med tjänstgöringsskyldighet vid flera skolor och därvid i möjligaste mån erhö ll sammanlagd full tjänstgöring.»

Uttalande från slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund år 1938. Efter överläggning med representanter för slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund ha de sakkunniga emottagit en den 25 juni 1938 daterad skrivelse med kommentarer till vissa vid överläggningarna diskuterade preliminära förslag. I skrivelsen, som är undertecknad för förbundet av dess ordförande Erik Gustafsson, redogöres utförligt för förbundets uppfattning i fråga om slöjdundervisningens uppgift och framhålls särskilt vikten av att den praktiska sidan bliver tillbörligt beaktad. För övrigt innehåller skrivelsen en del erinringar och jämförelser i avseende å tidigare framförda förslag. I anslutning därtill anføres bland annat »att de sakkunnigas och riksförbundets förslag till utbildning av slöjdlärare i det stora hela överensstämma med varandra.» — — — »Olikheterna i de sakkunnigas förslag och den ståndpunkt, som framförts av riksförbundets representanter, synes oss fastmer ligga i den allmänna inställningen till frågan om slöjdundervisningens uppgift inom skolororganisationen.» De sakkunniga återkomma till denna fråga i annat sammanhang. (Kap. XIII.)

Uttalanden av f. d. elever vid teckningslärarseminariet.

I samband med infordrade uppgifter angående de under åren 1927—1936 från teckningslärarseminariet utgångna elevernas verksamhet m. m. (bil. 4) ha en del uppgiftslämnare uttalat sig om utbildningen. Av de inkomna uttalandena framgår bland annat följande.

Beträffande utbildningen i teckning. Om denna utbildning framhålls, att det vore önskvärt att redan under utbildningstiden få göra bekantskap med teckningspedagogers såsom Rothes, Sallaks och Cizeks skrifter och arbetsmetoder, vilket skulle ge en bättre inblick i de problem, som komma att möta i praktiken, och en bredare basis att bygga upp det egna under-

visningssystemet på. Den stilhistoriska teckningen bör ingå i den konst-historiska utbildningen med föredrag och teckning samt med anvisningar på lämplig litteratur och planschverk. Vidare bör i linearritningen inläggas någon maskinritning och måttsättning enligt SMS-standard. Dessutom bör hållas föredrag i psykologi, särskilt i barnpsykologi, samt i färglära med experiment enligt Ostwalds system.

Beträffande konsthantverkligt arbete. I det föregående har omnämnts att i det nuvarande teckningslärarseminariet varje elev äger att vid sidan av sin lärarutbildning delta och få utbildning i ett eller flera konsthantverkliga fackämnen (sid. 34).

Flera uppgiftslämnare uttala sig om denna konsthantverkliga utbildning. Uttalandena gå ofta stick i stäv mot varandra ifråga om nyttan av densamma.

Angående den konsthantverkliga utbildningens värde vid undervisningen i läroverk skriver en av uppgiftslämnarna att han »funnit nyttan av konstindustriell skolning vara tämligen obetydlig». Några andra uttala ungefär samma mening. Andra åter äro av motsatt åsikt. En anser, att denna utbildning för teckningsläraren är nödvändig vid undervisningen, »där bekantskap med konsthantverkliga och konstindustriella tekniker erfordras». En annan vittnar på följande sätt: »Under min verksamhet som teckningslärarinna har jag haft en ovärderlig nytta av min utbildning på det konstindustriella området, då jag på 'praktiska teckningen' använt mig av porslinsmålning, läderplastik, mönsterritning, textning m. m.» En tredje meddelar, att konsthantverkligt arbete förekommit i den frivilliga teckningen. Ännu en som haft nytta av denna utbildning fastslår, att »även som lärare enbart i teckning behöver man kunna *allt*».

Även i fråga om det ekonomiska utbytet i form av extraförtjänst för teckningsläraren gå uttalandena isär. Några ha antingen ej alls sysslat med konsthantverkligt arbete eller endast i sådan utsträckning, att »det direkt ekonomiska utbytet varit intet eller ringa», att vederbörande »kunna skaffa sig ytterst små biinkomster» eller att »konsthantverkligt arbete varit mycket obetydligt och förtjänsten därav ej i proportion med arbetet». För andra ställer sig saken annorlunda. En »har haft enstaka smärre beställningar på gyllenladersarbeten, trycksaker m. m.», vilka givit en extraförtjänst, som varit till »*mycket* välbehöflig hjälp». En annan skriver: »Tack vare den mångsidiga utbildningen vid H. K. S. har jag varit i stånd att ta emot beställningar på såväl textila mönster, konstsovnadsarbeten, keramik och textning och därigenom fått extra förtjänster». Ännu flera yttra sig på ungefär samma sätt. Av tvenne uppgiftslämnare, som tidigare sysslat med bokbindning, deklarerar den ene att »bokbindning har visat sig icke mera lönande» och den andre gör följande uttalande: »Sedermera

har jag dock upphört att binda böcker, enär jag funnit att därmed betingade utgifter och arbetstid icke motsvara försäljningsmöjligheterna».

Av de inkomna uppgifterna framgår även att teckningslärare vid allmänbildande skolor även kunnat finna anställning som lärare i konstekniska ämnen vid yrkesskolor (bil. 4, kol. VIII, anmärkn.). En av uppgiftslämnarna, som vid en yrkesskola undervisar i reklamteckning, teckning, dekorationsmålning och fackteckning av formsaker, skriver, att för denna undervisning »ha lärdomarna i det konsthantverkliga varit av synnerligen stor betydelse».

För dem som huvudsakligen eller uteslutande ägnat sig åt konsteknisk verksamhet (bil. 4, kol. III) torde den konstekniska utbildningen otvivelaktigt ha varit av betydelse.

Beträffande konsthantverk i samband med slöjd. Att ett antal utgångna enligt meromnämnda uppgifter (bil. 4) även utan genomgång av slöjdkurser kunnat vinna anställning som lärare i slöjd torde delvis bero på den erhållna konsthantverkliga utbildningen. En av uppgiftslämnarna skriver: »På grund av mitt byrke, textil mönsterriterska, har jag även kunnat taga den kvinnliga slöjden vid nämnda skola». En annan, som haft bland annat pappslöjd, bokbinderi och vävteori och på denna grund fått komplettera sin utbildning, meddelar, att hon »haft stor nytta av den konstindustriella undervisningen». En som genomgått tvenne kurser i träslöjd och en i metallslöjd deklarerar, att den konstindustriella utbildningen »varit av stor betydelse för min verksamhet som slöjdlärare». Även den som enligt bil. 4 kol. IV uteslutande haft anställning som slöjdlärling för gossar säger sig »haft god användning» för sin konstindustriella utbildning.

Beträffande förening av teckning och slöjd. Några av uppgiftslämnarna framföra tanken på att undervisning i teckning och i slöjd vid våra allmänna läroverk bör kunna handhas av samma lärare. En, som enligt uppgift även utbildats till lärare i slöjd, uttalar som ett önskemål, att »slöjden vid läroverken bör anförtros åt den biträdande teckningsläraren, som bör genomgå slöjdkurs». En kvinnlig teckningslärare skriver: »En stor fördel vore om tecknings-, handarbets- och träslöjdsutbildning med *undervisningsrättigheter* i alla 3 ämnena samtidigt kunde erhållas på tekniska skolan, då det lilla timantalet i många skolor i landsorten ej kan underhålla en lärare i varje övningsämne». En annan kvinnlig teckningslärare, som tjänstgör såsom tecknings- och handarbetslärarinna, framlägger rätt utförligt sina tankar om föreliggande fråga. Hon framhåller bland annat följande. »För att få full tjänstgöring och därmed tillräcklig arbetsförtjänst som timlärare ha många teckningslärarinnor intet annat val än att under-

visa även i kvinnlig slöjd, trots att deras 5-åriga utbildning på tekniska skolan icke lämnar kompetens till det, även om de genomgått H. K. S.' kurser i textil mönsterritning, konstsoömnad, spetsöm, knyppling, vävning med växtfärgning och haute-lisse. Dessa kurser göra dem visserligen väl rustade för att undervisa i flickslöjd, men kurser i klädsömnad m. m. saknas. Alltså måste teckningslärarinnan komplettera denna brist, först sedan hon fått en dylik anställning, där hon måste undervisa även i flickslöjd. De mindre kurser i klädsömnad hon besöker på ferierna på olika ställen (Tillskärareakademien, Nääs slöjddkurser t. ex.) medföra ej heller legitim kompetens, och hon går förlustig om lönetursrätten i detta ämne, även om hon lyckas upprätthålla slöjdundervisningen på lika god nivå som en handarbetslärarinna, utexaminerad från något av våra 2-åriga handarbetsseminarier. För att få lönetursrätt även i handarbete måste då teckningslärarinnan ta tjänstledighet och med ekonomisk uppoffring ev. skuldsättning fortsätta studierna vid något handarbetsseminarium under 1 à 2 år. Alltså en 7-årig utbildning för en tecknings- och slöjdlärarinna, då en folkskollärarinna, som även har rätt att undervisa i flickslöjd har en 4-årig utbildning och en skolkökslärarinna en 2-årig dito, i vilken ingå kortare slöjddkurser. Undertecknad ber att få fästa uppmärksamheten på ovanstående förhållanden och hoppas, att hänsyn kommer att tagas till desamma — — — så att möjlighet till fullständig kompetens att undervisa även i flickslöjd må komma att finnas i samband med teckningslärarseminariet med till en början kompletteringskurser medförande full kompetens för tidigare utexaminerade lärarinnor, som undervisa i båda ämnena. Likaväl som undervisningen i flickslöjd avser uppnåendet av teknisk skicklighet och praktisk duglighet, bör den vara en uppfostran till god smak. Ämneskombinationen teckning-flickslöjd är ur alla synpunkter synnerligen lycklig. Då dessa ämnen innehas av samma lärarinna, få eleverna möjlighet att under slöjdlektionerna utföra vad de under teckningslektionerna komponera. Detta är den bästa lösningen, även om ett gott samarbete vid större skolor mellan teckningslärarinnan och handarbetslärarinnan kan förekomma.»

Slutligen kan tilläggas att en av de kvinnliga uppgiftslämnarna, som innehar anställning som tecknings- och slöjdlärarinna, undervisar i goss-slöjd nämligen i trä-, järn-, metall- och pappslöjd.

Uttalanden av andra personer.

Beträffande konsten och skolan. I en intervju (Sv. Dagbl. 11/1 1935) yttrade adjunkten vid nya elementarskolan i Stockholm **John Boman**, att det verkligen är »på hög tid, att man nu realiserar maningen — släpp in konsthistorien i läroverken». Orsaken varför undervisning häri ännu ej

upptagits i någon klass eller någon ring i gymnasiet tror han bland annat vara bristande kunskaper hos vederbörande lärare.

De i intervjun uttalade tankarna upptogos av skriftställaren **Gotthard Johansson** till behandling i en artikel benämnd »Konsten och skolan» (Sv. Dagbl. 13/1 1935). I denna påpekade han, att uppslaget är »värt den allra största uppmärksamhet». Visserligen har saken beaktats »men vad som inom skolan själv göres för skapandet av en konsthistorisk och estetisk allmänbildning är säkerligen ännu alldeles otillräckligt». Det väsentligaste för denna estetiska allmänbildning är »att lära eleverna att använda sina egna ögon, att lära dem se på konst, att förstå konst och känna för konst». »Men en förutsättning för meddelandet av en dylik estetisk fostran är att läraren själv äger icke blott konsthistoriska kunskaper utan även sinne för konst och god smak.» Han ansåg, att den riktiga vägen »att genom skolans hjälp ge vårt folk en bättre estetisk bildning är att ombilda den nuvarande teckningsundervisningen till vad man skulle kunna kalla konstuppfostran och smakbildning. Här finns redan inom skolans ram ett ämne, som rätt använt skulle kunna bli ett medel till den allmänna estetiska fostran, varom här talats. Utan tvivel ha dessa synpunkter skänkts ett visst beaktande i den plan för teckningsundervisningen, som fastställts i den nya läroverksstadgan — — —. Men jag skulle misstänka, att det behövs ännu mera djupgående reformer. Framför allt böra dessa åsyfta teckningslärarnas utbildning. I allmänhet får man väl hos den, som väljer teckningslärarens yrke, förutsätta en viss estetisk begåvning, som ytterligare bör utvecklas genom hans utbildning. Men denna bör även läggas på en hög teoretisk nivå och kan mycket väl förenas med akademiska studier i konsthistoria. På det sättet skulle den konsthistoriska skolundervisning, som utan ringaste tvivel är ett stort önskemål, kunna komma in i sitt rätta sammanhang som ett led i en allmän estetisk fostran — — —.» »Mycket är att tillägga i denna fråga, som utan överdrift kan kallas en verklig kulturfråga.»

I den med anledning av denna artikel gjorda enquêten (Sv. Dagbl. 14/1 1935) yttrade sig professor **H. Cornell**, som menade, att »konsthistorien måste föras fram som ett historiskt ämne, icke blott i form av en fostran i smak och formkultur».

Professor **Gregor Paulsson** framhöll: »Att konsthistorien på ett eller annat sätt kommer med i skolan är inte bara önskvärt utan helt enkelt angeläget — — —.» »När jag talar om den roll konsthistorien spelar i vår vardagliga tillvaro, menar jag inte bara konst i inskränkt mening, målning och skulptur, utan även konstindustriens olika grenar.»

Andre folkskolinspektören **E. Stålfelt** svarade: »Naturligtvis är det lika önskvärt att konsthistorien tillgodoses i skolorna som många andra ämnen.»

»I den mån den kan inordnas under historien eller teckningen kan konsthistorieundervisningen komma med — — —.»

Konstnären **Edv. Ollers** yttrade, sedan han påpekat det låga timtalet för teckning på schemat, följande: »Teckningslärarna kunna heller inte utan vidare övertaga undervisningen i konsthistoria. Visserligen förekommer detta ämne på tekniska skolans schema, men från elementära kunskaper till förmåga att hålla roande föreläsningar i ämnet är steget långt. Det gäller ju ingenting mindre än att lära barnet förstå konst. Teckningslärarnas utbildning måste alltså fördjupas på denna punkt. Jag skulle vilja betona önskvärdheten därav, så mycket mer som i landsbygdens skolor teckningsläraren ofta är den ende, som har någon smakutbildning. Vad tjänar det för övrigt till att vi arbeta för att få konstindustrien på ett högt konstnärligt plan, när själva jordmånen, förutsättningarna för att förstå dess alster, saknas?»

Intendenten **S. Strömbom** konstaterade, att »undervisning i konst är i princip godtagen i den nya läroverksstadgan». — — — »Egentligen kräver denna passus i den nya läroverksstadgan även lärare, som ha full kompetens att undervisa i ämnet konst, som med andra ord ha god uppfattning och solida kunskaper i konsthistoria, helst akademiskt bestyrkta.»

I en tidningsartikel (Sv. Dagbl. 15/1 1935) framhåller amanuensen **Oscar Antonsson**, på tal om konstpropagandan, att man även i fråga om konstuppfostran måste börja med ungdomen i skolåldern, och i anledning härav framför han kravet på reformering av teckningslärarnas utbildning.

Vid en överläggning inom de sakkunniga yttrade **Gotthard Johansson** bland annat följande: »Jämte en estetisk fackutbildning kan man också tala om en estetisk folkbildning d. v. s. man måste skapa en bättre förståelse för konst och konsthantverk hos den breda publiken. Arbetet härpå skall taga sin början i skolorna. En av betingelserna härvidlag är, att teckningsundervisningen reformeras. Även teckningslärarens utbildning måste läggas på en annan bog än för närvarande. Den konstnärliga pedagogen, d. v. s. teckningsläraren, skall utbildas för sitt speciella fack liksom den konstnärlige yrkesmannen för sitt. En sådan pedagog skall vara utbildad för att undervisa icke blott i teckning utan även i slöjd.»

I detta sammanhang må även erinras om de förut anförda uttalandena av amanuensen Gunne och professor Malmsten (sid. 53).

Kap. VIII. Behovet av lärare i teckning och i slöjd.

I det stora flertalet av landets folkskolor och fortsättningskolor meddelas undervisningen i teckning och i slöjd av vederbörande skolas lärare i övriga ämnen. Såsom redan i annat sammanhang framhållits (sid. 18 och 36) kan den utbildning dessa erhållit i teckning och slöjd på grund av utbildningstidens knapphet ej vara särdeles omfattande, varför många av folkskolans lärare av egen drift söka förstärka och komplettera sin kompetens genom deltagande i förekommande fortbildningskurser. Det vore otvivelaktigt nyttigt om dylika kurser i teckning och i slöjd kunde anordnas i större omfattning och deltagandet i desamma underlättades mera än hittills har skett.

Behovet av facklärare. På större orter, där skolförhållandena så medgiva, har man börjat anställa särskilda facklärare, som undervisa uteslutande i teckning eller i slöjd eller i båda dessa ämnen tillsammans. Under förutsättning att dessa facklärare ha ej endast facklig utan även pedagogisk kompetens, torde denna anordning vara till gagn för undervisningen i fråga.

De skolor, som i första hand behöva särskilt utbildade lärare i teckning och i slöjd, äro för övrigt allmänna läroverk, seminarier, högre folkskolor, kommunala mellanskolor samt kommunala och enskilda flickskolor m. fl. Därjämte behövas lärare med liknande eventuellt mera omfattande utbildning vid lärlings- och yrkesskolor, folkhögskolor m. fl. samt i teckning vid vissa tekniska läroverk m. fl. läroanstalter.

De sakkunniga vilja på det kraftigaste framhålla önskvärdheten av att undervisningen i teckning och även i slöjd vid de allmänna läroverken erhåller minst det timtal, som enligt riksdagens tidigare uttalande varit avsett. För att så skall kunna ske, är emellertid angeläget att tillgång på erforderliga lärarkrafter icke kommer att saknas. I och för vinnande av en konkret föreställning om ifrågavarande lärarbehov ha de sakkunniga med ledning av inom skolöverstyrelsen erhållna uppgifter för höstterminen 1936 och skolornas redogörelser för läsåret 1936/1937 beräknat det antal lärartimmar, som vid de allmänna läroverken m. fl. skolor då skulle hava förekommit i teckning samt i manlig och i kvinnlig slöjd, ifall de fastställda undervisningsplanerna då blivit tillämpade. De sålunda erhållna antalen veckotimmar i vardera ämnet ha därefter sammanförts ortsvis, varpå det

behövliga antalet lärare med full tjänstgöring uträknats under antagande dels att tjänstgöringen vid olika skolor kunnat sammanföras till *en* tjänst och dels att, där så befunnits lämpligt, tjänstgöringen kunnat omfatta både teckning och slöjd. (Jfr bil. 5.) Enligt denna utredning skulle sålunda för ifrågavarande undervisning under nämnda år ha förefunnits behov av 82 lärare i enbart teckning och välskrivning, 46 lärare i enbart manlig slöjd, 54 i enbart kvinnlig slöjd, 108 i teckning och manlig slöjd, 145 i teckning och kvinnlig slöjd samt 134 i teckning jämte manlig och kvinnlig slöjd. Denna utredning kan naturligtvis icke anses fullt rättvisande, ty dels vore det väl icke alltid möjligt att ordna tjänstgöringen så, att timantalen i olika skolor kunde sammanföras i full utsträckning och dels hade väl icke alla lärare varit benägna att godtaga kombinationerna på angivet sätt. Med hänsyn härtill får man nog anse, att antalet heltidstjänster i verkligheten skulle blivit lägre, men å andra sidan skulle det behövliga antalet lärare av samma anledning blivit högre. Därtill kommer att i sammanställningen icke upptagits det svårberäkneliga behovet av lärare i teckning vid skolor för yrkesundervisning, folkskolor, fortsättningsskolor, folkhögskolor m. fl. Att märka är även att behovet av lärare givetvis kommer att ökas genom skolväsendets fortsatta utveckling exempelvis genom flickskolornas kommunalisering i Stockholm och på andra orter. I betraktande av allt detta torde man alltså kunna utgå ifrån att det enligt sammanställningen behövliga antalet lärare under de angivna förhållandena icke är för högt beräknat utan snarare för lågt.

Den hittillsvarande produktionen av hithörande lärare. Den meningen är nog ganska allmän att årliga antalet från teckningslärarseminariet utgångna är alldeles för stort, varför en reducering borde ske av det antal, som årligen nyintages. Med hänsyn härtill föreslog skolöverstyrelsens sakkunnige år 1922, att antalet årligen intagna i regel icke borde överstiga 10. Skolöverstyrelsen framförde i underdånig skrivelse den 20 december 1929 att ifrågavarande antal borde bestämmas till 15. Att en begränsning av antalet elever varit väl behövlig framgår av bil. 4, som utvisar att ett stort antal utgångna icke blivit i tillfälle att ägna sig åt den verksamhet, utbildningen i första hand avsett att bereda för. Av de 143 som svarat ha nämligen endast 116 eller 80 % blivit huvudsakligen (eller uteslutande) teckningslärare. Att av de utgångna många ej kunnat anträffas och att av de tillfrågade ett relativt stort antal ej lämnat något svar, torde i de flesta fall bero på att de ej inneha verksamhet som teckningslärare, varför procenten av anställda i förhållande till antalet utbildade i verkligheten torde vara väsentligt lägre (c:a 62 procent).

En annan omständighet, som tyder på överproduktion av teckningslärare, är att många av de utexaminerade tidvis varit arbetslösa. Av de i

kolumn VII upptagna äro de allra flesta nämligen teckningslärare. Några belysande exempel i detta avseende anföras av uppgiftslämnarna. En av dem skriver, att han länge förgäves sökt erhålla lämplig plats och därför »helt övergått till stafflimåleri och därmed utökat den redan allt för stora skaran av målare». En annan meddelar att han under ett helt läsår ej haft mera tjänstgöring än ett vikariat under 6 veckor med 24 veckotimmar. En tredje omtalar, att han en termin endast haft 4 dagars anställning och tillfogar: »Efter lång skolutbildning med studentexamen samt 4½ år vid H. K. S. med icke dåliga betyg, betyg från Stockholms högskola samt slöjdseminarium kan slutsumman icke sägas vara nöjaktig ur utkomstens synpunkt».

Även om dessa pessimistiska uttalanden icke få anses utslagsgivande och den utsträckning av teckningsundervisningen, som väl torde kunna förväntas, snart skulle absorbera det nuvarande överskottet av teckningslärare, så synes uppenbart att man vid beredande av framtida utbildningsmöjligheter bör gå fram med försiktighet, så att de ogynnsamma förhållanden, som framgå av den gjorda utredningen, icke bliva bestående.

Beträffande lärare i manlig slöjd kan man givetvis icke tala om någon överproduktion, alldenstund hittills knappast någonting blivit gjort för utbildning av dylika lärare utom för folkskolan. Såsom framgår av skolöverstyrelsens redogörelse (sid. 37) synes det tvärtom förhålla sig så att slöjdlärare med en för undervisning på de högre skolstadierna erforderlig pedagogisk kompetens knappast stått att erhålla.

För undervisningen i kvinnlig slöjd är däremot tillgången på lärare relativt god och antalet utbildade regleras genom bestämmelser angående det antal elever, som årligen få intagas i de statsunderstödda handarbetsseminarierna.

Behovet i medeltal per år. Då det nu gällt att taga ställning till frågan om det antal personer, som i medeltal för år bör utbildas för att tillgodose behovet av lärare i teckning och i manlig slöjd, ha de sakkunniga kommit till den uppfattningen att beträffande teckningslärare det av skolöverstyrelsen tidigare beräknade antalet 15 även nu bör kunna anses lagom. Vad åter angår behovet av slöjdlärare med en för undervisning i de allmänna läroverken lämplig kompetens synes svårare att komma till någon bestämd uppfattning, enär detta blir i hög grad beroende av den utsträckning, i vilken statsmakterna bevilja medel till slöjdundervisningens införande. Under förutsättning att införandet sker successivt under exempelvis 10 år och med hänsyn till att åtskilliga slöjdlärare kunna tänkas ha förvärvat nödig kompetens på egen hand, förefaller sannolikt att behovet skulle kunna täckas genom utbildning av i medeltal 5 för år. Därtill skulle så komma ett antal teckningslärare, som för tjänster med kombinationen

teckning och manlig slöjd böra beredas möjlighet att förvärva kompetens även i sistnämnda ämne, vilket antal torde böra begränsas till likaledes 5 för år. Givetvis böra teckningslärare även beredas tillfälle att komplettera för vinnande av kompetens att undervisa i kvinnlig slöjd. Med hänsyn till redan befintliga utbildningsanstalter torde även det antal, som här skulle komma ifråga, i medeltal för år böra begränsas till 5. Därest, som väl kan förväntas, lärare i slöjd skulle önska förvärva kompetens att undervisa i teckning, synes deras antal böra inräknas i det ovannämnda antalet årligen utbildade teckningslärare.

De sakkunniga vilja alltså i det följande utgå ifrån att de erforderliga utbildningsanstalterna böra beräknas för årlig utbildning av 15 teckningslärare, 5 slöjdlärare och därutöver bereda möjlighet för teckningslärare att komplettera 5 i manlig och 5 i kvinnlig slöjd.

Kap. IX. Allmänna synpunkter rörande utbildningen av lärare i teckning och välskrivning.

Lika eller differentierad utbildning för olika skolformer.

För närvarande gäller den bestämmelsen, att en genomgången treårig kurs vid teckningslärarseminariet, bortsett från en avsedd men icke ännu upprättad provkurs, berättigar till anställning vid samtliga skolor. Jämte denna treåriga s. k. högre utbildningskurs finnes en lägre tvåårig kurs, som medfört kompetens till anställning vid lägre läroverk. Såsom redan omnämnts kan emellertid denna lägre kurs anses ej mera existera, enär efter år 1899 ingen genomgått densamma.

Både skolöverstyrelsens sakkunniga 1919 och dess sakkunnige 1922 bortsågo också från den lägre kursen och föreslog en enda utbildningskurs, motsvarande den högre kursen. Härtill anslöt sig skolöverstyrelsen i sin underdåniga hemställan år 1929 under framhållande att den lägre tvååriga kursen icke längre motsvarar något verkligt behov, varför den borde bortfalla (sid. 53).

De nuvarande sakkunniga ansluta sig till denna uppfattning. Vid de lägre skolformerna såsom vissa real- och samskolor samt kommunala mellanskolor är timtalet ofta icke tillräckligt för ordinarie tjänst. Dit söka sig därför oftast yngre lärare, som till en början kunna nöja sig med den lägre inkomsten, och det måste givetvis vara en fördel att dessa lärare äga sådan kompetens, att de efter någon tids erfarenhet kunna vinna befordran till högre skolor. Även med hänsyn till att antalet teckningslärartjänster är ganska begränsat och det antal lärare, som alltså kommer ifråga, är relativt ringa, synes mest lämpligt att utbildningen göres lika för samtliga teckningslärare. Och denna utbildning bör givetvis vara så beskaffad, att den motsvarar behovet vid undervisningen i våra högre allmänna läroverk och vid folkskoleseminarierna. Den torde nämligen då i stort sett bliva tillfredsställande även för andra läroanstalter.

Enligt den sålunda angivna uppfattningen synes utbildningen böra omfatta följande:

Undervisningsämnen.

Teckning och målning m. m. Med hänsyn till ovan avsedda undervisningsuppgifter bör teckningsläraren behärska samtliga de arter av tecknings-, målnings- och formövningar, som nu förekomma eller med ämnets

stigande utveckling kunna tänkas komma att finnas i landets skolor allt från hembygdsundervisningens arbetsövningar och folkskolans kursplaner i teckning upp genom realskolans och gymnasiets kurser tillräckliga även för den student, som ämnar utbilda sig inom något tekniskt fack. Och teckningsläraren bör givetvis ha genomgått betydligt mera än vad dessa kurser innehålla. Hans färg- och formsinne bör vara högt utvecklat, och han bör ha erhållit en omfattande smakskolning. För den skull bör i teckningslärarens utbildning redan på ett tidigt stadium ingå utförandet av skisser och kompositioner till konstindustriella föremål samt i samband därmed dessa ägnas ingående kritik och formanlys.

Konsthistoria m. m. Den allt kraftigare framförda fordran på att teckningsundervisningen skall avse lärjungarnas fostran i konstkultur gör det nödvändigt, att vid teckningslärarens utbildning detta krav beaktas mer än hittills varit fallet. Studierna i de bildande konsternas historia böra därför vara mera djupgående än nu. Härvid bör även svensk forntidsarkeologi, folkloristik samt fornminnes- och hembygdsvård komma i betraktande.

Välskrivning. Sedan gammalt ha eleverna vid teckningslärarseminariet utbildats för att kunna meddela undervisning i välskrivning. Skäl torde ej finnas att frångå denna anordning. Välskrivning och teckning höra nära samman, och det synes därför lämpligt att teckningsläraren erhåller sådan utbildning att han kan undervisa även i förstnämnda ämne. De klagomål, som särskilt i vår tid framförts i fråga om bristen på vårdad handstil, föranleda att teckningslärarens utbildning även till lärare i välskrivning bör mera beaktas.

Konsttekniskt arbete. De uttalanden, som gjorts av några från teckningslärarseminariet under åren 1927—1936 utgångna (sid. 60), bekräfta i stort sett, att den konsthantverkliga utbildningen varit av värde, icke blott så att teckningslärare härigenom kunnat skaffa sig en välbehövlig extra förtjänst, utan att den varit till direkt nytta vid undervisningen både i allmänbildande skolor och i yrkesskolor. Vad de förstnämnda skolorna beträffar meddela ett par av uppgiftslämnarna att konsthantverkligt arbete förekommit i den praktiska och frivilliga teckningen. Även inom andra områden av teckningsundervisningen finnas tillfällen för läraren att använda sitt konsthantverkliga kunnande. Låt vara att föremål kanske icke utföras, så göras dock små kompositioner, varvid läraren får ge förklaringar över material, tillverkningsätt m. m. Vid utförandet av kulisser och andra teaterdekorationer för lärjungeföreningarna får teckningsläraren vara rådgivare. Vid gemensamma besök å kulturhistoriska museer och konst-

slöjdmuseer, å heminrednings- och konsthantverksutställningar får han vara vägledare. Han bör kunna fylla en viktig mission vid sådana vandringstställningar av modern konstindustri som de, svenska slöjdföreningen nyligen startat. Det har påpekats att lärjungarna icke blott skola få intresse för den fria konsten utan också komma närmare den tillämpade konsten, d. v. s. konsthantverket och konstindustrien.

Även i ett annat avseende kan teckningslärarens konsthantverkliga bildning vara till gagn, nämligen då det gäller att lämna konstekniskt begärvade lärjungar upplysningar i fråga om valet av levnadsbana.

I skolöverstyrelsens underdåniga hemställan den 21 mars 1936 framhålls lämpligheten av att vissa delar av den fackliga undervisningen i skolor för yrkesundervisning meddelas av teckningslärare. Detta gäller naturligtvis främst skolor med kurser i konstekniska ämnen. Här föreligger då ett oavvisligt behov för läraren att ha tillägnat sig kunskaper och färdigheter av konsthantverklig art. Flera av uppgiftslämnarna (sid. 61) betona också den synnerligen stora betydelse insikter häri ha för dessa lärare. Med tanke på det inflytande teckningslärarna kunna få på utbildningen vid yrkesskolor och liknande undervisningsanstalter ligger det vikt uppå att deras konsthantverkliga skolning ej försummas.

För att teckningsläraren skall kunna motsvara de önskemål eller krav, som ställas på hans konsthantverkliga utbildning, måste denna utbildning ske på en bredare bas än tillförne. Tidigare har framhållits (sid. 34), att utbildningen hittills i regel inskränkt sig till deltagande i ett enda fack för var och en av teckningslärarkandidaterna. I fortsättningen torde det därför bli nödvändigt, att kandidaten erhåller undervisning i åtminstone de fack, vari utbildning kan vara av betydelse för hans verksamhet som lärare. Härvid torde ett eller annat fack kunna utgöra hans huvudfack. Enär teckningslärarkandidaten i regel saknar yrkesutbildning, torde hans arbete i verkstäderna komma att bli av mer elementär art, möjligen med fördjupat verkstads- och kompositionsarbete i hans huvudfack. I andra fack torde han få nöja sig med sådana tillämpningar (kompositioner och skisser på egen hand), vars utförande icke fordrar djupare kännedom om material och teknik än den, han vid studier av till facket hörande föremål och vid besök i verkstaden förvärvat. Det konstekniska arbetet förlägges huvudsakligen till fjärde årskursen. Studier samt enkla kompositioner och skisser på egen hand enligt av lärarna givna uppgifter, eventuellt med besök i konstfackskolans verkstäder, böra dock kunna övas redan från och med första årskursens andra termin under den för ämnet teckning anslagna tiden. Även torde en del av tiden för fria studier kunna användas härtill.

Fysiologi. Det säger sig självt att en lärare av det slag varom här är fråga bör någorlunda känna till de mänskliga instrument, som komma till

användning vid teckning och i välskrivning. Undervisningen härom bör åskådliggöras genom undersökningar och experiment.

Psykologi. Undervisningen i detta ämne bör omfatta allmän psykologi, särskilt med hänsyn till barn och ungdom i skolåldern, ävensom psykologi rörande seende och konstuppfattning, sinnesretning och förmåelseintensitet, rumsuppfattning, uppmärksamhet och iakttagelseförmåga, minne och fantasi, minnes- och föreställningstyper, om tanke- samt känslö- och viljelivet m. m. Ett allt för långt gående teoretiserande bör undvikas, och i stället bör undervisningen inriktas på psykologiens omedelbara praktiska värde för teckningslärarens undervisningsuppgifter samt åskådliggöras genom experiment.

Pedagogik. Liksom andra lärare bör teckningsläraren vara insatt i psykologisk och experimentell pedagogik samt orienterad i pedagogikens historia. Av särskild vikt är att han känner till de praktiska och konstnärliga strävandena i undervisningen samt har någon insikt i analyserandet av olika begåvningar, speciellt den konstnärliga, med anknytning till estetiska spörsmål.

Hygien. Även torde i undervisningen böra ingå en kurs i allmän hygien.

Talteknik. Teckningsläraren behöver i stor utsträckning använda talet till hjälp vid sin undervisning, detta både i ritsalen och eljest vid föreläsningar och demonstrationer. Med hänsyn härtill bör han lika väl som andra lärare hava genomgått en kurs i modersmålets muntliga behandling och i talteknik.

Metodik. Det är givetvis av stor vikt, att den blivande teckningsläraren göres väl förtrogen med sättet att undervisa. Han bör alltså erhålla god vägledning i den metodiska behandlingen av undervisningsämnena, avpassad efter olika skolformer. I hans utbildning bör även ingå studiet av kursplaner för olika skolor, modeller och föremålsserier, den viktigaste in- och utländska litteraturen, teckningssalars inredning, korta översikter av de olika ämnenas undervisningshistoria och i sammanhang härmed mera betydelsefulla välskrivnings- och teckningspedagogers insatser, författningar rörande undervisningen m. m.

Även konsthistoria bör bliva föremål för metodisk behandling. Härvid bör konstkulturen över huvud beaktas, alltså icke blott den fria konsten utan också konsthantverket och konstindustrien. Av vikt är att konstkulturens plats och dess metodiska behandling i teckningsundervisningen klarlägges. Övningar i konstbetraktande och i visning av konst- och kulturhi-

storiska museer samt av utställningar av fri och tillämpad konst böra äga rum. I sammanhang härmed bör teckningslärareleven erhålla en elementär kunskap i utställningsteknik.

Metodikundervisningen i de olika ämnena bör delvis anordnas som seminarieövningar, varvid eleverna få till uppgift att kortfattat referera ett tryckt arbete, föredraga en kortare redogörelse eller kortare uppsats över någon fråga tillhörande ämnesområdet e. d., eventuellt med diskussion. I konsthistoria kan seminariearbetet dessutom utgöras av kortare föredrag, exempelvis i samband med stilhistorisk teckning, analysering av ett konstverk, demonstration av en utställning m. m.

Prövning. För erhållande av betyg i de olika undervisningsämnena bör fordras, att den studerande vid vederbörlig prövning visar sig hava inhämtat de kunskaper och färdigheter, som ifrågavarande undervisning avser att bibringa.

Praktisk-pedagogisk utbildning.

Praktisk lärarutbildning i nuvarande teckningslärarseminariet. Såsom tidigare berörts (sid. 34) sker den praktiska lärarutbildningen vid en inom seminariet upprättad övningskola samt genom hospitering vid några av stadens folkskolor.

Denna övningskola rekryteras på frivillighetens väg och kan på grund av dess stora olikhet med en skola i vanlig mening icke sägas utgöra något tillfredsställande organ för teckningslärarelevens praktiska utbildning. I jämförelse med realskolan, vilken övningskolan närmast skulle motsvara, ligger olikheten bland annat i lärjungematerialet, i klassernas storlek och över huvud i undervisningens anordnande. Undervisning på gymnasiestadiet saknas. Bekantskap med de vanligen förekommande skolformerna erhålles endast i ytterst ringa grad genom hospiteringen vid folkskolorna.

Uttalanden rörande den praktiska lärarutbildningen. Teckningslärarnas riksförbund anhöll i en till skolöverstyrelsen riktad skrivelse i november 1914 att skolöverstyrelsen ville taga frågan om provkurs för teckningslärare under omprövning. Samtidigt föreslog förbundet att en sådan provkurs skulle förläggas till allmänt läroverk och sättas i intimt samband med provårsinstitutionen för blivande ämneslärare samt att den borde omfatta en termin. Rektor Thorén, som anmodats yttra sig om förslaget i fråga, uttalade i skrivelse av den 7 oktober 1916 som sin mening att, med bibehållande av övningskolan, provkursen borde omfatta lämplig del av teckningslärarkandidaternas tredje och sista studieår och innefatta »fullgöran-

det av vissa hospiteringar *utom* teckningslärarseminariet, åhörandet av vissa föreläsningar och avläggandet av vissa uppsatsprov».

I underdånig skrivelse den 20 december 1929 föreslog skolöverstyrelsen inrättande av en provkurs för teckningslärare, som skulle omfatta dels fullgörande av viss auskultation och viss undervisning, dels åhörande av vissa föreläsningar och sträcka sig under en, helst två terminer.

Övningsskola eller provkurs. Frågan om den praktiska lärarutbildningen bör ske i en särskild vid seminariet inrättad övningsskola eller under en provkurs i härför lämpliga skolor torde icke kunna besvaras mer än på ett sätt. Särskilt ur en synpunkt, den disciplinära, torde det få anses angeläget att ifrågavarande utbildning sker vid skolor i vanlig mening, där även den förberedande praktiska lärarutbildningen bör äga rum.

Enskilt arbete. Vid sidan av de ordinarie kurserna bör teckningslärarelev exempelvis i de två högsta årskurserna tillhållas att utföra ett eller annat arbete på i stort sett egen hand. Sådant enskilt arbete är ägnat att befrämja elevens självverksamhet samt utveckla hans förmåga att planlägga och bedriva ett arbete under utnyttjande av de källor, som stå honom till buds, såsom bibliotek, museer o. d.

Kap. X. Teckningslärarutbildningens förläggning.

Nuvarande förläggning. Det torde kunna ifrågasättas, om utbildningen av teckningslärare fortfarande bör förläggas till högre konstindustriella skolan respektive den läroanstalt, som kommer att ersätta denna. De erfarenheter, som gjorts särskilt under de senaste årtiondena om teckningslärarseminariets förläggning till högre konstindustriella skolan, äro icke i allo tillfredsställande. Visserligen har det, ekonomiskt sett, varit en fördel, att lokaler och lärarkrafter i viss utsträckning varit gemensamma, men å andra sidan har teckningslärarseminariet i allt för hög grad blivit beroende av de konstantverkliga fackavdelningarna vid skolan. Fastän teckningslärarseminariet liksom andra av skolans avdelningar haft sin egen föreståndare, har nämligen, på grund av dennes ofria ställning, teckningslärarnas speciella utbildningsbehov icke blivit tillräckligt beaktade.

Fristående eller förenad. Även vid teckningslärarseminariets sammankoppling med vilken annan läroanstalt som helst skulle liknande olägenheter kunna framträda. Med hänsyn härtill kunde anses önskvärt att anstalten för utbildning av teckningslärare gjordes fristående. Ekonomiska och andra praktiska skäl tala dock för en anknytning till andra läroanstalter.

Innan man går närmare in på frågan härom torde vara lämpligt att kasta en återblick på förhållandena i utlandet. (Kap. VI.)

Förläggningen i utlandet.

I **Tyskland** kan utbildning visserligen ske vid en särskild utbildningsanstalt, såsom den fristående statliga högskolan för konstuppfostran i Berlin eller vid den statliga akademien för konstyrken i Dresden, men i stor utsträckning förlägga de blivande teckningslärarna sina studier till olika utbildningsanstalter, främst då konstakademier och tekniska högskolor.

I **Österrike** få de blivande teckningslärarna sin huvudsakliga utbildning vid konstakademien i Wien. Kompletterande studier bedrivs vid universitetet och tekniska högskolan. Där liksom i Tyskland sker utbildningen i stort sett genom fria studier och kontrolleras genom officiella prov.

I **Tjeckoslovakien** är utbildningen förlagd till tekniska högskolans i Prag arkitekturklass med undantag för ämnena pedagogik, filosofi och metodik, vilka läsas vid universitetet.

I **Schweiz** är den mest omfattande utbildningsanstalten förlagd till Basel, där ett seminarium för utbildning av tecknings-, skriv- och slöjd-lärare är förenat med allmänna yrkesskolan, som ju också har konststyrkes-avdelningar. Utbildningen i tecknings- och målningsämnen sker i skolans allmänna avdelningar och i slöjd i skolans verkstäder, under det att den pedagogiska och metodiska utbildningen är förlagd till lärarseminariet i staden. Även till universitetet där är någon utbildning förlagd.

I **Ungern** är teckningslärarutbildningen helt förlagd till lands-högskolan för bildande konst i Budapest.

I **England** finnes ingen särskild anstalt för utbildning av tecknings-lärare, men den erforderliga fackutbildningen kan förvärfvas vid ett flertal läroanstalter delvis av högskolekaraktär, och den praktisk-pedagogiska utbildningen erhålles vid ett antal härför auktoriserade konstskolor.

I **Danmark** och **Norge** sker utbildningen på så sätt att personer, som avlagt folkskollärarexamen, få genomgå en eller annan kompletterande kurs. Det uppgives att man i Norge fattat beslut om upprättande av en särskild läroanstalt för lärare i slöjd och teckning.

I **Finland** är utbildningen förlagd till en avdelning av centralskolan för konstflit i Hälsingfors. Anordningen där är alltså i viss mån lika den nuvarande i Sverige.

Olika alternativ rörande teckningslärarutbildningens förläggning i Sverige.

I betraktande av teckningsundervisningens stora betydelse och de krav, som med hänsyn härtill böra ställas på teckningslärarutbildningen, kan väl synas önskligt att utbildningen liksom i Tyskland, Österrike, Tjeckoslovakien och Ungern m. fl. länder helt eller delvis kunde förläggas till läroanstalter av högskolekaraktär.

Vid **universiteten** och liknande högskolor i vårt land förekomma sådana ämnen som fysiologi, psykologi, pedagogik och konsthistoria, vilka ämnen också böra ingå i teckningslärarens utbildning. För denna utbildning måste emellertid ämnena tillrättaläggas på det speciella sätt, att de tjäna utbildningens syften. Det torde knappast vara att förvänta att nyssnämnda läroanstalter skulle vilja omlägga sin undervisning så, att den tillgodoser teckningslärarnas behov. Och för undervisning i övriga för teckningslärarutbildningen erforderliga ämnen torde förutsättningar saknas.

Vid de **tekniska högskolorna** förekommande ämnen eller ämnesdelar ha endast i få fall något samband med de ämnen, som böra ingå i teckningslärarens utbildning. Möjligen kan man peka på ritteknik och beskrivande geometri och på ämnesdelar inom avdelningen för arkitektur.

Någon tanke på att förlägga teckningslärarutbildningen till nu nämnda läroanstalter synes icke hava framkommit och torde ej heller nu böra upptagas. Däremot torde en förläggning till **konsthögskolan** väl kunna komma i fråga.

Såsom i det föregående omnämnts var utbildningen av teckningslärare före år 1879 förlagd till konstakademien. Vid allmänna svenska teckningslärarmötet i Stockholm år 1904 framfördes förslag om ett års konststudier vid konstakademien utöver utbildningen vid tekniska skolan. Vid andra teckningslärarmöten har påyrkats mera estetisk skolning och ett djupare inträngande i konstkulturen över huvud. I sin underdåniga inlaga år 1931 framförde amanuensen Gunne tanken på en sammanslagning av konsthögskolan och högre konstindustriella skolan och uttalade därvid den åsikten, att blivande teckningslärare härigenom skulle erhålla en gedignare konstnärlig undervisning. Även svenska slöjdföreningen har i sin underdåniga skrivelse år 1933 antytt att teckningslärarutbildningen möjligen borde förläggas till konsthögskolan.

Givetvis är det av stor betydelse, att den blivande teckningsläraren får en konstnärligt lagd utbildning, men frågan är om icke hans kommande *lärargärning* bör träda i förgrunden, åtminstone vad angår teckningsläraren i gemen vid våra allmänbildande skolor. Anordningen med fria studier i konsthögskolans tecknings-, målnings- och bildhuggarskolor kan vara lämplig för en konstnär, som söker finna sig själv och sitt rätta uttrycksmedel, men en blivande teckningslärare bör åtminstone under större delen av utbildningstiden erhålla en metodiskt lagd undervisning, vilken i stort sett kan bli förebildlig för hans kommande undervisning i skolorna. Erfarenheten har visat att teckningsläraren, särskilt i början av sin verksamhet som lärare, undervisar i stort sett så, som han själv blivit undervisad. Det vore därför föga lämpligt att undandraga honom stödet av en metodiskt lagd undervisning. I fråga om de olika ämnen, som förekomma vid konsthögskolan, torde nog åtskilliga kunna vara till nytta för den blivande teckningsläraren. Många för teckningslärarens speciella utbildning behövliga ämnen saknas emellertid. Även om, såsom de sakkunniga i annat sammanhang förordat, den för inträde i konsthögskolan förberedande undervisningen förlades till den föreslagna konstfackskolan, skulle en särskild avdelning för teckningslärarna med egna ämnen, lärarkrafter och utrustning bliva nödvändig. För en sådan avdelning kan enligt företagen undersökning icke beredas utrymme inom konsthögskolans nuvarande lokaler.

Till följd av allt detta skulle en förläggning till konsthögskolan kräva så betydande utgifter, att ett förslag i sådan riktning sannolikt icke skulle underlätta den väl behövlige reformen i utbildningen av teckningslärare.

Såväl 1907 års tekniska kommitté som skolöverstyrelsens sakkunniga år 1919 och 1922 ha föreslagit utbildningens kvarblivande vid tekniska skolan. Och de i det föregående omnämnda uppgiftslämnarna, som framhållit den konsthantverkliga utbildningens värde för teckningslärare, ha tydligen ansett att utbildningen fortfarande skulle ske vid en konsthantverklig skola.

I sitt redan avgivna betänkande med förslag rörande omorganisation av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm ha de sakkunniga förordat upprättandet av en konstfackskola med en ett-årig lägre kurs samt en två-årig högre kurs och därutöver vissa påbyggnadskurser. Förutom ett antal fackavdelningar skulle finnas en allmän avdelning. I anslutning härtill framhålla de sakkunniga att de visserligen icke ännu ägnat frågan om utbildning av teckningslärare någon mera ingående behandling men att »det synes uppenbart, att för blivande teckningslärare en rätt grundlig konstnärlig utbildning och tämligen brett lagd orientering på det konsttekniska området är behöflig samt att sådan utbildning skulle i väsentlig grad kunna meddelas i en allmänt lagd avdelning i konstfackskolan» (1938: 8, sid. 57).

Vid fortsatt övervägande ha de sakkunniga blivit styrkta i den uppfattningen att teckningslärarutbildningen bör anknytas till **konstfackskolan**. Konstfackskolans undervisning i teckning och målning bör till stor del bedrivas systematiskt, så som i de allmänna skolorna, och kan därigenom bliva en god förebild för de blivande teckningslärarna. Flertalet av konstfackskolans föreläsningar exempelvis i form- och färglära, yrkesorientering, materiallära, konsthistoria, heraldik, bostaden m. m. passa synnerligen väl även för dem. Detsamma gäller om förekommande extra föreläsningar i olika ämnen såsom samhällslära o. d. Alldeles särskilt framträda kombinationens fördelar i fråga om undervisningen i konsttekniskt arbete. Konstfackskolans omfattande bibliotek och olika slag av undervisningsmateriel kunna också vara av stort värde för teckningslärarutbildningen.

Ehuru på detta sätt en i stort sett tillfredsställande utbildning väl skulle kunna beredas, anse de sakkunniga dock önskvärt, att de blivande teckningslärarna på ett mera direkt sätt bringas i kontakt med den fria konsten. För den skull vilja de sakkunniga förorda, att en viss del av undervisningen förlägges till konsthögskolan. Enligt vad de sakkunniga inhämtat, skulle detta kunna ske på så sätt, att de blivande teckningslärarna under den tid av tredje studieåret, då undervisning i teckning, mål-

ning och skulptur pågår vid konsthögskolan, skulle kunna få begagna sig av denna undervisning.

Vad angår den praktisk-pedagogiska utbildningen synes denna bäst kunna beredas genom auskultationer och övningslektioner vid befintliga läroanstalter. Om det av 1936 års lärarutbildningssakkunniga avsedda pedagogiska institutet kommer till stånd, torde härför nödiga anordningar komma att beredas genom detta. Och de för den allmänna lärarutbildningen anordnade kurserna i psykologi, pedagogik, talteknik och hygien torde även kunna anlitas av de blivande teckningslärarna.

Utbildningsanstaltens ledning och benämning.

För ett lämpligt samordnande av dessa olika möjligheter ävensom för ledningen av teckningslärarutbildningen i övrigt måste givetvis finnas en *föreståndare* med sådan ställning och befogenhet, att han kan föra de olika delarna av utbildningen till ett enhetligt och lämpligt mål.

Med tanke på detta mål och på den ifrågavarande utbildningsanstaltens särskilda beskaffenhet kan vara lämpligt att den erhåller en särskild benämning. De sakkunniga anse den av teckningslärarmötet i Göteborg föreslagna benämningen »teckningslärarinstitutet» acceptabel.

Till frågan om läroanstaltens organisation vilja de sakkunniga återkomma längre fram. (Kap. XVIII.)

Kap. XI. Inträdesfordringar samt utbildningstidens längd och fördelning.

Nuvarande ordning och tidigare förslag.

Enligt redogörelsen i kap. V kräves för inträde i det nuvarande teckningslärarseminariet dels erforderlig skicklighet i teckning och målning m. m. dels viss allmänbildning motsvarande vad som fordras i realexamen eller för normalskolekompetens, och undervisningen är så ordnad att elev skall kunna på tre år genomgå fullständig kurs.

Av skolöverstyrelsen år 1919 tillkallade sakkunniga föreslogo, utan ändring av inträdesfordringarna, att teckningslärarseminariet skulle omfatta en ett-årig förberedande kurs samt en två-årig kurs förlagd till den samtidigt föreslagna konsthantverksskolan. Till komplettering av lärarutbildningen skulle anordnas en provkurs, vilken ansågs utan svårighet kunna inrymmas i den tre-åriga utbildningstiden särskilt under sista året.

I åtskilliga här förut berörda uttalanden har framhållits att teckningslärarutbildningen skulle läggas på en högre nivå än hittills. Enligt den å sid. 55 återgivna resolutionen från allmänna svenska teckningslärarmötet i Göteborg skulle förbildningen höjas till att omfatta partiell studentexamen med godkända betyg i läsåmnena modersmålet, historia, matematik, ettdera av språken tyska, engelska eller franska samt minst betyget AB i teckning å reallinjen. Utbildningstiden skulle omfatta fyra år.

De sakkunnigas förslag.

Utbildningstidens längd och fördelning. Vad angår utbildningstidens längd ha de sakkunniga redan förut kommit till den uppfattningen att denna bör utsträckas till fyra år och att, liksom i konstfackskolan, året bör omfatta 40 veckor inklusive lovdagar eller 38 arbetsveckor med vardera 40 veckotimmar. Det första arbetsåret bör, liksom i konstfackskolan, vara allmänt förberedande, och under detta år bära även förekomma något antal auskultationer och undervisningsövningar. Vid fall av behov bör kunna medgivas att de förberedande studierna utsträckas över mer än ett dock högst två år. Endast de, som visa tillräcklig begåvning och lämplighet för teckningslärarkallet, bära få fortsätta den avsedda lärarutbildningen. Andra och tredje året bör ägnas åt fackutbildning, dock så att även under tredje året en del auskultationer och undervisningsövningar bära före-

komma. Under tredje året skulle så som här förut angivits (sid. 78) någon del av studierna förläggas till konsthögskolan.

Den, som tilläventyrs icke tillägnat sig undervisningen i erforderlig grad eller visar sig olämplig för teckningslärarkallet, må icke erhålla uppflyttning till fjärde årskursen, vilken bör vara särskilt inriktad på den pedagogiska utbildningen. Under detta år böra även förekomma vissa konsttekniska studier.

Inträdesfordringar. 1936 års lärarutbildningssakkunniga ha vid överläggning härom framhållit att inträdesfordringarna till första årskursen lämpligen borde vara desamma som till motsvarande årskurs av konstfackskolans allmänna avdelning, dock helst avlagd realexamen, och till 4:de årskursen, som motsvarar konstfackskolans påbyggnadskurs, studentkunskaper i ämnena modersmålet, ett främmande levande språk och historia. Denna fordran borde sålunda ej omfatta matematik, och ej heller borde krävas kvalificerat betyg i teckning å reallinjen. Sistnämnda fordringar skulle nämligen enligt deras mening komma att utgöra hinder för eljest väl kvalificerade sökande från latिंगymnasiet och från flickskolorna.

I betraktande av teckningsundervisningens stora betydelse och de krav, som med hänsyn härtill böra ställas på teckningsläraren bland annat vid undervisningen i realgymnasiet, synes emellertid väl motiverat att för utbildningen fordras förkunskaper i huvudsak enligt teckningslärarnas riksförbunds förenämnda resolution (sid. 55).

Men teckningsläraren bör icke allenast vara teoretiskt bildad, han bör också äga god förståelse för det praktiska livet och för den skull på ett tidigt stadium hava gjort bekantskap med detta. Åtskilliga av de personer, med vilka de sakkunniga haft överläggningar, ha kraftigt framhållit önskvärdheten av att den, som söker konstteknisk utbildning, under icke allt för kort tid deltagit i praktiskt arbete av lämplig art. Även om kraven i berörda avseende ej böra ställas så högt på den blivande teckningsläraren, så finna de sakkunniga dock önskligt att för tillträde till teckningslärarutbildningen, liksom för inträde i konstfackskolans allmänna avdelning, fordras att under minst två månader hava deltagit i praktiskt arbete av lämplig art.

Beträffande åldern för inträdet synes icke hava framkommit något förslag. I det nuvarande teckningslärarseminariet har inträdesåldern växlat mellan 18 och 25 år (jfr sid. 33). Lämpligt torde vara att, liksom vid folk-skoleseminariernas fyraåriga linje, inträdesåldern bestämmes till lägst 16 högst 25 år.

Det säger sig självt att för inträde jämväl bör fordras att den sökande, på sätt som eljest för tillträde till lärarbanan erfordras, styrker sig vara frisk och även i övrigt lämplig för den avsedda utbildningen och för lärarkallet.

Övergång från konsthögskolan. Då det väl kan tänkas att studerande vid konsthögskolan skulle vilja övergå till teckningslärarbanan, anse de sakkunniga att möjlighet härför bör beredas på så sätt att den, som under minst tre år studerat vid konsthögskolan, må kunna vinna inträde i teckningslärarinstitutets fjärde årskurs, om han styrker sig äga vissa erforderliga kunskaper och färdigheter förutom dem, som förvärvats i konsthögskolan, ävensom fallenhet för teckningslärarkallet.

Inträde för folkskollärare och slöjdlärare. Även synes önskligt att den, som avlagt folkskollärexamen eller utbildats till slöjdlärare, bör under vissa förutsättningar kunna vinna inträde i teckningslärarinstitutets andra årskurs.

Undantag. Slutligen må erinras att här som för inträde i konstfackskolans olika avdelningar undantag må kunna medgivas för sökande, som visar sig äga särskilt framträdande begåvning och fallenhet för studierna vid institutet och för teckningslärarkallet.

Kap. XII. De sakkunnigas förslag till plan för utbildning av teckningslärare.

Med ledning av i det föregående angivna synpunkter och uttalanden ha de sakkunniga alltså funnit sig böra föreslå, att det nuvarande teckningslärarseminariet ersättes med ett institut för utbildning av teckningslärare, *teckningslärarinstitutet*, anknutet till den i annat sammanhang föreslagna konstfackskolan och att för detta bör kunna tillämpas följande

Förslag till undervisningsplaner.

Allmänna grunder.

Utbildningen vid teckningslärarinstitutet omfattar en lärotid av fyra år, vartdera året med en lärotid av 280 dagar eller efter avdrag av lovdagar 38 veckor. Arbetsåret är uppdelat i två lika långa terminer om 19 veckor, och antalet undervisningstimmar i veckan är 40.

Inträdesfordringar.

1. För inträde i institutets första årskurs fordras:

a) att hava uppnått en ålder av 16 men ej 26 år,

b) att den sökande genom vederbörligt intyg styrker sig vara frisk och även i övrigt lämplig för den avsedda utbildningen respektive lärarkallet,

c) kunskaper och färdigheter i ämnena modersmålet, ett främmande levande språk, historia med samhällslära samt matematik, allt i den omfattning, som vitsordas genom godkända betyg över undergången studentexamen,

d) kunskaper och färdigheter i teckning enligt fordringarna för betyget Med beröm godkänd i studentexamen på reallinjen,

e) vårdad handstil samt

f) att under minst två månader hava deltagit i yrkesmässigt arbete av lämplig art.

2. För uppflyttning till institutets andra årskurs fordras, förutom godkänt betyg i första årskursens ämnen eller motsvarande kunskaper och färdigheter, att vid den till första årskursen förlagda förberedande praktiska lärarutbildningen hava visat sig äga fallenhet för lärarkallet.

3. För uppflyttning till institutets fjärde årskurs fordras, förutom godkänt betyg i tredje årskursens ämnen, att vid den till tredje årskursen förlagda förberedande praktiska lärarutbildningen hava visat sig äga fallenhet för teckningslärarkallet.

4. Den som under minst tre år studerat vid konsthögskolan må vinna inträde i institutets fjärde årskurs, om han *dels* fyller fordringarna enligt punkterna 1 b), c) och e) här ovan och *dels* styrker sig äga kunskaper och färdigheter i lineärritning, textning, grafisk konst och konsthistoria samt för elev från målarskolorna i modellering och för elev från skulpturskolan i fri målning, allt i den omfattning, som inom institutet fordras för uppflyttning i fjärde årskursen, *ävensom* att vid den till institutet förlagda förberedande praktiska lärarutbildningen hava visat sig äga fallenhet för teckningslärarkallet.

5. Den som avlagt folkskolläraryxamen må vinna inträde i institutets andra årskurs, om han fyller de ovan under punkt 1 b) angivna fordringarna samt visat sig äga fallenhet för teckningslärarkallet.

6. Den som avlagt slöjdläraryxamen må vinna inträde i institutets andra årskurs, om han fyller de ovan under punkt 1 b), c) och e) angivna fordringarna samt visat sig äga fallenhet för teckningslärarkallet.

7. I fråga om åldern gäller att sökande till annan årskurs än den första må hava lägst eller högst den ålder han skulle hava uppnått, ifall han i vanlig ordning vunnit inträde i och genomgått institutets föregående årskurser.

8. I fråga om här angivna inträdes- och uppflyttningsfordringar må institutets styrelse kunna medgiva undantag beträffande sökande, som visat sig äga särskilt framträdande begåvning och fallenhet för studierna vid institutet och för teckningslärarkallet. Angående sökande från konsthögskolan eller den som avlagt folkskolläraryxamen eller slöjdläraryxamen eller annan sökande till andra årskursen må dessutom en ådagalagd betydlig överlägsenhet i huvudämne kunna kompensera en underlägsenhet i biämne.

Timplan.

Ä m n e n	Å r s k u r s										
	1		Summa t:r	2		3		S:a t:r för års- kurs 2 och 3	4		Total- summa
	1	2		1	2	1	2		1	2	
terminen		terminen		terminen		terminen		terminen			
Linearritning	3	6	171	6	6	4	4	380	—	—	551
Teckning	15	15	570	12	12	14 ¹	14 ¹	988	—	—	1 558
Fri målning	8	8	304	4	4	6 ¹	6 ¹	380	—	—	684
Textning	2	2	76	2	—	—	—	38	—	—	114
Modellering	2	6	152	3	3	5 ¹	5 ¹	304	—	—	456
Form- och färglära	4	—	76	—	—	—	—	—	—	—	76
Yrkesorientering	1	—	19	—	—	—	—	—	—	—	19
Materiallära	2	—	38	—	—	—	—	—	—	—	38
Konsthistoria	—	—	—	3	3	3	3	228	—	—	228
D:o, övningar	—	—	—	2	2	2	2	152	—	—	152
Bostaden	—	—	—	1	1	1	1	76	—	—	76
Arkeologi och folklore	—	—	—	2	2	—	—	76	—	—	76
Heraldik	—	—	—	—	1	—	—	19	—	—	19
Formanatomi	—	—	—	—	1	—	—	19	—	—	19
Fysiologi, psykologi o. pedagogik ..	—	—	—	—	—	—	—	—	5	6	209
Talteknik m. m.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	19
Konsttekniskt arbete	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	570
Metodik och seminarieövningar:											
Välskrivning	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	76
Linearritning	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	76
Teckning	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	114
Konsthistoria	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	76
Undervisningsövningar	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	266
Fria studier, föreläsningar m. m. ..	3	3	114	5	5	5 ¹	5 ¹	380	3	3	608 ²
Summa timmar	40	40	1 520	40	40	40	40	3 040	40	40	6 080

¹ Av dessa timmar ägnas 12 vt:r under 27 veckor åt teckning (ht 10 veckor, vt 17 veckor) samt 18 vt:r under 24 veckor (ht 9 veckor, vt 15 veckor) åt målning och skulptur vid konsthögskolan ($12 \times 27 + 18 \times 24 = 756$ t:r).

² Härifrån avgå under vardera av första årskursens andra termin och tredje årskursens andra termin c:a 20 timmar till förberedande praktisk lärarutbildning.

Kursplan.*Linearritning.*

Årskurs 1 (första terminen 57 t:r). Plana geometriska konstruktioner, projektionsritning av enkla föremål, skisstreckning med utsättning av mått, några enkla exempel inom skuggläran och perspektivläran.

Årskurs 1 (andra terminen 114 t:r). Fortsatta övningar i projektionsritning av föremål, perspektiv- och skugglära.

Årskurs 2 (228 t:r). Projektionslära med ritning. Skisser med utsättning av mått. Kopiering på väv. Ljuskopiering.

Årskurs 3 (152 t:r). Skugg-, belynings- och perspektivlära med ritning. Avvägningsinstrumentet och dess användning, tillämpningar. Fältmätning, instrument och metoder samt några mindre mätningssuppgifter.

Teckning.

Årskurs 1 (första terminen 285 t:r). Teckning av föremål i profil och perspektiv, interiörer och exteriörer; teckning och skuggning i olika material och utförande efter föremål från skilda områden. Teckning ur minnet. Teckning av figurdelar och helfigur efter avgjutningar.

Årskurs 1 (andra terminen 285 t:r). Fortsatta övningar med svårare uppgifter; teckning ur minnet; figurteckning. Studier, enkla kompositioner och skisser på egen hand av konstteknisk art (fackteckning).

Årskurs 2 och 3 (988 t:r). Teckning efter avgjutningar och levande modell. Växt-, djur- och dräktstudier. Teckning ur minnet. Stilhistorisk teckning. Fackteckning. Utförande av prov å grafiska konstarter såsom linoleumsnitt, träsnitt, litografi samt olika arter av radering och etsning. Korta upplysningar om de grafiska konstarnas historia. Demonstration av grafiska reproduktionsmetoder och besök å reproduktionsanstalter.

Fri målning.

Årskurs 1 (första terminen 152 t:r). Färg- och valörstudier i akvarell, tempera och olja av växter och stilleben m. m.

Årskurs 1 (andra terminen 152 t:r). Fortsatta övningar med svårare uppgifter.

Årskurs 2 (152 t:r). Studier i akvarell, tempera och olja: stilleben, interiörer, exteriörer m. m.

Årskurs 3 (228 t:r). Fortsatta studier som i årskurs 2, även efter levande modell.

Textning.

Årskurs 1 (76 t:r). Olika skrivredskap och deras användning. Bokstavsformen med praktisk tillämpning.

Årskurs 2 (38 t:r). Bokstavsformen med praktiska tillämpningar i avseende å adresser, skyltning, reklam och andra ändamål.

Modellering.

Årskurs 1 (första terminen 38 t:r). Studier efter plastiska ornamentala förebilder.

Årskurs 1 (andra terminen 114 t:r). Fortsatta studier. Gipsgjutning.

Årskurs 2 och 3 (304 t:r). Modelleringsövningar, även omfattande stilhistorisk modellering samt figurmodellering. Gipsgjutning.

Form- och färglära.

Årskurs 1 (76 t:r). Form och färg, dess relation till olika material, teknik och ändamål. Färgbenämningar; färgharmonier m. m. Experiment och övningar.

Yrkesorientering.

Årskurs 1 (19 t:r). Förekommande konstyrken, deras arbetsuppgifter och specialiteter, arbetsförhållanden, företagsformer. Konstyrkenas förekomst och omfattning i Sverige. Korta meddelanden om konstyrken i andra länder.

Materiallära.

Årskurs 1 (38 t:r). In- och utländska träslag. Inom konstyrkena vanligen använda metaller och legeringar; ädelstenar och pärlor samt förekommande imitationer. Vanligen använda stenarter; kalk, gips och cement samt produkter därav; olika slag av lergods, porslin, glas och glasyrmaterial. De vanligaste färgämnen. Papp och papper; textilier, läder och skinn samt liknande material. Allt huvudsakligen förevisningar ledsagade av kortfattade upplysningar.

Konsthistoria.

Årskurs 2 och 3 (228 t:r). Konstens och konsthantverkets historia och stilutveckling. Studiebesök i museer, å utställningar m. fl. platser.

Årskurs 2 och 3 (152 t:r). Övningar i anslutning till föreläsningarna i konsthistoria.

Bostaden.

Årskurs 2 och 3 (76 t:r). Bostaden, dess utveckling ur historisk, geografisk, ekonomisk och social synpunkt, dess funktion samt utformning med hänsyn till olika förhållanden och behov. Belysningsteknik.

Arkeologi och folklore.

Årskurs 2 (76 t:r). Svensk forntidsarkeologi. Folkliv. Kulturminnen från äldre och nyare tid. Fornminnes- och hembygdsvård. Museibesök och studieflykter till natur-, kultur- och konstminnesmärken.

Heraldik.

Årskurs 2 (19 t:r). Övningar i samband med de under rubriken fria studier angivna föreläsningarna. Uppgifter tillhörande facket.

Formanatomi.

Årskurs 2 (19 t:r). Människokroppens formanatomi med demonstration på levande modell. Skisstreckning.

Fysiologi, psykologi och pedagogik.

Första terminen (95 t:r). Hjärnans och sinnesorganens, särskilt synsinnets fysiologi. Teckningens och skrivningens fysiologi. Allmän hygien. Allmän psykologi och barnpsykologi. Experiment.

Andra terminen (114 t:r). Fortsättning på psykologien särskilt rörande seendet samt konstuppfattning och därmed sammanhängande frågor. Grunddragen av pedagogikens historia sedd i dess kulturhistoriska sammanhang och med vikt fäst vid de praktiska och de konstnärliga strävandena i undervisningen. Psykologisk pedagogik, omfattande bland annat analys av olika begåvningar, speciellt den tekniska samt den konstnärliga med anknytning till estetiska spörsmål. Experiment.

Talteknik m. m. (19 t:r).

Kurs i modersmålets muntliga behandling och i talteknik.

Konsttekniskt arbete (570 t:r).

Studier, kompositioner och skisser på egen hand (fackteckning) inom konstfackskolans olika fackavdelningar, eventuellt med utförande.

Metodik och seminarieövningar.

Välskrivning (76 t:r). Bokstävernans byggnad, skriftens utseende och fordringarna på en vårdad handstil. Välskrivningsundervisningens metodik, kursplaner, olika skrivkurser, skrivning å krittavla, litteratur i ämnet, kort översikt av skrivkonstens och skrivundervisningens historia. Skrivhygien.

Lineärritning (76 t:r). Lineärritningens metodik, kursplaner för olika skolor, modeller och föremål för lineärritning, litteratur. Matematik: repetition av valda delar av realskolans och gymnasiets kurser i planimetri och stereometri, allt med särskild hänsyn till uppgifterna inom lineärritningen.

Teckning (114 t:r). Metoder för undervisningen i frihandsteckning, kursplaner, författningar rörande teckningsundervisningen, teckningssalars inredning, modeller och föremål för undervisningen i frihandsteckning, litteratur i ämnet, kort översikt över teckningsundervisningens historia.

Konsthistoria (76 t:r). Konsthantverkets och konstindustriens, de bildande konsternas samt konstkulturens plats och metodiska behandling i teckningsundervisningen, övningar i konstbetraktande och i visning av museer och utställningar. Utställningsteknik. Kortare föredrag bland annat i samband med stilhistorisk teckning, litteratur inom tillämpliga områden.

Undervisningsövningar (266 t:r).

Auskultering, undervisningsövningar och avläggande av prov, förlagda till undervisningsanstalter i huvudstaden samt omfattande välskrivning och teckning.

Fria studier, föreläsningar m. m. (608 t:r).

Under den härför avsedda tiden böra eleverna givas tillfälle att arbeta med självvalda uppgifter inom eller utom skolan, exempelvis med skisser på egen hand, studier i skolans bibliotek o. d. Häri ingår för andra årskursens elever under 2:a terminen en föreläsningkurs i heraldik och symbolik, omfattande högst 10 timmar.

För övrigt bör någon del av tiden reserveras för studiebesök å utställningar och arbetsställen m. m. samt föreläsningar, som, utan att ingå i den ordinarie undervisningen, kunna vara av värde för elevernas utbildning, exempelvis i samhällskunskap o. d.

Enskilt arbete.

Årskurs 3 och 4. Utom kursplanen böra eleverna utföra ett à två skriftliga arbeten av konst- eller teckningspedagogisk art.

Allmän anmärkning. Såväl timplaner som kursplaner äro ej avsedda att vara bindande utan endast att tjäna till viss ledning vid undervisningens planläggning och vid de för läroanstaltens anordnande nödvändiga beräkningarna.

Teckningsläraren och konstlivet.

Det har ofta med all rätt framhållits vikten av att teckningsläraren så utbildas att hans verksamhet kan bliva av betydelse för landets konstliv i allmänhet. Dessa insatser bör han naturligtvis i första hand göra i sin undervisning, genom vilken han har rika möjligheter att påverka elevernas konstintresse samt överhuvudtaget söka bibringa dem förståelse för konst. I folkskoleseminarierna kan teckningsläraren på så sätt indirekt genom de blivande folkskollärarna nå fram till den stora massan av landets barn. Men teckningsläraren, särskilt om han har sin verksamhet i en landsortsstad, bör ha stora förutsättningar att även på annat sätt verka till konstlivets fromma. Han bör genom populärt hållna föredrag om konst och konstindustri, genom att anordna utställningar, genom verksamhet i eventuellt förekommande konstföreningar o. s. v. kunna göra betydande insatser och i många fall, särskilt i mindre landsortsstäder där icke konstmuseer med fackutbildade föreståndare finnas, kunna intaga en plats som ledare av ortens konstliv. Det måste anses vara av stor vikt att den blivande teckningsläraren erhåller en utbildning, som möjliggör för honom att på tillfredsställande sätt omhänderhava dessa arbetsuppgifter. Grundliga historiska kunskaper i bildande konst, arkitektur och konsthantverk, en djupgående förståelse för den egna tidens alstring och strömningar, förmåga att arrangera utställningar samt där hålla demonstrationer och föredrag måste anses vara förutsättningarna härför.

Enligt de sakkunnigas mening tillgodoser här framlagda förslag till plan för utbildningen av teckningslärare de krav som rimligen kunna ställas i detta hänseende. Genom den i andra och tredje årskurserna förekommande undervisningen i konsthistoria med tillhörande övningar samt den i fjärde årskursen under »metodik och seminarieövningar» ingående undervisningen i konstens och konsthantverkets historia samt härtill anslutna praktiska övningar bland annat i utställningsteknik torde de blivande teckningslärarna erhålla en fast grundval för en kommande verksamhet i konstlivets tjänst. (Jfr sid. 70, 72, 73, 87, 89.)

Kap. XIII. Allmänna synpunkter rörande utbildningen av slöjdlärare.

Lika eller differentierad utbildning för olika skolformer.

I det föregående har erinrats om att avlagd folkskolläraryxamen medför behörighet att vid folkskola undervisa även i slöjd men att i åtskilliga städer och större samhällen slöjdundervisningen uppdragits åt särskilda slöjdlärare, vanligen yrkesmän, som deltagit i någon kurs vid slöjdseminariet å Nääs eller eljest blivit inriktade på slöjden i folkskolan (sid. 37). Även har framhållits att många folkskollärare funnit anledning att skaffa sig kompletterande utbildning i syfte att öka sin slöjdskicklighet i olika avseenden (sid. 36).

I åtskilliga sammanhang har kraftigt betonats att för undervisningen i slöjd vid de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter fordras slöjdlärare med särskild utbildning. Givet är att även vid folkskoleseminarierna, där de blivande folkskollärarna skola utbildas att undervisa i slöjd, kraven på därvarande slöjdlärare måste ställas relativt högt.

I betraktande av de ifrågavarande läroanstalternas olika beskaffenhet även med hänsyn till elevernas olika åldersstadier kunde möjligen tänkas att utbildningen av slöjdlärare borde avse olika grader av kompetens. Bortsett från det stora antalet folkskolor, i vilka slöjdundervisningen väl alltjämt måste meddelas av läraren i övriga ämnen, torde dock kraven på slöjdlärorens grundläggande fackliga och pedagogiska utbildning i stort sett sammanfalla. I betraktande jämväl av det förhållandet att behovet av särskilt utbildade lärare i manlig slöjd icke kan beräknas till mer än 5 eller, inbegripet teckningslärare, 10 för år (jfr sid. 68) anse de sakkunniga att dessa böra beredas en i stort sett likartad utbildning, vilken då bör vara så beskaffad att den motsvarar fordringarna vid flertalet här avsedda läroanstalter nämligen de allmänna läroverken m. fl.

Yrkesutbildning och pedagogisk utbildning.

Utbildningen av slöjdlärare måste givetvis rätta sig efter den uppgift, som slöjden har i de avsedda skolorna. Beträffande denna uppgift råder tvenne i viss mån olika uppfattningar. Å ena sidan anses det väsentligaste i fråga om målet vara att bibringa lärjungarna förmåga att framställa en produkt. Det tekniska utförandet träder här i förgrunden. I enlighet här-

med bör slöjdläraren först och främst vara yrkesman med grundlig yrkeskunskap, enligt somligas mening dokumenterad genom avlagt gesällprov. Å andra sidan betonas, att slöjden i främsta rummet skall vara ett medel till lärjungarnas fostran. De som anse detta citera gärna Salomons uttryck: »verkstaden åt snickaren, skolrummet åt läraren». För dem bör slöjdläraren först och främst vara pedagog.

Dessa båda uppfattningar äro emellertid ej så skiljaktiga, som kunde synas vara fallet. Förespråkarna för den förstnämnda uppfattningen förbise visst icke slöjdens pedagogiska uppgift, och i fråga om slöjdlärarens utbildning förmena de, att en gedigen hantverksutbildning omfattar icke blott arbete med händerna utan även intellektuellt arbete. För dem, som i slöjden förnämligast se ett medel i den allmänna uppfostrans tjänst, står det å andra sidan klart, att om slöjdläraren med utsikt till framgång skall kunna bedriva sin verksamhet som uppfostrare, han måste äga en god och för ändamålet tillräcklig yrkesskicklighet. Man torde därför kunna förena de båda uppfattningarna och säga, *att slöjdläraren jämte god pedagogisk utbildning bör besitta god färdighet i praktiskt yrkesarbete.*

Smakskolning.

Jämte pedagogisk insikt och teknisk färdighet bör slöjdläraren ha ett väl utvecklade form- och färgsinne. Allt för ofta får man i den nuvarande skolslöjden se exempel på att smakskolningen lämnas å sido, vilket åtminstone till en del torde bero på att den nu verksamme slöjdläraren i allmänhet icke själv erhållit någon grundlig smakodlande utbildning.

Det har påpekats att smaken erhåller sin skolning i samband med slöjdarbetets utformning i respektive material. Detta påpekande äger helt visst sin riktighet, men särskilda övningar för skönhets sinnets väckande och utveckling torde vara behövlige. De nämnda smakskolande övningarna böra ske i samband med vissa för slöjdlärarens utbildning behövlige undervisningsämnen, som i varje fall böra förekomma.

Undervisningsämnen.

Linearritning. I detta ämne behöver slöjdläraren en relativt fyllig kurs icke blott i framställandet av geometriska konstruktioner av plana figurer utan ock i projektionslära, omfattande även grunderna för skugg- och perspektivläran. Han bör vara särskilt hemmastadd i krokiteckning och i ritning av slöjdmodeller, s. k. slöjdritning.

Teckning, målning och modellering. Undervisningen i dessa ämnen medför icke blott övning av öga och hand utan även en utveckling av form-

och färgsinnet. Hithörande övningar böra därför intaga en rätt stor plats vid utbildningen. Härvid bör ävenledes beaktas att slöjdläraren erhåller färdighet i att hastigt kunna teckna ett föremål, att skissera. Under senare delen av utbildningstiden böra även förekomma övningar i att uppgöra förslag till slöjdföremål med eventuellt förekommande dekor.

Textning. Då teckning av bokstäver eller text stundom kan förekomma vid slöjdundervisningen, bör slöjdläraren även äga någon färdighet i textning. Ämnet bidrager dessutom till skönhetssinnets uppövning.

Form- och färglära. Liksom alla, som syssla med konstnärligt tecknings-, målnings- eller formarbete, bör slöjdläraren erhålla inblick i olika sidor av äldre och nyare formkultur och i grunderna av färgläran. Ämnet bidrager i sin mån att fördjupa hans form- och färgsinne.

Materiallära. Enär en mångfald olika material komma till användning vid slöjdundervisningen, bör slöjdläraren äga en allmän kunskap i materiallära. Sådan kunskap kan lämpligen erhållas genom åhörande av föreläsningar häri och vid visningar och demonstrationer av olika material. En utökad kännedom om materialerna bör erhållas i samband med slöjdarbetet, då även material- och kostnadsberäkningar böra förekomma.

Bostaden. Som ett led i den allmänna smakskolning, som bör bibringas den blivande slöjdläraren, har undervisning i bostadens utformning och inredning sin stora betydelse. Ämnet är dessutom av allra största vikt för slöjdlärarens blivande undervisning, vid uppgifters givande o. d. Önskvärt är också att slöjdläraren i detta ämne får en sådan utbildning att han ute i bygderna, där han blir satt att verka, kan bliva ett stöd för den goda smaken inom bostadens område.

Slöjd och verktygsskötsel. Arbete bör övas inom de slöjdarter, som förekomma i de allmänbildande skolorna. Härvid böra träslöjd och i viss mån även metallslöjd i främsta rummet komma i betraktande. Uppmärksamhet bör ägnas även åt pappslöjd och bokbindning samt åt fysikslöjd. Uppdelningen av undervisningsstoffet torde bli beroende av dels vilken slöjdart respektive slöjdlärarelev sysslat med under sin föregående praktiska verksamhet, dels längden av denna verksamhet. De slöjdarter, som slöjdlärareleven tidigare ej stiftat bekantskap med, böra vid utbildningen erhålla ett proportionsvis något utökad utrymme.

I fråga om de verktyg, vilka slöjdlärareleven använder vid sin utbildning, bör med styrka framhållas kravet på att han lär sig rätt använda, sköta och vårda dem. *Under utbildningstiden bör hos honom inskärpas vikten av att alltid hålla verktygen i ordning.* Enär slöjdarbetet fordrar i

gott stånd hållna verktyg, bör denna fordran aldrig eftersättas utan städse upprätthållas, så att den vana i detta avseende, som han förvärvat under utbildningstiden, följer honom vid hans senare verksamhet som lärare. *Ävenledes är av vikt att betydelsen av riktiga handgrepp och lämplig kroppsställning under arbetet kraftigt inskräpes.*

Psykologi och pedagogik. Liksom andra lärare bör slöjdläraren genomgå en kurs i allmän psykologi och i barn- och ungdomspsykologi samt vara orienterad i pedagogikens historia och ha sysslat med psykologisk och experimentell pedagogik. I hans egenskap av lärare i slöjd bör han vidare känna till de praktiska och konstnärliga strävandena samt det kroppsliga och manuella arbetets plats i undervisningen. Han bör ock ha genomgått en kurs i allmän hygien.

Talteknik m. m. Ävenledes bör slöjdläraren i likhet med andra lärare vara skickad att använda ordet vid sin undervisning och äga förmåga att rätt behandla modersmålet samt behärska talets teknik.

Metodik. Liksom teckningsläraren bör slöjdläraren göras väl förtrogen med sättet att undervisa. Slöjdläraren bör alltså erhålla god vägledning i den metodiska behandlingen av undervisningsstoffet vid slöjdundervisningen, avpassat efter olika skolformer. Även bör han ha stiftat bekantskap med olika kursplaner och slöjdserier, slöjdsalars inredning samt slöjdlitteratur. Dessutom bör i utbildningen ingå en kort översikt över slöjdundervisningens historia samt över stil-, konstslöjds- och hemslöjdsarter, i den mån dessa kunna komma till beaktande i slöjden.

Praktisk-pedagogisk lärarutbildning.

Förutom god yrkesutbildning samt utbildning i behövliga fackämnen och pedagogiska ämnen i förening med god smakskolning behöver den blivande slöjdläraren en lämpligt lagd praktisk lärarutbildning. För de nu verksamma slöjdlärarna har endast i fråga om folkskollärarna sådan utbildning förekommit. Den utbildning de personer erhållit, vilka för vinnande av behörighet som slöjdlärare genomgått kurser på Nääs slöjdseminarium, har i stort sett endast omfattat fackämnen men ej praktisk lärarutbildning.

Uttalanden rörande den praktiska lärarutbildningen. I skrivelse till skolöverstyrelsen den 14 april 1932 har slöjdlärarnas riksförbund framfört förslag till riktlinjer, efter vilka utbildningen av slöjdlärare skulle kunna läggas. Enligt detta förslag skulle utbildningen ske bland annat vid en

seminariekurs, vari även inginge auskultationer och övningslektioner. Det framhölls, att denna seminariekurs borde förläggas till stad, där tillfällen finnas till auskultationer och övningslektioner. Slöjdlärarnas riksförbund har vidare i underdånig skrivelse den 22 december 1932 hemställt, att frågan om slöjdläro-utbildningen måtte göras till föremål för utredning. Skolöverstyrelsen, som i underdånig skrivelse den 21 mars 1936 yttrade sig även rörande nämnda hemställan, tänkte sig att den föreslagna kursen för utbildning av slöjdlärare skulle kunna förläggas till Nääs med auskultationer och övningslektioner förlagda till Göteborg, eventuellt även Alingsås och Falköping. I särskilda bilagor till den nämnda skrivelsen är intaget ett av föreståndaren för Nääs slöjdseminarium uppgjort förslag till plan för sådan kurs, vilket bland annat upptar auskultationer och övningslektioner.

Den praktiska läro-utbildningens lämpliga ordnande. Liksom i fråga om teckningslärarna bör den praktiska läro-utbildningen omfatta dels en förberedande, dels en egentlig läro-utbildning, båda förlagda till ifrågakommande skolor och skolformer.

Enskilt arbete. Vid sidan av de ordinarie kurserna bör slöjdläro-lev i andra årskursen tillhållas att utföra något arbete på i stort sett egen hand. Sådant enskilt arbete är ägnat att befrämja elevens självverksamhet samt utveckla hans förmåga att planlägga och bedriva ett arbete under utnyttjande av de källor, som stå honom till buds, såsom bibliotek, museer o. d.

I fråga om åtgärder för att bereda folkskolans lärare ökad kompetens för slöjdundervisningen i folkskolan få de sakkunniga hänvisa till sitt redan gjorda uttalande (sid. 65) att härför avsedda kurser, exempelvis vid Nääs, böra vidare utvecklas och bedrivas i ökad omfattning, samt att deltagandet i dessa kurser lämpligen underlättas. Förslag i sådan riktning torde böra utgå från skolöverstyrelsen.

Kap. XIV. Slöjdläro-utbildningens förläggning.

I det föregående har berörts, hurusom folkskollärarna redan under sin seminarietid erhålla utbildning för undervisning i slöjd och att många av dem söka fortsatt utbildning genom deltagande i kurser vid Nääs eller på annat håll (sid. 36). De sakkunniga ha även framhållit, att denna kursverksamhet bör ytterligare utvecklas och deltagandet i kurserna främjas. Detta bör ske bland annat genom ökade understöd av statsmedel. Någon mera vittgående anordning i avseende å utbildning av lärare i slöjd för folkskolan i allmänhet synes icke för närvarande kunna genomföras. Vid folkskolor med förutsättningar för anställning av särskild slöjdlärare synes emellertid lämpligt att så sker, och denne slöjdlärare bör ha samma utbildning som lärare i slöjd vid de allmänna läroverken. (Jfr kap. XIII, sid. 91.)

I avseende å sagda utbildning har framhållits att den bör vara dels yrkesteknisk och dels pedagogisk, varjämte den bör omfatta vissa allmänna ämnen och meddela en god smakskolning.

Att upprätta en särskild anstalt för allsidig utbildning av det jämförelsevis ringa antal slöjdlärare, som såvitt nu kan bedömas skulle vara behöfligt (jfr sid. 68), synes icke kunna komma i fråga. I varje fall torde vara mest lämpligt att den yrkestekniska utbildningen förvärfvas huvudsakligen vid befintliga verkstadsskolor och ute i arbetslivet genom praktiskt deltagande däri. Jämsides härmed torde en viss utbildning i teckning med linearritning och andra tekniska ämnen kunna förvärfvas i förekommande lärlings- och yrkesskolor. För den därutöver erforderliga utbildningen synes emellertid en särskild anstalt vara behöflig.

Förläggning till Nääs. Med hänsyn till traditionen kunde väl komma i fråga att denna anstalt förlades till Nääs. Anordningarna där passa väl för sådana sommarkurser, som hittills förekommit för huvudsakligen folkskolors lärare i slöjd. De synas emellertid mindre väl lämpade för sådan utbildning, som blivande slöjdlärare vid de allmänna läroverken enligt de sakkunnigas mening böra erhålla. Bortsett från att lokalerna ej äro avsedda för vinterbruk, vilken brist det för ifrågavarande användning vore nödvändigt att avhjälpa, saknas här en hel del förutsättningar i fråga om utrustning och lärarkrafter samt möjlighet till auskultationer och undervisningsövningar, vilket allt icke utan avsevärda kostnader och besvär skulle kunna åstadkommas.

Ungefär detsamma gäller om andra förslag, som varit på tal.

Föreläggning till konstfackskolan. De skäl, som föranlett de sakkunniga att förorda teckningslärarinstitutets anknötning till den föreslagna konstfackskolan, tala i stort sett även för att den särskilda anstalten för utbildning av slöjdlärare förläggas dit. En stor del av konstfackskolans undervisning synes passa utmärkt även för blivande slöjdlärare. De olika fackavdelningarnas verkstäder och annan utrustning, åskådningsmateriel och skolans mycket omfattande bibliotek erbjuda rika tillfällen även för dessa att vidga sin utbildning, och kontakten med de blivande teckningslärarna samt med konstfackskolans elever bör kunna bliva till ömsesidigt gagn.

Den praktisk-pedagogiska utbildningen torde böra ordnas på samma sätt som för de blivande teckningslärarna genom auskultationer och övningslektioner vid befintliga läroanstalter (sid. 79).

Givet är emellertid att utbildningen av slöjdlärare bör ledas av en särskild *föreståndare*. Möjligen vore dock lämpligt att ledningen av slöjdläro-utbildningen vore på något sätt kombinerad med ledningen av teckningslärarinstitutet. De sakkunniga vilja återkomma till denna fråga längre fram (sid. 124).

I varje fall synes lämpligt att anstalten för utbildning av slöjdlärare erhåller en särskild benämning, exempelvis *statens slöjdläro-seminarium*.

Kap. XV. Inträdesfordringar samt utbildningstidens längd och fördelning.

Kunskapsfordringar. Liksom teckningsläraren bör även slöjdläraren ha en viss allmänbildning, dels för att kunna tillgodogöra sig den särskilda undervisning slöjdlärarseminariet avser att meddela, dels ock för att kunna rätt hävda sin ställning såsom lärare i allmänna läroverk och liknande skolor. Enär slöjden i olikhet med teckningen icke förekommer som obligatoriskt ämne på gymnasiestadiet, har dock ansetts att kravet på föregående skolbildning för slöjdlärarna kunde begränsas till realexamen (sid. 56). De sakkunniga ansluta sig till denna uppfattning, dock så att kravet icke med nödvändighet avser avlagd realexamen utan endast kunskaper och färdigheter i ämnena modersmålet, ett främmande språk, fysik och kemi, välskrivning och teckning samt slöjd, allt i den omfattning som vitsordas genom godkända betyg över undergången realexamen.

Praktikfordringar. I fråga om slöjdlärarens behov av utbildning i praktiskt yrkesarbete ha olika meningar framkommit. Somliga anse att denna bör vara lika grundlig som den erfarne och skicklige yrkesarbetarens och således förvärvad genom mångårigt arbete i yrkeslivet självt. Andra åter anse att ett ringare mått av yrkesskicklighet väl kan vara tillräckligt, om utbildningen blott är rätt inriktad på slöjdundervisningens fostrande uppgift och mål.

De sakkunniga anse, att det visserligen är av vikt att slöjdläraren har en icke allt för ringa erfarenhet från det praktiska yrkeslivet, men att en lång tids arbete i detta ej i och för sig garanterar en så systematisk och allsidig utbildning, som slöjdläraren behöver. De ha därför kommit till den uppfattningen, att den önskvärda utbildningen lämpligen bör kunna vinnas exempelvis genom tvåårig kurs i verkstadsskola och därefter deltagande i praktiskt yrkesarbete av lämplig art under ett års tid, varpå bör följa fortsatta övningar genom utförande av slöjdtekniskt arbete i slöjdlärarseminariet. Denna uppfattning överensstämmer helt med det förslag, som framförts av slöjdlärarnas riksförbund i dess skrivelse till skolöverstyrelsen år 1932 (sid. 56).

Undervisningstidens längd. Beträffande seminariekursens längd föreslog slöjdlärarnas riksförbund i sin förenämnda skrivelse en tid av fem månader eller sammanlagt endast 735 undervisningstimmar (sid. 56). Sedermera ha

önskemålen ökats. Enligt den här förut berörda skrivelsen från slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund år 1938 (sid. 59) skulle utbildningstiden utsträckas till ett år vid slöjdlärarseminariet, varjämte förutsättes att en god förberedande utbildning i teckning m. fl. ämnen skulle hava förvärvats i befintliga yrkesskolor i landet jämsides med deltagandet i praktiskt yrkesarbete, vilket i så fall skulle omfatta minst 2 år.

Med hänsyn till slöjdundervisningens stora betydelse och de krav, som enligt de sakkunnigas uppfattning böra ställas på här avsedda slöjdlärare i de allmänna läroverken och liknande skolor samt i folkskoleseminarierna, anse de sakkunniga att den så angivna utbildningstiden icke är för lång. Likaså kunna de sakkunniga ansluta sig till den tanken att en viss förberedande utbildning i åtskilliga ämnen bör kunna förvärvas i skolor för yrkesundervisning jämsides med deltagandet i praktiskt yrkesarbete. Denna möjlighet finnes emellertid icke var som helst i landet, och det lär ej heller kunna förväntas att möjligheterna, där de finnas, alltid skola kunna utnyttjas så, att den på så sätt förvärvade förberedande utbildningen blir i allo tillfredsställande. De sakkunniga anse därför angeläget att slöjdlärarseminariet kan meddela även ifrågavarande utbildning och att härför bör beräknas likaledes ett år. Detta års kurs torde kunna organiseras som en parallell till den föreslagna konstfackskolans lägre kurs och liksom denna vara fördelad å två terminer med möjlighet för sökande, som redan förvärvat viss utbildning, att vinna erforderlig komplettering vid genomgång av endast den ena av dem. Givetvis bör den, som på ovan angivet sätt förvärvat tillräcklig kompetens, även kunna vinna inträde direkt i andra årskursen, varigenom utbildningstiden vid slöjdlärarseminariet begränsas till *ett* år.

I den förberedande kursen bör jämte facklig utbildning även förekomma ett antal auskultationer och undervisningsövningar i och för prövning av slöjdläraraspiranternas lämplighet för slöjdlärarkallet. Och endast den, som visar erforderliga förutsättningar, må vinna uppflyttning respektive inträde i andra årskursen.

Inträdesålder. För inträde i slöjdlärarseminariets första årskurs kan med hänsyn till fordringarna i övrigt ej gärna komma i fråga lägre ålder än fyllda 18 år, och maximiåldern torde lämpligen kunna bestämmas till icke fyllda 28 år, nämligen med tanke på att utbildningen, liksom i fråga om folkskollärare, skall kunna medhinnas före 30-årsåldern.

Lämplighetsintyg. Givetvis bör även krävas att den sökande företer intyg om lämplighet, så som eljest för tillträde till lärarbana erfordras.

Inträdesfordringar för folkskollärare. Enär den, som avlagt folkskollärarexamen, enligt nu gällande bestämmelser jämte sin teoretiska utbild-

ning redan fått en viss både teknisk och pedagogisk utbildning i slöjd, synes denne kunna medgivas inträde i slöjdlärarseminariets andra årskurs. Med hänsyn till vikten av att slöjdläraren icke saknar kontakt med det praktiska yrkeslivet, anse de sakkunniga emellertid att även folkskolläraren bör, för att vinna inträde i slöjdlärarseminariet, hava under minst ett år deltagit i praktiskt yrkesarbete av för slöjdundervisningen lämplig art.

Kurs för teckningslärare. För beredande av möjlighet för teckningslärare att förvärva kompetens som slöjdlärare ämna de sakkunniga föreslå en särskild anordning (kap. XVII).

Möjlighet för andra att vinna behörighet som slöjdlärare. Redan nu torde finnas åtskilliga personer, som äga sådan kompetens, att de böra kunna vinna behörighet som slöjdlärare utan att genomgå det avsedda slöjdlärarseminariet. Dessa böra beredas möjlighet att styrka sin kompetens genom avläggande av prov vid seminariet enligt vissa härför givna bestämmelser. För avläggandet av sådant prov bör emellertid fordras att sökande dels fyller de allmänna fordringarna för inträde i seminariet och dels styrker sig äga de kunskaper och färdigheter, som fordras för godkänt betyg i seminariets olika ämnen, samt läggning för slöjdarbete och fallenhet för slöjdlärarkallet. De närmare bestämmelserna böra, efter förslag av slöjdlärarseminariets styrelse, fastställas av skolöverstyrelsen.

Kap. XVI. De sakkunnigas förslag till plan för utbildning av slöjdlärare.

Med ledning av i det föregående angivna synpunkter och uttalanden ha de sakkunniga alltså funnit sig böra föreslå upprättandet av ett seminarium för utbildning av lärare i manlig slöjd (slöjd för gossar), *slöjdlärarseminariet*, anknutet till den i annat sammanhang föreslagna konstfackskolan och att för detta bör kunna tillämpas följande

Förslag till undervisningsplaner.

Allmänna grunder.

Utbildningen vid slöjdlärarseminariet omfattar en lärotid av två år, vardera året med en lärotid av 280 dagar eller efter avdrag av lov dagar 38 veckor. Arbetsåret är uppdelat i två lika långa terminer om 19 veckor, och antalet undervisningstimmar i veckan är 40.

Inträdesfordringar.

1. För inträde i seminariets första årskurs fordras:

a) att hava uppnått en ålder av 18 men ej 28 år,

b) att den sökande genom vederbörligt intyg styrker sig vara frisk och även i övrigt lämplig för den avsedda utbildningen respektive lärarkallet,

c) kunskaper och färdigheter i ämnena modersmålet, ett främmande språk, fysik, kemi, välskrivning, teckning och manlig slöjd, allt i den omfattning, som vitsordas genom godkända betyg över undergången realexamen samt

d) att hava genomgått två-årig verkstadsskola och därutöver under minst ett år hava deltagit i yrkesmässigt arbete av för slöjdundervisningen lämplig art; eller att på annat sätt hava förvärvat motsvarande yrkesutbildning.

2. För uppflyttning till seminariets andra årskurs fordras, förutom godkänt betyg i första årskursens ämnen eller motsvarande kunskaper och färdigheter, att vid den till första årskursen förlagda förberedande praktiska lärarutbildningen hava visat sig äga fallenhet för slöjdlärarkallet.

3. Den som avlagt folkskolläraryxamen må vinna inträde i seminariets andra årskurs, om han fyller de ovan under punkt 1 b) angivna fordringarna och under minst ett år deltagit i yrkesmässigt arbete av för slöjd-

undervisningen lämplig art samt visat sig äga läggning för slöjdarbete och fallenhet för slöjdlärarkallet.

4. För vinnande av behörighet som slöjdlärare må även annan person få avlägga prov vid seminariet, om han *dels* fyller de ovan under punkt 1 b)—d) angivna fordringarna, *dels* styrker sig äga kunskaper och färdigheter i den omfattning, som fordras för godkänt betyg i samtliga vid seminariet förekommande ämnen, *ävensom* visat sig äga läggning för slöjdarbete och fallenhet för slöjdlärarkallet.

5. I fråga om åldern gäller att sökande till andra årskursen eller för avläggande av prov må hava lägst eller högst den ålder han skulle hava uppnått, ifall han i vanlig ordning vunnit inträde i och genomgått seminariets första respektive andra årskurs.

6. I fråga om här angivna inträdes- och uppflyttningsfordringar må seminariets styrelse kunna medgiva undantag beträffande sökande, som visat sig äga särskilt framträdande begåvning och fallenhet för studierna vid seminariet och för slöjdlärarkallet. Angående sökande till andra årskursen eller sökande, som önskar avlägga prov för vinnande av behörighet som slöjdlärare, må dessutom en ådagalagd betydlig överlägsenhet i huvudämne kunna kompensera en underlägsenhet i biämne.

Timplan.

Ä m n e n	Årskurs					Total- summa timmar
	1			2		
	1 terminen	2	Summa timmar	1 terminen	2	
Linearritning	3	6	171	—	—	171
Teckning	15	15	570	—	—	570
Fri målning	8	8	304	—	—	304
Textning	2	2	76	—	—	76
Modellering	2	6	152	—	—	152
Form- och färglära	4	—	76	—	—	76
Yrkesorientering	1	—	19	—	—	19
Materiallära	2	—	38	—	—	38
Bostaden	—	—	—	6	6	228
Slöjd och verktygsskötsel	—	—	—	15	15	570
Psykologi och pedagogik	—	—	—	4	4	152
Talteknik m. m.	—	—	—	1	—	19
Metodik och seminarieövningar	—	—	—	4	4	152
Undervisningsövningar	—	—	—	6	6	228
Fria studier, föreläsningar m. m.	3	3	114	4	5	285 ¹
Summa	40	40	1 520	40	40	3 040

¹ Härifrån avgå under första årskursens andra termin c:a 40 timmar till förberedande praktisk lärarutbildning.

Kursplan.*Linearritning (171 t:r).*

Plana geometriska konstruktioner, projektionsritning av enkla föremål, några enkla exempel inom skuggläran och perspektivläran, skisstreckning med utsättning av mått, slöjdritning.

Teckning (570 t:r).

Teckning av föremål i profil och perspektiv, interiörer och exteriörer; teckning och skuggning i olika material och utförande efter föremål från skilda områden. Teckning av figurdelar och helfigur efter avgjutningar. Teckning ur minnet.

Fri målning (304 t:r).

Färg- och valörstudier i akvarell, tempera och olja av växter och stillleben m. m.

Textning (76 t:r).

Olika skrivredskap och deras användning. Bokstavsformen med praktisk tillämpning.

Modellering (152 t:r).

Studier efter plastiska ornamentala förebilder. Gipsjutning.

Form- och färglära (76 t:r).

Form och färg, dess relation till olika material, teknik och ändamål. Färgbenämningar; färgharmonier m. m. Experiment och övningar.

Yrkesorientering (19 t:r).

Förekommande yrken, deras arbetsuppgifter och specialiteter, arbetsförhållanden, företagsformer. Yrkenas förekomst och omfattning i Sverige. Korta meddelanden om yrken i andra länder.

Materiallära (38 t:r).

In- och utländska träslag. Inom yrkena vanligen använda metaller och legeringar; ädelstenar och pärlor samt förekommande imitationer. Vanligen använda stenarter; kalk, gips och cement samt produkter därav; olika slag av lergods, porslin, glas och glasymaterial. De vanligaste färgämnen. Papp och papper, textilier, läder och skinn samt liknande material. Allt huvudsakligen förevisningar ledsagade av kortfattade upplysningar.

Bostaden (228 t:r).

Bostaden, dess utveckling ur historisk, geografisk, ekonomisk och social synpunkt, dess funktion samt utformning med hänsyn till olika förhållanden och behov. Belysningsteknik. (76 t:r).

Praktiska tillämpningsövningar: Utförande i modell av olika bostadstyper med rumsinredningar. I samband därmed övningar i färgsättning och stoffval. (152 t:r).

Slöjd och verktygsskötsel (570 t:r).

Träslöjd. Föremål med olika slag av sammansättningar, inredningsföremål, formarbeten, träskärning, träets färgning och ytbehandling, dekoreringsövningar.

Metallslöjd. Föremål med användande av förekommande verktyg och bearbetningssätt; enklare ornaments- och konstsmide; exempel på drivning, ciselering och annan ytbehandling.

Fysikslöjd. Enklare apparater för fysikaliska och kemiska laborationer; formning av glas.

Pappslöjd. Kartonger, askar, förpackningar m. m. jämte dekoreringsövningar.

Bokbindning. Uppklistring, montering och häftning; dekoreringsövningar av papper i klister- och annan teknik; pärm- och bokbindning; skinnfärgning.

Anm. Inom samtliga arbetsarter: materiallära; systematiska övningar i verktygens rätta användning, skötsel och vård, rätta handgrepp och lämplig kroppställning under arbetet; material- och kostnadsberäkningar.

Psykologi och pedagogik (152 t:r).

Allmän psykologi, barnpsykologi och hygien. Grundragen av pedagogikens historia sedd i dess kulturhistoriska sammanhang och med vikt fäst vid de praktiska och de konstnärliga strävandena samt det kroppsliga och manuella arbetets plats i undervisningen. Psykologisk pedagogik, omfattande bland annat analys av olika begåvningar, speciellt den manuella. Experiment.

Tal teknik m. m. (19 t:r).

Kurs i modersmålets muntliga behandling och i talteknik.

Metodik och seminarieövningar (152 t:r).

Slöjdundervisningens metodik, kursplaner, olika slöjdserier, slöjdsalars inredning, litteratur, kort översikt över slöjdundervisningens historia samt över stil-, konstslöjds- och hemslöjdsarter.

Undervisningsövningar (228 t:r).

Auskultering, undervisningsövningar och avläggande av prov, förlagda till undervisningsanstalter i huvudstaden.

Fria studier, föreläsningar m. m. (285 t:r).

Under den härför avsedda tiden böra eleverna givas tillfälle att arbeta med självvalda uppgifter inom eller utom skolan, exempelvis med utförande av slöjdföremål, skisser på egen hand, studier i skolans bibliotek o. d.

För övrigt bör någon del av tiden reserveras för studiebesök å utställningar och arbetsställen m. m. samt föreläsningar, som, utan att ingå i den ordinarie undervisningen, kunna vara av värde för elevernas utbildning, exempelvis i samhällskunskap o. d.

Enskilt arbete.

Årskurs 2. Utom kursplanen något manUEllt eller skriftligt arbete av slöjdpedagogisk art.

Allmän anmärkning. Såväl timplaner som kursplaner äro ej avsedda att vara bindande utan endast att tjäna till viss ledning vid undervisningens planläggning och vid de för läroanstaltens anordnande nödvändiga beräkningarna.

Kap. XVII. Synpunkter och förslag rörande teckningslärares förvärvande av slöjdlärarkompetens.

Nuvarande förhållanden. I det föregående är berört, hurusom i åtskilliga skolor teckningsläraren tages i anspråk även för undervisning i slöjd. Av de under åren 1927—1936 utgångna (bil. 4) hade en fått uteslutande användning som slöjdlärare, och 37 av 116 eller över 30 procent av de anställda teckningslärarna undervisade därjämte i slöjd. Somliga av dessa ha genomgått särskilda utbildningskurser i slöjd, medan andra, tack vare sin konsthantverkliga utbildning, kunnat taga hand även om slöjdundervisningen (sid. 61). Detta senare gäller särskilt kvinnliga teckningslärare och i fråga om kvinnlig slöjd. Även finnas exempel på att kvinnliga teckningslärare undervisa i manlig slöjd. Av sammanställningen (bil. 5) framgår, att höstterminen 1936 antalet teckningslärare, som jämväl undervisade i slöjd, var relativt stort.

Uttalanden i föreliggande fråga. Från flera håll har framförts tanken på att teckningsläraren skulle bli satt i tillfälle att kunna förvärva slöjdlärarkompetens. I en till skolöverstyrelsen riktad framställning den 12 april 1915 hemställde teckningslärarnas riksförbund »att teckningslärare efter vunnen kompetens som slöjdlärare måtte kunna få sig tilldelad undervisning i manlig slöjd vid rikets läroverk». Skolöverstyrelsens sakkunniga år 1919 ansågo, att i teckningslärarens utbildning även i fortsättningen borde ingå konsthantverklig undervisning, varigenom teckningsläraren kunde vinna kompetens såsom slöjdlärare. Skolöverstyrelsens sakkunnige år 1922 föreslog, att utexaminerad teckningslärare sattes i tillfälle att kunna genomgå fortsättningskurs under en termin bland annat för vinnande av kompetens såsom lärare i manlig eller kvinnlig slöjd. Slöjdläraren vid Växjö folkskoleseminarium Gunnar Ell, tidigare lärare därstädes enbart i teckning, senare i teckning och delvis slöjd, har i en till skolöverstyrelsen riktad inlägga den 3 december 1928 föreslagit förläggandet av slöjdlärarytbildningen för allmänna läroverk och folkskoleseminarier till tekniska skolan i Stockholm, så att teckningslärarna genom dylik utökad utbildning bleve kompetenta att meddela undervisning jämväl i slöjd.

I sin underdåniga skrivelse den 20 december 1929 yttrar skolöverstyrelsen, att den »anser det ur flera synpunkter önskvärt, att undervisningen i teckning och välskrivning samt manlig och kvinnlig slöjd kunde i ej ringa utsträckning förenas på samma lärare . . .» Även i sin underdåniga skrivelse

den 21 mars 1936 berör skolöverstyrelsen denna sak och framhåller att det vore en stor fördel, om slöjden och teckningen kunde handhavas av en och samma lärare.

Fördelar med kombinationen. Genom förening av undervisningen i teckning och i slöjd på en hand skulle flera fördelar vinnas. Skolöverstyrelsen pekar i sin förenämnda underdåniga skrivelse år 1936 på den pedagogiska fördelen. Givet är ock, att från skolans synpunkt denna är den viktigaste. Då det i slöjden liksom i teckningen gäller att uppöva öga och hand, att utveckla form-, färg- och skönhetssinnet och bibringa lärjungarna en god smak, torde teckningsläraren efter förvärvande av slöjdskicklighet kunna bli väl skickad att undervisa även i slöjd. Hans insikter och färdigheter i konsttekniskt arbete skulle verka berikande, och överhuvudtaget skulle en befruktande växelverkan mellan teckning och slöjd kunna förväntas.

Även med hänsyn till önskvärldheten att bereda teckningsläraren full tjänstgöring är en förening av undervisningen i teckning och slöjd på en hand att förorda. Såsom i olika sammanhang framhållits, skulle även de mindre skolorna härigenom lättare kunna erhålla fullt kompetenta lärare och dessa en bärgning, som tvenne lärare i var sitt ämne ej skulle få på grund av de låga timtalen och därmed följande ringa inkomst. Tack vare föreningen av teckning och slöjd kunde en av uppgiftslämnarna, tillhörande de under åren 1927—1936 utgångna (bil. 4), som var anställd vid en samrealskola och en kommunal mellanskola på tvenne i varandras närhet befintliga orter, erhålla 25 veckotimmars undervisning och en annan uppgiftslämnare, anställd vid en samrealskola, erhålla 24 veckotimmars undervisning. Timtalet vid en liten skola kan ofta vara så lågt, att skolan ifråga har svårighet att överhuvudtaget erhålla en kompetent kraft. Följande meddelande från en annan uppgiftslämnare, tillhörande de under åren 1927—1936 utgångna, är belysande nog. Hon skriver: »Vid början av höstterminen 1935 hade jag endast fått erbjudande om 8 veckotimmars tjänstgöring, och föredrog då att genomgå en kurs i kvinnlig slöjd...»

Förhållanden i utlandet. I detta sammanhang må även erinras om ifrågasvarande förhållanden i utlandet. Såsom tidigare omtalats (sid. 41, 43, 44) erhålla teckningslärarna utbildning även i slöjd i Preussen (sedan 1922), i Österrike (sedan 1930) och i Schweiz (sedan 1929). I Finland ingå i teckningslärarnas utbildning även handarbetsövningar jämte komposition.

De sakkunnigas uppfattning. Av skäl, som framgå av det föregående, anse de sakkunniga synnerligen önskvärt att teckningslärare i lämplig utsträckning beredas möjlighet att förvärva kompetens att undervisa även i slöjd (jfr sid. 68). Och sådan möjlighet synes lämpligen kunna beredas

genom särskilda kurser vid det av de sakkunniga förordade slöjdlärarseminariet i anslutning till konstfackskolan ej blott i fråga om manlig utan även beträffande kvinnlig slöjd.

Den praktiska utbildningen i slöjdarbetets utförande torde, liksom i fråga om slöjdlärare i övrigt, böra till viss del förvärfvas genom deltagande i praktiskt yrkesarbete av lämplig art. Med hänsyn till att teckningsläraren under sin minst fyra-åriga utbildningstid nått större åldersmognad och en icke ringa insikt i olika slag av konstekniskt arbete, synes dock kravet på deltagande i praktiskt yrkesarbete för honom kunna begränsas till ett år, om därjämte såsom lämpligt torde vara ett större mått av systematiska arbetsövningar inlägges i kursen vid slöjdlärarseminariet, exempelvis under *en* termin.

För den komplettering, som teckningsläraren i övrigt kan behöva för vinnande av kompetens som slöjdlärare, torde böra beräknas ytterligare *en* termin, ägnad åt fortsatt slöjdarbete med verktygsskötsel m. m. samt slöjd-undervisningens metodik och undervisningsövningar.

Det kan då tänkas att teckningslärare, som förskaffat sig tillräcklig yrkesteknisk utbildning genom praktiskt yrkesarbete eller i annan läroanstalt, icke skulle behöva genomgå den första terminen utan kunna vinna inträde direkt i den andra. Möjlighet torde vidare böra beredas teckningslärare, som på annat håll förskaffat sig föreskriven kompetens, att vid kompletteringskursen få avlägga prov för vinnande av behörighet som slöjdlärare.

Under beaktande av ovan angivna synpunkter ha de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att den avsedda kompletteringen skulle kunna beredas enligt här nedan angivna förslag.

Förslag till kompletteringskurs i slöjd för teckningslärare.

Allmänna grunder.

Utbildningen omfattar ett år med en lärotid av 280 dagar, efter avdrag av lovdagar 38 veckor, fördelade på två terminer, vardera om 19 veckor med 40 veckotimmar.

Inträdesfordringar.

1. För inträde i kompletteringskursen fordras:
 - a) att hava uppnått en ålder av 20 men ej 29 år,
 - b) att hava genomgått institutet för teckningslärare,
 - c) att den sökande genom vederbörligt intyg styrker sig vara frisk och även i övrigt lämplig för den avsedda utbildningen respektive slöjdlärarkallet,
 - d) att under minst ett år hava deltagit i yrkesmässigt arbete av lämplig art samt

e) att hava visat sig äga läggning för slöjdarbete och fallenhet för slöjdlärarkallet.

2. I fråga om här angivna inträdesfordringar må slöjdlärarseminariets styrelse kunna medgiva undantag beträffande sökande, som visat sig äga särskilt framträdande begåvning och fallenhet för studierna vid kursen och för slöjdlärarkallet.

Timplan.

Ä m n e n	Termin				Total- summa timmar
	1		2		
	Vt:r	Summa t:r	Vt:r	S:a t:r	
Slöjd och verktygsskötsel	35	665	26	494	1 159
Metodik och seminarieövningar	—	—	4	76	76
Undervisningsövningar	—	—	5	95	95
Fria studier, enskilt arbete, föreläsningar m. m.	5	95	5	95	190
Summa timmar	40	760	40	760	1 520

Kursplan.

Slöjd och verktygsskötsel (1159 t:r).

Första terminen (665 t:r).

Träslöjd. Föremål med olika slag av sammansättningar, träets färgning och ytbehandling.

Textilslöjd. Hand- och maskinsömnad; stickning, stoppning, lappning och lagning; klädvård och klädhygien.

Andra terminen (494 t:r).

Träslöjd. Fortsatta övningar såsom under föregående termin. Inredningsföremål, formarbeten, träskärning; dekoreringsövningar.

Metallslöjd. Föremål med användande av förekommande verktyg och bearbetningssätt; enklare ornaments- och konstsmide; exempel på drivning, ciselering och annan ytbehandling.

Fysikslöjd. Enklare apparater för fysikaliska och kemiska laborationer; formning av glas.

Pappslöjd. Kartonger, askar, förpackningar m. m. jämte dekoreringsövningar.

Bokbindning. Uppklistring, montering och häftning; dekoreringspapper i klister- och annan teknik; pärm- och bokbindning; skinnfärgning.

Textilslöjd. Fortsatta övningar såsom under föregående termin; spets- och konstsoömnad, knyppling, enkel linne- och klädsömnad samt vävning av enklare vävslag.

I fråga om manliga elever lägges huvudvikten vid trä-, metall- och fysikslöjd, i fråga om kvinnliga elever vid textilslöjd. Pappslöjd och bokbindning böra ingå i ungefär lika utsträckning för både manliga och kvinnliga elever. De arbetsarter, som ingått i det konstekniska arbetet vid teckningslärarinstitutet, böra i motsvarande mån reduceras.

Anm. Inom samtliga arbetsarter under båda terminerna: materiallära; systematiska övningar i verktygens rätta användning, skötsel och vård, rätta handgrepp och lämplig kroppsställning under arbetet; material- och kostnadsberäkningar.

Metodik och seminarieövningar (76 t:r).

Slöjdundervisningens metodik, kursplaner, olika slöjdserier, slöjdsalars inredning, litteratur, kort översikt över slöjdundervisningens historia samt kompletterande översikt över stil-, konstslöjds- och hemslöjdsarter.

Undervisningsövningar (95 t:r).

Auskultering, undervisningsövningar och avläggande av prov, förlagda till undervisningsanstalter i huvudstaden.

Fria studier, enskilt arbete, föreläsningar m. m. (190 t:r).

Under den härför avsedda tiden böra eleverna givas tillfälle att arbeta med självvalda uppgifter inom eller utom skolan, exempelvis med utförande av slöjdföremål, skisser på egen hand, studier i skolans bibliotek m. m. Under vårterminen bör varje elev utföra ett enskilt arbete av slöjdpedagogisk art.

För övrigt bör någon del av tiden reserveras för studiebesök å utställningar och arbetsställen m. m. samt föreläsningar, som utan att ingå i den ordinarie undervisningen kunna vara av värde för elevernas utbildning, exempelvis i samhällskunskap o. d.

Uttalande i fråga om avlöningen. Enligt riksdagens beslut 1937 utgår avlöning till ordinarie teckningslärare vid allmänt läroverk enligt 20 lönegraden, medan avlöningen till ordinarie lärare i manlig slöjd vid sådant läroverk skulle utgå enligt 16 lönegraden. Fråga är då hur en teckningslärare med nu föreslagen utbildning skall avlönas, om han efter förvärvandet av här avsedd kompetens undervisar i slöjd. Utan att avgiva något förslag i detta avseende vilja de sakkunniga som sin mening uttala, att teckningsläraren bör avlönas som teckningslärare, även om han helt eller delvis undervisar i slöjd. Detta förfaringssätt synes berättigat med hänsyn till att teckningslärare, som förvärvat kompetens att undervisa i slöjd, har mera omfattande utbildning än slöjdläraren, ett förhållande som rimligtvis bör vara till gagn även vid hans slöjdundervisning.

Tabell III.

Sammanställning av undervisningstimmar enligt den för *teckningslärarinstitutet* föreslagna timplanen (sid. 85).

TL = Teckningslärarinstitutet, KF = Konstfackskolan, KH = Konsthögskolan.

Nummer	Ämnen	Årskurs:		I		II		III		IV		S:a vtr.		Totalsumma timmar
		Termin:		1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	
		Skola:		TL (KF)	TL (KF)	TL (KF)	TL (KF)	TL (KF) KH	TL (KF) KH	TL (KF)	TL (KF)	TL (KF)	TL (KF)	
		Antal elever:		20	20	15	15	15	15	15	15			
1.	Lineärritning	3	6	6	6	4	—	4	—	—	—	13	16	551
2.	Teckning	15	15	12	12	14 (14)	14 (14)	—	—	—	—	41	41	1 558
3.	Fri målning	8	8	4	4	6 (6)	6 (6)	—	—	—	—	18	18	684
4.	Textning	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	4	2	114
5.	Modellering	2	6	3	3	5 (5)	5 (5)	—	—	—	—	10	14	456
6.	Form- och färglära	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	76
7.	Yrkesorientering	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	19
8.	Materiallära	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	38
9.	Konsthistoria	—	—	3	3	3	—	3	—	—	—	6	6	228
10.	D:o, övningar	—	—	2	2	2	—	2	—	—	—	4	4	152
11.	Bostaden	—	—	1	1	1	—	1	—	—	—	2	2	76
12.	Arkeologi och folklöre	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	2	2	76
13.	Heraldik	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	19
14.	Formanatomi	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	19
15.	Fysiologi, psykologi o. pedagogik	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	6	—	5 6 209
16.	Talteknik m. m.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1 19
17.	Konsttekniskt arbete	—	—	—	—	—	—	—	—	15 (15)	15 (15)	15	15	570
	<i>Metodik m. m.</i>													
18.	Välskrivning	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2 2 76
19.	Lineärritning	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2 2 76
20.	Teckning	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	3 3 114
21.	Konsthistoria	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2 2 76
22.	Undervisningsövningar	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	7	—	7 7 266
23.	Fria studier etc.	3	3	5	5	5 (5)	5 (5)	3	—	3	—	16	16	608
	Summa timmar	40	40	40	40	40 ¹ (30)	40 ¹ (30)	40 (15) ²	40 (15) ²	160	160	160	160	6 080

¹ Av dessa timmar ägnas 30 vtr åt studier vid konsthögskolan, fördelade med 12 vtr under 27 veckor (= 324 tim.) åt teckning (ht. 10 veckor, vt 17 veckor) och 18 vtr under 24 veckor (= 432 tim.) åt målning och skulptur (ht 9 veckor, vt 15 veckor). (Summa 324 + 432 = 756 tim.)

² Det konsttekniska arbetet förlägges i sin helhet till konstfackskolan.

Tabell V.

Sammanställning av undervisningstimmar enligt den för **slöjd-lärarseminariet** föreslagna timplanen (sid. 102).

SL = Slöjdlärarseminariet, KF = Konstfackskolan, TL = Teckningslärarinstitutet.

Ämnen	Årskurs:	I		II		S:a vt:r		Totalsumma timmar
	Termin:	1	2	1	2	1	2	
	Skola:	SL (KF)	SL (KF)	SL KF TL	SL KF TL			
	Antal elever:	5	5	5	5			
1. Lineärritning	3	6	— — —	— — —	3	6	171	
2. Teckning	15	15	— — —	— — —	15	15	570	
3. Fri målning	8	8	— — —	— — —	8	8	304	
4. Textning	2	2	— — —	— — —	2	2	76	
5. Modelling	2	6	— — —	— — —	2	6	152	
6. Form- och färglära	4	—	— — —	— — —	4	—	76	
7. Yrkesorientering	1	—	— — —	— — —	1	—	19	
8. Materiallära	2	—	— — —	— — —	2	—	38	
9. Bostaden	—	—	6 — —	6 — —	6	6	228	
10. Slöjd och verktygsskötsel	—	—	15 — —	15 — —	15	15	570	
11. Psykologi och pedagogik	—	—	— — 4	— — 4	4	4	152	
12. Talteknik m. m.	—	—	— — 1	— — —	1	—	19	
13. Metodik o. seminarieövn.	—	—	4 — —	4 — —	4	4	152	
14. Undervisningsövningar	—	—	6 — —	6 — —	6	6	228	
15. Fria studier etc.	3	3	4 — —	5 — —	7	8	285	
Summa timmar	40	40	35 — 5	36 — 4	80	80	3 040	
			40	40				

Tabell VII.

Sammanställning utvisande det antal undervisningstimmar (enl. tab. V), för vilka särskilda lärarkrafter erfordras vid **slöjdlärarseminariet**.

Å r s k u r s		Totalsumma timmar
I	II	
Undervisning gemensam med konstfackskolan jämte fria studier och förberedande praktisk lärarutbildning		1 767
	Undervisn. gemensam med teckningslärarinst. (152 + 19)	171
	Bostaden	152
	Slöjd o. verktygsskötsel	570
	Metodik m. m.	152
	Undervisningsövn.	228
	Summa timmar	3 040

Tabell VIII.

Sammanställning utvisande det antal undervisningstimmar (enl. tab. VI),
för vilka särskilda lärarkrafter erfordras för kompletteringskursen i slöjd för teckningslärare.

Manlig slöjd.

Termin		Totalsumma timmar
1	2	
Undervisning gemensam med slöjdlärarseminariet jämte fria studier etc.		760
Slöjd och verktygsskötsel		589
	Metodik m. m.	76
	Undervisningsövn.	95
Summa timmar		1 520

Kvinnlig slöjd.

Termin		Totalsumma timmar
1	2	
Fria studier etc.		190
Slöjd och verktygsskötsel		1 159
	Metodik m. m.	76
	Undervisningsövn.	95
Summa timmar		1 520

Kap. XVIII. Sammanställning rörande undervisningens förläggning vid ifrågavarande läroanstalter samt behovet av lokaler och lärarkrafter.

Teckningslärarinstitutet.

Gemenskap med konstfackskolans allmänna avdelning. I de sakkunnigas betänkande med förslag rörande konstfackskolan har framhållits att konstfackskolans allmänna avdelning kan tänkas bliva till gagn även för utbildningen av teckningslärare (1938: 8, sid. 57). De för nämnda avdelning föreslagna undervisningsplanerna äro uppgjorda med hänsyn härtill, varför de nu föreslagna undervisningsplanerna för teckningslärarinstitutets första, andra och tredje årskurser kunnat göras i huvudsak lika med undervisningsplanerna för motsvarande årskurser av konstfackskolans allmänna avdelning.

Frånsett det antal timmar till förberedande praktisk lärarutbildning, som avgår från den åt fria studier anslagna tiden, samt att timmarna för det i konstfackskolan förekommande ämnet gymnastik tillagts tiden för de fria studierna, torde sålunda teckningslärareleverna med fördel kunna undervisas gemensamt med eleverna i konstfackskolans allmänna avdelning för att där erhålla sin fackutbildning. En med andra elever i den allmänna avdelningen gemensam undervisning behöver ej hindra, att teckningslärareleverna erhålla en för deras speciella behov avpassad utbildning.

I detta sammanhang må erinras om att de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att det antal teckningslärarelever, som i medeltal bör utbildas för år, bör begränsas till 15 (sid. 68). För att emellertid vid den till första årskursen förlagda förberedande praktiska lärarutbildningen erhålla möjlighet till viss gallring, har elevantalet i denna årskurs beräknats något högre, förslagsvis till 20. Enär den lägre kursen av konstfackskolans allmänna avdelning är avsedd att emottaga 90 elever, fördelade i grupper om 30 elever i vardera, kunna de 20 teckningslärareleverna med lätthet placeras i en av dessa grupper. För de elever, som ej komma att fortsätta den avsedda lärarutbildningen, finnes möjlighet att, i den händelse de äga kvalifikationer i övrigt, kunna fortsätta sin utbildning i den högre kursen av konstfackskolans allmänna avdelning.

De till ett antal av 15 uppgående teckningslärareleverna i vardera av andra och tredje årskurserna kunna undervisas gemensamt med eleverna i

motsvarande årskurser i högre kursen av konstfackskolans allmänna avdelning, vilka vardera äro avsedda att mottaga förslagsvis 20 elever. I händelse av större elevanslutning till den allmänna avdelningen än beräknat, vilken möjlighet de sakkunniga även beaktat (jfr Bet. 1938: 8, sid. 58), torde möjligen någon parallellavdelning böra upprättas, varigenom utrymme för teckningslärareleverna alltjämt bör kunna beredas.

Om sålunda teckningslärarelevernas fackstudier förläggas till konstfackskolans allmänna avdelning, komma för denna undervisning varken särskilda lokaler eller lärare att behövas för teckningslärarinstitutets del.

Till frågan om den förberedande praktiska lärarutbildningen återkomma de sakkunniga i annat sammanhang (sid. 119).

Gemenskap med konsthögskolan. Såsom i det föregående berörts, förläggas undervisningen i de i teckningslärarinstitutets tredje årskurs ingående ämnena teckning, fri målning och modellering dels till konstfackskolans allmänna avdelning dels till konsthögskolan. För den till konsthögskolan förlagda undervisningen tagas även de i timplanen angivna timmarna för de fria studierna i anspråk. Undervisningen vid konsthögskolan omfattar under höstterminen 10 respektive 9 veckor och under vårterminen 17 respektive 15 veckor. Under arbetsårets övriga veckor förläggas ifrågavarande undervisning till konstfackskolan.

I fråga om den till konsthögskolan förlagda undervisningen i tredje årskursen har ansetts möjligt, att de till ett antal av 15 uppgående eleverna i nämnda årskurs kunna fördelas på de ateljéer för målning och skulptur, som redan finnas, utan att lärarkrafterna av denna anledning behöva ökas. För den utökning av undervisningen i teckning vid denna skola, som skulle bli en följd av teckningslärarelevernas i nämnda årskurs deltagande däri, torde en assistent till professorn i ämnet behöva anställas. Timtalet för denna assistent uppgår per år (jfr sammanställningen tab. III) till 324. På grund av den ifrågavarande undervisningens vid konsthögskolan karaktär av fria studier torde assistenten ej behöva tagas i anspråk under hela den för studier i ämnet anslagna tiden. Storleken av det för denne erforderliga arvudet torde därför kunna stanna vid ett belopp av förslagsvis 2 000 kronor för år. Därjämte bör något belopp anslås till kostnad för levande modell, förslagsvis 1 000 kronor för år. I fråga om lokal torde erforderligt utrymme kunna ställas till förfogande utan särskild ersättning.

Enär undervisningen i ämnena teckning, fri målning och modellering i institutets tredje årskurs under större delen av arbetsåret förläggas till konsthögskolan, kommer elevantalet i dessa ämnen under nämnda tid att i motsvarande årskurs av konstfackskolans allmänna avdelning undergå en avsevärd minskning. Detta torde kunna möjliggöra en sammanslagning av avdelningar och i följd därav någon besparing av arvoden för timlä-

rare i konstfackskolan. Hur stor denna besparing kan komma att bli är emellertid omöjligt att på förhand beräkna.

Gemenskap med konstfackskolans påbyggnadskurser. Teckningslärarinstitutets fjärde årskurs är, i likhet med dess andra och tredje årskurser, avsedd att emottaga 15 elever. Till denna årskurs må endast de uppflyttas, som i föregående årskurs icke blott tillägnat sig undervisningen i erforderlig grad utan även vid den till tredje årskursen förlagda förberedande praktiska lärarutbildningen visat sig lämpliga för teckningslärarkallet. De elever, som härvid kunna bli avvisade från fortsatt lärarutbildning, hava emellertid erhållit den utbildning, som den högre kursen av konstfackskolans allmänna avdelning avser att meddela. Det beräknade antalet elever i fjärde årskursen torde dock kunna bli uppnått, därigenom att de eventuellt uppkomna lediga platserna kunna bli fyllda av godkända inträdesökande från konsthögskolan.

Fjärde årskursen utgör en motsvarighet till konstfackskolans påbyggnadskurser (jfr Bet. 1938: 8, sid. 59). Med konstfackskolan har årskursen blott såtillvida sammanhang, att det konsttekniska arbetet förlägges dit. Teckningslärareleverna fördelas härvid på de olika fackavdelningarna med utnyttjande av deras lokaler och undervisningsmateriel. För det fåtal teckningslärarelever, som i tur och ordning och omväxlande med de nedan nämnda undervisningsövningarna bedriva konsttekniska studier i fackavdelningarna, böra konstfackskolans lärarkrafter även kunna undervisa, varför särskilda lärare för teckningslärareleverna ej behöva anställas. På detta sätt få teckningslärareleverna del av den högre undervisning, som här meddelas, ej blott i konsttekniskt arbete utan även i formanalys och komposition.

Gemenskap med ett tillämnat pedagogiskt institut och Stockholms högskola. Den till fjärde årskursen hörande undervisningen i fysiologi, psykologi och pedagogik förlägges med avseende på de i utbildningen av blivande lärare ingående kurserna i allmän psykologi och pedagogik samt i hygien till Stockholms högskola eller till det pedagogiska organ, som kan bli upprättat för den praktiska utbildningen av lärare. I den mån som denna undervisning förlägges till ett med bidrag av statsmedel upprättat pedagogiskt institut torde särskilda medel till arvode åt lärare ej behöva uppföras å teckningslärarinstitutets stat. För den händelse ifrågasvarande undervisning (enligt tab. IV förslagsvis 38 t:r) förlägges till Stockholms högskola, synes lämpligt att till täckande av kostnaderna härför beräkna ett belopp av förslagsvis 1 200 kronor för år.

Undervisningen i talteknik m. m., som ingår i utbildningen av teckningslärare liksom av andra lärare, förutsättes anordnad gemensamt för samt-

liga läraraspiranter, vilka erhålla sin utbildning i Stockholm. För bestridandet av denna undervisning, i vad gäller blivande teckningslärare, 19 timmar (sid. 85) torde, om den förlägges till Stockholms högskola, visst belopp härför, förslagsvis 500 kronor, böra beräknas å teckningslärarinstitutets stat.

Teckningslärarinstitutets lärare i fysiologi, psykologi och pedagogik.

Den speciellt för teckningslärareleverna avsedda undervisningen i fysiologi, psykologi och pedagogik bör meddelas av en vid teckningslärarinstitutet anställd lärare. Enligt sammanställningen (tab. IV) är tänkt, att den årliga undervisningen för denne skulle omfatta 171 timmar. I hans tjänstgöring skulle ingå icke blott att hålla föreläsningarna och leda experimenten och förekommande enskilt arbete utan även att förrätta examination i till ämnet hörande delar. Läraren i fråga bör givetvis vara vetenskapligt bildad. Helst bör han hava idkat djupgående studier inom tecknings- och konstpsykologiens område och bedrivit omfattande forskarverksamhet rörande de problem, varom han skall undervisa. För att hos vetenskapsidkare stimulera intresset härför borde lärarbefattningen vara förenad med en inkomst, som kan verka lockande. Avlöningen torde därför icke böra sättas lägre än för en lektor vid högre lärarinnese seminariet, alltså enligt 28 lönegraden.

Såsom lokal för föreläsningarna bör konstfackskolans föreläsningssal kunna användas.

För utförande av de till teckningslärarelevernas studier i psykologi hörande experimenten behöves ett väl utrustat psykologiskt laboratorium, som emellertid på grund av lokala skäl ej kan inredas i tekniska skolans nuvarande byggnad. Tillsvidare torde tillträde kunna erhållas till Stockholms högskolas psykologiska laboratorium mot erläggande av lämplig ersättning, förslagsvis 800 kronor för år.

Teckningslärarinstitutets föreståndare samt pedagogiska handledare.

Ämnet metodik jämte seminarieövningar och undervisningsövningarna böra lämpligen handhavas av en och samma lärare. De olika metodikämnen äro visserligen till sin natur rätt olika och svårigheter torde kunna möta att erhålla en lärare, som är fullt kompetent i samtliga ämnen. Å andra sidan höra de nära samman och ingå såsom delar i ett sammanhängande helt. En enda lärare i metodik och undervisningsövningar har dessutom möjlighet att på ett helt annat sätt än ett flertal lärare däri väga de olika elementen emot varandra, så att det bästa resultatet vinnes. Denna lärare skulle alltså enligt sammanställningen tabell III erhålla en tjänstgöring av 16 timmar pr vecka. Härtill skulle komma den tid, han behöver ägna åt handledning vid elevernas enskilda arbete. Fordringarna

på sagda lärare måste givetvis ställas ganska högt. Han måste vara en framstående teckningspedagog och hava djupgående konsthistoriska kunskaper samt äga stor undervisningsvana och förmåga att handleda teckningslärareleverna. Med hänsyn till allt detta anse de sakkunniga, att han i likhet med lektor vid högre lärarinneseminariet bör åtnjuta lön enligt 28 lönegraden. För undervisningen i metodik jämte seminarieövningar böra konstfackskolans lokaler kunna användas.

Läraren i metodik m. m. bör kunna vara lämplig även såsom föreståndare för teckningslärarinstitutet och för konstfackskolans allmänna avdelning. Såsom avdelningsföreståndare bör han erhålla ett lämpligt arvode utöver den ordinarie avlöningen, exempelvis 960 kronor för år, eller samma belopp, varmed vid medelstora allmänna läroverk rektors avlöning överstiger slutlönen inom vederbörande lönegrad. (Jfr sid. 125.)

I den nämnde lärarens egenskap av teckningslärarinstitutets föreståndare och lärare i metodik m. m. bör han organisera och vara överledare av både den förberedande och den till fjärde årskursen förlagda egentliga lärarutbildningen. Enär de till den praktiska lärarutbildningen hörande undervisningsövningarna skola förläggas till skilda slag av läroanstalter i Stockholm och föreståndaren på grund härav ej kan utöva den direkta ledningen av teckningslärarelevernas undervisningsövningar, måste han till sin hjälp hava handledare för den omedelbara ledningen av teckningslärarelevernas undervisningsövningar. Dessa handledare böra helt naturligt utgöras av teckningslärarna vid respektive läroanstalter. Handledarna böra förutom det arbete, som direkt åligger dem såsom sådana, deltaga i de konferenser, som hållas under föreståndarens ledning i och för undervisningsövningarnas anordning etc., och deras arvoden böra avpassas med hänsyn härtill. Enklast torde vara att vid bestämmandet av dessa arvoden beräkna ett visst belopp för handledning av varje teckningslärarelev. I fråga om den förberedande praktiska lärarutbildningen, som omfattar 20 timmar för elev, torde detta belopp kunna sättas till 20 kronor. Antalet elever, som undergå denna utbildning, har beräknats bliva i första årskursen 20 och i tredje årskursen 15. Det sammanlagda anslagsbehovet härför belöper sig alltså till 20 (20 + 15) eller 700 kronor årligen. Härtill torde böra läggas ett årligt belopp av förslagsvis 120 kronor, avsett för handledning av andra teckningsläraraspiranter, bland annat sådana från konsthögskolan. I fråga om den till fjärde årskursen förlagda lärarutbildningen, där för var och en av de 15 eleverna äro anslagna 266 timmar härtill, torde ifrågavarande belopp kunna sättas till 200 kronor per elev. Det behöfliga beloppet utgör här alltså 200×15 eller 3 000 kronor. Till arvode för handledarna vid den praktiska lärarutbildningen skulle alltså tillsammans behövas ett belopp av $(700 + 120 + 3\,000 =)$ 3 820 kronor för år.

För teckningslärarinstitutets föreståndare kan beredas särskilt rum i närheten av konstfackskolans kollegierum. Inbegripet möblering och inredning beräknas kostnaden härför uppgå till högst 5 000 kronor.

Slöjdlärarseminariet och den till detta anslutna kompletteringskursen i slöjd för teckningslärare.

Gemenskap med konstfackskolan. Även i fråga om utbildning av slöjdlärare hava de sakkunniga framhållit att konstfackskolans allmänna avdelning kan bli till gagn (jfr Bet. 1938: 8, sid. 58). Om man såsom i fråga om teckningslärarinstitutet bortser från den förberedande praktiska lärarutbildningen och ämnet gymnastik, ha de föreslagna undervisningsplanerna för slöjdlärarseminariets första årskurs kunnat göras alldeles lika med undervisningsplanerna för lägre kursen av konstfackskolans allmänna avdelning. Slöjdlärareleverna i denna årskurs kunna därför undervisas gemensamt med eleverna i motsvarande årskurs av nämnda avdelning. Liksom i fråga om teckningslärareleverna böra även slöjdlärareleverna vid denna gemensamma undervisning kunna erhålla en för deras speciella behov avpassad utbildning.

Såsom i det föregående berörts ha de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att det antal, som i medeltal årligen bör utbildas vid slöjdlärarseminariet, bör beräknas till 5 (sid. 68). Det torde vara tillräckligt att årligen intaga detta antal i seminariets första årskurs. Visserligen kan förutses att icke alla elever i den förberedande praktiska lärarutbildningen komma att fortsätta i andra årskursen, men å andra sidan torde kunna förväntas att till denna årskurs komma inträdessökande från annat håll, så att det beräknade elevantalet i andra årskursen alltid kan uppnås. De ifrågavarande slöjdlärareleverna, 5 i vardera årskursen, kunna med lätthet placeras i konstfackskolans allmänna avdelning.

För de elever, som ej vinna uppflyttning i slöjdlärarseminariets andra årskurs, torde liksom i fråga om teckningslärareleverna alltid möjlighet finnas att, i den händelse de äga kvalifikationer i övrigt, kunna fortsätta studierna i den högre kursen av konstfackskolans allmänna avdelning eller lämplig fackavdelning.

Om sålunda slöjdlärarelevernas undervisning i teckning, fri målning etc. förlägges till konstfackskolan, komma för denna undervisning varken särskilda lokaler eller lärare i fråga.

Angående den förberedande praktiska lärarutbildningen uttala sig de sakkunniga i annat sammanhang (sid. 122).

Gemenskap med det pedagogiska institutet och Stockholms högskola.

Den till andra årskursen hörande undervisningen i psykologi och pedagogik förlägges, liksom i fråga om teckningslärareleverna, med avseende på de i utbildningen av blivande lärare ingående kurserna i allmän psykologi och pedagogik samt i hygien till det pedagogiska institutet eller till Stockholms högskola. Detsamma gäller också angående undervisningen i talteknik m. m. Särskilda medel för lärare häri torde ej behöva uppföras bland slöjdlärarseminariets utgifter.

Gemenskap med teckningslärarinstitutet. Den speciellt för slöjdlärareleverna avsedda undervisningen i psykologi och pedagogik är enligt förslaget tänkt att vara gemensam med teckningslärarelevernas undervisning häri (jfr tab. VII). Särskilda lokaler och lärare för slöjdlärarseminariet behövas alltså ej för dessa ämnen.

Slöjdlärarseminariets lärare. Liksom vid teckningslärarinstitutet böra vid slöjdlärarseminariet ämnet metodik med tillhörande seminarieövningar samt undervisningsövningarna lämpligen handhavas av samma lärare. Skäl tala för att denne även undervisar i ämnet slöjd och verktygsskötsel samt i de till ämnet bostaden hörande praktiska tillämpningsövningarna. Enligt sammanställningen (tab. V och kursplanen sid. 104) skulle han alltså erhålla en tjänstgöring av 29 timmar pr vecka. Därjämte bör han handleda eleverna vid deras enskilda arbete. Liksom i fråga om motsvarande lärare vid teckningslärarinstitutet böra fordringarna på honom ställas ganska högt. Han måste vara en framstående slöjdpedagog, äga stor undervisningsvana och förmåga att handleda slöjdlärareleverna. Lämpligt torde vara att han i likhet med facklärarna i konstfackskolan placeras i 23 lönegraden.

Till frågan om handledare för undervisningsövningarna återkomma de sakkunniga i annat sammanhang (sid. 122).

Kompletteringskursen är uppdelad i tvenne avdelningar, en för manlig och en för kvinnlig slöjd, båda avdelningarna öppna för både manliga och kvinnliga teckningslärare. Såsom tidigare framhållits (sid. 108) omfatta de båda avdelningarnas första termin systematiska arbetsövningar i slöjd och verktygsskötsel och andra terminen fortsatt slöjdarbete m. m. samt slöjdmetodik jämte seminarieövningar och undervisningsövningar, varjämte även förekommer fria studier och enskilt arbete.

Avdelningen för manlig slöjd har undervisningen i slöjd och verktygsskötsel delvis gemensam med slöjdlärarseminariet under båda terminerna, vilken undervisning bestrides av läraren i slöjdlärarseminariet, medan en annan del av undervisningen handhaves av särskild lärare. Avdelningen

för kvinnlig slöjd har uteslutande särskild lärare i detta ämne under båda terminerna.

Antalet elever i vardera avdelningen utgör 5 (jfr sid. 68).

Lokaler för slöjdarbete. I fråga om lokaler för slöjdarbetet vore det visserligen lyckligast att slöjdlärarseminariets och kompletteringskursens elever finge sina egna arbetsrum. Vid en nybyggnad för konstfackskolan torde detta önskemål också kunna realiseraras. I de provisoriska lokaler för konstfackskolan, som enligt de sakkunnigas förslag skulle iordningställas i tekniska skolans nuvarande byggnad, torde dock även för slöjdarbetet erforderligt utrymme nödortfikt kunna beredas. Manlig slöjd torde alltså kunna förläggas till fackavdelningen för möbler och inredningar med användande av denna avdelnings lokaler och utrustning. Även på de tider, då snickarverkstaden är upptagen av elever i denna fackavdelning, torde slöjdlärareleverna på grund av deras ringa antal kunna beredas plats. För de 5 eleverna i kvinnlig slöjd torde också kunna beredas utrymme i de lokaler, som äro avsedda för fackavdelningen för textilarbete, särskilt som de kunna fördelas på olika slag av arbeten inom olika lokaler. Enär konstfackskolan ej torde komma att äga en tillräcklig uppsättning av symaskiner och annan för det kvinnliga slöjdarbetet behövlig materiel, bör en summa anslås för inköp av för kvinnlig slöjd erforderlig materiel. Denna summa torde förslagsvis kunna sättas till 2 000 kronor.

Slöjdlärarseminariets föreståndare och pedagogiska handledare. I kompletteringskursens avdelning för manlig slöjd behöves en lärare i slöjd och verktygsskötsel samt i metodik jämte seminarieövningar och vid undervisningsövningarna. Enligt sammanställningen (tab. VI) skulle han erhålla en tjänstgöring av 20 timmar per vecka. Därjämte bör han handleda eleverna vid deras enskilda arbete. Läraren i fråga bör ha fullt samma kvalifikationer som den nyssnämnda läraren vid slöjdlärarseminariet och såsom denne bör han avlönas enligt 23 lönegraden. Han bör därjämte vara lämplig som föreståndare för slöjdlärarseminariet och den till detta anslutna kompletteringskursen och såsom sådan liksom föreståndaren för teckningslärarinstitutet erhålla ett arvode utöver sin lön, exempelvis 960 kronor för år.

I kompletteringskursens avdelning för kvinnlig slöjd erfordras en lärare i slöjd och verktygsskötsel samt i metodik jämte seminarieövningar och i undervisningsövningarna. Enligt sammanställningen (tab. VI) skulle denne lärare erhålla en tjänstgöring av 35 timmar per vecka. Därjämte bör han handleda eleverna vid deras enskilda arbete. Läraren i fråga bör ha lika goda kvalifikationer som de båda sistnämnda lärarna och såsom dessa

avlönas enligt 23 lönegraden. Hans tjänstgöring uppgår visserligen till ett större antal timmar per vecka än de båda förstnämndas, men då undervisningen till övervägande delen avser manuellt arbete och elevantalet är ringa torde undervisningsarbetet icke bliva allt för ansträngande. Undervisningen i åtskilliga delar av det till den kvinnliga slöjden hörande konsthantverkliga arbetet torde för övrigt kunna övertagas av konstfackskolans lärare.

Liksom i fråga om teckningslärareleverna böra för slöjdlärareleverna finnas handledare för undervisningsövningarna. Dessa handledare böra givetvis utgöras av slöjdlärarna vid respektive läroanstalter. Deras arvode bör beräknas efter samma grunder som i fråga om teckningslärarna. För den förberedande praktiska lärarutbildningen inom slöjdlärarseminariet, som omfattar 40 timmar (sid. 102) för var och en av de 5 slöjdlärareleverna, kommer alltså, om handledarnas arvode enligt samma grunder som vid teckningslärarinstitutet för varje elev sättes till 40 kronor, den årliga kostnaden att belöpa sig till 200 kronor. För den praktiska lärarutbildningen under slöjdlärarseminariets andra år, där 228 timmar äro anslagna till var och en av de 5 eleverna, torde handledarna årligen kunna gottgöras med 150 kronor per elev, vilket gör 750 kronor. Till arvode för handledarna vid den praktiska lärarutbildningen inom slöjdlärarseminariet skulle alltså tillsammans behövas ett belopp av $(200 + 750 =)$ 950 kronor årligen.

Handledarna vid undervisningsövningarna inom kompletteringskursen böra vara lärare i manlig respektive kvinnlig slöjd. Till undervisningsövningar äro för var och en av de 10 slöjdlärareleverna anslagna 95 timmar. Sättes handledarnas arvode för varje elev till förslagsvis 100 kronor, kommer den årliga kostnaden för undervisningsövningarna inom kompletteringskursen att belöpa sig till 1 000 kronor.

För slöjdlärarseminariets föreståndare kan beredas särskilt rum i närheten av konstfackskolans kollegierum. Inbegripet möblering och inredning beräknas kostnaden härför uppgå till högst 5 000 kronor.

Alternativ rörande kompletteringskursen i kvinnlig slöjd. Vid samråd med 1936 års lärarutbildningssakkunniga har framkommit att nämnda sakkunniga föreslå upprättandet av ett statens skolköks- och handarbetsseminarium. Om ett dylikt seminarium kommer till stånd, torde den här avsedda kompletteringskursen i kvinnlig slöjd kunna förläggas dit och de i förevarande betänkande beräknade anordningarna och kostnaderna härför bortfalla.

Kap. XIX. Läroanstalternas administration.

Särskilda föreståndare. Såsom redan i det föregående framhållits synes nödvändigt att teckningslärarinstitutet ledes av en särskild föreståndare (sid. 79). Detsamma gäller även ifråga om slöjdlärarseminariet (sid. 97). Dessa båda läroanstalter ha visserligen åtskilligt gemensamt, varför väl kunde ifrågasättas, om de icke kunde förenas under en gemensam föreståndare. Vid närmare överbägande finner man dock, att slöjdlärarnas utbildning är i stora delar så artskild från teckningslärarnas samt att arbetet med undervisningen och ledningen av de studerandes auskultationer och övningslektioner blir så omfattande, att en särskild föreståndare för vardera läroanstalten är väl behövlig (jfr sid. 122).

Gemensam överledning. Enär både teckningslärarinstitutet och slöjdlärarseminariet äro nära anknutna till konstfackskolan såväl ifråga om lokaler och utrustning som beträffande vissa delar av undervisningen, så synes emellertid lämpligt att de båda läroanstalterna inrangeras under samma överledning som konstfackskolan. Det torde nämligen kunna förutsättas att konstfackskolans rektor alltid kommer att vara så kvalificerad, att han är väl skickad att utöva inseendet över den kombinerade läroanstalten i dess helhet. Och med den sammansättning, konstfackskolans styrelse enligt de sakkunnigas redan avgivna förslag skulle få, synes denna bliva väl ägnad att handhava även teckningslärarinstitutets och slöjdlärarseminariets angelägenheter (1938: 8, sid. 76).

Med hänsyn till vikten av att de ifrågavarande läroanstalternas särskilda intressen bliva tillbörligt beaktade torde emellertid böra föreskrivas, att föreståndaren för teckningslärarinstitutet skall kallas till styrelsesammanträde, när ärende rörande institutet skall behandlas, samt därvid vara föredragande och deltaga i beslutet, ävensom att detsamma skall gälla beträffande föreståndaren för slöjdlärarseminariet i avseende å detta.

Enligt de sakkunnigas förslag rörande konstfackskolan skulle denna stå under skolöverstyrelsens inseende (1938: 8, sid. 70). Detta bör givetvis vara fallet även vad angår teckningslärarinstitutet och slöjdlärarseminariet.

Ledningen av konstfackskolans allmänna avdelning. I fråga om konstfackskolans fackavdelningar ha de sakkunniga föreslagit särskilda avdelningsföreståndare men beträffande konstfackskolans allmänna avdelning framhållit, att särskild avdelningsföreståndare ej skulle vara behövlig,

»enär det alltid torde kunna förutsättas att skolans rektor skall vara kompetent nog att leda undervisningen där» (1938: 8, sid. 83). Då nu enligt förevarande förslag den allmänna avdelningen i de högre årskurserna skulle komma att till större delen uppgå i teckningslärarinstitutet, synes mest lämpligt att den direkta ledningen av undervisningen å allmänna avdelningen uppdrages åt institutets föreståndare (jfr sid. 119), dock så att rektorn givetvis bör hava inseendet över den kombinerade läroanstaltens samtliga avdelningar. Den lindring i rektors arbetsbörda, befrielsen från ledningen av den allmänna avdelningen skulle medföra, torde fullt uppvägas av den ökning i arbetet tillkomsten av teckningslärarinstitutet och slöjdlärarseminariet måste medföra.

Bokförings- och skrivgöromål. Vad slutligen angår de i och för administrationen av teckningslärarinstitutet och slöjdlärarseminariet erforderliga bokförings- och skrivgöromålen synes dessa icke bliva mera omfattande än att de, i den mån de icke böra åligga vederbörande föreståndare, kunna uppdragas åt konstfackskolans för dylikt arbete avsedda personal (jfr 1938: 8, sid. 89—90). Möjligen kan någon extra skrivhjälp bliva behöfvlig, i fall nämligen elevtillströmningen i läroanstaltens olika avdelningar skulle bliva mycket stor, något som icke kan på förhand beräknas. Under alla förhållanden böra teckningslärarinstitutets och slöjdlärarseminariets räkenskaper var för sig hållas skilda från konstfackskolans, så långt detta lämpligen kan ske. Grunderna härför torde böra angivas i de olika läroanstalternas stater eller särskilda bestämmelser.

Kap. XX. Kostnadsberäkningar.

Enligt den i kap. XVIII gjorda sammanställningen rörande undervisningens förläggning samt behovet av lokaler och lärarkrafter m. m. skulle de för teckningslärarinstitutet och slöjdlärarseminariet behövliga anslagsbeloppen kunna beräknas på nedan angivet sätt.

Teckningslärarinstitutet.

För detta skulle ej erfordras andra särskilda lokaler än ett rum åt föreståndaren. Till iordningställande av detta med möbler och inredning torde böra beräknas ett engångsanslag av 5 000 kronor utöver den kostnad, som till liknande ändamål beräknats för konstfackskolan (sid. 120). Likaså torde böra beräknas förslagsvis 2 000 kronor till nyanskaffning av särskild för institutet behövlig undervisningsmateriel och litteratur. Den sammanlagda engångskostnaden skulle sålunda kunna begränsas till 7 000 kronor.

Vad angår värme, lyse och städning synes teckningslärarinstitutet icke förorsaka nämnvärd ökning i de kostnader, som redan beräknats för konstfackskolan, varför särskilda anslagsposter härför icke torde erfordras. Detsamma gäller beträffande kontorsmateriel och dylikt liksom även för anlitaandet av konstfackskolans kanslipersonal, bibliotekarie och vaktmästare. Till arvodet åt skolläkare kan möjligen behövas något tillägg, förslagsvis 200 kronor för institutets del, dock ej förrän läroanstaltens sammanlagda elevantal gör att det redan för konstfackskolan beräknade beloppet blir otillräckligt.

Att en väsentlig del av undervisningen skulle kunna meddelas av de för konstfackskolans allmänna avdelning beräknade lärarkrafterna har redan framhållits. De årliga kostnaderna skulle sålunda för teckningslärarinstitutets vidkommande kunna begränsas till avlöning åt föreståndaren och övriga särskilda lärare respektive föreläsare och handledare samt utgifter för viss förbrukning av undervisningsmateriel, förslagsvis 500 kronor, ävensom för levande modell, förslagsvis 1 000 kronor (sid. 116). Vid en tillämpning av de förslag, som avgivits i kap. XVIII sid. 116—119, skulle årskostnaden för teckningslärarinstitutet alltså kunna beräknas sålunda, varvid avlöningskostnaden för reglerade tjänster beräknas med utgångspunkt från det av 1938 års riksdag godkända civila avlöningsreglementet (bortsett från tjänste- och familjepensionsavdrag):

Till avlöning åt föreståndaren (A 28)	12 495:—	
» arvode » »	960:—	13 455:—
» avlöning åt lektor i fysiologi, psykologi och pedagogik (A 28)	12 495:—	
» ersättning till Stockholms högskola (1 200 + 800)	2 000:—	
» arvode åt assistent i teckning	2 000:—	
» » » lärare i talteknik	500:—	
» » » handledare vid undervisningsövningarna	3 820:—	20 815:—
» undervisningsmateriel	500:—	
» kostnad för levande modell	1 000:—	1 500:—
	<u>Summa kronor</u>	<u>35 770:—</u>

Det sålunda beräknade anslagsbehovet kommer icke att helt tagas i anspråk förrän institutets verksamhet nått full omfattning. Under de två första åren behövas medel endast till avlöning och arvode åt föreståndaren, och denna torde kunna delvis tagas i anspråk som timplärare med förslagsvis 18 veckotimmar i konstfackskolan, varigenom den härför beräknade kostnaden, om timplärarylöningen antages bli omkring 290 kronor för veckotimme, kommer att minskas med ($18 \times 290 =$) omkring 5 220 kronor. Det återstår då endast ($13 455 - 5 220 =$) 8 235 kronor att täckas genom särskilt anslag för teckningslärarinstitutet. Härtill kommer så det för handledning vid de förberedande undervisningsövningarna i första årskursen beräknade beloppet ($20 \times 20 =$) 400 kronor, varigenom hela anslagsbehovet för nämnda år skulle bli ($8 235 + 400 =$) 8 635 kronor. Under andra året tillkommer ingen ytterligare kostnad, varför anslagsbehovet blir oförändrat. Under tredje året tillkommer arvodet till assistenten i teckning, 2 000 kronor, samt kostnaden för levande modell med förslagsvis 1 000 kronor, ävensom arvode till handledare vid de till detta år förlagda förberedande undervisningsövningarna med ($15 \times 20 =$) 300 kronor jämte det för handledning av andra aspiranter avsedda beloppet, 120 kronor. Hela anslagsbehovet för detta år skulle alltså bli ($8 235 + 400 + 2 000 + 1 000 + 300 + 120 =$) 12 055 kronor. Först under fjärde året kommer hela det ovan beräknade beloppet att tagas i anspråk.

Slöjdlärarseminariet.

Vad ovan är sagt beträffande lokaler, värme, lyse, städning, kontorsmateriel m. m., bokföring och skrivhjälp samt vaktmästare och skolläkare vid teckningslärarinstitutet gäller även i fråga om slöjdlärarseminariet.

Emellertid torde även för detta böra beräknas ett engångsanslag med 5 000 kronor till iordningställande och möblering av rum åt föreståndaren samt förslagsvis 2 000 kronor till särskild undervisningsmateriel. Till anskaffning av symaskiner och annan utrustning för undervisningen i kvinnlig slöjd, bör beräknas ytterligare förslagsvis 2 000 kronor. Detta senare belopp skulle dock ej komma till användning förrän teckningslärarinstitutet varit i verksamhet så länge att dess första årskurs hunnit genomgå detsamma, alltså tidigast efter fyra år. Det engångsanslag, som skulle behövas redan vid början, stannar alltså likaledes i detta fall vid 7 000 kronor.

Även beträffande slöjdlärarseminariet har beräknats att en väsentlig del av undervisningen skulle bestridas av de för konstfackskolans allmänna avdelning avsedda lärarna. De årliga kostnaderna skulle sålunda för slöjdlärarseminariets vidkommande kunna begränsas till avlöning åt föreståndaren och övriga särskilda lärare och handledare samt utgifter för viss förbrukning av undervisningsmateriel. Med tillämpning av de förslag, som angivits i kap. XVIII, skulle årskostnaderna för slöjdlärarseminariet alltså kunna beräknas sålunda (bortsett från tjänste- och familjepensionsavdrag):

Till avlöning åt föreståndaren (A 23)	10 020:—	
» särskilt arvode åt föreståndaren	960:—	10 980:—
» lärare i manlig slöjd (A 23)	10 020:—	
» » » kvinnlig » (A 23)	10 020:—	
» arvode åt handledare (950 + 1 000)	1 950:—	21 990:—
» undervisningsmateriel		500:—
		<hr/>
		Summa kronor 33 470:—

Av det sålunda beräknade anslagsbehovet skulle endast en mindre del komma på första verksamhetsåret, nämligen avlöning och arvode åt föreståndaren samt handledare för de förberedande undervisningsövningarna. Vad angår föreståndaren torde man kunna utgå ifrån att han, liksom föreståndaren för teckningslärarinstitutet, under första året kan övertaga en del undervisning i konstfackskolan, förslagsvis 20 veckotimmar, varigenom för denna skulle inbesparas omkring ($20 \times 290 =$) 5 800 kronor, så att det för föreståndarens avlöning och arvode vid slöjdlärarseminariet behövlige beloppet skulle kunna minskas till ($10 980 - 5 800 =$) 5 180 kronor. Då för handledare under första året beräknats 200 kronor, skulle årskostnaden för nämnda år komma att stanna vid ($5 180 + 200 =$) 5 380 kronor.

Under andra året kommer föreståndaren att helt tagas i anspråk för seminariet, varför hela hans avlöning och arvode kommer att belasta detta. Dessutom tillkommer ytterligare arvode till handledare, så att kostnaden härför stiger till beräknat belopp 950 kronor. Även torde böra beräknas

något belopp till förbrukning av särskilt för slöjden avsedd materiel, förslagsvis 200 kronor. Anslagsbehovet för andra verksamhetsåret skulle sålunda uppgå till $(10\ 980 + 950 + 200 =)$ 12 130 kronor. Samma belopp behöves även under närmast följande år. Först sedan teckningslärarinstitutet hunnit utbilda teckningslärare och kompletteringskursen för dessa kan taga sin början, alltså tidigast efter fyra år, skulle hela det ovan beräknade anslagsbeloppet, 33 470 kronor, bliva behöfligt.

Rörligt tillägg.

Till de i det föregående beräknade kostnaderna kommer i förekommande fall kostnaden för rörligt tillägg enligt de grunder, som härför komma att bliva gällande.

Allmän anmärkning rörande kostnadsberäkningen.

I fråga om de i det föregående angivna kostnaderna torde böra framhållas, att det kan förutses, att icke alla befattningshavare samtidigt komma i högsta löneklassen och att ej heller alla de beräknade tjänsterna redan från början bliva besatta med ordinarie innehavare, varför de verkliga kostnaderna kunna bliva mindre än de ovan angivna.

Styrelsens befogenhet i avseende å beviljade anslag.

Liksom ifråga om konstfackskolan bör styrelsen äga befogenhet att även beträffande anslagen till teckningslärarinstitutet och slöjdlärarseminariet, i vad de icke avse avlöning åt ordinarie personal, å en post göra minskning och å en annan ökning endast anslagsbeloppens huvudsumma icke överskrides.

Elevavgifter m. m.

Enligt tekniska skolans nu gällande stadgar skall en var, som antages till lärjunge, erlägga en av skolöverstyrelsen på styrelsens förslag bestämd lindrig årlig avgift, dock så att styrelsen må för medellös lärjunge kunna nedsätta eller helt och hållet efterskänka den bestämda avgiften. Från och med år 1932 är den årliga avgiften för teckningslärarkandidat 50 kronor.

Vad angår konstfackskolan ha de sakkunniga föreslagit att ifråga om elevavgifter de bestämmelser, som gälla beträffande avgifter vid de tekniska fackskolorna, göras gällande även vid denna, men att dessutom skulle krävas en materialavgift, som efter närmare prövning bestämmes av styrelsen (1938: 8, sid. 100). De sakkunniga anse att samma bestämmelser böra tillämpas även beträffande eleverna i teckningslärarinstitutet och slöjdlärarseminariet.

Likaså anse de sakkunniga att de för konstfackskolan föreslagna bestämmelserna rörande elevarbeten med saluvärde samt beställningsarbeten och lärarnas egna arbeten i skolan böra i lika mån gälla för de nu avsedda läroanstalterna (jfr 1938: 8, sid. 101).

Stadgebestämmelser. För teckningslärarinstitutet och slöjdlärarseminariet böra på grundvalen av här angivna förslag närmare bestämmelser meddelas i anslutning till blivande stadgar för konstfackskolan (jfr 1938: 8, sid. 102).

Det nuvarande teckningslärarseminariets avveckling.

I de sakkunnigas förslag rörande den nuvarande tekniska skolans och den däri inbegripna högre konstindustriella skolans avveckling ha de sakkunniga utgått ifrån att dess avdelning för utbildning av lärare i teckning och välskrivning (teckningslärarseminariet) samtidigt skulle avvecklas. Något särskiljande av denna avdelning i och för fortsatt bestånd har nämligen icke ansetts kunna komma ifråga. Angående de besparingar, som uppkomma genom ifrågavarande avveckling, få de sakkunniga hänvisa till dess förut avgivna betänkande och förslag (1938: 8, sid. 115).

Hemställan.

I anslutning till vad sålunda anförts få de sakkunniga hemställa, det Herr Statsrådet ville utverka, att Kungl. Maj:t föreslår 1939 års riksdag att

1. dels medgiva, att vid den av de sakkunniga i annat sammanhang föreslagna konstfackskolan upprättas:
 - dels* ett teckningslärarinstitut
 - dels* ett slöjdlärarseminarium;
 - allt i huvudsaklig överensstämmelse med i det föregående angivna grunder;
2. dels för budgetåret 1939/1940 anvisa
 - I. för teckningslärarinstitutet:
 - a) till iordningställande av rum för föreståndaren med möblering och inredning ett *reservationsanslag* av kronor 5 000:—
 - b) till anskaffning av undervisningsmateriel och litteratur ett *reservationsanslag* av kronor 2 000:—
 - c) till avlöning åt lärare samt arvoden åt pedagogiska handledare ett *anslag* av kronor 8 635:—
 - II. för slöjdlärarseminariet:
 - a) till iordningställande av rum för föreståndaren med möblering och inredning ett *reservationsanslag* av kronor 5 000:—

- b) till anskaffning av undervisningsmateriel och litteratur
ett *reservationsanslag* av kronor 2 000:—
- c) till avlöning åt lärare samt arvoden åt pedagogiska
handledare ett *anslag* av kronor 5 380:—

med rätt för konstfackskolans styrelse, som tillika skall vara styrelse för teckningslärarinstitutet och slöjdlärarseminariet, att å de utgiftsposter, som icke avse avlöning åt ordinarie personal, å en post göra minskning och å en annan ökning, endast anslagsbeloppens summa icke överskrider;

3. dels besluta, att civila avlöningsreglementet skall från och med den 1 juli 1939 äga tillämpning å ordinarie befattningshavare vid teckningslärarinstitutet och vid slöjdlärarseminariet;
4. dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser och tillämpningsföreskrifter, som kunna erfordras för genomförande av de nyssnämnda avlöningsbestämmelserna eller eljest stå i samband därmed.

Fortbildningskurser och resestipendier.

Även om utbildningen av lärare i teckning och i slöjd, på sätt de sakkunniga föreslagit, bliver tillfredsställande ordnad, synes angeläget att åtgärder vidtagas för fortsatt utbildning. Undervisningen i teckning och i slöjd är nämligen kanske mer än många andra undervisningsgrenar i behov av ständig förnyelse. Detta gäller framför allt med hänsyn till växlingarna i tidens smak, men även i pedagogiskt avseende torde erfarenheten ofta giva anledning till nya uppslag, som förtjäna beaktande. Det bör visserligen kunna förväntas att lärarna på egen hand söka följa med i utvecklingen, men detta torde icke vara möjligt i tillräcklig grad utan att tillfällen givas dem att då och då sammanträffa med varandra och få del av vad ledande personer på tecknings- och slöjdundervisningens område kunna hava att anföra. Sådana tillfällen torde kunna beredas genom anordnandet av fortbildningskurser på en eller annan vecka under ferietid. Dylika kurser torde lämpligen böra ordnas genom skolöverstyrelsens försorg, eventuellt i samverkan med exempelvis Riksförbundet för bildande konst eller annan för ändamålet lämplig organisation samt med vederbörande föreståndare för teckningslärarinstitutet respektive slöjdlärarseminariet, sedan dessa läroanstalter blivit upprättade.

Behovet av dylika fortbildningskurser föreligger emellertid redan nu. De sakkunniga ha med tillfredsställelse bemärkt att medel anvisats till anordnande av kurser för utbildning av lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken. Även om dylika kurser icke bliva behövlige i samma omfattning som nu, sedan det föreslagna slöjdlärarseminariet kommit till stånd, synes

angeläget att fortbildningskurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. ej blott i manlig utan även i kvinnlig slöjd anordnas med icke allt för långa mellanrum, exempelvis vart annat eller vart tredje år.

Behovet av fortbildningsarbete för teckningslärare framstår så mycket mera trängande, som från statens sida hittills knappast någonting blivit gjort i berörda avseende. De sakkunniga anse synnerligen önskvärt att en fortbildningskurs för teckningslärare bliver anordnad snarast möjligt och att vid denna kurs även anordnas en utställning av genomsnittliga elevarbeten i teckning från olika slag av skolor, allmänna läroverk och folkskoleseminarier. De av olika sammanslutningar under de senare åren anordnade utställningarna av elevarbeten ha, trots deras i regel blygsamma omfattning, i hög grad givit anledning till intressanta reflexioner och goda uppslag till undervisningens förbättring.

I betraktande av det beaktansvärda arbete, som flerstädes i utlandet bedrivs på hithörande områden, synes även mycket önskvärt att årligen något belopp ställes till förfogande för teckningslärare och delvis även för slöjdlärare i och för studier i utlandet genom besök vid mera bemärkta undervisningsanstalter samt vid kongresser och utställningar av elevarbeten i teckning och i slöjd.

Under återopande av det här anförda få de sakkunniga föreslå, att för ovan angivna ändamål årligen anvisas till anordnande av fortbildningskurser för lärare i teckning och i slöjd ett *reservationsanslag* av förslagsvis 5 000 kronor och till resestipendier åt lärare i teckning och i slöjd ett *reservationsanslag* av förslagsvis 1 500 kronor. Angående användningen av dessa anslag torde de bestämmelser, som gälla i fråga om liknande anslag för de allmänna läroverkens lärare, i tillämpliga delar kunna tjäna till efterrättelse.

De ovan föreslagna kurserna äro icke avsedda att göra de i andra sammanhang här förut berörda fortbildningskurserna i slöjd och i teckning för folkskolans lärare överflödiga eller mindre nödvändiga. Sådana kurser böra alltjämt anordnas och mera än hittills främjas genom understöd av statsmedel (jfr sid. 18, 37, 96).

Slutligen vilja de sakkunniga framhålla vikten av att det senast av de sakkunniga för skolöverstyrelsens omorganisation framförda kravet på konsulenter för undervisningen i teckning och i manlig slöjd bliver tillgodosett så snart som möjligt.

DEL II

UTBILDNINGEN AV LÄRARE FÖR
YRKESUNDERVISNINGEN

1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

Yrkesundervisningens uppgift och betydelse.

När riksdagen år 1918 fattade sitt vittgående beslut om upprättande av praktiska ungdomsskolor, skedde detta i klar insikt om den praktiska utbildningens stora betydelse i avseende å de ungas fostran till dugliga medborgare. Yrkesundervisningen skulle jämte medborgerlig fostran främst bibringa de unga sådana kunskaper och färdigheter, som kunde vara dem till gagn i det ena eller andra slaget av praktiskt yrkesarbete, och därigenom även medverka till att förse yrkeslivet med väl utbildad arbetskraft.

Visserligen har yrkesundervisningen sedermera icke alltid funnit det stöd hos statsmakterna, som enligt riksdagsbeslutet 1918 varit att förvänta, men dess stora betydelse har städse framhållits. Alldeles särskilt har yrkesundervisningen beaktats såsom ett medel för bekämpande av den tidvis och på många håll i landet rådande arbetslösheten bland ungdom. Betydande anstalter härför ha blivit upprättade delvis på initiativ av regeringen och med kraftigt understöd av statsmedel. Under dessa förhållanden har frågan om den länge försummade utbildningen av lärare för yrkesundervisningen åter blivit aktuell.

Kap. XXI. Tidigare förslag och åtgärder rörande utbildning av lärare för yrkesundervisningen.

I underdånig skrivelse den 21 mars 1936 har skolöverstyrelsen lämnat följande redogörelse angående frågan om åtgärder för utbildning av lärare vid yrkesundervisningen m. m.

Förslag av 1907 års tekniska kommitté. »Den år 1907 tillsatta kommittén för den lägre tekniska undervisningens ordnande föreslog i sitt år 1912 avgivna betänkande upprättandet av en statens normalskola för yrkesundervisningen. Normalskolans förnämsta uppgift skulle vara att utbilda lärare för sagda undervisning. Bortsett från betydande engångskostnader och under förutsättning av skäligt bidrag från Stockholms stad beräknade kommittén statens årliga kostnader för den blivande normalskolan till 161 600 kronor. Alla, som hade att yttra sig över kommitténs förslag, vitsordade enstämigt nödvändigheten av åtgärder för utbildning av för yrkesundervisningen lämpliga lärare. Av Kungl. Maj:t år 1916 tillkallade sakkunniga framhöllo i avseende härå att, 'för att lärlings- och yrkesskolorna skola kunna fylla sina uppgifter på ett fullt tillfredsställande sätt, är det i första rummet nödvändigt, att för undervisningen fullt lämpliga och kvalificerade lärare kunna anskaffas'. Enligt det vid Kungl. Maj:ts proposition till 1918 års lagtima riksdag fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden uttalade dåvarande departementschefen sin övertygelse om vikten av att den föreslagna normalskolan för yrkesundervisningen snarast möjligt komme till stånd. Han sade sig gärna hava sett, att det varit honom möjligt att redan då framlägga förslag till upprättande av en sådan läroanstalt, men fann riktigast att avbida den medverkan, som borde kunna påräknas från en blivande central överlednings sida. Han ansåg emellertid att frågan hörde till dem, vilka i allra främsta rummet borde påkalla vederbörande myndigheters uppmärksamhet. Riksdagen år 1918 anslöt sig till detta uttalande.

Den i samband med beslutet om upprättandet av praktiska ungdomsskolor år 1918 beslutade Skolöverstyrelsen upptog också strax efter sin tillblivelse frågan till allvarligt övervägande. I samråd med särskilt tillkallade sakkunniga kom Överstyrelsen till den uppfattningen, att det skulle erbjuda bestämda fördelar att i stället för normalskolan upprätta en yrkespedagogisk centralanstalt, vilken i mån av behov, efter överenskommelse med vederbörande skolstyrelser, för sina uppgifter anlitate de lärlings- och

yrkesskolor, som med hänsyn till utrustning, undervisningens beskaffenhet och andra omständigheter befunnes lämpliga härför. En sådan anstalt kunde träda i verksamhet ofördröjligen, medan upprättandet av en normal-skola skulle kräva avsevärd tid, och kostnaderna för anstalten i fråga skulle bli väsentligt mindre än för normalskolan.

Yrkespedagogiska centralanstalten. I anslutning till Skolöverstyrelsens förslag anvisade riksdagen för år 1921 till en yrkespedagogisk centralanstalt ett reservationsanslag av 80 000 kronor. Anslag för samma ändamål beviljades av riksdagen för varje följande år till och med budgetåret 1928—1929.

Den utbildning av lärare, som under tiden bedrivits av Yrkespedagogiska centralanstalten, hade enligt samstämmiga vittnesbörd otvivelaktigt varit till avsevärt gagn, och Skolöverstyrelsen hoppades, att den skulle få ytterligare utvecklas och bli en fast institution för att i samband med hela yrkesundervisningens tillväxt tillgodose de för denna undervisning erforderliga lärarnas utbildningsbehov i allt bättre grad. Fastän Skolöverstyrelsen och även Svenska yrkesskolföreningen starkt hävdade den Yrkespedagogiska centralanstaltens stora betydelse och alltjämt uppenbara behövlighet, beslöt emellertid riksdagen år 1929, att anstalten skulle indragas och att dess verksamhet i stället skulle övertagas av Skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning, samt bestämde i samband därmed, att anslaget för budgetåret 1929—1930 skulle minskas till endast 25 000 kronor. Samma belopp beviljades även för vart och ett av budgetåren 1930—1931 och 1931—1932. För budgetåret 1932—1933 minskades anslaget till 15 000 kronor, och för budgetåren 1933—1934, 1934—1935 och 1935—1936 har för ifrågavarande ändamål icke anvisats något anslag alls. För budgetåret 1936—1937 har riksdagen åter beviljat medel för utbildandet av lärare vid yrkesundervisningen, dock endast 10 000 kronor.

Utredningen år 1928 rörande yrkeslärarnas utbildning. Enligt en av Skolöverstyrelsen vid tiden för riksdagens beslut angående Yrkespedagogiska centralanstaltens upphörande år 1928 företagen utredning funnos vid kommunala anstalter för yrkesundervisning under läsåret 1926—1927 inalles 1 002 lärare. Av dessa voro 234 yrkesmän, 332 teoretiskt utbildade och 436 folkskollärare, respektive läroverkslärare med pedagogisk utbildning. Av de icke pedagogiskt utbildade hade 106 deltagit i någon av Yrkespedagogiska centralanstaltens pedagogiska kurser och 105 pedagogiskt bildade i någon av samma anstalts fackkurser. Nära hälften av hela antalet lärare vid de kommunala anstalterna för yrkesundervisning hade icke erhållit någon som helst pedagogisk utbildning, och bland de pedagogiskt bildade hade flertalet ej erhållit den speciella utbildning, som för yrkesundervisningens rätta bedrivande syntes behövlig.

Förhållandena ha givetvis icke förbättrats efter Yrkespedagogiska centralanstaltens upphörande. Yrkesundervisningens omfattning och därmed även antalet behövlige lärare har under de senare åren kraftigt ökat, men bristen på utbildningsmöjligheter har gjort, att Skolöverstyrelsen nödgats godtaga för undervisningen allt flera yrkesmän och tekniker, som fullständigt sakna pedagogisk utbildning, och teoretiskt utbildade lärare, som haft ingen eller endast ringa kontakt med det yrke, undervisningen skall avse. Alldeles särskilt hava hithörande svårigheter framträtt, då det gällt att skaffa lärare till de på senare tid jämlikt regeringens direktiv upprättade verkstadsskolorna för arbetslösa. Men även bortsett från denna plötsliga stegring i lärarebehovet kan man vänta, att behovet av lärare för yrkesundervisningen kommer att ytterligare ökas, allteftersom kommunernas och landstingens strävan att förhjälpa de unga till arbete och utkomstmöjligheter föranleder dem att vidtaga åtgärder för beredande av yrkesutbildning.

Yrkeslärarnas utbildningsbehov. Endast den, som icke sysslat med undervisning, kan inbilla sig, att en hantverkare, en ingenjör eller kontorsman, med ett ord, en person, som förutsättes kunna sitt yrke, även utan vidare kan meddela undervisning i detsamma på lämpligt sätt, och endast den, som ej har någon erfarenhet i yrket, kan tro att den, som kan undervisa exempelvis i matematik, fysik och kemi, utan vidare skall förstå att lägga sin undervisning så, att den passar för eleverna i en lärlingsskola. I båda fallen fordras förutom yrkesskicklighet, respektive kunskaper, även en speciellt på ifrågavarande undervisning inriktad pedagogisk utbildning och särskild metodik för att resultatet skall bli gott. Därjämte kan nog också behövas vägledande undervisning i sättet att behandla det särskilda elevmaterial, skolorna för yrkesundervisning ha att arbeta med. Det har länge stått klart, att allt sådant kräves, när det gäller barnskolornas undervisning i slöjd. Att kraven i berörda avseenden böra ställas minst lika högt och högre, då det gäller den längre gående undervisning, som avser utbildning i visst yrke, och elever, som ofta befinna sig i övergångsårens svåraste period, torde ligga i öppen dag.

Hittillsvarande utbildningskurser otillräckliga. De kurser, Skolöverstyrelsen anordnat för lärare vid yrkesundervisningen efter Yrkespedagogiska centralanstaltens upphörande, ha endast i mycket ringa grad kunnat tillgodose det stora utbildningsbehov, som sålunda föreligger. På grund av anslagsmedlens knapphet ha dessa kurser varit allt för få och allt för litet omfattande. Vid sidan om kursverksamheten har Skolöverstyrelsen sökt att vid inspektioner i skolorna giva lärarna erforderliga råd och anvisningar. Tyvärr har även inspektionsverksamheten lidit av brist på anslagsmedel. Vidare har Skolöverstyrelsen bemödat sig om att till ledning för under-

visningen utarbete detaljerade undervisningsplaner för alla de större yrkena och utfärdat därtill hörande allmänna anvisningar. Allt detta kan givetvis ändå icke ersätta eller göra överflödig den mera ingående och systematiska handledning, utbildningskurserna avse att meddela. Sådan handledning har länge ansetts nödvändig, när det gäller undervisning i de allmänna skolämnena — detta, fastän läraren i dessa har hundraårig erfarenhet och en ofta god tradition att bygga på, vilket ej kan sägas vara fallet i fråga om yrkesundervisningen, som i vårt land är relativt ny, och där det följaktligen gäller att under ständigt nyskapande treva sig fram.

Behovet av systematiskt ordnad utbildning av lärare vid yrkesundervisningen har i åtskilliga andra länder föranlett synnerligen omfattande åtgärder.

Utbildningen av yrkeslärare i andra länder.

År 1921 företogo chefen för Skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning och dåvarande föreståndaren för Yrkespedagogiska centralanstalten på grund av nådigt uppdrag resa till Tyskland, Holland och Danmark för att studera yrkesundervisningen, särskilt anstalter för dithörande lärareutbildning. I bilaga till deras med underdånig skrivelse den 12 oktober 1921 avgivna berättelse lämnas detaljerade upplysningar om ifrågavarande anstalter. Mycket har väl förändrats i Tyskland sedan 1921, men några korta utdrag ur sagda berättelse må dock anföras.

Yrkeslärarseminarier i Tyskland. I Tyskland ställas stora krav på yrkeslärarnas utbildning. Visserligen har undervisningen i skolorna för yrkesundervisningen förr till stor del lämnats av folkskollärare eller andra personer, vilka drivit denna undervisning som bisyssla, men man strävar efter att överallt få fast anställda för dessa skolors behov särskilt utbildade lärare.

För utbildning av yrkeslärare har Tyskland sedan rätt lång tid tillbaka åtskilliga läroanstalter, yrkeslärarseminarier, och nya sådana ha tillkommit på senare år. I hela Tyskland reses ett allt starkare krav på att yrkeslärarna skola vara högskolebildade. För att kunna meddela yrkesläraraspiranterna högskolebildning vill man antingen ansluta yrkeslärarseminarierna till existerande högskolor, främst tekniska högskolor eller handels-högskolor, eller eventuellt ombilda dem till självständiga högskolor. Denna strävan var år 1921 realiserad i Stuttgart och i Frankfurt a/M., där yrkeslärareutbildningen var förlagd till därvarande högskolor. I stor utsträckning söker man att till yrkeslärare få personer, som genomgått teknisk mellanskola och efter förvärvad praktik genomgått föreskriven lärarkurs. Till yrkeslärare kunna även hantverkare bliva utbildade, men man fordrar att dessa dessförinnan skaffat sig en tillräcklig grad av allmänbildning.

På den pedagogiska utbildningen nedlägges stor omsorg. Det förekommer brett lagda föreläsningsserier med rikliga seminarieövningar i psykologi, pedagogikens historia, praktisk pedagogik, metodik och kunskapsteori samt naturligtvis auskultationer och övningslektioner vid övningssskolor eller vanliga skolor för yrkesundervisning.

Skolöverstyrelsen har icke varit i tillfälle att erhålla närmare kännedom om utvecklingen av ifrågavarande anstalter i Tyskland efter 1921, men av allt att döma är man ej mindre angelägen om yrkeslärarnas utbildning nu än då.

Ökade anslag till yrkeslärarutbildningen i andra länder. I Holland och Danmark ha visserligen ej upprättats lika betydande anstalter för lärarutbildningen som i Tyskland. Det kan emellertid förtjäna nämnas, att man i Danmark, i stället för att såsom i Sverige starkt minska och slutligen helt slopa det för utbildning av yrkeslärare avsedda statsanslaget, år 1934, trots statsfinansiella svårigheter, ökade sagda anslag från 15 000 till 30 000 kronor. I Norge och även i Finland har man enligt därifrån lämnade meddelanden just under de senare åren vidtagit särskilda åtgärder för utbildning av lärare vid yrkesundervisningen, enär man mer och mer kommit till insikt om att detta är nödvändigt för att statens uppoffringar för sagda undervisning överhuvudtaget skola kunna giva avsett resultat.»

Efter denna ur skolöverstyrelsens förenämnda underdåniga skrivelse hämtade redogörelse få de sakkunniga övergå till att redogöra för hithörande förhållanden i övrigt.

Anslagsfrågan efter år 1936.

I det föregående har nämnts att för budgetåren 1933—1936 icke funnits något anslag till kurser för lärare vid yrkesundervisningen, men att för budgetåret 1936—1937 anvisats ett belopp av 10 000 kronor. Sedermera har skolöverstyrelsen i sina riksdagspetita ytterligare framhållit det trängande behovet av ökade anslag för ifrågavarande kursverksamhet. För budgetåret 1937—1938 anvisade riksdagen till nämnda ändamål ett till 20 000 kronor förhöjt belopp. I underdåniga skrivelsen den 30 augusti 1937 hemställde skolöverstyrelsen att för budgetåret 1938—1939 anslaget måtte höjas till 30 000 kronor. I motiveringen framhåller överstyrelsen att ett stort antal nya yrkesundervisningsanstalter tillkommit i olika delar av landet, däribland vissa statliga verkstadsskolor, och att därigenom behovet av teoretiskt och pedagogiskt utbildade lärarekrafter i avsevärd grad stegrats. Inom yrkesundervisningen rådde därför för närvarande en betänklig brist på kompetenta lärare. Att detta sakernas tillstånd icke kunde vara gagneligt för undervisningen syntes så uppenbart, att det icke behövde påpekas. Skulle en förbättring härutinnan komma till stånd vore en ytterligare utvidgning av överstyrelsens kursverksamhet oundgängligen av nöden.

I statsverkspropositionen till 1938 års riksdag gör departementschefen i avseende härå följande uttalande:

»Med hänsyn till vad skolöverstyrelsen anfört anser jag mig böra förorda den föreslagna anslagshöjningen. Jag framhåller emellertid vikten av att det tillses att icke några sådana anordningar vidtagas med anlitande av anslaget, som kunna föregripa den inom ecklesiastikdepartementet pågående utredningen angående utbildningen av lärare för yrkesundervisningen.»

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen till ifrågakvarande ändamål för budgetåret 1938—1939 anvisat det angivna beloppet 30 000 kronor, såsom reservationsanslag.

Av yrkespedagogiska centralanstalten och skolöverstyrelsen anordnade kurser för lärare vid yrkesundervisningen.

Under den tid yrkespedagogiska centralanstalten existerade, anordnade denna ett stort antal kurser, dels pedagogiska, dels fackliga, för personer, som voro eller ämnade bli lärare vid yrkesundervisningen. De pedagogiska kurserna voro avsedda för personer, som ägde facklig kompetens men behövde handledning i konsten att undervisa. De fackliga åter avsågos att åt personer, som redan voro lärare, meddela viss kompletterande utbildning i något fack. Kurserna planlades av anstaltens föreståndare i samråd med vederbörande inom skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning, under de första åren med biträde av särskilda sakkunniga. Föreståndaren utövade den direkta ledningen av kurserna och medverkade själv vid utbildningen genom föredrag och lektionskritik m. m. För övrigt voro allt efter kursernas art olika föreläsare och handledare tillkallade. De allra flesta kurserna höllos i Stockholm med anlitande av därvarande skolor för auskultationer och undervisningsövningar. Medgivande härtill hade lämnats av Stockholms stads lärlings- och yrkesskolstyrelse i skrivelse till skolöverstyrelsen den 14 september 1920 (bil. 6).

Föreläsningarna höllos dels i förhyrda lokaler, dels inom de nämnda skolorna, dels, sedan skolöverstyrelsen inflyttat i sina nuvarande lokaler, å den inom dessa befintliga föreläsningssalen.

Anstaltens expedition blev samtidigt förlagd till ett par rum invid nämnda föreläsningssal. Gång efter annan anordnade anstalten kurser för lärare vid undervisningen även å orter utom Stockholm såsom Göteborg, Malmö, Borås.

Sedan yrkespedagogiska centralanstalten med utgången av budgetåret 1928—1929 indragits och de funktioner denna utövat överflyttats å skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning, har överstyrelsen fortsatt kursverksamheten, i den mån medel härför varit tillgängliga. Då, såsom i det föregående berörts, anslag till ändamålet icke anvisats för budgetåren 1933—1936, har under dessa år inga kurser av ifrågakvarande slag kunnat anordnas. I

slutet av år 1936 anordnade skolöverstyrelsen en kort instruktionskurs i anslutning till svenska yrkesskolföreningens årsmöte, och under första hälften av år 1937 avhölls en pedagogisk kurs i Stockholm samt en liknande kurs i Uddevalla. Under budgetåret 1937—1938 höllos två pedagogiska kurser i Stockholm samt en i Karlskrona. För budgetåret 1938—1939 planeras fem pedagogiska kurser, därav en i Sundsvall, tre i Stockholm och en i Mölndal för lärarna vid därvarande verkstadsskolor.

De kurser, som sålunda anordnats, ha varit av mycket växlande art. Man har städse sökt tillgodose de mest trängande utbildningsbehoven och varit nödsakad göra kurserna korta, dels för att deltagarna icke skulle alltför mycket hindras i sin övriga verksamhet, dels och icke minst för att inom den begränsade kostnadsramen kunna nå så många av ifrågavarande lärare som möjligt. Sålunda ha de pedagogiska kurserna i regel varit begränsade till högst fyra veckor; endast i ett par fall ha de utsträckts till längre tid. De fackliga kurserna ha vanligen varit ännu kortare. De s. k. instruktionskurserna, som avsett en mera allmän orientering i yrkesundervisningens problem, ha i regel begränsats till några dagar, högst en vecka. Såväl i de pedagogiska som i de fackliga kurserna har det varit nödvändigt att begränsa antalet deltagare till omkring 20. Ofta har antalet varit lägre, icke av brist på sökande utan av brist på möjlighet att bereda den avsedda undervisningen för flera deltagare samtidigt. Vid instruktionskurserna har denna svårighet icke verkat hindrande, varför antalet deltagare i dessa varit väsentligt större, i ett fall över 300. Antalet deltagare i de av yrkespedagogiska centralanstalten och sedermera av skolöverstyrelsen anordnade utbildningskurserna redovisas närmare i vidstående översikt, tab. IX.

Kursernas otillräcklighet. Fastän sålunda under årens lopp en tidvis ganska livlig kursverksamhet ägt rum och ett betydande antal personer beretts tillfälle att därigenom erhålla viss utbildning, måste klart medgivas att de vidtagna åtgärderna icke varit på långt när tillräckliga för att fylla det ifrågavarande utbildningsbehovet. En pedagogisk kurs på c:a fyra veckor kan visserligen göra god nytta, men den kan icke anses tillräcklig för att meddela en god lärarutbildning. Likaledes är en kortare kurs givetvis otillräcklig för meddelande av rent facklig utbildning utom möjligen i någon viss detalj. De korta instruktionskurserna ha kunnat verka uppfriskande och bidra till en rätt inriktning av lärarens verksamhet samt sålunda vara värdefulla nog, men någon mera ingående utbildning för lärarkallet ha de helt naturligt icke kunnat bereda.

Till allt detta kommer så, att den bedrivna kursverksamheten icke nått på långt när alla de lärare vid yrkesundervisningen, som äro i behov av pedagogisk eller annan utbildning. Hur härmed förhåller sig framgår av efterföljande redogörelse.

Kap. XXII. Det nuvarande lärarbeståndet vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning.

På begäran av de sakkunniga har skolöverstyrelsen i skrivelse till rektorer och föreståndare vid samtliga statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning infordrat uppgifter enligt bifogat formulär rörande lärarna vid ifrågakvarande skolor. De sålunda erhållna uppgifterna ha inom skolöverstyrelsens statistiska avdelning sammanställts i efterföljande tabeller IX—XIII.

Tabell IX.

Översikt över antalet deltagare i av yrkespedagogiska centralanstalten, sedermera av skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning, anordnade utbildningskurser.

År	Pedagogiska utbildningskurser för lärare vid lärlings- och yrkesskolor					Fackliga utbildningskurser för lärare vid lärlings- o. yrkesskolor i					Summa	Instruktionskurser	Kurser för lärare vid tekniska läroverk
	utan angivande av ämnen	i hantverk och industri	i handel	i hantv. o. industri samt handel	hantverk o. industri	handel	skolkök	vävnad	sömnad				
1921	28	27	1	—	31	12	—	—	16	115	—	—	
1922	24	30	4	—	16	18	23	—	26	141	—	—	
1923	53	29	27	11	—	21	—	—	27	168	—	—	
1924	61	—	—	19	29	17	—	20	29	175	—	—	
1925	44	—	5	17	—	16	—	—	24	106	—	—	
1926	31	19	4	13	—	—	—	16	40	123	—	—	
1927	—	15	3	11	—	25	31	—	28	113	54	21	
1928	82	15	—	13	10	26	—	—	27	173	—	—	
1929	—	13	6	—	—	—	—	—	—	19	357	—	
1930	—	—	—	39	—	—	—	—	—	39	—	—	
1931	—	—	—	—	—	—	—	—	24	24	—	23	
1932	37	—	—	21	—	22	—	—	28	108	—	13	
1933	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	
1934	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1935	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	
1936	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	210	—	
1937	59	—	—	—	—	—	—	—	—	59	—	—	
Summa	419	148	50	144	86	157	54	36	269	1 363	621	93	

Tabell X.

Lärare vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning fördelade efter ålder.

1	2	3	4	5	6
Uppnådd ålder 1938	Kommunala		Enskilda		Summa
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	
Över 75 år	—	1	1	—	2
71—75 år	6	—	—	1	7
66—70 år	19	5	4	3	31
61—65 år	52	9	6	14	81
56—60 år	100	22	20	12	154
51—55 år	179	31	35	22	267
46—50 år	246	58	44	28	376
41—45 år	262	49	43	22	376
36—40 år	223	87	31	25	366
31—35 år	208	138	32	34	412
26—30 år	129	80	18	40	267
22—25 år	29	25	4	12	70
Åldersuppg. sakn.	—	1	8	2	11
Summa	1 453	506	246	215	2 420

Tabell XI.

Lärare vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning fördelade efter utbildning.

1	2	3	4	5	6
Utbildning	Kommunala		Enskilda		Summa
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	
Genom praktisk verksamhet:					
mindre än 1 år	2	11	—	2	15
1 intill 2 år	20	13	5	15	53
2 » 3 »	27	24	8	21	80
3 » 4 »	22	16	7	16	61
4 » 5 »	29	16	6	12	63
5 år och däröver	868	151	138	41	1 198
Såsom läroverkslärare	175	23	34	16	248
» folkskollärare	215	10	17	2	244
» teckningslärare	42	20	6	5	73
Vid fackligt semin.	55	315	8	141	519
» tekn. läroanst.	467	21	77	19	584
» merkantil läroanst.	164	29	51	17	261
» någon av yrkespedagogiska centralanst. eller skolöverstyrelsen anordnad kurs ..	223	73	31	39	366
Ovan angivna kompetens saknas	313	67	63	20	463

Tabell XII.

Lärare vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, fördelade efter den tidpunkt, då de första gången förklarades behöriga att undervisa i lärlings- och yrkesskolor.

1	2	3	4	5	6
År för första behörighetsförklaringen	Kommunala		Enskilda		Summa
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	
1938 (v. t.)	52	26	10	8	96
1937	265	89	43	29	426
1936	198	57	11	18	284
1935	110	38	23	15	186
1934	82	21	12	7	122
1933	73	33	9	4	119
1932	80	40	12	18	150
1931	46	17	7	6	76
1930	49	22	13	9	93
1929	34	19	5	7	65
1928	30	18	11	6	65
1927	32	15	19	12	78
1926	34	7	5	1	47
1925	35	15	6	6	62
1924	33	15	—	5	53
1923	35	9	8	13	65
1922	46	9	7	8	70
1921	65	11	5	9	90
1920	48	8	8	5	69
1919	14	3	5	4	26
1918	1	—	—	—	1
Före 1918	3	—	—	4	7
<i>Ej behöriga:</i>					
Behörighet sökt	39	11	3	2	55
Övriga ej behöriga	49	23	24	19	115
	1 453	506	246	215	2 420

Bland de 2 420 lärare, som uppgifterna omfatta, ha, såsom framgår av tabell XI, nära hälften eller 1 198 vunnit utbildning genom praktisk verksamhet under 5 år och däröver. I övrigt finner man 248 läroverkslärare, 244 folkskollärare och 73 teckningslärare. Av dessa tre grupper torde endast mycket få ha någon praktisk yrkesutbildning, och deras pedagogiska utbildning torde endast undantagsvis vara särskilt inriktad på yrkesundervisning. De 519, som genomgått fackligt seminarium (skolköks- eller handarbets-), torde vara relativt väl rustade för sina undervisningsuppgifter.

Tabell XIII.

Lärare vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning fördelade efter antalet undervisningstimmar per vecka.

1	2	3	4	5	6
Antal undervisningstimmar	Kommunala		Enskilda		Summa
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	
Timme per vecka					
1—4	582	129	66	42	819
5—9	377	92	55	16	540
10—14	113	57	23	9	202
15—19	31	27	16	9	83
20—24	10	29	10	7	56
25—29	21	27	16	6	70
30—34	43	51	23	26	143
35—39	50	32	11	11	104
40 eller mera	213	56	16	81	366
Ej uppgivet timantal	1	2	10	7	20
Ingen undervisning vt. 1938	12	4	—	1	17
Summa	1 453	506	246	215	2 420

Bland de 366, som deltagit i någon av yrkespedagogiska centralanstalten eller av skolöverstyrelsen anordnad kurs, finnas många som tidigare genomgått fackligt seminarium eller fått lärarutbildning på annat sätt men önskat viss komplettering. Däremot torde relativt få av deltagarna ha varit yrkesmän. Ej mindre än 463, eller 1/5 av hela lärarantalet, sakna särskilt angiven kompetens. Visserligen ha många av lärarna kunnat skaffa sig undervisningsvana på egen hand, men därmed är ingalunda sagt, att denna självförvärvade vana är ur undervisningssynpunkt lämplig. För övrigt är att märka att, såsom framgår av tab. XII, de allra flesta lärarna tillkommit under de senaste åren och sålunda väl ej hunnit samla lärarefarenhet under någon längre tid. Alltnog, utredningen visar tydligt att allt för mycket brister i fråga om lärarnas pedagogiska utbildning. Och erfarenheten har visat att även den fackliga utbildningen i många fall lämnar mycket övrigt att önska, särskilt med hänsyn till att lärarna i praktiskt yrkesarbete helst borde kunna undervisa även i yrkesteori.

Kap. XXIII. Förekommande slag av skolor för yrkesutbildning.

I gällande yrkesskolstadga angivas följande skoltyper:

1. Lärlingsskolor.
2. Yrkesskolor.
3. Verkstadsskolor.
4. Ettåriga handelsskolor.
5. Hushållsskolor.

Dessutom kunna förekomma skolor, som i organisationsavseende avvika från de nämnda typerna.

Såväl lärlings- och yrkesskolor som verkstadsskolor kunna anordnas för alla slag av yrken inom hantverk och industri samt handel och husligt arbete. Lärlings- och yrkesskolorna äro i regel aftonskolor, de förra med lägst 6 och högst 12 undervisningstimmar i veckan under 8—9 månader av året. I många fall har det visat sig nödvändigt att minska antalet veckotimmar i lärlingsskolan till exempelvis 4, varigenom den undervisning, som normalt skulle medhinnas på ett år, fördelas på två år. Till skillnad från den stadgebestämda lärlingsskolan kallas de från denna avvikande formerna *lärlingskurser*.

Verkstadsskolan är en dagskola, i regel med 40—48 veckotimmar under 40—48 veckor om året under ett eller flera, vanligen två år.

Den ettåriga handelsskolan förekommer icke i just den form yrkesskolstadgan angiver, men väl förekomma ett flertal handelsskolor av snarlik beskaffenhet med dagundervisning under helt läsår av vanlig längd.

Stadgeenliga hushållsskolor eller liknande förekomma i ett flertal fall, men oftare förekomma kurser av kortare längd än ett år samt kurser för utbildning av speciella grenar av husligt arbete.

Förutom de i yrkesskolstadgan avsedda skolorna må även nämnas anstalterna för vanföra, blinda, dövstumma och sinnesslöa samt skyddshemmen och andra uppfostringsanstalter, vilka jämte annat meddela en mer eller mindre omfattande yrkesundervisning. Dessa anstalter äro i regel internat och kunna sålunda utsträcka undervisningen till full arbetstid liksom verkstadsskolorna. Yrkesundervisning förekommer även i avsevärd utsträckning vid yrkesbestämda högre folkskolor och fortsättningsskolor samt i praktiska realskolor m. fl.

Lärarnas tjänstgöringsförhållanden. Såsom framgår av ovanstående redogörelse är det endast verkstadsskolorna och vissa andra skolor med dagundervisning, som kunna bereda lärarna full tjänstgöring. I lärlings- och yrkesskolorna kunna lärarna ej erhålla mer än ett fåtal undervisningstimmar i veckan. Även i skolor med full tid samt i korta kurskurser förekommer ofta, att för ett eller annat specialämne särskilda lärare måste anlitas för jämförelsevis få undervisningstimmar. Följden av allt detta är att, såsom närmare framgår av tabell XIII, de allra flesta av lärarna ha endast ett ringa antal undervisningstimmar.

Dessa timlärare äro antingen yrkesutövare, lärare eller andra personer, som ha sin huvudsakliga utkomst på annat håll.

Ur vissa synpunkter kan det givetvis vara en fördel att till lärare erhålla exempelvis en yrkesman, som genom sin verksamhet i övrigt står mitt uppe i yrkeslivet. Även i andra fall kan en skola ha god nytta av utifrån kommande personer såsom timlärare. Härpå finnas många goda exempel. Men i regel kunna sådana personer icke ägna sig åt undervisningsuppgiften under någon längre följd av år. En ung ingenjör, kontorist e. d. avancerar till högre befattning, eventuellt på annan ort, eller finner sig av annan anledning hindrad att fortsätta med undervisningen. Den lilla inkomsten för de få undervisningstimmarerna uppväger kanske icke obehaget att vara bunden till bestämda tider kanske flera kvällar i veckan. De som måhända skulle vara mest önskvärda som lärare, försvinna sålunda från skolan i regel ganska snart. Detta förhållande återspeglas i tabell XII därigenom, att flertalet lärare ha erhållit sin första behörighetsförklaring under de senaste åren. Visserligen har det totala antalet lärare samtidigt ökat, dock ej på långt när i samma takt som antalet behörighetsförklaringar. Alltför många av aftonskolornas lärare ha avgått efter relativt kort tid.

De täta lärareombytena göra att mycken pedagogisk erfarenhet går förlorad och måste ånyo förvärfvas av nybörjarna. Å andra sidan händer väl ofta att en person, lärare eller annan, åtager sig några timmars aftonundervisning och fortsätter därmed år efter år, mest för biförtjänstens skull, medan hans intresse i övrigt är väsentligen inriktat på något annat. Att ej heller detta förhållande kan vara gynnsamt för arbetet i skolan ligger i öppen dag.

Bästa sättet att råda bot för dessa olägenheter torde vara att i största möjliga utsträckning anordna skolorna så, att flertalet lärare kunna erhålla full tjänstgöring och alltså bliva i tillfälle att helt ägna sig åt sin undervisningsuppgift. Detta kan ske exempelvis därigenom, att aftonskolorna på de större orterna organiseras som endagsskolor med skilda grupper av elever för varje dag eller halvdag. En dylik anordning tillämpas mycket ofta i utlandet och har visat sig förmånlig även med hänsyn till elevernas förmåga att tillgodogöra sig undervisningen. Med nutidens snabba och billiga

kommunikationer kan väl också bliva möjligt att centralisera undervisningen så, att smärre skolor i närbelägna orter kunna sammanföras till större enheter, vilka därigenom kunna beredas bättre resurser ej minst i fråga om lärarekrafter.

Det ligger visserligen utanför de sakkunnigas uppdrag att föreslå hur härvid skall förfaras, men det har syntts angeläget att beröra dessa omständigheter, eftersom de äro av synnerlig betydelse även i avseende å frågan om utbildning av lärare för yrkesundervisningen.

Kap. XXIV. Allmänna synpunkter beträffande utbildningsfrågan.

I betraktande av det förhållandet, att flertalet av de nuvarande yrkeslärarna sakna pedagogisk utbildning och att även i fackligt avseende den för undervisningsuppgiften erforderliga kompetensen ofta torde vara bristfällig, synes angeläget att kraftiga åtgärder vidtagas för att åstadkomma behövlig förbättring.

De sakkunniga instämma livligt i skolöverstyrelsens här förut återgivna uttalande, att för yrkesundervisningens rätta bedrivande fordras särskild utbildning. Såväl den praktiskt kunnige yrkesmannen som den teoretiskt utbildade läraren behöver en speciellt för den avsedda undervisningen lämpad metodik. Det synes också angeläget, att de ifrågavarande lärarna erhålla vägledande undervisning i sättet att behandla det särskilda elevmaterial, skolorna för yrkesundervisning ha att arbeta med. Allt sådant har, såsom skolöverstyrelsen framhåller, länge stått klart, då det gäller undervisning i de allmänna skolorna, exempelvis barnskolornas undervisning i slöjd. I likhet med skolöverstyrelsen vilja de sakkunniga betona att kraven i berörda avseenden »böra ställas minst lika högt och högre, då det gäller den längre gående undervisning, som avser utbildning i visst yrke, och elever, som ofta befinna sig i övergångsårens svåraste period».

I fråga om behovet av facklig utbildning få de sakkunniga särskilt framhålla vikten av att lärarna i förekommande konstekniska yrken besitta erforderlig smaskolning. Erfarenheten har visat, att det ofta brister härutinnan, varför särskilda kompletteringskurser för dylika lärare synas mycket behövliga. Även beträffande lärare i andra yrken har det visat sig att behovet av kompletterande utbildning på många punkter är synnerligen angeläget, exempelvis i materiellära och andra teoretiska delar av yrkenas teknologi samt beträffande handelsundervisningen i varukännedom, butikstjänst m. m.

För att tillförsäkra yrkesundervisningen önskvärd tillgång på fullt kompetenta lärare, skulle emellertid fordras mera vidlyftiga anstalter än dem de sakkunniga nu anse sig kunna förorda. Såsom i det föregående framhållits måste undervisningen till stor del bedrivas med timlärare, och dessas tjänstgöring är i flertalet fall av mycket ringa omfattning (jfr tab. XIII). Man kan tydligtvis icke begära, att dessa timlärare skola underkasta sig några större uppoffringar för att förvärva den särskilda lärarkompetens,

man skulle vilja fordra, i all synnerhet om de, såsom ofta är fallet, icke ämna fortsätta med undervisningen någon längre följd av år.

Visserligen finnas redan nu vid yrkesundervisningen rätt många heltids-tjänster, som kunna anses vara fasta och som äro förenade med någorlunda god lön samt rätt till pension. Detta gäller särskilt beträffande en del skolor med dagundervisning i handel och i husligt arbete samt de heltidsarbete- verkstadsskolorna. Men dessa heltidstjänster äro, särskilt i de hantverkliga och industriella facken var för sig, ej många nog för att motivera så dyrbara anstalter som exempelvis de av skolöverstyrelsen i det föregående omnämnda yrkeslärarseminarierna i Tyskland. (Dessa äro enligt vad de sakkunniga inhämtat än mera utvecklade nu.) För lärare i husligt arbete, liksom även i kvinnligt handarbete och vävnad, finnas i Sverige relativt goda utbildningsmöjligheter, ehuru även för yrkesundervisningen inom dessa områden en kompletterande utbildning visat sig väl behöfelig. För lärare i hantverkliga och industriella yrken samt handel finnas däremot inga särskilda utbildningsanstalter. Även om antalet lärartjänster inom något fack, t. ex. handel, kunde anses motivera en mera fast ordning för utbildningen, våga de sakkunniga dock icke räkna med att antalet lärarkandidater ständigt skulle bliva så stort, att t. ex. ett seminarium för utbildning av handelslärare nu vore att förorda.

Det enda, som i sistnämnda avseende f. n. synes möjligt, vore, att vid redan befintliga läroanstalter, exempelvis vid någon av våra handelshögskolor, vissa kurser lades så, att de passade för blivande handelslärare. De sakkunniga finna önskligt att försök i sådan riktning snarast möjligt kommer till stånd. På samma sätt bör man kunna tänka sig att för de fåtaliga lärare, som f. n. kunna få heltidstjänst i vart och ett av de olika hantverkliga och tekniska yrkena, den erforderliga fackutbildningen i huvudsak skall kunna förvärfvas i redan befintliga läroanstalter och för övrigt genom praktisk verksamhet.

Det återstår emellertid att tillgodose det omfattande och trängande behovet av pedagogisk utbildning samt här och var behöfelig komplettering i ett eller annat fackämne.

De pedagogiska kurserna kunna visserligen till stor del vara lika för flertalet fackligt utbildade, men i vissa delar, exempelvis i fråga om metodiken, måste undervisningen givetvis bliva olika allt efter yrkesämnenas art. Med hänsyn härtill och även av rent praktiska skäl är det mest önskligt att varje särskild kurs lägges så, att den passar för någon grupp av lärarkandidater med i huvudsak lika förutsättningar och likartat utbildningsbehov. På grund härav måste kurserna givas rätt olika innehåll och lämpligen även olika längd.

Vad nu är sagt angående behovet av möjlighet till smidig anpassning i fråga om utbildning av lärare, som kunna tänkas erhålla full tjänstgöring,

gäller naturligtvis i än högre grad beträffande utbildningen av timlärare. Såsom redan framhållits kan man ej räkna med att dessa skola vilja eller kunna deltaga i kurser av någon större omfattning. I stället torde man böra söka förmå dem att deltaga i en eller annan kortare kurs, som kan vara lämpad för den ena eller andra lärargruppens speciella behov. Även här böra sålunda utbildningsåtgärderna ständigt anpassas efter förhållandenas mycket varierande krav.

Kompetensvillkor.

Såsom villkor för erhållande av statsbidrag till skola för yrkesundervisning gäller bland annat, att undervisningen bestrides av lärare, som blivit av skolöverstyrelsen förklarade därtill behöriga eller godkända. Vilka kvalifikationer, som böra fordras härför, är icke närmare bestämt utan helt överlämnat åt skolöverstyrelsens omdöme. Den som önskar behörighet gör ansökan därom hos skolöverstyrelsen antingen direkt eller genom vederbörande lokala skolstyrelse. Endast den, som uppvisar fullt tillfredsställande kompetens såväl i fråga om undervisningsskicklighet som kunskaper och färdigheter i visst ämne eller ämnesområde, erhåller *allmän behörighet*, d. v. s. behörighet att undervisa i sagda ämne vid skolor för yrkesundervisning eller vissa slag av sådana skolor var som helst i landet. Dylig behörighet förekommer relativt sällan. I vanliga fall meddelas endast *lokal behörighet*, så att behörigheten gäller endast för undervisning i viss skola och då i regel endast efter ansökan genom skolans styrelse. Härvid har skolöverstyrelsen ansett sig kunna förfara mindre strängt, eftersom det får antagas att den lokala styrelsen i första hand prövar den sökandes lämplighet och i regel icke föreslår någon, som icke bör kunna godtagas. I tveksamma fall företager skolöverstyrelsen dock närmare undersökning. Beträffande sökande, som uppvisar tillfredsställande kunskaper och färdigheter men saknar meriter eller ej har tillräckliga sådana i fråga om undervisningsskicklighet, begränsas behörigheten att gälla endast för viss tid, t. ex. ett eller två år, och i tveksamma fall sker godkännande endast för viss kurs eller termin. Om ansökningen sedan förnyas, och den sökande uppvisar goda vitsord i fråga om undervisningsskicklighet, förlänges behörigheten ytterligare någon tid eller tillsvidare.

Så olika som det gestaltar sig i fråga om undervisningen i olika ämnen i olika skolor och på olika orter, har det icke syntts möjligt och ej heller lämpligt att uppställa generella kompetenskrav varken i fråga om utbildning, kunskaper eller skicklighet. Den ordning, i vilken prövningen hittills skett, har nog under för handen varande förhållanden varit den bästa möjliga. De sakkunniga anse emellertid angeläget, att skolöverstyrelsen numera uppställer vissa bestämda kompetenskrav åtminstone i fråga om lärare

med mera omfattande tjänstgöring, alldeles särskilt när det gäller tjänster, som blivit reglerade i och för beredande av pension. Detta är av betydelse bland annat för att giva läraraspiranter anledning att komplettera sin utbildning, i den mån detta kan vara behöfligt. Således vilja de sakkunniga framhålla såsom önskvärt, att skolöverstyrelsen för behörighet eller godkännande att undervisa i kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning i regel fordrar, förutom friskintyg och intyg om allmän lämplighet för lärarkallet, viss utbildning exempelvis:

1) för lärare i *praktiskt yrkesarbete*: väl vitsordad yrkesskicklighet förvärvad dels i minst tvåårig verkstadsskola eller motsvarande utbildningsanstalt och dels genom praktiskt arbete inom yrkets olika grenar, allt under sammanlagt minst 7 år; ävensom teoretiska kunskaper till minst den omfattning, som meddelas i för yrket avsedd lärlings- och yrkesskola.

2) för lärare i *teoretiska ämnen* i avseende å hantverk och industri: genom akademisk examen, avgångsbetyg från teknisk högskola eller tekniskt läroverk eller på annat sätt styrkta grundliga kunskaper och färdigheter i de ämnen undervisningen avser; ävensom yrkespraktik i den omfattning, som betingas av de olika läroämnenas art och undervisningens mål.

3) för lärare i *handelsämnen*: genom akademisk examen eller avgångsbetyg från handelshögskola eller handelsgymnasium eller på annat sätt styrkta grundliga kunskaper och färdigheter i de ämnen undervisningen avser; ävensom yrkespraktik i den omfattning, som betingas av de olika läroämnenas art och undervisningens mål.

Dessutom bör i varje fall fordras viss pedagogisk utbildning, exempelvis genomgång av någon för ifrågavarande slag av lärare avsedd och av skolöverstyrelsen för ändamålet godkänd pedagogisk kurs.

I och för vinnande av anställning å reglerad tjänst bör därjämte fordras intyg om väl vitsordad lärarverksamhet under minst två år efter det behörigheten förvärvats. Från denna sistnämnda fordran bör skolöverstyrelsen kunna meddela dispens, om den sökande tidigare utövat väl vitsordad lärarverksamhet under exempelvis 4 år.

Även lärare i *husligt arbete* bör för vinnande av här avsedd behörighet hava förvärvat god praktisk erfarenhet genom arbete inom det husliga arbetets olika grenar under förslagsvis minst två år efter genomgången av skolköksseminarium.

Kap. XXV. De sakkunnigas förslag rörande utbildningens anordning.

I den mån yrkesundervisningen kommer att antaga mera enhetliga former och, såsom i det föregående berörts, mera allmänt förläggas till dagen, eventuellt genom centralisering till större enheter, bör det också bliva möjligt att organisera lärarutbildningen på ett mera enhetligt sätt. För närvarande och även framdeles så långt nu kan ses torde man få nöja sig med att söka sörja för lärarutbildningen genom sådan kursverksamhet, som hittills bedrivits. Kurserna böra emellertid anordnas i större omfattning och erhålla en mera stadigvarande organisation. För den skull synes mest lämpligt att den år 1929 väl huvudsakligen av statsfinansiella skäl indragna yrkespedagogiska centralanstalten snarast möjligt återupprättas i en med hänsyn till nuvarande förhållanden modifierad form. Detta är så mycket mera angeläget som yrkesundervisningen, delvis genom statens ingripande, under senare åren fått en betydligt större omfattning än förr (jfr sid. 164).

Den förutvarande yrkespedagogiska centralanstaltens organisation.

I det till grund för riksdagens år 1920 fattade beslut om upprättandet av en yrkespedagogisk centralanstalt liggande statsrådsprotokollet den 7 januari 1920 redogör departementschefen för skolöverstyrelsens förslag i ämnet och anför därefter bland annat följande:

»Vad nu beträffar den av skolöverstyrelsen föreslagna yrkespedagogiska centralanstalten, anser jag mig icke nu böra närmare ingå på dess tilltänkta organisations- och verksamhetsformer. Det må sedermera ankomma på Kungl. Maj:t att tillsvicare utfärda de bestämmelser, som kunna bliva erforderliga, varvid till huvudsaklig grund synes böra läggas det av överstyrelsen nu framlagda förslaget. — — — Allenast ett par punkter anser jag mig böra beröra. I fråga om anstaltens ledning har föreslagits, att densamma skulle läggas i handen på en föreståndare, vilken vid sin sida skulle hava en sakkunnignämnd; detta innebär en avvikelse från föregående förslag, enligt vilka ledningen skulle utövas antingen av en föreståndare, vilken samtidigt skulle vara ledamot av skolöverstyrelsen, eller av en fristående styrelse. Det nu senast framlagda förslaget synes mig erbjuda väsentliga fördelar framför de andra, allt dock beroende på om man för platsen i fråga kan förvärva fullt kvalificerad person. Att denne i avlöningsavseende likställes med rektor vid provårsläroverk finner jag därför rimligt.»

Departementschefen berör därefter den i förslaget avsedda samverkan med Stockholms stads skolor för yrkesundervisning och med skolor å andra orter, vilken anordning han anser möjlig och lämplig.

Sedan riksdagen beslutat i enlighet med berörda proposition har Kungl. Maj:t utfärdat erforderliga bestämmelser och ställt beviljade anslag till skolöverstyrelsens förfogande, på sätt som angives längre fram.

Instruktion för centralanstaltens föreståndare. Med avseende på föreståndarens uppgift och befogenhet fastställde skolöverstyrelsen den 5 februari 1921 särskild instruktion (bil. 7).

Bestämmelser rörande anslagsmedlens användning m. m.

I nådigt brev till statskontoret den 25 september 1920 anbefalldes skolöverstyrelsen vidtaga nödiga åtgärder för att verksamheten vid den yrkespedagogiska centralanstalten måtte i huvudsaklig enlighet med de i förenämnda statsrådsprotokoll angivna grunder taga sin början, och ställdes därvid till överstyrelsens förfogande för därmed avsedda ändamål det av riksdagen på extra stat för år 1921 anvisade reservationsanslaget å 80 000 kronor att användas sålunda:

till tjänstgöringspenningar, arvode och hyresbidrag åt 1 föreståndare, förutom dyrtidstillägg	11 400:—	
skolande av sistnämnda belopp 5 000 kronor anses utgöra lön, 2 500 kronor tjänstgöringspenningar, 1 500 kronor arvode och 2 400 kronor hyresbidrag.		
till lokalhyra, värme, belysning, städning	3 000:—	
» skrivbiträde, expenser, trycksaker, annonser..	5 500:—	19 900:—
» sex lärarkurser om 3—6 veckor à 4 000 kronor	24 000:—	
» understöd åt deltagare	21 000:—	
» åstadkommande av undervisningsmedel och inköp av samlingar	15 100:—	
	<hr/>	
	Summa kronor	80 000:—

ägande dock skolöverstyrelsen att beträffande de utgiftstitlar, vilka icke innefatta avlöning till föreståndare, å en post göra minskning och å en annan ökning, endast slutsumman, 80 000 kronor, icke överskrides.

Dessutom förklarades anstaltens föreståndare berättigad att för av honom i tjänsten företagna resor åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i gällande resereglemente.

Vidare bemyndigades skolöverstyrelsen att under år 1920 för en tid av sammanlagt högst tre veckor tillkalla högst fem sakkunniga personer att biträda överstyrelsen vid planläggningen av de kurser, som skola anordnas vid berörda anstalt, och berättigades dessa sakkunniga att åtnjuta arvode samt resekostnads- och traktamentsersättning enligt vanliga grunder.

Senare har medgivits att skolöverstyrelsen må av förevarande anslag, i den mån detsamma därtill lämnar tillgång, till deltagarna i de vid centralanstalten anordnade utbildningskurser utbetala ersättning för resa från deltagarens hemort till kursorten och åter med belopp motsvarande biljettkostnaden för resa i tredje klass eller på andra klass å ångbåt, inbegripet tilläggsavgift för resa med snälltåg, i den mån sådan erlagts, ävensom dagtraktamente för dag under kursen för deltagare utom kursorten med 5 kronor och för deltagare från kursorten med 2 kronor 50 öre.

Liknande bestämmelser ha meddelats år efter år dock att, med hänsyn till anslagsmedlens begränsning och andra inträdda förändringar, vissa utgiftsposter ändrats. För budgetåret 1928—1929, det sista före centralanstaltens indragning, ställdes anslagsmedlen genom nådigt brev till statskontoret den 8 juni 1928 till skolöverstyrelsens förfogande att användas på följande sätt:

till avlöningsförmåner åt en föreståndare, förutom dyrtidstilllägg och tillfällig löneförbättring	10 000: —
skolande av sistnämnda belopp 5 000 kronor anses utgöra lön, 2 500 kronor tjänstgöringspenningar och 2 500 kronor hyresbidrag.	
» städning	450: —
» skrivbiträde, expenser, trycksaker, annonser	7 000: —
» anordnande av lärarkurser	20 000: —
» understöd åt deltagarna	16 000: —
» åstadkommande av undervisningsmedel och inköp av samlingar	3 350: —
	<hr/>
	Summa kronor 60 000: —

I fråga om de anslag som efter centralanstaltens indragning ställts till förfogande för hithörande ändamål ha motsvarande bestämmelser meddelats (jfr k. br. till statskontoret 8/5 1931, 6/5 1932, 15/5 1936 och 4/6 1937).

I detta sammanhang må även erinras om att Kungl. Maj:t genom särskilda beslut bemyndigat skolöverstyrelsen att av de för yrkespedagogiska centralanstaltens verksamhet anvisade eller eljest tillgängliga medlen anordna fortbildningskurser för lärare vid de tekniska läroverken (jfr k. br. till statskontoret 19/8 1927, 23/1 1931, 4/3 1932, 31/3 1933 och 7/9 1934). Antalet deltagare i dessa kurser framgår av tabell IX (sid. 143).

Åstadkommandet av undervisningsmedel.

Jämlikt sina i det föregående angivna åligganden har yrkespedagogiska centralanstalten medverkat till åstadkommande av olika slag av undervisningsmedel och samlingar av åskådningsmateriel m. m. för yrkesundervisningen. De medel, som varit anvisade härför, ha använts dels till ersättning åt lärare och andra personer för utarbetande av kompendier, vissa slag av läroböcker, exempelsamlingar och förebilder m. m. samt för tryckning eller annan reproduktion av sådant, som ansetts önskvärt att bringa till mera omfattande användning.

Sedan 1929 års riksdag beslutat, att yrkespedagogiska centralanstalten skulle upphöra, varvid dess uppgifter i stället skulle övertagas av skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning, har Kungl. Maj:t på av överstyrelsen gjord framställning genom nådigt brev den 13 augusti 1929 ställt vissa besparingar å förut till anstalten anvisade medel till överstyrelsens förfogande för bestridande av kostnaderna, i den utsträckning sagda medel därtill försloge, för färdigställande och tryckning av vissa utav anstalten påbörjade samlingar av provningsuppgifter, som under de senaste tio åren förekommit vid de tekniska läroverken, ävensom medgivit, att medel, som eventuellt komme att inflyta genom försäljning av nämnda samlingar eller annan av yrkespedagogiska centralanstalten eller överstyrelsen åstadkommen materiel för yrkesundervisningen, finge av överstyrelsen användas till komplettering och åstadkommande av ytterligare undervisningsmateriel för yrkesundervisningen, i den mån överstyrelsen funne detta möjligt och lämpligt.

Med anledning därav fastställde överstyrelsen den 12 november 1931, i avseende å utförandet av de uppgifter, som sålunda tillkommit för överstyrelsen, vissa föreskrifter, i huvudsak sammanfallande med dittills av överstyrelsen godtagen praxis. Sålunda skulle det åligga avdelningschefen å yrkesskolavdelningen att med iakttagande av förenämnda av Kungl. Maj:t givna bestämmelser ombesörja, att de anvisade medlen komme till avsedd användning; dock så, att dithörande frågor av principiell natur eller eljest av större vikt såsom arten och antalet av de kurser, som skulle anordnas, samt åstadkommandet av nya slag av undervisningsmateriel skulle hänskjutas till överstyrelsens prövning och avgörande; att träffa avtal angående den ersättning, som kunde komma i fråga till utomstående medhjälpare; att fullfölja redan påbörjade åtgärder till åstadkommande av undervisningsmedel för yrkesundervisningen och i anslutning därtill ombesörja materielens försäljning samt anskaffande av ytterligare sådan materiel ävensom fastställa de priser, som därvid skulle tillämpas.

Sedan avdelningschefen å yrkesskolavdelningen, undervisningsrådet N. Fredriksson, den 24 april 1936 erhållit nådigt avsked med utgången av

samma månad, beslöt överstyrelsen den 1:sta maj 1936 uppdraga åt Fredriksson, vilken förklarar sig därtill villig, att fortfarande från och med sagda dag och tills vidare handhava de genom yrkespedagogiska centralanstaltens upphörande till överstyrelsen överflyttade arbetsuppgifter, som enligt de i överstyrelsens ovannämnda protokoll den 12 november 1931 fastställda föreskrifter skulle åvila avdelningschefen å yrkesskolavdelningen.

Enligt ovannämnda nådiga brev den 13 augusti 1929 utgjorde de ifrågasvarande besparingarna sammanlagt 6 408 kronor 57 öre, varjämte även fanns en del av centralanstalten åstadkommen materiel för yrkesundervisningen. Med stöd av medgivandet i sagda nådiga brev ha de ifrågasvarande tillgångarna förvaltats så att, enligt redovisning den 31 mars 1938, den kontanta behållningen då utgjorde c:a 24 000 kronor varjämte värdet av ineliggande materiel uppgick till i runt tal 42 000 kronor (bil. 8).

Den återupprättade yrkespedagogiska centralanstaltens uppgifter.

Yrkespedagogiska centralanstaltens främsta uppgift bör vara att anordna kurser för utbildning av lärare för yrkesundervisningen. Dessa kurser böra vara dels pedagogiska omfattande bland annat auskultationer och undervisningsövningar under lämplig handledning, dels fackliga avsedda att komplettera utbildningen i något visst yrkesämne (jfr sid. 150). Kurserna böra kunna anordnas ej blott för personer, vilka äro eller önska bliva lärare vid sådana skolor, som avses i gällande yrkesskolstadga, utan även, såsom förut efter särskilt medgivande skett, för lärare vid de tekniska läroverken samt vid handelsgymnasierna, vilka båda slag av läroanstalter ävenledes äro i riksstaten upptagna under rubriken: Yrkesundervisningen. Likaså bör vid kursernas anordnande de högre folkskolornas, de praktiska realskolornas, vanförestalternas, dövstumsskolornas, skyddshemmens m. fl. läroanstalters behov av lärare i yrkesämnena såvitt möjligt beaktas.

Såsom de sakkunniga redan framhållit, synes angeläget att kursverksamheten erhåller ej blott vidgade uppgifter utan även väsentligt större omfattning än hittills. Särskilt synes önskligt att, i den mån detta blir möjligt, flertalet kurser givas större längd och utformas så, att de kunna läggas till grund för behörighet till reglerad tjänst.

Vidare bör centralanstalten, liksom tidigare varit avsett, verka för åstadkommandet av undervisningsmedel och förbättrade undervisningsmetoder m. m. De tillgångar, som efter yrkespedagogiska centralanstaltens indragning provisoriskt handhafs av skolöverstyrelsen, böra sålunda överföras till den nya centralanstalten.

Trots hittills gjorda ansträngningar är bristen på lämpliga läroböcker, kompendier och åskådningsmateriel alltjämt stor inom flertalet av yrkes-

undervisningens många områden. Bland annat är att märka att eleverna i lärlingsskolorna och även i andra skolor för yrkesundervisning befinna sig ofta på mycket olika utvecklingsstadier, och det förekommer även ofta, särskilt vid de mindre skolorna, att en undervisningsavdelning måste omfatta elever från olika yrken eller yrkesgrenar. Under dylika förhållanden är det synnerligen angeläget, att undervisningen kan bedrivas individuellt. För att detta skall vara möjligt, bör läraren ha till sin hjälp systematiskt utarbetade serier av individuella arbetsuppgifter. Ett antal dylika serier ha redan utarbetats inom skolöverstyrelsen och provats med goda resultat, men ofantligt mycket mera återstår att göra på ifrågavarande område. Att märka är även att de olika slagen av hithörande undervisningsmedel ofta behöva förnyas för att följa med i den tekniska utvecklingens snabba gång. Med hänsyn till allt detta bör arbetet på åstadkommandet och förnyandet av undervisningsmedel bedrivas med större intensitet än med hittillsvarande otillräckliga arbetskrafter varit möjligt.

Centralanstaltens organisation.

Enligt det av särskilt tillkallade sakkunniga den 13 juni 1938 avgivna betänkandet med förslag angående skolöverstyrelsens organisation (1938: 14) skulle det ingå i överstyrelsens åliggande bland annat »att leda utbildningen av lärare för yrkesundervisningen samt sörja för ordnande av dylika utbildningskurser» (sid. 294). Detta förslag torde hava tillkommit med hänsyn till att det för närvarande icke finnes något annat organ, som kunde betros med ifrågavarande uppgift, och förslaget förutsätter väl även att den avsedda kursverksamheten ej skulle få större omfattning än den haft under de senaste åren. Huruvida skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning även i fortsättningen skulle taga särskild befattning med åstadkommandet av undervisningsmedel synes icke vara berört. Något förslag i avseende härå föreligger icke.

I betraktande av den ökade omfattning som såväl kursverksamheten som åstadkommandet av undervisningsmedel enligt de sakkunnigas mening borde få, torde vara uppenbart att allt detta icke kan med fördel handhas direkt av skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning. Såväl avdelningschefen som ledamöterna torde även efter omorganisationen få tillräckligt många andra viktiga uppgifter, som icke böra eftersättas. Om åtgärderna i ovan berörda avseenden skola kunna bedrivas i erforderlig omfattning och med önskvärd effektivitet, torde vara ofrånkomligt att verksamheten handhas av en självständig kraft, som helt ägnar sig åt densamma. Och denna kraft torde behöva en väl kvalificerad medhjälpare, ej blott vid kursverksamheten utan även för arbetet med åstadkommandet av undervisningsmedel.

Den förordade centralanstalten bör visserligen stå under skolöverstyrelsens inseeende, men den bör liksom andra läroanstalter ha en fristående ställning och en egen styrelse. Denna bör bestå av personer med sakkunskap och erfarenhet ej blott inom yrkesundervisningen som sådan utan även i avseende på yrkeslivets behov av undervisning inom skilda områden. Styrelsen bör sålunda deltaga i uppgörandet av planer för verksamheten och riktlinjer för planernas genomförande. Det torde vara önskligt att styrelsen förordnas av Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen. Antalet ledamöter torde böra bestämmas till 5 högst 7, och centralanstaltens föreståndare bör liksom rektor vid andra läroanstalter vara självskriven ledamot av styrelsen. Om den i det ovan berörda förslaget angående skolöverstyrelsens organisation angivna yrkesskolnämnden kommer till stånd, torde vara lämpligt att vissa av dennas ledamöter bliva ledamöter även i den här avsedda styrelsen.

Även föreståndaren bör förordnas av Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen.

Vid anordnandet av kurser, ävensom vid verksamhetens bedrivande i övrigt, bör centralanstalten, liksom förut har skett, kunna samverka med befintliga läroanstalter ej blott i Stockholm utan även på andra orter. Alldeles särskilt synes lämpligt att den tidigare förbindelsen med Stockholms stads skolor för yrkesundervisning upprätthålles och att samarbete kommer till stånd även med statens hantverksinstitut samt med den av de sakkunniga i annat sammanhang föreslagna konstfackskolan.

Såväl auskultationer och undervisningsövningar som utbildningskurser i yrkesämnen böra sålunda, på sätt som förut befunnits lämpligt, förläggas till olika läroanstalter allt efter kursernas art. Detsamma gäller naturligtvis även i fråga om kurser, som för att lättare nå därvarande lärare förläggas till exempelvis Göteborg, Malmö eller annan ort. Någon svårighet att träffa överenskommelse härom med vederbörande läroanstalter lär icke ha förekommit, varför man torde kunna förvänta, att den avsedda anordningen skall kunna tillämpas även i fortsättningen. I fråga om den pedagogiska utbildningen bör kunna ordnas ett visst samarbete även med det pedagogiska organ, som 1936 års lärarutbildningssakkunniga torde komma att föreslå, därest detta kommer till stånd.

Sammanfattning.

Efter ingående överväganden ha de sakkunniga sålunda kommit till den bestämda uppfattningen
att det föreligger ett trängande behov av kraftiga åtgärder för utbildning av lärare vid yrkesundervisningen;

- att* detta behov under nuvarande förhållanden bäst kan tillgodoses genom återupprättandet av den yrkespedagogiska centralanstalten i förstärkt och i vissa avseenden modifierad form;
- att* centralanstalten bör ha till uppgift att anordna kurser ej blott för lärare vid de i yrkesskolstadgan avsedda läroanstalterna utan även för lärare vid de tekniska läroverken och handelsgymnasierna, vanförelseanstalterna m. fl.;
- att* centralanstalten likaledes bör ha till uppgift att verka för tillkomsten av lämpliga undervisningsmedel och förbättrade undervisningsmetoder och att anstalten fördenskull bör övertaga hos skolöverstyrelsen för dylikt ändamål tillgängliga medel och befintlig materiel;
- att* centralanstaltens verksamhet bör handhavas av en av Kungl. Maj:t förordnad föreståndare med nödiga biträden;
- att* centralanstalten bör vara en självständig läroanstalt, som står under skolöverstyrelsens inseende men med en egen styrelse, vilken efter förslag av skolöverstyrelsen utses av Kungl. Maj:t.

Kostnadsberäkning.

Befattningshavare. Med hänsyn till de kvalifikationer, som centralanstaltens föreståndare måste besitta för att rätt kunna fylla sina omfattande och krävande uppgifter, anse de sakkunniga att han, i överensstämmelse med departementschefens uttalande och riksdagens beslut år 1920, bör beredas samma avlöning som rektor vid provårsläroverk i Stockholm. En sådan rektor, vilken är placerad i avlöningsgrupp I, åtnjuter lön med belopp, som motsvarar en »36 löneklass» inom nu gällande löneplan. 36 löneklassen inom den nya löneplan, som kommer att tillämpas från och med den 1 juli 1939, upptager på I-ort ett belopp av 15 030 kronor. Dessutom åtnjuter rektor vid provårsläroverk särskilt arvode å 1 500 kronor. Föreståndaren för yrkespedagogiska centralanstalten borde alltså avlönas med (15 030 + 1 500 =) 16 530 kronor. Han bör liksom rektor vid allmänt läroverk förordnas på viss tid, högst sex år i sänder, och hans förordnande bör kunna förnyas, tills pensionsåldern inträder. Med hänsyn till pensionsförhållandena bör föreskrivas, att föreståndaren skall anses tillhöra 30 lönegraden.

Den i det föregående omnämnda medhjälparen, lämpligen kallad assistent, bör likaledes vara en väl kvalificerad kraft. Det torde dock vara tillräckligt att denne i avlöningsavseende likställes med läroverksadjunkt och alltså erhåller avlöning enligt 23 lönegraden.

För utförande av skrivgöromål, registrering, bokföring och annat kontorsarbete måste anställas ett kanslibiträde med goda kunskaper helst även

i främmande språk. Detta bör i avlöningsavseende likställas med befattningshavare i 7 lönegraden.

För anordnandet av kurser utom Stockholm böra föreståndaren och även assistenten kunna företaga tjänsteresor, och torde till detta ändamål böra beräknas förslagsvis 1 000 kronor för år.

Lokaler. Såsom i det föregående har nämnts disponerade den förutvarande yrkespedagogiska centralanstalten en föreläsningssal och tre rum inom skolöverstyrelsens lokaler. Rummen äro nu upptagna av skolöverstyrelsens gymnastikkonsulenter, men det torde vara lämpligt att de åter ställas till förfogande för sitt ursprungliga ändamål. Om så sker synes icke nödigt att beräkna någon kostnad för lokalhyra utan endast för städning, förslagsvis något högre än senast förut eller 500 kronor för år.

Expenser. Till kontorsmateriel, telefon, trycksaker, annonser och övriga expenser torde böra beräknas minst 4 000 kronor.

Lärarkurser. För kursverksamhetens bedrivande åtgår arvode till de föreläsare och handledare, som behövas förutom föreståndaren och dennes assistent. Vid tidigare kurser har kostnaden härför växlat högst betydligt (jfr bil. 9). Efter att ha tagit kännedom om de olika utgiftsposterna finna de sakkunniga, att en medelkostnad av 750 kronor per vecka bör anses skälig. Härvid förutsattes att föreståndaren och dennes assistent övertaga en väsentlig del av undervisningen. Möjligen skulle kostnaden kunna något minskas, i fall, såsom synes lämpligt, ett visst samarbete med det av 1936 års lärarutbildningssakkunniga påtänkta pedagogiska institutet kommer till stånd. I förbigående må nämnas att vid beviljande av statsbidrag till hantverksinstitutet kostnaden för där anordnade kurser vanligen beräknats till c:a 1 000 kronor per vecka.

Ersättning till de läroanstalter, som anlitas i och för auskultationer och undervisningsövningar, har icke tidigare förekommit och torde ej heller nu behöva beräknas. Eventuellt behövligen ersättning till läroanstalternas vaktmästare och för extra städning torde kunna utgå av expensmedlen.

Understöd till kursdeltagarna torde böra beräknas efter samma grunder som förut. Man lär nämligen ej kunna förvänta att kursdeltagarna själva, som i allmänhet ej kunna påräkna någon större inkomst av den avsedda lärarverksamheten, skola vilja offra ej blott tid, och därigenom lida minskning i sina inkomster, utan även penningar för resor och uppehälle vid kursorten. De sakkunniga föreslå att statsunderstöd och ersättning åt kursdeltagarna beräknas enligt samma grunder som senast blivit bestämda (jfr k. br. till statskontoret 15/5 1936 och 7/9 1934).

För deltagare i kurser av större längd, avsedda att tjäna till grund för behörighet till reglerad tjänst, torde understödet kunna minskas och i vissa fall helt undvaras.

Utgiftsposternas summa är givetvis beroende av antalet kurser samt kursernas art och längd. Även antalet kursdeltagare och avståndet mellan deras hemorter och kursorten inverkar på kostnaderna i väsentlig grad. De sakkunniga finna varken möjligt eller lämpligt att framlägga detaljerade beräkningar i avseende härå. Det torde vara tillräckligt att föreslå de ungefärliga belopp, som böra ställas till förfogande, och överlåta åt Kungl. Maj:t eller skolöverstyrelsen att, efter förslag av den blivande centralanstaltens styrelse, närmare bestämma om anslagsmedlens användning. De sakkunniga anse emellertid att till en början ett något större belopp än det, som ställdes till förfogande för kursverksamheten under budgetåret 1928/1929, förslagsvis 50 000 kronor, bör vara minimum. Detta belopp torde ungefär motsvara vad som behöves för exempelvis 5 kurser omfattande sammanlagt 40 veckor, om nämligen 30 000 kronor anslås till kursernas anordnande och 20 000 kronor till understöd åt deltagare.

Anslag till åstadkommande av undervisningsmedel.

I betraktande av att för detta ändamål vissa tillgångar redan finnas disponibla synes icke någon anslagspost härför nu vara behövlig.

Sammanställning av kostnaderna.

I anslutning till vad här ovan anförts skulle kostnaderna för den yrkespedagogiska centralanstaltens första verksamhetsår kunna beräknas sålunda (bortsett från tjänste- och familjepensionsavdrag):

till avlöning åt föreståndaren	16 530:—	
» » » assistenten	10 020:—	
» » » kanslibiträdet	4 395:—	
» reseersättningar	1 000:—	
» städning	500:—	
» kontorsmateriel, annonser, etc.	4 055:—	36 500:—
» anordnande av lärarkurser	30 000:—	
» understöd åt deltagare	20 000:—	50 000:—
		<hr/>
	Summa kronor	86 500:—

I likhet med vad förut varit föreskrivet, bör anstaltens styrelse äga rätt att beträffande de utgiftsposter, vilka icke innefatta avlöning till ovan an-

givna personal, å en post göra minskning och å en annan ökning endast slutsumman icke överskrides.

Då riksdagen år 1929 beslöt att yrkespedagogiska centralanstalten skulle indragas föranleddes detta främst av statsfinansiella svårigheter. Som skäl anfördes även, att yrkesundervisningen ej hade nått den tidigare avsedda omfattningen. Sedan år 1928 har emellertid yrkesundervisningens omfattning kraftigt ökat. Detta framgår bland annat därav att statens bidrag till densamma, som enligt riksdagens beslut år 1928 beräknades sålunda:

till kommunala anstalter för yrkesundervisning,	
förslagsanslag	925 000: —
» enskilda anstalter för yrkesundervisning	675 000: —
» stipendier åt elever, förslagsanslag	30 000: —
	<hr/>
	Summa kronor 1 630 000: —

för budgetåret 1938/1939 beräknats som följer:

till kommunala anstalter för yrkesundervisning,	
förslagsvis	2 400 000: —
» understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom,	
förslagsvis	1 250 000: —
» enskilda anstalter för yrkesundervisning	495 000: —
» stipendier åt elever, förslagsanslag	650 000: —
» » » » vid verkstadsskolor för viss	
arbetslös ungdom, förslagsanslag	700 000: —
	<hr/>
	Summa kronor 5 495 000: —

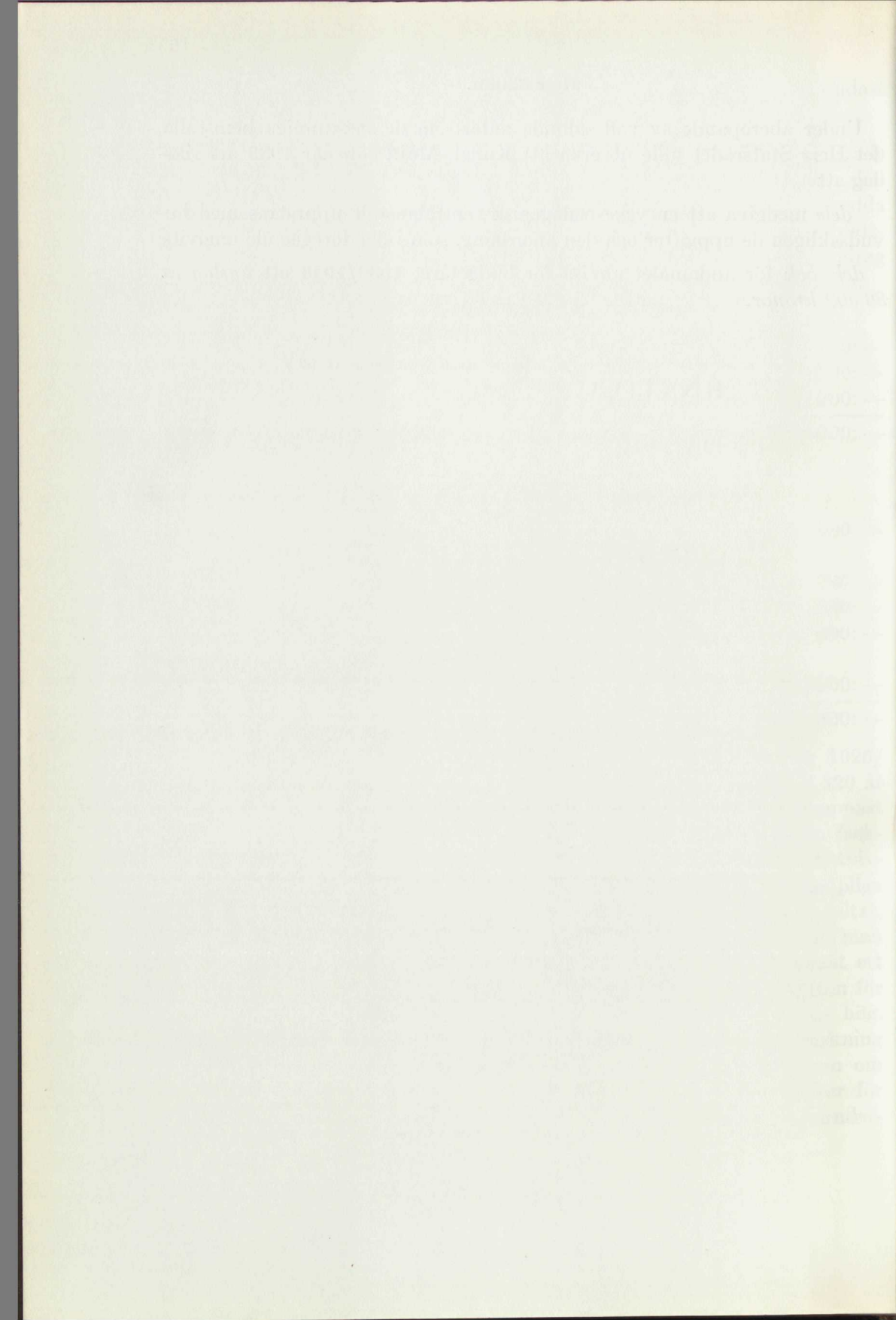
I det föregående är visat, dels hurusom antalet lärare, vilket år 1926/1927 utgjorde 1 002, enligt nu gjorda utredningar ökats till minst 2 420 år 1937, dels att summan av dem, som erhållit pedagogisk utbildning, knappast uppgår till hälften av sistnämnda antal och att även i avseende å den fackliga utbildningen mycket behöver förbättras. Det torde icke kunna betvivlas, att en bättre lärarutbildning liksom även bättre tillgång på lämpliga undervisningsmedel skulle kunna i hög grad öka undervisningens resultat. Det är givetvis svårt att uttrycka en dylik ökning i procent, men om man gör det blygsamma antagandet, att ökningen skulle uppgå till endast ett par procent, så torde därmed vara tydligt, att den relativt lilla utgiften för lärarutbildning, de sakkunniga här ovan beräknat, ingalunda är för hög. Ha de statsfinansiella förhållandena tidigare givit anledning till minskning och indragning av anslagen till lärarutbildningen, så synes omsorgen om statsmedlens ändamålsenliga användning nu mana till ökade utgifter för sagda utbildning, så att de stora belopp, som årligen utgivas för yrkesundervisningen, bliva till största möjliga gagn.

Hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts få de sakkunniga hemställa, det Herr Statsrådet ville utverka att Kungl. Maj:t föreslår 1939 års riksdag att

dels medgiva att en yrkespedagogisk centralanstalt upprättas med huvudsakligen de uppgifter och den anordning, som i det föregående angivits,

dels ock för ändamålet anvisa för budgetåret 1939/1940 ett *anslag* av 86 500 kronor.

DEL III

ALTERNATIVT FÖRSLAG AVSEENDE
YRKESPEDAGOGISKA CENTRALANSTALTENS
ANKNYTNING TILL SLÖJDLÄRARSEMINARIET
OCH TECKNINGSLÄRARINSTITUTET
RESPEKTIVE
KONSTFACKSKOLAN

JUNE 11

ALTERNATIVE FORSLAG
YRKESBILDNINGEN
ANKNÄVNINGEN
OCH TEKNISKA

BERÄKNINGEN

KONSTRUKTIONEN

Allmän motivering.

I det föregående ha de sakkunniga framhållit och räknat med att den yrkespedagogiska centralanstalten bör vara en fristående inrättning. Med hänsyn till att yrkesundervisningen och slöjdundervisningen i många fall komma varandra rätt nära, kan emellertid sättas i fråga, om icke även utbildningen av lärare för dessa undervisningsområden borde sammanföras. Betecknande är att slöjdlärarnas riksförbund numera omfattar även yrkeslärare och fördenskull antagit benämningen »slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund». Om slöjdlärarna erhålla sådan utbildning, som de sakkunniga föreslagit, synes troligt att de i många fall kunna bli lämpliga även för anställning vid anstalter för yrkesundervisning. Vidare är att märka att även teckningslärare ganska ofta bliva anlitade för vissa delar av yrkesundervisningen, ett förhållande som sannolikt kommer att bli än mera vanligt, ifall teckningslärarutbildningen blir ordnad i enlighet med de sakkunnigas i det föregående avgivna förslag. Slutligen må erinras om att yrkesundervisningen i stor utsträckning avser konsttekniska yrken och att lärarna i sådana fall givetvis böra äga en grundlig konstskolning. I betraktande av allt detta synas goda skäl tala för att samtliga de här avsedda anstalterna för lärarutbildning sammanfördes med konstfackskolan till ett organisatoriskt helt. Detta skulle otvivelaktigt vara lyckligt, om man blott kunde finna en ledning, som ägde tillräcklig förståelse för var och en av de olika anstalternas särskilda förhållanden och behov.

Gemensam styrelse. Vad angår konstfackskolans styrelse ha de sakkunniga föreslagit att denna skulle »förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av fyra år; att vid ledighet avgives förslag upptagande tre alternativ:

för ordförandeplatsen och en ledamot av skolöverstyrelsen samt för en ledamotsplats vardera av Stockholms stad, svenska slöjdföreningen, akademien för de fria konsterna, Sveriges hantverksorganisation, Sveriges industriförbund och landsorganisationen; samt

att skolans rektor skall vara självskriven ledamot i styrelsen» (1938: 8, sid. 76).

Enär utbildningen av lärare för yrkesundervisningen avser även handel och husligt arbete, så skulle en anknytning av yrkespedagogiska centralanstalten påkalla en utökning av styrelsen med ytterligare två ledamöter, en representerande handeln och en det husliga arbetet. Förslag till dessa ledamöter kunde lämpligen avgivas av Sveriges köpmannaförbund respektive Sveriges husmodersföreningars riksförbund.

Så sammansatt skulle styrelsen kunna anses väl skickad att handhava den yrkespedagogiska centralanstaltens lika väl som de övriga avsedda läroanstalternas angelägenheter.

Rektor och föreståndare. Konstfackskolans rektor kan väl icke tänkas äga särskild kompetens inom alla de ifrågakommande undervisningsområdena, men han bör kunna besitta djupgående pedagogiska insikter och äga sådan inblick i de olika läroanstalternas uppgifter jämte allmän organisationsförmåga, att han kan verka sammanhållande och tillse att de olika läroanstalterna tjäna varandra till ömsesidigt gagn. Vad angår de rent fackliga sidorna av undervisningen får han givetvis räkna med de olika avdelningsföreståndarnas och lärarnas hjälp. I syfte att teckningslärarinstitutets och slöjdlärarseminariets angelägenheter skola bli tillbörligt beaktade, ha de sakkunniga föreslagit att vederbörande föreståndare var för sig skola kallas till styrelsesammanträde, när ärende rörande deras respektive läroanstalter skola behandlas, samt att därvid vara föredragande och deltaga i beslutet (sid. 124). Detsamma bör naturligtvis gälla även beträffande föreståndaren för den yrkespedagogiska centralanstalten.

Nämnder. För att styrelsen icke skall bli onödigt belastad med ärenden, som röra endast den ena eller andra av ifrågavarande läroanstalter, bör styrelsen utse särskilda nämnder, *en* för teckningslärarinstitutet, *en* för slöjdlärarseminariet och *en* för yrkespedagogiska centralanstalten, vilka nämnder böra ha till uppgift att ägna särskild uppmärksamhet åt vederbörande anstalts angelägenheter och kunna besluta i frågor rörande undervisningens anordning o. d. eller eljest i frågor av mindre vikt. Dessa nämnder kunna lämpligen bestå av en ledamot av styrelsen såsom ordförande, vederbörande anstalts föreståndare samt en eller två andra personer med intresse och förståelse för anstaltens verksamhet.

Närmare föreskrifter i avseende härå böra givetvis meddelas i blivande stadgebestämmelser.

Om sålunda den kombinerade läroanstaltens ledning kunde anses tillfredsställande ordnad, så synes klart att betydande fördelar skulle vara att vinna. Detta har redan framhållits ifråga om teckningslärarinstitutets och slöjdlärarseminariets anknytning till konstfackskolan.

Lokaler och lärarkrafter. Beträffande teckningslärarinstitutet och slöjdlärarseminariet har bland annat syntts möjligt att för desamma anlita en del lokaler, som i varje fall måste finnas för konstfackskolan. Liknande gäller även ifråga om yrkespedagogiska centralanstalten, ifall den förlägges dit. Det särskilda utrymme, som behöves för centralanstaltens föreståndare och medhjälpare samt lager och expedition av undervisningsmedel, kan beredas dels invid konstfackskolans kollegierum dels i två av de vaktmästarbostäder, som enligt de sakkunnigas tidigare förslag rörande konstfackskolan ändå

kunna utrymmas. Här tillkommer endast någon kostnad för lokalernas iordningställande och möblering, vilken kostnad torde kunna uppskattas till högst 8 000 kronor. Vid nybyggnad för konstfackskolan torde där lokaler för även den yrkespedagogiska centralanstalten lätt kunna beredas. Om yrkespedagogiska centralanstaltens lokalfråga löses på detta sätt, skulle alltså ej bliva nödigt att, såsom i det föregående föreslagits (sid. 162), undantränga gymnastikkonsulenterna och bereda andra lokaler för dem.

Av skäl, som i det föregående framhållits, synes nödvändigt att utbildningen av lärare för yrkesundervisningen väsentligen sker genom relativt korta kurser av varierande art (sid. 151). Under sådant förhållande är naturligtvis ej gärna möjligt att på förhand uppgöra någon bestämd plan för ett samarbete med de övriga läroanstalterna ifråga om undervisningen och därvid använda lärarkrafter. Detta bör däremot kunna ske längre fram, när ifråga om utbildningen av yrkeslärare mera omfattande och regelbundna kurser kunna genomföras (jfr sid. 154). Tänkas kan emellertid att redan nu exempelvis de pedagogiska föreläsningarna för blivande slöjdlärare kunna bli lämpliga även för blivande yrkeslärare och att därigenom en del kostnader kunna sparas. Likaså torde vissa kompletteringskurser i fackliga ämnen med fördel kunna förläggas till konstfackskolan med anlitan av därvarande utrustning och lärarkrafter. Särskilt för lärare i konstekniska yrken torde det bli gagneligt att även under en huvudsakligen pedagogisk utbildningskurs samtidigt kunna stifta bekantskap med den fackliga undervisningen i konstfackskolan.

Ekonomiska fördelar. Vad som i ekonomiskt avseende kan vinnas genom yrkespedagogiska centralanstaltens anslutning till de övriga här avsedda läroanstalterna är med hänsyn till ovanberörda förhållanden knappast möjligt att utreda. De sakkunniga anse emellertid att arvodet till anstaltens föreståndare bör kunna sättas något lägre än som i det föregående beräknats, eftersom anstalten i detta fall ej skulle vara helt fristående. Lämpligt torde vara att arvodet bestämmes, liksom till föreståndaren för teckningslärarinstitutet, lika med avlöning åt lektor vid högre lärarinneseminarier jämte särskilt arvode å 960 kronor alltså $12\,495 + 960 = 13\,455$ kronor. Någon minskning i kostnaderna för assistent och kanslibiträde synes icke möjlig. Ej heller för reseersättningar, städning och kontorsmateriel torde kostnaderna kunna minskas. Det för anordnande av lärarkurser föreslagna beloppet 30 000 kronor torde däremot kunna sänkas något, därigenom att kostnaden för en del föreläsningar kan inbesparas, sannolikt dock ej mer än att för det angivna ändamålet ett belopp av minst 27 000 bör beräknas. Behovet av understöd åt kursdeltagarna blir givetvis lika, vare sig anstalten är fristående eller ej.

Sammanställning av kostnaderna.

Enligt vad nu är föreslaget skulle kostnaderna för yrkespedagogiska centralanstaltens första verksamhetsår kunna beräknas sålunda:

till avlöning åt föreståndaren	13 455: —	
» » » assistenten	10 020: —	
» » » kanslibiträde	4 395: —	27 870: —
» reseersättningar	1 000: —	
» städning	500: —	
» kontorsmateriel, annonser etc.	4 055: —	5 555: —
» anordnande av lärarkurser	27 000: —	
» understöd åt kursdeltagare	20 000: —	47 000: —
		<hr/>
	Summa kronor	80 425: —

I likhet med vad förut varit föreskrivet, bör anstaltens styrelse äga rätt att beträffande de utgiftsposter, vilka icke innefatta avlöning till ovan angivna personal, å en post göra minskning och å en annan ökning endast slutsumman icke överskrider.

Läroanstaltens benämning. Enligt de sakkunnigas sålunda avgivna förslag skulle den nya läroanstalten komma att bestå av:

- konstfackskola med ett flertal fackavdelningar och en allmän avdelning samt vissa påbyggnadskurser av högskolekaraktär, *konstfackskolan*;
- institut för utbildning av lärare i teckning och välskrivning vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, *teckningsläroinstitutet*;
- seminarium för utbildning av lärare i slöjd vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, *slöjdläroinstitutet*;
- yrkespedagogisk centralanstalt för utbildning av lärare vid anstalter för yrkesundervisning samt åstadkommande av dithörande undervisningsmedel, *yrkespedagogiska centralanstalten*.

Den så kombinerade läroanstalten borde lämpligen erhålla en för hela läroanstalten gemensam benämning. Och då den skulle komma att ersätta tekniska skolans efter utbrytningen av maskin- och byggnadsyrkesskolorna — bortsett från vissa aftonkurser — återstående delar, kunde synas lämpligt att den finge övertaga det gamla namnet: Tekniska skolan i Stockholm. Det kan emellertid icke bortses ifrån att läroanstalten enligt de sakkunnigas förslag, i olikhet med den nuvarande tekniska skolan, skulle bliva helt statlig och även i övrigt så olik denna, att en annan benämning vore motiverad. De sakkunniga ha icke kunnat finna någon benämning, som helt svarar mot läroanstaltens omfattning och de olika delarnas skilda art. Efter övertägande av olika alternativ få de sakkunniga emellertid föreslå att läroanstaltens olika avdelningar sammanfattas under den gemensamma benämningen: **Statens konstekniska skola.**

Hemställen.

För den händelse det nu ifrågavarande alternativet skulle anses böra genomföras, få de sakkunniga hemställa, det Herr Statsrådet ville utverka, att Kungl. Maj:t föreslår 1939 års riksdag att

1. dels medgiva, att vid den av de sakkunniga i annat sammanhang föreslagna konstfackskolan tillsammans med denna under gemensam benämning av *statens konsttekniska skola* upprättas:

- dels ett teckningslärarinstitut,
- dels ett slöjdlärarseminarium,
- dels ock en yrkespedagogisk centralanstalt, allt i huvudsaklig överensstämmelse med i det föregående angivna grunder;

2. dels för budgetåret 1939—1940 anvisa

I. för teckningslärarinstitutet:

a) till iordningställande av rum för föreståndaren med möblering och inredning ett <i>reservationsanslag</i> av kronor	5 000: —
b) till anskaffning av undervisningsmateriel och litteratur ett <i>reservationsanslag</i> av kronor	2 000: —
c) till avlöning åt lärare samt arvoden åt pedagogiska handledare ett <i>anslag</i> av kronor	8 635: —

II. för slöjdlärarseminariet:

a) till iordningställande av rum för föreståndaren med möblering och inredning ett <i>reservationsanslag</i> av kronor	5 000: —
b) till anskaffning av undervisningsmateriel och litteratur ett <i>reservationsanslag</i> av kronor	2 000: —
c) till avlöning åt lärare samt arvoden åt pedagogiska handledare ett <i>anslag</i> av kronor	5 380: —

III. för yrkespedagogiska centralanstalten:

a) till iordningställande av rum för föreståndaren m. fl. jämte möblering och inredning ett <i>reservationsanslag</i> av kronor	8 000: —
b) till anordnande av lärarkurser ett <i>reservationsanslag</i> av kronor	27 000: —
c) till understöd åt kursdeltagare ett <i>reservationsanslag</i> av kronor	20 000: —

- d) till omkostnader (reseersättningar, städning, kontorsmateriel och annonser etc.) ett *reservationsanslag* av kronor 5 555:—
- e) till avlöningar ett *anslag* av kronor 27 870:—;

med rätt för läroanstalternas styrelse att å de utgiftsposter, som icke avse avlöning åt ordinarie personal, å en post göra minskning och å en annan ökning, endast anslagsbeloppens summa icke överskrides.

3. dels besluta, att civila avlöningsreglementet skall från och med den 1 juli 1939 äga tillämpning å ordinarie befattningshavare vid ifrågavarande läroanstalter;

4. dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser och tillämpningsföreskrifter, som kunna erfordras för genomförande av de nyssnämnda avlöningsbestämmelserna eller eljest stå i samband därmed.

Om av någon anledning genomförandet av de sakkunnigas förslag angående konstfackskolan respektive teckningslärarinstitutet och slöjdlärarseminariet skulle bliva fördröjt, anse de sakkunniga angeläget att den yrkespedagogiska centralanstalten det oaktat bliver upprättad så snart ske kan, oberoende av förenämnda läroanstalter, alltså helt fristående enligt först angivna förslag och de sakkunnigas hemställan å sid. 165.

Sammanfattning av huvudpunkterna i de sakkunnigas förslag.

1. Undervisning i teckning och även i slöjd har sedan gammalt ansetts äga stor betydelse vid ungdomens uppfostran, men likväl kommit att intaga en mindre gynnad ställning i åtskilliga skolformer.

2. Därför synes angeläget *dels* att dessa ämnen tilldelas minst det timantal, som de enligt riksdagens tidigare uttalande skulle kunna erhålla, *dels* att lärarna i sagda ämnen få en utbildning, som svarar mot betydelsen av deras uppgift och den ställning de böra intaga vid respektive läroanstalter.

3. Vid flertalet *folkskolor* lär i allmänhet icke vara möjligt att anställa särskilda lärare i teckning och i slöjd, utan undervisningen i dessa ämnen torde där i regel alltjämt komma att meddelas av läraren i övriga ämnen.

Då den utbildning i teckning och i slöjd, som dessa lärare erhållit under seminarietiden, på grund av utbildningstidens ringa omfattning knappast kan anses tillräcklig, synes angeläget att tillfälle beredes folkskolans lärare att komplettera sin utbildning genom deltagande i fortbildningskurser i teckning och i slöjd.

Sådana kurser vid *Nääs* och eventuellt på andra orter böra därför anordnas i större utsträckning än hittills och deltagandet i desamma främjas. I den mån statsmedel härför erfordras, torde framställning därom böra göras av skolöverstyrelsen.

4. Vid större folkskolor, och där det genom sammanslagning av undervisningstimmar vid olika skolor kan bli möjligt, böra särskilda *facklärare* i teckning och i slöjd komma till användning.

5. Lärare i teckning och i slöjd vid de *allmänna läroverken* och liknande läroanstalter samt vid *folkskoleseminarierna* böra äga grundliga fackkunskaper och färdigheter, god pedagogisk utbildning och god förmåga att meddela undervisning, god estetisk skolning samt, särskilt beträffande teckningslärarna, grundliga kunskaper i konsthistoria.

6. För tillgodoseende av behovet av så utbildade lärare beräkna de sakkunniga efter omfattande utredning att i medeltal för år skulle utbildas 15 teckningslärare och 5 slöjdlärare (i manlig slöjd), varjämte 10 av teckningslärarna skulle få komplettera för vinnande av behörighet att undervisa, 5 i manlig och 5 i kvinnlig slöjd.

Behovet av lärare i kvinnlig slöjd anses i övrigt bli tillgodosett genom redan befintliga läroanstalter respektive det av 1936 års lärarutbildnings-sakkunniga föreslagna skolköks- och handarbetsseminariet, om detta kommer till stånd.

7. De sakkunniga föreslå att för utbildning av lärare i teckning och välskrivning i stället för den nuvarande för ändamålet avsedda avdelningen vid tekniska skolan i Stockholm (teckningslärarseminariet) upprättas ett *teckningslärarinstitut* anknutet till den av de sakkunniga i annat sammanhang föreslagna konstfackskolan.

För inträde i teckningslärarinstitutet skulle fordras, förutom viss ålder och intyg om lämplighet m. m., kunskaper och färdigheter i vissa ämnen motsvarande vad som fordras i studentexamen och med kvalificerat betyg i teckning.

Lärotiden skulle omfatta fyra år.

Det första året skulle vara allmänt förberedande och under andra terminen skulle förekomma vissa auskultationer och övningslektioner i och för prövning av elevernas lämplighet för lärarkallet.

Andra och tredje året skulle huvudsakligen avse fortsatt fackutbildning. Under tredje året skulle en avsevärd del av utbildningen i teckning och målning m. m. förläggas till konsthögskolan.

Dessutom skulle under detta år förekomma ytterligare auskultationer och undervisningsövningar för närmare prövning av elevernas lärarbegävnings.

Endast de, som väl fylla fordringarna och visa sig lämpliga för lärarkallet, skola vinna uppflyttning i andra respektive fjärde årskursen.

Den pedagogiska utbildningen är huvudsakligen förlagd till fjärde årskursen, vilken även är ägnad åt konstekniskt arbete.

Fria studier och enskilt arbete tänkas förekomma i stor utsträckning.

Bland undervisningsämnena intaga konsthistoria och konstekniskt arbete ett betydande rum.

Teckningslärare med sålunda avsedd utbildning torde ha goda förutsättningar att genom och jämte sin undervisning gynnsamt inverka på allmänhetens intresse och förståelse för fri och tillämpad konst.

8. För utbildning av lärare i manlig slöjd föreslå de sakkunniga ett *slöjdlärarseminarium* likaledes anknutet till konstfackskolan.

För inträde i slöjdlärarseminariet skulle fordras, förutom viss ålder och lämplighetsintyg m. m., dels god yrkesskicklighet förvärvad exempelvis i tvåårig verkstadsskola och genom praktiskt yrkesarbete under minst ett år, dels viss allmänbildning motsvarande vad som fordras i vissa ämnen i realexamen.

Lärotiden skulle omfatta två år.

Det första året skulle vara allmänt förberedande och under andra terminen skulle förekomma vissa auskultationer och övningslektioner i och för prövning av elevernas lämplighet för lärarkallet.

Den som jämte utbildningen i praktiskt yrkesarbete på egen hand, i lär-

lings- och yrkesskolor eller eljest, förvärvat de kunskaper och färdigheter, som meddelas i seminariets första årskurs, skall kunna vinna inträde direkt i den andra, om han även visar sig äga fallenhet för lärarkallet.

Det andra året avser huvudsakligen pedagogisk utbildning samt komplettering av färdigheten i olika slag av slöjdarbete.

Även i slöjdlärarseminariet är avsevärd tid anslagen till fria studier, och enskilt arbete tänkes förekomma i stor utsträckning.

9. Enär det beräknade antalet elever i teckningslärarinstitutet och i slöjdlärarseminariet är relativt ringa, anse de sakkunniga att nämnda elever till stor del kunna undervisas gemensamt med eleverna i *konstfackskolans allmänna avdelning*, vilket givetvis icke bör hindra att hänsyn tages till vardera elevgruppens olika förutsättningar och utbildningsmål.

10. För att bereda möjlighet att utöver teckningslärarutbildningen förvärva kompetens att undervisa i slöjd föreslå de sakkunniga att vid slöjdlärarseminariet anordnad ettårig *kompletteringskurs*.

För inträde i denna fordras, utom viss ålder och lämplighetsintyg m. m., att hava genomgått teckningslärarinstitutet samt att dessutom under minst ett år hava deltagit i yrkesmässigt arbete av för slöjduitbildningen lämplig art.

Lärotiden omfattar två terminer, den första nästan uteslutande avsedd för slöjdtekniskt arbete och den andra för fortsatt slöjdarbete samt för undervisningsövningar och slöjdens särskilda metodik.

Även i kompletteringskursen förekomma fria studier och enskilt arbete.

Den som förvärvat tillräcklig yrkeskicklighet skall kunna vinna inträde i andra terminen utan att genomgå den första.

11. Konstfackskolans styrelse anses kunna handhava även teckningslärarinstitutets och slöjdlärarseminariets angelägenheter, och konstfackskolans rektor skall hava inseende över den kombinerade läroanstalten i dess helhet.

För teckningslärarinstitutet skall emellertid finnas en särskild föreståndare, vilken tillika skall vara föreståndare för konstfackskolans allmänna avdelning.

Även för slöjdlärarseminariet skall finnas en särskild föreståndare.

Dessa föreståndare skola var för sig kallas till styrelsens sammanträde, när ärende rörande deras respektive läroanstalter föreligga till behandling, samt därvid vara föredragande och deltaga i besluten.

12. För att lärarna ständigt skola kunna följa med i utvecklingen på tecknings- och slöjdundervisningens område föreslå de sakkunniga att medel anvisas till fortbildningskurser och till resestipendier.

13. Att en väl ordnad *yrkesundervisning* är av stor betydelse ej blott för ungdomens fostran och framtida förvärvsmöjligheter utan även för

näringslivet är sedan länge erkänt och ofta framhållet. Särskilt på senare tid ha betydande medel anvisats till understöd åt anstalter för yrkesundervisning.

14. Att för denna undervisning fordras väl kvalificerade *lärare* har likaledes beaktats. I anslutning till 1918 års riksdagsbeslut om upprättande av lärlings- och yrkesskolor förordades kraftiga åtgärder för utbildning av erforderliga lärare.

15. Med anledning härav upprättades år 1921 en *yrkespedagogisk centralanstalt* med uppgift att anordna kurser för utbildning av lärare vid yrkesundervisningen samt verka för åstadkommandet av undervisningsmedel (kompendier, åskådningsmateriel o. d.).

På grund av statsfinansiella svårigheter blev denna anstalt indragen år 1929 och efter denna tid ha endast smärre, tidvis inga, anslag för ändamålet anvisats.

16. De sakkunniga framhålla, att lärarna vid yrkesundervisningen äro minst lika mycket i behov av facklig och pedagogisk utbildning som exempelvis lärarna i slöjd samt att fortsatta åtgärder för åstadkommande av lämpliga undervisningsmedel äro starkt behövliga. Vidare framhålles att lärare i konstekniska ämnen böra besitta en grundlig smakskolning.

17. Med hänsyn härtill föreslå de sakkunniga ett återupprättande av den *yrkespedagogiska centralanstalten* i en mera utvecklade och stabiliserade form.

Anstalten skulle stå under skolöverstyrelsens inseeende, men hava egen föreståndare och egen styrelse liksom andra läroanstalter.

Dess uppgift skulle vara att, under samverkan med förefintliga skolor för yrkesundervisning i Stockholm och på andra orter, anordna kurser för utbildning av lärare vid yrkesundervisningen samt att verka för tillkomsten av lämpliga undervisningsmedel.

18. Kurserna skola vara av olika slag, dels *pedagogiska* avsedda att utbilda lärarna i konsten att undervisa, dels *fackliga* avsedda att meddela kompletterande utbildning i olika yrkesämnen.

Kursernas olika beskaffenhet påkallas dels av yrkenas mångfald och de förekommande undervisningsämnenas olika art, dels ock av de blivande lärarnas olika förkunskaper och förutsättningar i övrigt.

19. Kursernas olikhet betingas även därav, att de förekommande skolorna för yrkesundervisning arbeta under mycket varierande förhållanden. Många av dem ha endast aftonundervisning och äro av så liten omfattning, att de icke kunna erbjuda de erforderliga lärarna något större antal undervisningstimmar. Detta gör att man ej heller kan förvänta, att dessa lärare skola underkasta sig några större uppoffringar för särskild utbildning.

20. Med hänsyn härtill har städse ansetts nödigt att främja deltagandet i de anordnade kurserna genom understöd åt deltagarna. De sakkunniga föreslå att medel anvisas för sådant understöd enligt samma grunder som tidigare tillämpats.

21. På senare tid ha allt flera skolor tillkommit, som kunna erbjuda sina lärare full tjänstgöring och därigenom funnit möjligt att reglera tjänsterna för beredande av pension.

De sakkunniga anse, att så bör kunna ske i större utsträckning genom skolornas centralisering till större enheter och att detta skulle vara till fördel även med hänsyn till möjligheten att erhålla väl kvalificerade lärare.

22. I betraktande härav föreslå de sakkunniga att skolöverstyrelsen fastställer vissa fordringar för behörighet till reglerad tjänst och angiva själva förslag till bestämmelser i sådant avseende.

23. Om möjligheterna till full tjänstgöring vid yrkesundervisningen på ovan angivna sätt förbättras, anse de sakkunniga att förutsättningar därigenom kunna skapas för mera grundlig och omfattande utbildning av yrkeslärare lika väl som för slöjdlärare.

24. Eftersom slöjdundervisningen i många fall kommer yrkesundervisningen nära och, såsom redan framhållits, slöjdundervisningen har mycket gemensamt med teckningsundervisningen samt yrkesundervisningen i stor utsträckning avser konstekniska yrken och vid densamma ofta användas teckningslärare, så anse de sakkunniga, att det under vissa förutsättningar skulle vara lämpligt, att den yrkespedagogiska centralanstalten inrangerades under samma ledning som de övriga här avsedda läroanstalterna.

25. I så fall föreslå de sakkunniga att styrelsen utökas med representanter för även de till yrkesundervisningen hörande områdena handel och husligt arbete samt att styrelsen utser särskilda nämnder, *en* för teckningslärarinstitutet, *en* för slöjdlärarseminariet och *en* för yrkespedagogiska centralanstalten, vilka nämnder skola ha till uppgift att ägna särskild uppmärksamhet åt vederbörande anstalts angelägenheter och besluta angående undervisningens anordning m. m.

26. Yrkespedagogiska centralanstaltens föreståndare skulle givetvis ha samma ställning och befogenhet i förhållande till styrelsen som föreståndarna för teckningslärarinstitutet och slöjdlärarseminariet.

27. Konstfackskolans rektor skulle även enligt detta alternativ hava inseedet över hela läroanstalten.

28. Till sist framhålla de sakkunniga, att det möjligen kan vara lämpligt att den så kombinerade läroanstalten får övertaga den gamla benämningen *tekniska skolan i Stockholm* eller hellre erhåller en särskild benämning, förslagsvis: *Statens konstekniska skola*.

1888. The first thing I noticed when I stepped out of the
door of the hotel was a cold wind that seemed to have
been waiting for me. I had heard that the weather in
this part of the world was terrible, but I had not
realized how true it was. The wind was not just cold,
it was biting. It seemed to penetrate my coat and
reach for my bones. I had to close my eyes and
hold my hands to my face to keep them from
freezing. I had heard that the weather was bad,
but I had not realized how true it was. The wind
was not just cold, it was biting. It seemed to
penetrate my coat and reach for my bones. I had
to close my eyes and hold my hands to my face to
keep them from freezing. I had heard that the
weather was bad, but I had not realized how true
it was. The wind was not just cold, it was biting.
It seemed to penetrate my coat and reach for my
bones. I had to close my eyes and hold my hands
to my face to keep them from freezing. I had
heard that the weather was bad, but I had not
realized how true it was. The wind was not just
cold, it was biting. It seemed to penetrate my
coat and reach for my bones. I had to close my
eyes and hold my hands to my face to keep them
from freezing. I had heard that the weather was
bad, but I had not realized how true it was. The
wind was not just cold, it was biting. It seemed
to penetrate my coat and reach for my bones. I
had to close my eyes and hold my hands to my
face to keep them from freezing. I had heard that
the weather was bad, but I had not realized how
true it was. The wind was not just cold, it was
biting. It seemed to penetrate my coat and reach
for my bones. I had to close my eyes and hold
my hands to my face to keep them from freezing.

DEL IV

BILAGOR TILL FÖRELIGGANDE

BETÄNKANDE

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Year
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880

Handwritten notes on the right side of the page, possibly providing context or commentary for the table.

DEPARTMENT OF THE INTERIOR
 BUREAU OF LAND MANAGEMENT
 BRANCKAGE

Main body of handwritten text, likely a detailed report or record, covering the period from 1870 to 1880. The text is dense and spans most of the page width.

**Sammanställning angående elevernas i teckningslärarseminariets
årskurs I året 1936—1937 utbildning före inträdet m. m.**

Nummer m = manl., k = kvinnl.	Antal terminer i skolan	Använda t:r i aftonskolan ell. kvinnliga skolan i ämnena								
		Geom. kon- struktionsritn.	Perspektivlära	Frihands- teckning	Konstind. fackteckn.	Figur- teckning	Målning	Ornam.- modellering	Textning	Summa
1 m	6	88	36	550	176	58	282	36	122	1 348
2 »	4	48	22	190	134	64	117	40	46	661
3 »	4	166	58	199	164	42	276	48	72	975
4 »	8	120	38	297	118	60	120	58	68	879
5 »	6	20	24	216	200	52	177	20	60	769
6 »	6	20	26	467	212	72	126	36	76	1 035
7 »	6	74	18	224	134	46	114	48	28	686
8 »	2	18	16	207	116	46	66	18	26	513
9 »	6	64	40	257	140	58	327	20	76	982
10 »	4	142	58	320	130	64	225	26	62	1 027
11 »	3	36	26	103	70	42	261	32	34	604
12 k	6	296	84	416	359	40	148	45	296	1 684
13 »	4	278	70	286	153	40	172	75	186	1 260
14 »	4	310	70	310	182	38	168	48	202	1 328
15 »	4	290	74	304	352	38	156	54	188	1 456
16 »	4	278	52	310	188	36	88	63	186	1 201
17 »	4	300	64	290	175	32	164	60	190	1 275
18 »	4	302	52	316	360	34	152	60	202	1 418
19 »	4	282	80	300	317	40	164	93	200	1 467
20 »	4	302	54	324	199	40	180	90	206	1 395
21 »	4	254	36	264	273	36	144	81	148	1 236
Summa		3 688	998	6 150	4 152	978	3 627	1 051	2 674	
Medeltal		176	48	293	198	47	173	50	127	

Dessutom kunna eleverna ha deltagit i stil- och formlära, men anteckning härom saknas.
¹ 3 avdelningar i ämnet.

1. Identifieringsnummer: 1933—34/123, 1934—35/162, 1935—36/331.
Född 18/10 1916, inskriven i aftonskolan 22/9 1933, i högre konstind. skolan ht 1936.
Avlagt realexamen. Arbetat på motorverkstad under 6 månader. Hemarbete i geom. konstruktionsritning, perspektivlära samt med skisser i konstindustriell fackteckning, textning och dekorationsmålning.
2. Identifieringsnummer: 1934—35/469, 1935—36/373.
Född 5/4 1914, inskriven i aftonskolan 16/10 1934, i högre konstind. skolan ht 1936.
Avlagt studentexamen. Hemarbete se nr 1.

3. Identifieringsnummer: 1934—35/176, 1935—36/254.
Född 18/2 1918, inskriven i aftonskolan 28/9 1934, i högre konstind. skolan ht 1936.
Avlagt realexamen. Hemarbete se nr 1.
4. Identifieringsnummer: 1932—33/136, 1933—34/183, 1934—35/497, 1935—36/553.
Född 3/11 1915, inskriven i aftonskolan 23/9 1932, i högre konstind. skolan ht 1936.
Avlagt realexamen. Hemarbete se nr 1.
5. Identifieringsnummer: 1933—34/248, 1934—35/473, 1935—36/614.
Född 9/9 1915, inskriven i aftonskolan 2/10 1933, i högre konstind. skolan ht 1936.
Flyttad till II:dra gymnasieringen vid h. allm. läroverket i Kristianstad. Elev i tekniska skolan i Kristianstad läsåret 1932—33 (dekorationsmålning och yrkesritning för konsthantverk). Hemarbete i geom. konstruktionsritning och perspektivlära samt med skissarbete.
6. Identifieringsnummer: 1933—34/365, 1934—35/396, 1935—36/666.
Född 4/8 1912, inskriven i aftonskolan 3/10 1933, i högre konstind. skolan ht 1936.
Avlagt realexamen. Praktiserat i yrkesmålning vid statens järnvägar sommaren 1936. Hemarbete se nr 1 samt med modelleringskisser.
7. Identifieringsnummer: 1933—34/182, 1934—35/304, 1935—36/633.
Född 27/3 1915, inskriven i aftonskolan 29/9 1933, i högre konstind. skolan ht 1936.
Avlagt realexamen. Praktiserat på tidningsredaktion och tidningsexpedition c:a 6 mån. (journalistik samt annons- och reportagetekning). Hemarbete se nr 1.
8. Identifieringsnummer: 1934—35/334.
Född 24/4 1915, inskriven i aftonskolan 2/10 1934, i högre konstind. skolan ht 1935. (Uppskov till ht 1936 på grund av värnpliktstjänstgöring.)
Avlagt studentexamen. Hemarbete se nr 1.
9. Identifieringsnummer: 1933—34/263, 1934—35/273, 1935—36/609.
Född 25/3 1914, inskriven i aftonskolan 2/10 1933, i högre konstind. skolan ht 1936.
Flyttats till ring III av 4-årigt realgymnasium. Praktiserat 9 veckor vid Karlskrona porslinsfabrik såsom dekoratör samt 2 månader vid Karlskrona byggnadskontor såsom textare och kartritare m. m. Hemarbete se nr 5.
10. Identifieringsnummer: 1934—35/157, 1935—36/255.
Född 22/6 1916, inskriven i aftonskolan 26/9 1934, i högre konstind. skolan ht 1936.
Avlagt realexamen. Varit elev i tekniska skolan i Kristianstad (frihandsteckning, figurteckning och dekorationsmålning). Hemarbete se nr 1.
11. Identifieringsnummer: 1934—35/542, 1935—36/636.
Född 2/4 1911, inskriven i aftonskolan 7/1 1935, i högre konstind. skolan ht 1936.
Avlagt studentexamen. Har c:a 2 års bankpraktik. Hemarbete i geom. konstruktionsritning, perspektivlära, konstind. fackteckning, textning och modellering.

12. Identifieringsnummer: 1933—34/89, 1934—35/110, 1935—36/132.
Född 13/4 1914, inskriven i kvinnl. skolan 2/10 1933, i högre konstind. skolan ht 1936.
Genomgått 8-klassigt flickläroverk. Besökt en målarskola i hemstaden under ca 4 månader.
13. Identifieringsnummer: 1934—35/72, 1935—36/125.
Född 7/9 1915, inskriven i kvinnl. skolan 1/10 1934, i högre konstind. skolan ht 1936.
Genomgått 8-klassigt flickläroverk samt en vävkurs.
14. Identifieringsnummer: 1934—35/81, 1935—36/97.
Född 5/7 1918, inskriven i kvinnl. skolan 1/10 1934, i högre konstind. skolan ht 1936.
Avlagt realexamen.
15. Identifieringsnummer: 1934—35/37, 1935—36/44.
Född 7/4 1917, inskriven i kvinnl. skolan 25/9 1934, i högre konstind. skolan ht 1936.
Genomgått 8-klassigt flickläroverk.
16. Identifieringsnummer: 1934—35/76, 1935—36/98.
Född 17/12 1915, inskriven i kvinnl. skolan 1/10 1934, i högre konstind. skolan ht 1936.
Genomgått 8-klassigt flickläroverk.
17. Identifieringsnummer: 1934—35/85, 1935—36/96.
Född 9/8 1915, inskriven i kvinnl. skolan 1/10 1934, i högre konstind. skolan ht 1936.
Genomgått 8-klassigt flickläroverk samt kurs i maskinskrivning och steno-
grafi vid yrkesskola.
18. Identifieringsnummer: 1934—35/75, 1935—36/86.
Född 5/9 1912, inskriven i kvinnl. skolan 30/9 1934, i högre konstind. skolan ht 1936.
Avlagt realexamen.
19. Identifieringsnummer: 1934—35/137, 1935—36/124.
Född 5/8 1917, inskriven i kvinnl. skolan 4/10 1934, i högre konstind. skolan ht 1936.
Avlagt realexamen. Genomgått vävkurs under 3 månader.
20. Identifieringsnummer: 1934—35/97, 1935—36/103.
Född 22/2 1917, inskriven i kvinnl. skolan 1/10 1934, i högre konstind. skolan ht 1936.
Genomgått 8-klassigt flickläroverk.
21. Identifieringsnummer: 1934—35/22, 1935—36/106.
Född 24/9 1916, inskriven i kvinnl. skolan 19/9 1934, i högre konstind. skolan ht 1936.
Genomgått 8-klassigt flickläroverk. Utfört huvudsakligen textning på ut-
ställningen Fritiden i Ystad under 5 veckor 1936.

Antalet elever i teckningslärarseminariet åren 1925—1936.

Å r	Manliga			Kvinnliga			Summa
	Årskurs			Årskurs			
	1	2	3	1	2	3	
1925—26	10	10	9	15	16	16	76
1926—27	6	9	9	10	16	15	65
1927—28	4	6	9	16	10	15	60
1928—29	4	4	5	10	15	11	49
1929—30	5	4	4	9	9	15	46
1930—31	10	5	4	13	9	9	50
1931—32	6	8	5	16	13	9	57
1932—33	10	5	8	11	15	13	62
1933—34	8	10	5	12	11	15	61
1934—35	2	7	10	16	12	11	58
1935—36	7	1	7	14	16	13	58
1936	11	7	1	10	14	16	59

**Sammanställning angående ämnen och undervisningstimmar i tecknings-
lärarseminariet året 1936—1937.**

Ä m n e n	Antal veckotimmar i årskurs			Summa timmar
	1	2	3	
Frihandsteckning, metodik	4	4	—	288
D:o, undervisningsövningar	2	2	—	144
Linearritning, metodik och undervisningsövningar	1	1	—	72
Välskrivning	1 ^{1/2}	1 ^{1/3}	—	64
D:o, metodik och undervisningsövningar	^{2/3}	^{2/3}	—	48
Dräktstudier m. m.	—	—	4	144
Figurteckning, manliga	6	3 ^{1/2}	3 ^{1/2}	468
D:o, kvinnliga	4	1 ^{3/4}	1 ^{3/4}	270
Anatomi, 15 föreläsningar	^{1/2}	—	—	15
Konsthistoria	2	2	2	216
Skrift och heraldik	1 ^{1/2}	1 ^{1/2}	1 ^{1/2}	162
Skärning i trä	2	2	2	216
Målning, medeltal	8	3	8	684
Ornamentsmodellering	—	5	—	180
Figurmodellering	3	—	—	108
Gipsgjutning	—	6	6	402
Konstind. fackt., medeltal	10 ^{1/2}	10	10	1 098
Summa manliga	42 ^{2/3}	41	37	4 309
» kvinnliga	40 ^{2/3}	39 ^{1/4}	35 ^{1/4}	4 111
Dessutom i <i>konsthandverkligt arbete</i> i något av följande fack:				
Tecknare för textila mönster	4	8	12	864
Dekorationsmålare	—	—	—	—
Modellörer och bildhuggare	—	6	4	360
Keramister	1	5	5	400
Möbelritare	—	5	5	360
Ciselörer och gravörer	3 ^{1/2}	7 ^{1/4}	7 ^{3/4}	666
Tecknare för tryck o. bokhandverk, kvinnliga ..	1 ^{1/2}	4 ^{1/2}	5	396

**Uppgifter angående de under åren 1927—1936 från teckningslärar-
seminariet utgångna elevernas verksamhet m. m.**

Utgångna år	Antal			Ej innehaft anställning	Huvudsakligen (eller uteslutande)					Fortsatt utbildning	Tidvis arbetslös	De i kol. II upptagna därjämte				Slutat i kol. II—V angiven verksamhet
	utgångna	tillfrågade	svarat		tecknings- lärare	konsttekniker	slöjdlärare	annan verk- samhet	VIII			IX	X	XI		
															I	
1927	24	22	17	—	14	2	—	1	1	10	9	4	4	3		
1928	23	21	17	1	13	3	—	—	1	7	4	3	—	—		
1929	15	14	11	—	10	1	—	—	—	7	6	2	4	2		
1930	18	18	13	—	8	3	1	1	1	7	2	2	2	4		
1931	13	13	11	—	10	1	—	—	—	4	4	5	2	2		
1932	16	14	11	1	8	2	—	—	3	5	2	4	1	—		
1933	20	20	18	—	15	3	—	—	3	8	7	6	2	2		
1934	19	19	16	1	14	1	—	—	2	4	7	5	2	—		
1935	19	18	12	1	10	—	—	1	1	8	4	1	2	—		
1936	20	20	17	1	14	2	—	—	1	6	4	5	—	—		
Summa	187	179	143	5	116	18	1	3	13	66	49	37	19	13		

Anmärkelningar till kolumn:

- I. Beror i regel på giftermål.
- II. Anställning förnämligast vid allmänbildande skolor och seminarier men även vid lärlings- och yrkesskolor m. fl. i teckning och välskrivning.
- III. Anställning såsom reklammän, diverse konstteknisk verksamhet, å keramikfabrik.
- IV. Anställning som slöjdlärlarinna för gossar vid arbetsstuga.
- V. På ritkontor, vid museum o. d.
- VI. I regel genomgång av kurser i slöjd, studerat vid konstskola eller konsthögskolan, även kartritningskurs.
- VII. De allra flesta i denna kolumn upptagna äro teckningslärare. I många fall har mindre eller större tid förflutit efter examen tills anställning erhållits. I något fall har värnpliktstjänstgöring hindrat anställning.
- VIII. Utfört arbeten i bokbinderi, textila arbeten, dekorationsmålning, reklam. Även tjänstgjort vid eller arbetat å konst- och hemslöjdsanstalter, heminredningsfirmor samt såsom lärare i konsttekniska ämnen vid lärlings- och yrkesskolor m. fl.
- IX. Omfattar både manlig och kvinnlig slöjd; med den senare har även kunnat förenas vävning och konsthantverk eller bokbinderi. De som endast tillfälligt haft ett fåtal timmar ha ej upptagits.
- X. Någon gång lärare i konsthistoria vid samskola eller kommunal flickskola, skrivbiträde, rektor vid yrkesskola, rit- och modelleringsarbete på olika institutioner, museiarbete, arbete som utövande konstnär. Diverse sysselsättning.
- XI. Kan bero på giftermål.

Orter och skolor	A n t a l v e e c k o t i m m a r						Beräknat behov av lärare i						Anmärkingar		
	Hösterminnen 1886 i			Beräknat behov i			Teckning	Slöjd			Teckning och				
	Teckning	Manl. slöjd	Kvinnl. slöjd	Summa	Teckning	Manl. slöjd		Kvinnl. slöjd	Summa	m.	kv.	sl. m.		sl. kv.	sl. m.kv.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
20. Brunnby, högre folkskola	*2	—	—	2	2	—	—	2	—	—	—	—	—	(1)°	2-årig. °Se Höganäs.
21. Bräcke, kom. mellanskola	{*4 *4}	—	4	12	8	7	4	19	—	—	—	—	—	1°	°Se Ånge.
22. Båstad, högre folkskola	*2	—	4	6	2	—	4	6	—	—	—	—	—	(1)°	2-årig. °Se Laholm.
23. Djursholm, samskola	{28 14}	28	3	120	42	47	31	120	1	1	1	1	1	—	{ Dessutom konsthistoria 1 vt.
24. Dommarvet, samrealskola	18	19	10	28	18	14	12	44	—	—	—	1	1	—	—
25. Eksjö, högre a. läroverk	30	4	10	44	30	18	10	58	—	—	—	1	1	—	—
26. Emmaboda, kom. mellanskola	8	—	—	8	8	7	4	19	—	—	—	—	—	1	—
27. Enköping, samrealskola	{23 34}	4	{18 4}	39	23	15	12	50	—	—	—	1	1	—	—
28. Eskilstuna, högre a. läroverk	{34 7}	4	16	61	41	24	16	81	1	—	—	1	1	—	—
29. Eskilstuna, elem.läroverk f. fl.	17	—	22	39	17	—	22	39	—	—	—	—	1 (1)	—	—
30. Eskilstuna, maskinfackskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31. Eslöv, samrealskola o. kom. samgymnasium	24	—	8	32	24	14	12	50	—	—	—	1	1	—	—
32. Falkenberg, samrealskola	18	4	8	30	18	14	8	40	—	—	—	1	1	—	—
33. Falköping, samrealskola	24	10	12	46	24	20	12	56	—	—	—	1	1	—	—
34. Falsterbo, högre folkskola	*4	—	—	4	4	—	—	4	—	—	—	—	—	(1)°	2-årig. °Se Vellinge.
35. Falun, högre a. läroverk	{33 110}	16	12	61	43	43	12	98	—	—	—	2	1	—	—
36. Falun, kom. flickskola	19	—	22	41	19	—	22	41	—	—	—	—	1 (1)	—	—
37. Falun, högre folkskola	{4 *2}	4	16	26	6	4	20	30	—	—	—	—	—	1	—
38. Falun, folkskoleseminarium	24	{18 5}	27 16}	90	24	23	43	90	—	—	1	1	1	—	—
39. Filipstad, samrealskola	10	2	4	16	10	7	4	21	—	—	—	—	—	1	—
40. Finspång, kom. mellanskola	8	—	—	8	8	7	4	19	—	—	—	—	—	1	—
41. Flen, högre folkskola	{*4 *3}	—	—	7	7	—	—	7	—	—	—	—	—	1°	{4-årig. °Se Katrineholm.
42. Fleninge, högre folkskola	—	—	4	4	—	—	4	4	—	—	—	—	—	(1)°	2-årig. °Se Kattarp.
43. Göteborg, högre latinläroverk	{34 30}	10	—	74	64	51	—	115	1	1	—	1 (1)	—	—	—
44. Göteborg, högre realläroverk	{34 33}	12	—	79	67	54	—	121	1	1	—	2	—	—	—
45. Göteborg, h. a. lärov. f. fl.	28	—	{12 8}	48	28	—	20	48	—	—	—	—	—	1 (1)	—
46. Göteborg, västsv. realskola	26	10	—	40	29	29	—	101	—	—	—	—	—	—	{Från 1/7 1938 högre

Orter och skolor	A n t a l v e c k o t i m m a r						Beräknat behov av lärare i						Anmärkingar		
	Hösterminen 1936 i			Beräknat behov i			Teckning	Stöjd			Teckning och				
	Teckning	Manl. stöjd	Kvinnl. stöjd	Summa	Teckning	Manl. stöjd		Kvinnl. stöjd	Summa	m.	kv.	m.		sl. kv.	sl. m.kv.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
68. Gävle, borgarsk. o. högre handelsinstitut	19	{ 10 } 4	14	47	19	14	14	47	—	—	—	(1)	1	—	
69. Hallsberg, samrealskola	18	2	8	28	28	14	8	40	—	—	—	1	1	—	
70. Halmstad, högre a. läroverk ..	{ 26 } { 21 }	16	14	67	47	41	14	102	—	1	—	1	1	—	
71. Halmstad, kom. flickskola	25	—	{ 12 } { 31 } 8	66	25	—	41	66	—	—	1	—	1	—	
72. Haparanda, högre a. läroverk	29	14	10	43	29	15	10	54	—	—	—	1	(1)	—	
73. Haparanda, småskolesem.	{ 2 } *2 *1 *1 *1	4	9	20	7	4	9	20	—	—	—	(1)	1	—	
74. Hedemora, samrealskola	15	—	{ 14 } 4	23	15	12	8	35	—	—	—	—	—	1	
75. Herrljunga, högre folkskola ..	*4	—	—	4	8	7	4	19	—	—	—	—	—	1	
76. Herrsättra, internatskola	12	—	{ 1 } { 15 } 14	18	2	—	16°	18	—	—	—	—	—	1	
77. Hjo, kom. mellanskola	{ *5 } *12 *2	16	{ 12 } 8	45	10	7	4	21	—	—	—	—	—	1	
78. Hofors, högre folkskolor	31	4	14	49	31	16	14	61	—	—	—	1	1	—	
79. Hudiksvall, högre a. läroverk ..	15	—	6	21	15	7	6	28	—	—	—	—	—	1	
80. Huskvarna, samrealskola	*6	1	4	11	8	12	6	26	—	—	—	—	—	1	
81. Hyltebruk, högre folkskola ...	{ 32 } { 21 }	12	—	65	53	64	—	117	2	2	—	—	—	—	
82. Hälsingborg, högre a. läroverk för gossar	23	—	20	43	23	—	20	43	(1)	—	—	—	1	—	
83. Hälsingborg, högre a. lärov. f. fl.	{ 7 } 15 24	—	{ 24 } 15	48	18	—	30	48	(1)	—	—	—	1	—	
84. Hälsingborg, h. elementarsk. f. fl.															

{ 2-årig, under utbyggnad till 4-årig med övergång till kom. mellanskola. }
{ Hjäri ingår även husligt arbete. }

{ Delvis under utbyggnad. }
{ Se Storvik. }

{ 3-årig, under utbyggnad till 4-årig med övergång till kom. mellanskola. }

{ Dessutom konsthisto- }

Orter och skolor	A n t a l v e c k o t i m m a r					Beräknat behov av lärare i					Anmärkningar					
	Hösterminen 1906 i		Beräknat behov i			Teckning	Slöjd		Teckning och							
	Teckning	Manl. slöjd	Kvinnl. slöjd	Summa	Manl. slöjd		Kvinnl. slöjd	Summa	sl. m.	sl. kv.		sl. m.kv.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
111. Karlstad, högre elementarläroverk för flickor	28	—	{ 26 } { 12 }	66	28	—	38	66	—	—	1	—	1	—	{ Dessutom konsthistoria *3 vt.	
112. Karlstad, folkskoleseminarium	26	32	28	86	26	32	28	86	—	—	—	2	1	—	°Se Flen.	
113. Katrineholm, samrealskola ...	17	2	6	25	17	14	8	39	—	—	—	1	(1)°	—	{ 2-årig. °Se Allerum och Fleninge.	
114. Kattarp, högre folkskola	*4	—	4	8	4	—	4	8	—	—	—	—	—	1°	—	
115. Kinna, kom. mellanskola	{ *4 } { *2 }	—	—	6	8	7	4	19	—	—	—	—	—	1	—	
116. Kiruna, samrealskola	18	{ 2 } { 2 }	{ 4 } { 4 }	30	18	14	8	40	—	—	—	1	1	—	—	
117. Klintehamn, högre folkskola ...	*2	—	6	8	2	—	6	8	—	—	—	—	—	1	2-årig.	
118. Klippan, samrealskola	12	2	4	18	12	10	6	28	—	—	—	—	—	1°	°Se Åstorp.	
119. Kopparberg, kom. mellanskola	{ *6 } { *2 }	—	2	10	8	7	4	19	—	—	—	—	—	1	—	
120. Kristianstad, högre a. läroverk	{ 33 } { 7 }	4	12	58	42	40	12	94	—	—	—	2	1	—	—	
121. Kristianstad, kom. flickskola .	31	—	28	59	31	—	28	59	—	—	—	—	2	—	—	
122. Kristianstad, högre folkskolor	{ 4 } { 3 } { *2 }	—	{ 16 } { 11 }	36	9	—	27	36	—	—	—	—	—	1	3-åriga.	
123. Kristinehamn, högre a. läroverk	{ 32 } { 9 }	6	16	63	41	35	16	92	—	—	—	2	1	—	—	
124. Kristinehamn, kom. flickskola	16°	—	{ 28° } { 12° }	46	16	—	30	46	—	—	—	—	1 (1)	—	{ Därav konsthistoria 1 vt. °Vävning 5 vt. och °°°do 1 vt.	
125. Kungsbacka, kom. mellanskola	9	—	—	9	9	7	6	22	—	—	—	—	—	1°	°Se Onsala.	
126. Kungälv, kom. mellanskola ..	9	—	—	9	9	7	4	20	—	—	—	—	—	1	—	
127. Köping, samrealskola	8	2	6	16	8	7	6	21	—	—	—	—	—	1	—	
128. Laholm, samrealskola	8	—	4	12	8	5	4	17	—	—	—	—	—	1°	°Se Båstad.	
129. Landskrona, högre a. läroverk	{ 33 } { 2 }	4	8	47	35	27	8	70	—	—	—	2	(1)	—	—	
130. Landskrona, kom. flickskola .	126	—	{ 32 } { 11 }	59	26	—	33	59	—	—	—	—	—	2	—	
131. Landskrona, småskolesem.	8	—	{ 8 } { *4 }	20	8	—	12	20	—	—	—	—	—	1	—	
132. Leksand, samrealskola	18	—	14	12	8	7	6	21	—	—	—	—	—	—	1°	°Se Rättvik.
133. Lidnäs, högre a. läroverk	{ 28 }	19	18	62	49	61	18	81	—	—	—	—	—	—	—	{ Dessutom konsthistoria 1 vt.

135. Lilla Edet, kom. mellanskola	{*4}	—	4	12	8	7	6	21	—	—	—	—	—	—	—	1
136. Lindesberg, kom. mellanskola	13	—	18	21	13	9	8	30	—	—	—	—	—	—	—	1
137. Linköping, högre a. läroverk . . .	{30}{29}	8	—	67	59	59	—	118	1	1	—	2	—	—	—	—
138. Linköping, kom. flickskola	36	—	{28}{24}	88	36	—	52	88	1	—	1	—	—	—	1	—
139. Linköping, folkskoleseminarium	25	32	21	78	25	32	21	78	—	—	—	—	—	—	1	—
140. Ljungby, samrealskola	9	—	4	13	9	9	4	22	—	—	—	—	—	—	1	—
141. Ljusdal, kom. mellanskola	16	—	4	20	16	14	6	36	—	—	—	—	—	—	1	—
142. Ludvika, samrealskola	18	—	8	26	18	18	8	44	—	—	—	—	—	1	1	—
143. Luleå, högre a. läroverk	34	6	10	50	34	25	10	69	—	—	—	—	—	1	—	—
144. Luleå, kom. flickskola	{*12}{*2}	—	125	39	14	—	25	39	—	—	—	—	—	—	1	(1)
145. Luleå, folkskoleseminarium . . .	30	30	27	88	31	30	27	88	1	1	—	—	—	—	—	—
146. Lund, högre a. läroverk	{30}{11}	—	—	41	41	36	—	77	1	1	—	—	—	—	—	(1)
147. Lund, kom. mellanskola	12	—	2	14	12	5	12	29	—	—	—	—	—	—	—	—
148. Lund, kom. flickskola	22	—	{22}{15}	59	22	—	37	59	—	—	—	—	1	—	—	—
149. Lund, högre folkskola	*2	—	—	2	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	(1)
150. Lund, folkskoleseminarium . . .	26	32	22	80	26	32	22	80	—	—	—	—	—	2	—	—
151. Lund, L:s priv. elementarskola	31	—	—	31	31	—	—	31	1	—	—	—	—	—	—	—
152. Lundsberg, L:s skola	{*12}{*1}	*5	—	18	13	5	—	18	—	—	—	—	—	1	—	—
153. Lycksele, kom. mellanskola . . .	8	2	2	12	8	7	8	23	—	—	—	—	—	—	—	—
154. Lycksele, småskoleseminarium	{5}{*1}	8	2	16	6	8	2	16	—	—	—	—	—	—	—	—
155. Lysekil, samrealskola	8	—	2	10	8	9	4	21	—	—	—	—	—	—	—	—
156. Malmberget, samrealskola	16	—	8	24	16	11	8	35	—	—	—	—	—	—	—	—
157. Malmköping, kom. mellanskola	{2}{*6}	—	2	10	8	7	4	19	—	—	—	—	—	—	—	—
158. Malmö, högre a. läroverk f. g.	{34}{36}	—	—	70	70	54	—	124	2	1	—	—	—	1	—	—
159. Malmö, högre a. läroverk f. fl.	28	—	24	52	28	—	24	52	1°	—	—	—	1°	—	—	—
160. Malmö, realskola	{32}{7}{4}	10	—	53	43	70	—	113	1	2	—	—	—	—	—	—
161. Malmö, kom. mellanskola	{28}{8}{1}{1}	—	4	42	38	22	24	84	1	—	—	—	—	—	1	—

°Se Norrbärke.

2-årig.

°Ev. i stället 2 lärare i teckning och kvinnlig slöjd.
°Se Malmö högre a. läroverk f. g.

Orter och skolor	A n t a l v e c k o t i m m a r						Beräknat behov av lärare i						Anmärkningar		
	Hösterminen 1936 i			Beräknat behov i			Teckning	Slöjd		Teckning och		sl. m.kv.			
	Teckning	Manl. slöjd	Kvinnl. slöjd	Summa	Teckning	Manl. slöjd		Kvinnl. slöjd	Summa	sl. m.	sl. kv.			sl. m.kv.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
162. Malmö, M. högre läroverk f. fl.	23	—	—	—	64	23	—	41	—	—	1	—	1	—	Dessutom konsthisto- ria *1 vt.
163. Malmö, Tekla Åbergs högre läroverk för flickor	{136 27}	—	—	—	145	63	—	82	—	—	2	—	1(1)°	—	Dessutom konsthisto- ria *3 vt. °Se Mal- mö kom. mellan- skola.
164. Malmö, Bunths skola f. fl. ...	4	—	—	—	11	4	—	7	—	—	—	—	(1)°	—	°Se Malmö borgar- skola.
165. Malmö, borgarskola	{12 13}	18	—	—	158	25	18	115	—	—	3	1	1	—	
166. Malmö, aftonskola för real- o. studentexamen	30	—	—	—	30	30	—	—	—	—	—	—	—	—	Omfattar textning i handelskolan.
167. Malmö, tekniskt läroverk	{17° 7° *16°° *11°°}	—	—	—	51	51	—	—	—	—	—	—	—	—	°Frihanda- och kroki- teckning. °°Projek- tionslära med rit- ning.
168. Malmö, handelsgymnasium ..	{*8° *4°}	—	—	—	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	°Välskrivning och maskinskrivning. °°Se Malmö, tekni- ska läroverket.
169. Malmö, lärings- o. yrkesskola	—	4	10	—	37	23	18	10	—	—	—	1	1	—	
170. Mariefred, samrealskola	23	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
171. Mariefred, högre folkskola ..	*1	8	8	—	18	2	8	8	—	—	—	—	(1)	1	
172. Marstrand, högre folkskola ..	*2	—	4	—	13	9	7	4	—	—	—	—	—	1	
173. Mellerud, kom. mellanskola ..	{*8 *1}	2	6	—	17	9	7	6	—	—	—	—	—	1	
174. Mjölby, samrealskola	9	—	—	—	6	9	7	6	—	—	—	—	—	—	3-årig, under utbyg- nad till 4-årig med övergång till kom. mellanskola och le- dande fram till re- alexamen.
175. Molkom, högre folkskola	*6	—	—	—	6	8	7	4	—	—	—	—	—	1	
176. Mora, samrealskola	13	—	—	—	17	13	11	6	—	—	—	—	—	1	
177. Motala, samrealskola o. kom. sangymnasium	121	—	—	—	29	21	18	8	—	—	—	1	1	—	

226. Solbacka, S:a läroverk	18	11	29	18	11	—	—	—	—	1	—	—
227. Sollefteå, samrealskola	18	4	22	18	14	10	42	—	—	1	—	—
228. Solna, kom. mellanskola	14	—	32	14	11	8	33	—	—	—	1	—
229. Spånga, kom. mellanskola	14	{32}	22	14	11	8	33	—	—	—	—	1
230. Stockholm, högste latinläroverket å Norrmalm	{25}	—	18	14	11	—	112	—	1	—	2	—
231. Stockholm, högste realläroverket å Norrmalm	10	—	41	41	42	—	83	—	1	—	1	—
232. Stockholm, högre a. läroverket å Östernmalm	32	{18}	75	55	54	—	109	—	1	—	1	—
233. Stockholm, högre a. läroverket å Södernmalm	32	{2}	67	67	42	—	109	—	1	—	1	—
234. Stockholm, högre a. läroverket å Kungsholmen	35	—	63	51	60	—	111	—	1	—	1	—
235. Stockholm, högre a. läroverket i Bromma	19	12	91	51	40	28	119	—	1	—	1	—
236. Stockholm, högre a. läroverket för flickor	32	—	56	36	—	20	56	—	1	—	—	1
237. Stockholm, Nya elementar-skolan	32	—	32	32	42	—	74	—	1	—	1	—
238. Stockholm, Vasa realskola	{32}	22	70	48	72	—	120	—	1	—	1	—
239. Stockholm, Katarina realskola	{12}	14	58	44	72	—	116	—	1	—	1	—
240. Stockholm, södra kom. mellan-skolan	{9}	{24}	74	41	38	—	79	—	1	—	(1)	—
241. Stockholm, norra kom. mellan-skolan	{11}	{23}	95	48	38	—	86	—	1	—	1	—
242. Stockholm, Sthlms stads handelsmellanskola	{*8°}	—	17	17	—	—	17	(1)	—	—	—	—
243. Stockholm, Sthlms stads tekniska mellanskola	{*9° *4° *2° *32° *8°}	—	40	40	—	—	40	2	—	—	—	—
244. Stockholm, Sthlms stads hus-hållstekniska mellanskola	31	—	166	31	—	135	166	1	—	4	—	—
245. Stockholm, statens normal-skola för flickor	{27}	—	75	33	—	42	75	1	—	1	—	(1)

°Rit teknik.

°Teckning med textning och välskrivning. °°Teckning med textning. °°°Välskrivning. °Rit teknik.

Orter och skolor	A n t a l v e c k o t i m m a r						Beräknat behov av lärare i						Anmärkningar		
	Hösterminen 1986 i			Beräknat behov i			Teckning	Slöjd		Teckning och		sl. kv. m.kv.			
	Teckning	Manl. slöjd	Kvinnl. slöjd	Summa	Teckning	Manl. slöjd		Kvinnl. slöjd	Summa	sl. m.	sl. kv.			sl. m.kv.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
246. Stockholm, Annaskolan-Dettahovska skolan	{15}{11}	—	{16}{12}{4}{3}	51	26	—	—	25	1	—	1	—	—	—	—
247. Stockholm, Ateneum för flickor	23	—	{29}{22}	74	23	—	—	51	—	—	1	—	1 (1)	—	—
248. Stockholm, Brummerska skolan	{22}{11}	6°	{90}{4}{200}	65	23	6	—	36	—	—	—	—	1	1	—
249. Stockholm, Franska skolan ...	{10}{8}	—	16	34	18	—	—	16	—	—	—	—	1	—	—
250. Stockholm, Kungsh. elem.sk. o. läroverk för flickor	{20}{5}	—	{24}{23}{14}	86	25	—	—	61	1	—	2	—	—	—	—
251. Stockholm, Lyceum för flickor	{20}{19}	—	{25}{13}{25}	77	39	—	—	38	1	—	1	—	(1)	—	—
252. Stockholm, Lychouska skolan .	19	—	{25}{16}{8}	68	19	—	—	49	—	—	1	—	1	—	—
253. Stockholm, Margaretaskolan ..	11	{8°}{21°}	25	45	11	9	—	25	—	—	—	—	1	1	—
254. Stockholm, nya elementarskolan för flickor	{11}{18}	—	{27}{16}{13}{4}	62	19	—	—	43	—	—	1	—	1	—	—
255. Stockholm, Oskarskolan	19	—	{13}{7}{4}	36	19	—	—	17	—	—	—	—	1	—	—
256. Stockholm, Anna Sandströms skola	13	{4°}{3°}	{20}{2}	46	13	11	—	22	—	—	—	—	1	(1)	—
257. Stockholm, Anna Schultheis skola	23	6°	19	48	23	6	—	19	—	—	—	—	1	1	—
258. Stockholm, Södermalms h. läroanstalt för flickor	{29}{10}{33}{14}	—	{38}{28}{26}{7}	105	39	—	—	66	1	—	1	—	1	—	—
259. Stockholm, Walinska skolan ..	33	—	{26}{7}	70	37	—	—	33	1	—	—	—	1	—	—
260. Stockholm, Vasa h. flickskola .	15	—	22	37	15	—	—	22	—	—	—	—	1	—	—

Orter och skolor	A n t a l v e c k o t i m m a r						Beräknat behov av lärare i						Anmärkningar		
	Hösterminen 1936 i			Beräknat behov i			Teckning	Slöjd			Teckning och				
	Manl. slöjd	Kvinnl. slöjd	Summa	Teckning	Manl. slöjd	Kvinnl. slöjd		Summa	m.	kv.	m.	sl. kv.		sl. m.kv.	
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		14	15
1															16
286. Sveg, högre folkskola	*4	—	—	4	8	—	8	—	—	—	—	—	—	—	1
287. Säffle, saurealskola	20	4	8	32	20	11	8	39	—	—	—	—	—	—	1
288. Säter, kom. mellanskola	{*8 *1}	—	—	9	9	9	4	22	—	—	—	—	—	(1) ^o	—
289. Sävsjö, högre folkskola	*2	—	—	2	8	7	4	19	—	—	—	—	—	—	1
290. Söderhamn, samrealskola och kommunalt gymnasium	25	2	8	35	25	22	8	55	—	—	—	—	—	—	1
291. Söderhamn, Söderhamns elementarläroverk för flickor	17	—	16	33	17	—	16	33	—	—	—	—	—	—	—
292. Söderköping, samrealskola	8	—	4	12	8	7	4	19	—	—	—	—	—	—	—
293. Södertälje, högre a. läroverk	{34 10 10 *2 *1}	4	16	64	44	25	16	85	1	—	—	—	—	—	1
294. Södertälje, kom. flickskola	—	—	15	28	13	—	15	28	—	—	—	—	—	—	—
295. Södertälje, högre folkskola	{1*5 ^o *2*3}	—	—	28	12	—	28	40	—	—	—	—	—	1(1) ^{oo}	—
296. Sölvesborg, samrealskola	11	—	15	15	11	9	6	26	—	—	—	—	—	—	1 ^o
297. Tidaholm, samrealskola	9	4	4	17	9	7	6	22	—	—	—	—	—	—	1
298. Tierp, kom. mellanskola	8	—	4	12	8	7	4	19	—	—	—	—	—	—	1
299. Tomelilla, samrealskola	15	—	12	27	15	14	12	41	—	—	—	—	—	—	1(1) ^o
300. Torsby, kom. mellanskola	{*8 *1 *16 *3}	—	4	13	9	9	4	22	—	—	—	—	—	—	1
301. Torsås, kom. mellanskola	—	—	12	11	9	7	6	22	—	—	—	—	—	—	1
302. Tranås, samrealskola	17	2	8	27	17	11	8	36	—	—	—	—	—	—	1
303. Trollhättan, samrealskola	17	—	18	25	17	14	8	39	—	—	—	—	—	—	1

{2-årig, under utbyggnad till 4-årig och ledande fram till realexamen, dock ej med avseende på slöjden.
°Se Åmål.

{2-årig, under utbyggnad till 4-årig.

{Dessutom konsthistoria *1 vt. under vårterminen.

{Under utbyggnad.
°Ritteknik °°Se högre a. läroverket.
°Se Jämshög.

{°Se Simrishamn.

Orter och skolor	Antal veckotimmar						Beräknat behov av lärare i						Anmärkningar	
	Hösterminen 1936 i			Beräknat behov i			Teckning	Slöjd			Teckning och			
	Teckning	Manl. slöjd	Kvinnl. slöjd	Summa	Teckning	Manl. slöjd		Kvinnl. slöjd	Summa	m.	kv.	m.		sl. kv.
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		14
1														16
329. Vimmerby, samrealskola	10	—	6	16	10	7	6	23	—	—	—	—	—	1
330. Visby, högre a. läroverk	28	4	10	42	28	20	10	58	—	—	1	—	—	—
331. Visby, Visby högre flickskola	13	—	13	26	13	—	13	26	—	—	—	—	—	—
332. Visingsö, högre folkskola	{*13 *32}	*16	*4	15	5	6	4	15	—	—	—	—	—	1
333. Vänersborg, högre a. läroverk	{32 5}	—	12	49	37	25	12	74	—	—	1	1(1)°	—	—
334. Vänersborg, Vänersborgs högre läroverk för kv. ungdom	113	—	11	24	13	—	11	24	—	—	—	—	—	—
335. Vännäs, högre folkskola	*2	—	2	4	4	—	4	8	—	—	—	—	—	—
336. Värnamo, samrealskola	11	—	6	17	11	7	6	24	—	—	—	—	—	—
337. Väsby, högre folkskola	*2	*4	8	14	2	4	8	14	—	—	—	—	—	—
338. Västanfors, kom. mellanskola	8	—	—	8	8	7	4	19	—	—	—	—	—	—
339. Västervik, högre a. läroverk	*25	14	8	37	25	20	8	53	—	—	1	—	—	—
340. Västervik, Västerviks läroanstalt för flickor	113	—	12	25	13	—	12	25	—	—	—	—	—	—
341. Västerås, högre a. läroverk	{32 13}	—	10	55	45	33	10	88	1	1	—	—	—	—
342. Västerås, högre folkskola	—	—	—	—	—	4	4	8	—	—	—	—	—	—
343. Västerås, Västerås högre elementarläroverk för flickor	22	—	24	46	22	—	24	46	1	—	—	—	—	—
344. Västerås, elektroteknisk fackskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
345. Växjö, högre a. läroverk	{32 11}	—	8	51	43	25	8	76	1	—	—	—	—	—
346. Växjö, kom. flickskola	*20	—	{29 11}	50	20	—	30	50	(1)°	—	—	—	—	—
347. Växjö, folkskoleseminarium	18	26	18°	62	18	26	18	62	—	—	—	—	—	—
348. Ystad, högre a. läroverk	34	4	10	48	34	22	10	66	—	—	—	—	—	—
349. Ystad, högre folkskola	{11 *17}	121	33	72	18	21	33	72	—	—	—	—	—	—
350. Ystad, Ystads högre läroverk för flickor	116	—	12	28	16	—	12	28	—	—	—	—	—	—
351. Ytterlännäs, högre folkskola	*6	—	—	6	6	—	—	6	—	—	—	—	—	—
Bollstabruk	18	4	10	32	18	8	10	46	—	—	—	—	—	—

°Se h. läroverket för kv. ungdom.
 Dessutom konst-historia *1 vt.
 1-årig, under utbyggnad till 4-årig.
 2-årig. °Se Höganäs.
 3-årig.

{Se högre a. läroverket.
 °Därav vävning 2 vt.
 3-årig. °Se h. läroverket för flickor.
 Dessutom konst-historia 12 vt.
 2-årig.

353. Ånge, högre folkskola	*4	—	—	4	16	—	—	—	—	16	—	—	—	(1) ^o	1-årig, under utbyggnad till 4-årig. °Se Bräcke. 3-årig, under utbyggnad till 4-årig. °Se Klippan.
354. Årjäng, högre folkskola	*7	—	—	7	9	—	—	—	—	9	—	—	—	1	
355. Åstorp, samrealskola	16	—	—	4	16	14	8	—	—	38	—	—	—	1(1) ^o	
356. Ävidaberg, kom. mellanskola	19	—	—	15	9	7	5	—	—	21	—	—	—	1	
357. Älmhult, kom. mellanskola ..	10	—	—	4	10	9	4	—	—	23	—	—	—	1	
358. Ängelholm, samrealskola	30	—	—	14	30	18	14	—	—	62	—	—	—	1	
359. Örebro, högre a. lärov. (gossar)	132	14	4	62	54	60	—	—	1	114	1	—	1(1) ^o	—	°Se pr. mellanskolan.
360. Örebro, högre a. lärov. f. fl. ...	17	—	—	8	17	—	8	—	—	25	—	—	—	1	
361. Örebro, kom. flickskola	112	—	—	11	30	—	54	—	—	84	—	—	—	1(1) ^c	°Se pr. mellanskolan.
362. Örebro, prakt. mellanskola o. högre folkskola	15	4	4	27	22	8	50	—	—	80	—	—	—	1.1	4-årig mellanskola. 3-årig h. folkskola, under utbyggnad till 4-årig. °Ritsteknik. °Projektionslära med ritning. °Skiss-teckning. °Välskrivning. °°Textning o. reklamteckning. °°°Se tekn. gymnasiet.
363. Örebro, tekniskt gymnasium ...	*6	—	—	32	32	—	—	—	—	32	1	—	—	—	
364. Örebro, handelsgymnasium ...	11 ^o	—	—	—	2	—	—	—	—	2	(1) ^{ooo}	—	—	—	
365. Örskellunga, kom. mellanskola	*4	—	—	5	8	7	5	—	—	20	—	—	—	1	
366. Örnsköldsvik, samrealskola ...	29	—	—	14	29	20	14	—	—	63	—	—	1	1	
367. Östersund, högre a. läroverk ...	32	—	—	10	43	36	10	—	—	89	1	1	—	1	
368. Östersund, kom. flickskola ...	6	—	—	32	32	—	32	—	—	64	1	—	—	—	
369. Östersund, högre folkskola	29	8	—	12	4	8	—	—	—	12	—	—	—	(1) ^o	3-årig. °Se högre a. läroverket.
370. Östhammar, kom. mellanskola	*2	4	—	12	8	7	4	—	—	19	—	—	—	1	
	*1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	*4	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	8	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Sammandrag

Lärare enbart i teckning	82
» » » manlig slöjd	46
» » » kvinnlig slöjd	54
» » » i teckning och manlig slöjd	108
» » » kvinnlig slöjd	145
» » » manlig och kvinnlig slöjd	134
Summa	569

Avskrift.

KUNGL. SKOLÖVERSTYRELSEN

Till Stockholms stads lärlings- och yrkesskolstyrelse.

Kungl. skolöverstyrelsen har i skrivelse till dåvarande Stockholms stads yrkeskolnämnd den 20 maj 1919 meddelat sin avsikt att anordna vissa kurser för utbildande av lärare för lärlings- och yrkesskolor samt därvid framställt förfrågan, huruvida överstyrelsen skulle kunna påräkna att Stockholms stads yrkeskolor finge på i skrivelsen angivet sätt anlitas för de tilltänkta lärarkurserna dels tillfälligt under år 1919, dels mera stadigvarande i den omfattning, som framdeles kunde överenskommas. I skrivelse den 6 juni 1919 meddelade yrkeskolnämnden, att den icke hade något att erinra mot anordnande av dylika kurser under då innevarande år, och att det kunde påräknas, att yrkesskolorna jämväl för framtiden finge anlitas för de avsedda kurserna i den utsträckning och på de villkor, varom överenskommelse framdeles kunde träffas.

De för år 1919 planerade kurserna kunde dock icke komma till stånd, enär överstyrelsen måste avvakta Kungl. Maj:ts beslut angående anvisandet av erforderliga medel, vilket beslut blev fördröjt till den 10 oktober, och det där-efter var för sent att anordna kurserna nämnda år.

Emellertid har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 14 maj 1920 ställt motsvarande medel till överstyrelsens förfogande för anordnande av ifrågasatt lärlingskurser under år 1920. Dessutom har riksdagen anvisat medel till en yrkespedagogisk centralanstalt i enlighet med överstyrelsens av Kungl. Maj:t godkända förslag, vilken anstalt skulle hava till uppgift att bland annat anordna ett flertal yrkespedagogiska utbildningskurser av olika slag.

Med anledning härav får överstyrelsen hemställa till Eder,

dels att det av yrkesskolnämnden lämnade medgivandet angående de år 1919 ifrågasatta kurserna måtte få gälla beträffande liknande kurser år 1920,

dels ock att styrelsen måtte utse någon representant, med vilken överstyrelsen kunde förhandla och överenskomma angående ytterligare kurser under innevarande och kommande år.

Stockholm den 12 augusti 1920.

För skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning
NILS FREDRIKSSON

/Olof Wibelius

Avskrift.

Till kungl. skolöverstyrelsen.

Stockholms stads lärlings- och yrkesskolstyrelse får härigenom meddela, att styrelsen med anledning av kungl. skolöverstyrelsens i ämnet gjorda framställning den 12 augusti 1920 beslutit, att det av dåvarande Stockholms stads yrkesskolenämnd den 6 juni 1919 lämnade medgivandet angående år 1919 ifrågasatta kurser vid Stockholms stads yrkesskolor för utbildande av lärare för lärlings- och yrkesskolor skall äga giltighet beträffande liknande kurser år 1920, ävensom bemyndigat yrkesskoldirektören Konrad Andersson att med kungl. styrelsen förhandla och överenskomma angående ytterligare kurser under innevarande och kommande år.

Stockholm den 14 september 1920.

På lärlings- och yrkesskolstyrelsens vägnar:

OSCAR LARSSON

/Carl Robach

Instruktion för föreståndaren för yrkespedagogiska centralanstalten

fastställd av kungl. skolöverstyrelsen den 5 februari 1921.

Sedan riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts på förslag av överstyrelsen gjorda framställning anvisat medel till en yrkespedagogisk centralanstalt med de uppgifter och den anordning, som av Kungl. Maj:t i anslutning till de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 7 januari 1920 angivna riktlinjerna närmare bestämmas, samt Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 25 september 1920 *dels* anbefallt skolöverstyrelsen vidtaga nödiga åtgärder för verksamhetens påbörjande, *dels* ställt till skolöverstyrelsens förfogande för därmed avsedda ändamål anvisade anslag och vidare på förslag av överstyrelsen utsett föreståndare för anstalten, har överstyrelsen med stöd av ovannämnda riktlinjer beslutat fastställa följande instruktion för föreståndaren för yrkespedagogiska centralanstalten:

§ 1.

Föreståndaren åligger att i enlighet med denna instruktion och i övrigt gällande bestämmelser förestå och leda den yrkespedagogiska centralanstaltens verksamhet samt därvid *dels* taga initiativ till sådana åtgärder, som med hänsyn till anstaltens uppgifter böra vidtagas, *dels* själv eller med anlitan av den hjälp, som kan bliva honom anvisad, ombesörja alla till nämnda verksamhet hörande åtgärder.

§ 2.

1. I frågor av principiell natur och sådana, som avse användning av för anstaltens verksamhet anvisade medel, har föreståndaren att samråda med chefen för skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning, vilken allt efter frågans beskaffenhet antingen själv eller tillsammans med en eller flera av avdelningens ledamöter träffar avgörande eller ock hänskjuter frågan till skolöverstyrelsens chef.

2. Då så anses gagneligt, må föreståndaren efter chefens för yrkesskolavdelningen medgivande och i den mån medel för betäckande av kostnaderna finnas tillgängliga tillkalla en eller flera högst fem sakkunniga för överläggning angående åtgärder inom området för anstaltens verksamhet. Vid dylik överläggning tillkommer det föreståndaren att vara ordförande utom då skolöverstyrelsens chef eller chefen för yrkesskolavdelningen är närvarande och önskar leda förhandlingarna, i vilket fall föreståndaren skall vara föredragande.

3. Om vid behandlingen inom överstyrelsen av frågor rörande yrkesundervisningen skolöverstyrelsens chef eller chefen för yrkesskolavdelningen finner anledning inhämta yttrande från föreståndaren, åligger det denne att avgiva sådant eller att på anmodan av vederbörande eventuellt föredraga dylikt ärende i skolöverstyrelsen.

§ 3.

1. För vinnande av personlig kännedom om yrkesundervisningens tillstånd och behov i vad den yrkespedagogiska centralanstalten avser att befrämja bör föreståndaren tid efter annan besöka hithörande skolor, varvid han må äga fritt tillträde till skolornas lokaler för att åhöra undervisningen samt taga kännedom om elevernas arbeten och förekommande undervisningsmedel. I fall hans iakttagelser därvid giva anledning till erinran, har han att göra anmälan därom till chefen för yrkesskolavdelningen.

2. Plan för i mom. 1 avsedda besök och därav föranledda resor skola underställas chefen för yrkesskolavdelningen.

§ 4.

1. Föreståndaren skall tillse, att till anstalten inkomna skrivelser och övriga handlingar bliva införda i härför avsett diarium samt att förekommande beslut bliva vederbörligen antecknade ävensom att koncept eller kopior av utgående expeditioner samt övriga handlingar lämpligen förvaras och registreras.

2. Likaledes skall föreståndaren tillse, att vederbörliga anteckningar bliva förda angående av anstalten anordnade kurser och andra åtgärder tillika med lämpligt register över kursdeltagarna, innefattande erforderliga uppgifter till ledning för provningen av deras kompetens för anställning som lärare.

§ 5.

1. Anstaltens räkenskaper skola tills vidare handhas av skolöverstyrelsens redogörare, vilken har att i den ordning och under det ansvar, som gälla beträffande överstyrelsens penningmedel i övrigt, uppbära och förvalta anstalten tillkommande penningmedel samt verkställa förekommande utbetalningar ävensom att häröver föra särskilda böcker eller konton enligt de anvisningar föreståndaren finner anledning att meddela.

2. Räkningar och reversal skola granskas och skriftligen godkännas av föreståndaren, innan utbetalning sker.

3. Föreståndaren äger att i början av varje månad erhålla ett sammandrag av anstaltens räkenskaper för näst föregående månad.

§ 6.

Utgående expeditioner skola av föreståndaren undertecknas »för yrkespedagogiska centralanstalten».

§ 7.

Angående daglig arbets- och mottagningstid skall i tillämpliga delar gälla vad därom är föreskrivet beträffande ledamot av skolöverstyrelsen.

§ 8.

Senast före utgången av mars månad skall föreståndaren avlämna till skolöverstyrelsen berättelse över anstaltens verksamhet under näst föregående år. Berättelsen skall vara anordnad i huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande inom överstyrelsen förekommande berättelser.

Avskrift.

Redovisning rörande anslagsmedel, som genom nådigt brev den 13 augusti 1929 ställts till skolöverstyrelsens förfogande för åstadkommande av undervisningsmateriel för yrkesundervisningen, per den 31 mars 1938.

Kontant behållning	23 805:88	
Utestående fordringar	434:48	24 240:36
Lagerbehållning enligt inventering den 31 mars 1938		
(brutto 46 454)	35 000:—	
586 ex. Bohlin Elektricitetslära och elektroteknik hos Sv. Bokförlaget à 12:— per ex. cirka	7 000:—	42 000:—
		<hr/>
	Summa kronor	66.240:36

Stockholm den 30 april 1938.

Anna Tholander
redogörare hos
kungl. skolöverstyrelsen

Helfrid Walde
kanslibitråde

P. M. angående yrkespedagogiska centralanstaltens lärarkurser under budgetåren 1926/27 och 1927/28.

Kurs F 1926. Specialkurs i mönsterformning för lärarinnor i sömnad vid lärlings- och yrkesskolor för husligt arbete.

Tid: 8—21 juli 1926. 2 veckor.

Antal deltagare: 17.

Läraryrvoden	1 120:—
Statsunderstöd till deltagarna	1 145:—
Reseersättning » »	657:10
	Summa 2 922:10

Kurs G 1926. Pedagogisk utbildningskurs för lärare vid verkstads-, lärlings- och yrkesskolor.

Tid: 20 sept.—5 nov. 1926. 7 veckor.

Antal deltagare: 13.

Läraryrvoden	3 977:—
Statsunderstöd till deltagarna	2 880:—
Reseersättning » »	327:80
Vaktmästare	80:—
	Summa 7 264:80

Kurs A 1927. Pedagogisk utbildningskurs för lärare vid verkstads-, lärlings- och yrkesskolor.

Tid: 31 jan.—19 mars 1927. 7 veckor.

Antal deltagare: 15.

Läraryrvoden	4 233:—
Statsunderstöd till deltagarna	2 390:—
Reseersättning » »	370:60
Vaktmästare	80:—
	Summa 7 073:—

Kurs B 1927. Pedagogisk utbildningskurs för handelslärare.

Tid: 24 jan.—12 maj 1927. 15 veckor.

Antal deltagare: 3.

Läraryrvoden	1 870:—
Statsunderstöd till deltagarna	1 200:—
Reseersättning » »	59: 60
Summa	3 129: 60

Kurs C 1927. Instruktionskurs angående yrkeslärarutbildningen huvudsakligen för lärare vid Stockholms stads skolor för yrkesundervisning.

Tid: 2—4 jan. 1927. 3 dagar.

Antal deltagare: 54.

Läraryrvoden	110:—
Statsunderstöd till deltagarna	337: 50
Reseersättningar » »	198: 60
Stenografer	250:—
Summa	896: 10

Kurs D 1927. Fortbildningskurs för lärare vid lärlings- och yrkesskolor för minuthandel.

Tid: 7—22 juni 1927. 16 dagar.

Antal deltagare: 25.

Läraryrvoden	2 160:—
Statsunderstöd till deltagarna	1 920:—
Reseersättning » »	929: 50
Vaktmästare	15:—
Summa	5 024: 50

Kurs E 1927. Fortbildningskurs för lärarinnor i sömnad vid lärlings- och yrkesskolor för husligt arbete.

Tid: 15 juni—28 juli 1927. 6 veckor.

Antal deltagare: 28.

Läraryrvoden	2 983:—
Statsunderstöd till deltagarna	5 685:—
Reseersättning » »	902: 40
Material och lokalhyra	719: 32
Summa	10 289: 72

Kurs F 1927. Fortbildningskurs i hushållsgöromål vid lärlings- och yrkesskolor för husligt arbete.

Tid: 15—28 juni 1927. 2 veckor.

Antal deltagare: 31.

Läraryrvoden	1 170:—
Statsunderstöd till deltagarna	1 960:—
Reseersättningar » »	974: 40
Lokalhyra och andra omkostnader	85:—
	<hr/>
	Summa 4 189: 40

Kurs G 1927. Kurs i elektroteknik för lärare vid de tekniska läroverken, bergsskolorna i Filipstad och Falun samt tekniska skolan i Stockholm.

Tid: 27 juni—9 juli 1927. 2 veckor.

Antal deltagare: 12.

Läraryrvoden	1 680:—
Traktamenten och reseersättning till deltagarna	1 682: 80
Vaktmästare och andra kostnader	200:—
	<hr/>
	Summa 3 563: 25

Kurs H 1927. Instruktionskurs i handelstekniska ämnen för lärare vid de tekniska läroverken, bergsskolorna i Filipstad och Falun samt tekniska skolan i Stockholm.

Tid: 12—17 sept. 1927. 6 dagar.

Antal deltagare: 11.

Föreläsningar	240:—
Reseersättning och dagtraktamenten	718: 60
	<hr/>
	Summa 958: 60

Kurs I 1927. Pedagogisk utbildningskurs för lärare vid verkstads-, lärlings- och yrkesskolor.

Tid: 19 sept.—11 nov. 1927. 7 veckor.

Antal deltagare: 11.

Föreläsningar, handledning, auskultation	2 957:—
Statsunderstöd till deltagarna	1 680:—
Reseersättningar » »	177: 40
Till vaktmästare för diverse arbeten	80:—
	<hr/>
	Summa 4 894: 40

*Kurs A 1928. Pedagogisk utbildningskurs för lärare vid verkstads-,
lärlings- och yrkesskolor.*

Tid: 23 jan.—10 mars 1928. 7 veckor.

Antal deltagare: 15.

Föreläsningar, handledning, auskultation	3 997:—
Statsunderstöd till deltagarna	2 985:—
Resersättning » »	358:—
Till vaktmästare	80:—
	<hr/>
Summa	7 120:—

*Kurs D 1928. Fortbildningskurs för lärare vid lärlings- och
yrkesskolor för mänuthandel.*

Tid: 7—22 juni 1928. 16 dagar.

Antal deltagare: 11.

Föreläsningar	2 250:—
Statsunderstöd till deltagarna	790:—
Resersättning » »	271:30
Vaktmästare	15:—
	<hr/>
Summa	3 326:30

*Kurs E 1928. Fortbildningskurs för lärare i kalkylation och bokföring vid
lärlings- och yrkesskolor för hantverk och industri.*

Tid: 7—21 juni 1928. 15 dagar.

Antal deltagare: 10.

Föreläsningar	900:—
Statsunderstöd till deltagarna	675:—
Resersättning » »	343:—
Vaktmästare	15:—
	<hr/>
Summa	1 933:20

*Kurs F 1928. Fortbildningskurs för lärare i ekonomisk geografi med
varukännedom vid handelsskolor.*

Tid: 11—22 juni 1928. 12 dagar.

Antal deltagare: 15.

Föreläsningar	1 180:—
Statsunderstöd till deltagarna	865:—
Resersättning » »	446:—
	<hr/>
Summa	2 491:—

*Kurs G 1928. Fortbildningskurs för lärarinnor i sömnad vid lärlings-
och yrkesskolor för husligt arbete.*

Tid: 18 juni—28 juli 1928. 6 veckor.

Antal deltagare: 27.

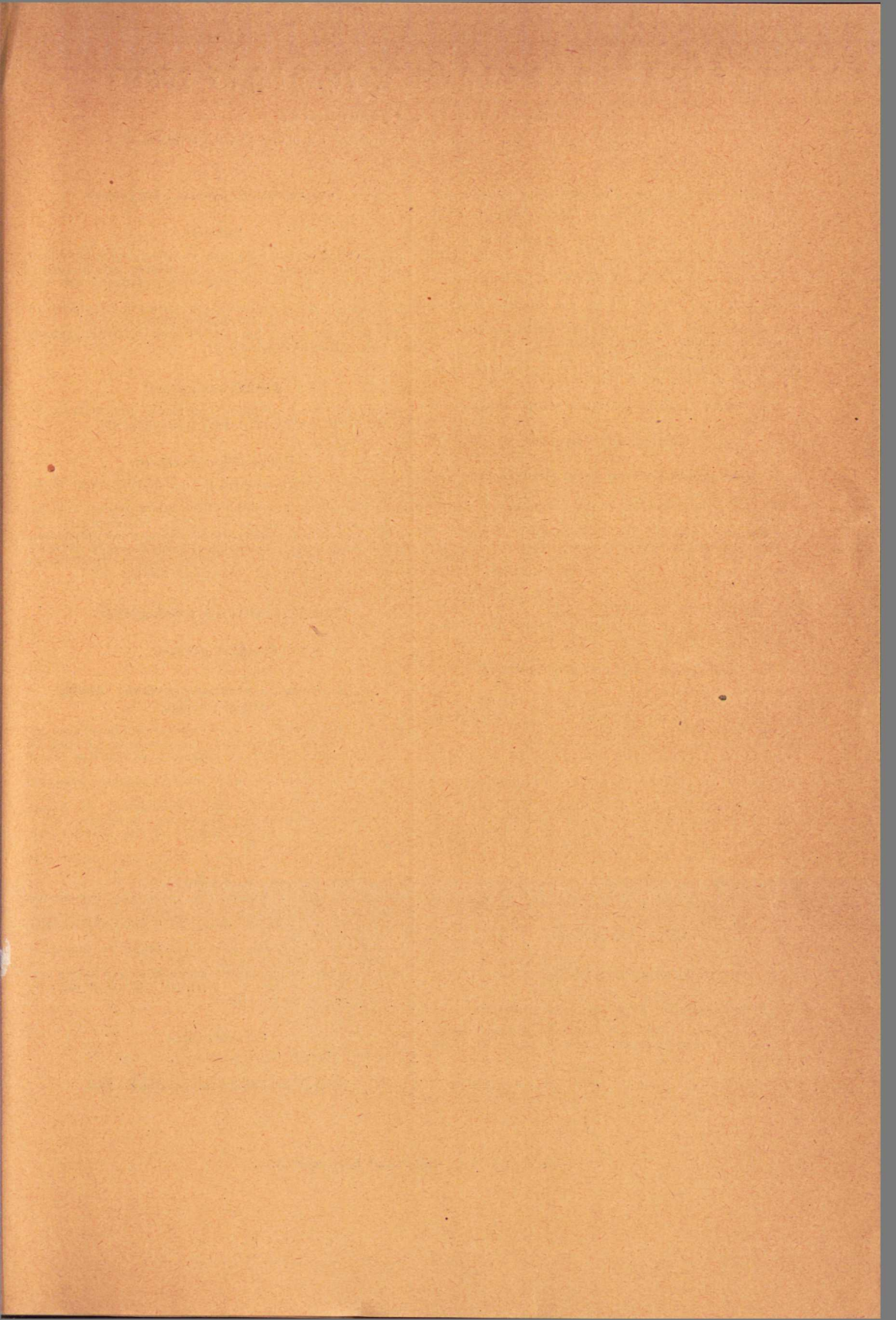
Föreläsningar och lärararvoden	3 263:—
Undervisningsmaterial	406:—
Lokalhyra	600:—
Statsunderstöd till deltagarna	5 432: 50
Resersättning » »	856: 70
	Summa 10 559: 15

För det av anstaltens föreståndare nedlagda arbetet i form av föreläsningar och pedagogisk handledning har ingenting beräknats. Efter vanliga grunder skulle kostnaden härför hava uppgått till exempelvis följande belopp:

För kurs G 1926	736:—
» » A 1927	776:—
» » F 1927	150:—
» » I 1927	688:—
» » A 1928	792:—

Utgifter för lärarkurs A 1932 (5 veckor, 21 deltagare):

Annonser		64:—	
Statsunderstöd till deltagare		3 622:50	
Arvoden:			
Doktor Hallström	722:40		
Bibliotekarie Nordström	115:—		
Doktor Ekelöf	80:—	917:40	
För pedagogisk handledning		928:—	5 531:90
» » » och auskultationer till:			
lärare vid Stockholms lärlings- och yrkesskolor		2 135:—	
» » Handarbetets vänner		197:50	
» » Brunssons vävskola och tekniska skolan ..		72:50	
» » Stockholms handelsskolor		512:—	
rektor Ekstrand, 4 föreläsningar jämte arvode för admini-			
strativt arbete		170:—	
vaktmästare, skrivmaskinsbiträde		321:50	
yrkesskoldirektören Andersson för administrativt ar-			
bete, föreläsningar och handledningar		916:—	
doktor Hall, 4 föreläsningar		120:—	4 444:50
		<u>Summa kronor</u>	<u>9 976:40</u>

Statens offentliga utredningar 1938

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Riktlinjer för en lagstiftning om ägareförbehåll och avbetalningsköp. [11]
Betänkande med förslag till lotteriförordning m. m. [17]
Betänkande med förslag till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda m. m. [18]
Betänkande med förslag till reformerad hyreslagstiftning. [22]
Betänkande med förslag till lag om villkorlig frigivning m. m. [25]
Betänkande med förslag till trafikförsäkringslag jämte därmed sammanhängande författningar. [27]
Betänkande med förslag rörande djurskyddslagstiftning. [36]
Processlagberedningens förslag till rättegångsbalk. 1. Lagtext. [43] 2. Motiv m. m. [44]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden enligt beredningsnämndernas förslag vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. [12]
1936 års uppborrdskommitté. Betänkande med förslag till omorganisation av uppborrdsväsendet och folkbokföringen m. m. Del 1. Uppborrdsväsendet. [46] Del 2. Folkbokföringen. [41] Del 3. Organisation och kostnader. [48]

Politi.

Betänkande ang. omorganisation av polisskolan i Stockholm m. m. [1]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande i näringsfrågan. [6]
Betänkande ang. barnbeträdnadsbidrag m. m. [7]
Betänkande ang. förvärsarbetande kvinnors rättsliga ställning vid äktenskap och barnsörd. [13]
Betänkande ang. »landsbygdens avfolkning». [15]
Yttrande med sociala synpunkter på befolkningsfrågan. [19]
Betänkande ang. barnkrubbor och sommarkolonier m. m. [20]
Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 1. [21]
Betänkande med vissa demografiska utredningar. [24]
Betänkande med utredning och förslag rörande statsbidrag till anordnande av bostäder åt äldre och änkor i s. k. pensionärshem. [40]
Betänkande med förslag ang. reglering av strandbebyggelsen m. m. [45]
Betänkande ang. gift kvinnas förvärsarbete m. m. [47]

Hälo- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringsen. [5]
Den statliga egnahemsverksamheten. [34]
Betänkande med förslag till ändringar i arrendelagstiftningen. [38]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Byggnadsindustrien i Sverige. 1. Allmän översikt, yttranden och förslag. [10] 2. Arbetsgivares och löntagares inkomster. [3] 3. Arbetslöshetens omfattning och växlingar. [4]
Betänkande jämte lagförslag ang. lärlingsutbildningen inom hantverket och den mindre industrien. [30]
Normalbestämmelser för järnkonstruktioner till byggnadsverk (järnbestämmelser). [37]

Handel och sjöfart.

Betänkande med utredning och förslag ang. åtgärder till den svenska exportnäringens främjande. [42]

Kommunikationsväsen.

Betänkande med förslag till lag om enskilda vägar m. m. [23]
1936 års järnvägskommitté. Betänkande rörande åtgärder för enhetliggörande av det svenska järnvägsnätet. [28]
Försöksutredning beträffande omfattningen av yrkesmässig godstrafik med automobil eller släpvagn under år 1937. [31]
Betänkande med förslag till statliga åtgärder för stödjande av privatflygningens utveckling i Sverige. [39]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Förslag till revision av den svenska kyrkohandboken. [2]
1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag rörande omorganisation av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm. [8]
Betänkande och förslag ang. skolöverstyrelsens organisation. [14]
Betänkande och förslag ang. verksamheten vid kungl. dramatiska teatern, dess förvaltning och ledning. [16]
Betänkande med utredning och förslag ang. centrala verkstadsskolor m. m. [26]
Betänkande med utredning och förslag ang. intagning av elever i första klassen av de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. [29]
Betänkande med utredning och förslag ang. begynnelsepråket i realskolan. [32]
Betänkande och förslag rörande den andliga vården inom försärväsendet. [33]
Betänkande och förslag ang. utsträckning av den årliga lästiden vid folkskolan m. m. [35]
1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag ang. utbildningen av lärare i teckning och i slöjd samt för yrkesundervisningen. [49]

Försvarsväsen.

Utlåtande rörande flottans fartgystyper m. m. [9]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.